

ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ : ศึกษาเปรียบเทียบ
พื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี

**Political Trust and Participation of People in Cultural Diversities Area :
A Comparative Study of HatYai and Pattani Municipalities**

دنۇۋات سۇۋررەنۋەنگ

Danuvat Suwanvong

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Public Administration
Prince of Songkla University**

2553

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

(1)

ชื่อวิทยานิพนธ์ ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ : ศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่
เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี

ผู้เขียน นายดนุวัต สุวรรณวงศ์

สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ชัยเจริญวัฒน์) (ดร.ณรงค์ บุญสวยขวัญ)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ชัยเจริญวัฒน์)

(ดร.ชาลี ไตรจันทร์)

.....กรรมการ
(ดร.ชาลี ไตรจันทร์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.อมรรัตน์ พงศ์ดารา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อวิทยานิพนธ์	ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ : ศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี
ผู้เขียน	นายตฤวัต สุวรรณวงศ์
สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตร์
ปีการศึกษา	2553

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี โดยใช้แบบสอบถามในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบการเข้าเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการวิเคราะห์ t-test เพื่อเปรียบเทียบระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ระหว่างเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า ทั้งพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีส่วนใหญ่มีลักษณะกิจกรรมเศรษฐกิจแบบพาณิชยกรรม สังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่มีการผสมผสานและยอมรับในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีระดับการศึกษา 4-21 ปี มีรายได้ต่อเดือน 4,500-100,000 บาท ส่วนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม มีระดับการศึกษา 4-22 ปี มีรายได้ต่อเดือน 3,000-150,000 บาท

ระดับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีพบว่า ระดับความไว้วางใจทางการเมืองของทั้ง 2 พื้นที่ ไม่มีความแตกต่างกัน และโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเหมือนกัน ส่วนรายด้านอยู่ในระดับปานกลางเหมือนกัน ทั้งความไว้วางใจด้านนโยบายเทศบาล ความไว้วางใจด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล ความไว้วางใจด้านตัวบุคคลในเทศบาล และ ความไว้วางใจด้านระบบการทำงานของเทศบาล

ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของทั้ง 2 พื้นที่ ไม่มีความแตกต่างกัน และโดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำเหมือนกัน ส่วนรายด้านอยู่ใน

ระดับปานกลางเหมือนกันในด้านการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง และด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล และด้านการมีส่วนร่วมในการประท้วง ต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม อยู่ในระดับต่ำเหมือนกัน

ด้านความสัมพันธ์ของความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี พบว่าความไว้วางใจทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความสัมพันธ์ในภาพรวมเหมือนกันทั้ง 2 พื้นที่

ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนทั้งในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี คือ ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง และปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง ส่วนปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนเฉพาะในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ และปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนเฉพาะในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั้งในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี คือ ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง และปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง ส่วนปัจจัยด้านรายได้ และปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเฉพาะในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ ส่วนปัจจัยด้านศาสนา และปัจจัยด้านการศึกษา มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเฉพาะในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี

Thesis Title	Political Trust and Participation of People in Cultural Diversities Area : A Comparative Study of HatYai and Pattani Municipalities
Author	Mr. Danuvat Suwanvong
Major Program	Public Administration
Academic Year	2010

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate the levels of political trust and participation of people in cultural diversities area by comparing political trust and participation of people living in HatYai and Pattani Municipalities. The data were collected using a questionnaire, and analyzed using percentage, mean, and standard deviation to explore the relationships between political trust and participation. Regression analysis was carried out to investigate factors affecting political trust and participation, and t-test was employed to compare the levels between political trust and political participation of people in areas of cultural diversity, namely, HatYai and Pattani Municipalities. The results of the study revealed that most activities in the two municipalities were in commercial economy. The socio-cultural co-existence and religious and cultural diversity were acceptable in the areas. Most of the subjects in HatYai Municipality were Buddhists with 4-21 years of education, and a monthly income of 4,500-100,000 baht while most of the subjects in Pattani Municipality were Muslims with 4-22 years of education, and a monthly income of 3,000-150,000 baht.

Regarding political trust, when compared between HatYai and Pattani Municipalities, the levels of political trust of people in the two areas were not different, and the overall levels were at a moderate level. When compared by item, the level of each item was at the same level which was a moderate level for all items, namely, trust in the municipal policy, trust in the municipal work process, trust in persons in the municipality, and trust in the municipal work system.

Regarding political participation, when compared between HatYai Municipality and Pattani Municipality, it was found that the levels of political participation in the two areas were not different, and the overall levels for the two areas were at a low level. When compared by

item, the level of each item in the two areas was at the same level which was a moderate level for participation in elections, and participation in activities organized by the municipalities. For the levels of participation in municipal administration, and participation in demonstrations, protests or petitions for justice were at the same level which was a low level.

The overall relationships between political trust and participation in HatYai Municipality and those in Pattani Municipality were the same.

The factors affecting political trust of people in HatYai and Pattani municipalities were: social capital, political communication, and political mobilization. Factors in political attitudes affected political trust of people in HatYai Municipality only while political knowledge affected political trust of people in Pattani Municipality only. The factors affecting participation of people in HatYai and Pattani Municipalities were: political mobilization and political attitudes. Factors in income and political communication affected political participation of people in HatYai Municipality only while religious factors and educational factors affected political participation of people in Pattani Municipality only.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
Abstract	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
รายการตาราง	(10)
รายการภาพประกอบ	(13)
บทที่	
1 บทนำ	1
ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
สมมติฐานการวิจัย	7
ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย	8
ขอบเขตของการวิจัย	8
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
แนวคิดเกี่ยวกับความไว้วางใจทางการเมือง	13
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	37
แนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการทางการเมือง	47
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	50
3 วิธีดำเนินการวิจัย	62
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	62
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	67
แบบแผนการวิจัย	67
เครื่องมือในการวิจัย	68
การทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	72
การเก็บรวบรวมข้อมูล	73
การวิเคราะห์ข้อมูล	73
	(8)

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4	ผลการวิจัย	74
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	74
5	สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	115
	สรุปผลการวิจัย	115
	การอภิปรายผลการวิจัย	142
	ข้อเสนอแนะการวิจัย	150
	บรรณานุกรม	152
	ภาคผนวก	158
1	แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น	160
2	แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล	169
3	ประวัติความเป็นมา ลักษณะสังคม เศรษฐกิจ การปกครอง จังหวัดชายแดนภาคใต้	175
4	แบบสอบถามการวิจัย	192
5	ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	208
	ประวัติผู้เขียน	221

รายการตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามชุมชนของเทศบาลนครหาดใหญ่	64
2 ค่าความถี่ ร้อยละ เกี่ยวกับปัจจัยด้านสภาพของพื้นที่	75
3 ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล	76
4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม (จำแนกภาพรวมและรายข้อ)	77
5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง และปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง (จำแนกภาพรวมและรายข้อ)	81
6 ค่าความถี่ ร้อยละ ความรู้ทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ และเทศบาลเมืองปัตตานี (จำแนกรายข้อและระดับความรู้ในภาพรวม)	85
7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนความรู้ทางการเมืองของประชาชนโดยภาพรวม	87
8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมืองของประชาชน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี	87
9 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี (จำแนกภาพรวมและรายข้อ)	89
10 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี (จำแนกภาพรวมและรายข้อ)	92
11 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ค่าคงที่ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานใน การพยากรณ์ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่	95
12 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ค่าคงที่ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานใน การพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่	96
13 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ค่าคงที่ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานใน การพยากรณ์ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี	97
14 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ค่าคงที่ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานใน การพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี	98
15 ความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี (จำแนกภาพรวม)	99

รายการตาราง

ตาราง	หน้า
16 ความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ (จำแนกรายด้าน)	100
17 ความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี (จำแนกรายด้าน)	102
18 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบระดับความไว้วางใจ ทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ จำแนกตามลักษณะพื้นที่	104
19 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ จำแนกตามลักษณะพื้นที่	104
20 ความคิดเห็นที่มีต่อคณะผู้บริหารเทศบาลว่าจะปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใด	106
21 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจะให้เทศบาลทำอะไรเพื่อประชาชน ในท้องถิ่นบ้าง (ความต้องการสูงสุด)	110
22 สรุปผลเกี่ยวกับปัจจัยด้านสถานภาพของพื้นที่ของกลุ่มตัวอย่าง	116
23 สรุปผลเกี่ยวกับปัจจัยด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง	117
24 สรุปผลเกี่ยวกับปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม	119
25 สรุปผลเกี่ยวกับปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง	121
26 สรุปผลเกี่ยวกับปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง	123
27 สรุปผลเกี่ยวกับประเด็นความรู้ทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานีเป็นรายข้อและระดับความรู้ ทางการเมืองในภาพรวม	125
28 สรุปผลเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ และเทศบาลเมืองปัตตานี	127
29 สรุประดับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ และเทศบาลเมืองปัตตานี	129
30 สรุประดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ และเทศบาลเมืองปัตตานี	131
31 สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มี ความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลนครหาดใหญ่ และเทศบาลเมืองปัตตานี	135

รายการตาราง

ตาราง	หน้า
32 สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลนครหาดใหญ่ และเทศบาลเมืองปัตตานี	135
33 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ (จำแนกรายด้าน)	137

รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
1	กรอบแนวคิดการวิจัย	11
2	ปัจจัยที่นำไปสู่การไว้วางใจทางการเมืองและการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง	29

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลาย ทั้งในเชิงวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ ความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิต เป็นต้น ความหลากหลายเช่นนี้ส่งผลให้วิถีคิดและรูปแบบพื้นฐานการดำเนินชีวิตของประชาชนมีความแตกต่างกันไป การเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถดำเนินวิถีชีวิตตามวิถีทางของตน ย่อมเป็นการส่งเสริมคุณค่าของความเป็นพลเมืองในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การปกครองของประเทศไม่สามารถดำเนินรูปแบบความสัมพันธ์ทางการเมืองในเชิงตั้งเพียงลักษณะเดียวดังเช่นที่เกิดขึ้นในอดีต จนในที่สุดด้วยปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นทำให้เกิดกระแสการเรียกร้องจากประชาชนให้มีการปฏิรูปการเมือง โดยให้มีการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง การบริหารงาน และการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ และสามารถตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญคือสามารถสร้างความไว้วางใจทางการเมืองและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้เกิดขึ้นกับประชาชนมากที่สุด (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2548 : 9)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่น โดยกำหนดไว้ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 78 กำหนดให้รัฐต้องกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นได้พึ่งตนเอง และสามารถตัดสินใจในกิจการการดำเนินงานของท้องถิ่นได้เอง การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ระบบสาธารณสุข ปลอดภัย สาธารณูปการ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึง และเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งการพัฒนาท้องถิ่นต่างๆ ที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ขึ้น โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ผ่านทางสถาบันหรือองค์กรที่เรียกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นสถาบันหรือองค์กรที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น โดยถูกกำหนดขึ้นบนพื้นฐานทฤษฎีการกระจายอำนาจการบริหารการปกครอง และอุดมการณ์ทางประชาธิปไตยที่มุ่งเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่การดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีช่องทางเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง การบริหารและการดำเนินกิจกรรมการปกครองตนเองได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งเห็นได้จากลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

ที่เน้นการมีอำนาจอิสระในการปกครองตนเอง มีการเลือกตั้ง เมืองค์กรหรือสถาบันที่จำเป็นในการบริหารงานและการปกครองตนเอง และที่สำคัญก็คือประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมปกครองตนเองอย่างกว้างขวางและมากยิ่งขึ้น (โกวิทย์ พวงงาม, 2550 : 32)

การปกครองท้องถิ่น ถือเป็นปรากฏการณ์หนึ่ง que แสดงให้เห็นได้ถึงความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งมีสาเหตุมาจากการที่ประชาชนเกิดความไม่ไว้วางใจหรือไม่มีความเชื่อมั่นต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน โดยเฉพาะในแง่ของการตอบสนองความต้องการของประชาชนจนนำมาสู่การปฏิรูปทางการเมือง โดยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่เกิดการปฏิรูปโครงสร้างอำนาจทางการเมือง การบริหาร และการกระจายอำนาจในหลายส่วน โดยเฉพาะระดับการปกครองท้องถิ่นที่ถือเป็นการปฏิวัติรากฐานของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง จนเกิดแนวทางการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งมีพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่ได้บังคับใช้ภายใต้ความคาดหวังว่าประชาชนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการกระจายอำนาจให้ประชาชนมากขึ้น ซึ่งเป็นเหตุให้สถาบันทางการเมืองถูกจัดตั้งขึ้นในหลายระดับ (ชิตพล กาญจนกิจ, 2545 : 5-6)

สถาบันหนึ่งที่ถูกจัดตั้งขึ้นบนพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเพื่อรองรับการกระจายอำนาจและกิจกรรมอันเหมาะสมต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสร้างความไว้วางใจทางการเมืองให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนมากที่สุด ได้แก่ การปกครองรูปแบบเทศบาล ซึ่งพบว่าได้กลายเป็นโครงสร้างอำนาจที่สำคัญในกระบวนการทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่นที่ทำให้รูปแบบความสัมพันธ์ของท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป เกิดลักษณะของการเมืองท้องถิ่นขึ้น สิ่งนี้เป็นปัจจัยสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาระบบการบริหารและการเมืองการปกครองให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น และเป็นสถาบันหรือองค์กรที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีความใกล้ชิดกับกระบวนการทางการเมือง การเมืองการปกครอง และได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น การปกครองท้องถิ่นหรือการเมืองท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพจึงมีผลโดยตรงต่อการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทัศนคติและประสบการณ์ต่าง ๆ แก่ประชาชนต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตื่นตัว สนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครองอย่างกว้างขวาง และจะทำให้การปกครองเป็นของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ทั้งนี้การปกครองรูปแบบดังกล่าวจะมีประสิทธิภาพหรือสามารถเสริมสร้างความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่นได้มากน้อยเพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ของแต่ละพื้นที่ที่มีข้อจำกัดหรือความแตกต่างกันในบางประการ โดยเฉพาะเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมในพื้นที่ซึ่งกล่าวได้ว่ามีอยู่ในทุกพื้นที่

เทศบาล ถือว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จัดตั้งขึ้นในท้องถิ่นที่มีลักษณะความเป็นเมือง มีความเจริญเติบโต และมีความแตกต่างในปัจจุบันบางประการ รวมทั้งเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมในพื้นที่มากในระดับหนึ่ง เป็นสถาบันทางการเมืองการปกครองรูปแบบหนึ่งที่มีอำนาจในการปกครองตนเอง มีอิสระในการบริหารงาน ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โดยจัดตั้งตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และแก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 10 พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นที่ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (โกวิทย์ พวงงาม, 2550 : 190-199) เป็นสถาบันที่มีความสำคัญในการจัดสรรผลประโยชน์และบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นกลไกเชิงสถาบันรูปแบบใหม่ของรัฐที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางตรงในการเรียกร้องและให้การสนับสนุนทางการเมือง การปกครอง และเป็นสถาบันหรือองค์กรที่ประชาชนคาดหวังว่าสามารถดำเนินภารกิจตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเที่ยงธรรมและมีประสิทธิภาพตามศักยภาพของท้องถิ่นที่พึงมี ที่สำคัญผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนเพื่อเข้ามาทำหน้าที่เป็นคณะผู้บริหารเทศบาลและสภาเทศบาล จะต้องสร้างให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจว่าสามารถทำงานตอบสนองความต้องการของประชาชนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนให้มากที่สุด

ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ถือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยหากมองจากงานเขียนของนักปรัชญาการเมืองหลายท่านที่ ฮาร์ดิน (Hardin, 1995 : 22, อ้างถึงใน ชิตพล กาญจนกิจ, 2545 : 2) ได้สรุปไว้ว่าประชาชนต้องการรัฐบาลหรือองค์กรในสถาบันทางการเมืองที่สามารถรักษาระเบียบในสังคมเพื่อช่วยให้ประชาชนทุกคนมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และคาดหวังว่าจะไม่ถูกล่วงละเมิดจากผู้อื่น ดังนั้นประชาชนต้องไว้วางใจประชาชนกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในสถาบันหรือองค์กรที่ทำหน้าที่บริหารงานปกครองและดูแลพวกเขาแล้วจะนำมาสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนให้สถาบันหรือองค์กรเหล่านั้น สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน รวมทั้งนักวิชาการอีกหลายท่านที่เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้นถือเป็นสิ่งสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตยแต่อย่างไรก็ตามสิ่งนี้จะเกิดขึ้นหรือไม่ และมากน้อยเพียงใดนั้น ก็ขึ้นอยู่กับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อรัฐบาล สถาบันหรือองค์กรที่ดำเนินการเหล่านี้ โดยความไว้วางใจจะมากขึ้นถ้ารัฐบาล สถาบันหรือองค์กรทำงานได้ดี มีประสิทธิภาพ แต่ความไว้วางใจจะลดลงถ้ารัฐบาล สถาบันหรือองค์กรทำงานไม่มีประสิทธิภาพดีพอ

อย่างไรก็ตาม ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนถือเป็นดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญถึงการสนับสนุนของประชาชนที่มีต่อการปกครองท้องถิ่น การบริหารท้องถิ่น หรือการเมืองท้องถิ่นภายหลังการปฏิรูปการเมือง อันนำไปสู่ความชอบธรรม

ของตำแหน่งผู้นำทางการเมืองการปกครอง รวมถึงความมีเสถียรภาพของระบบการเมืองการปกครอง ดังที่ กอนฮาเซอร์ (Kornhauser, 1960 : 237-238, อ้างถึงใน ชิตพล กาญจนกิจ, 2545 : 7-8) สรุปลงไว้ว่า หากประชาชนเกิดความไม่ไว้วางใจต่อการทำงานของรัฐบาลท้องถิ่นในระดับที่สูงพอแล้ว ก็อาจนำไปสู่ความไม่พอใจที่เพิ่มขึ้นจนส่งผลให้เกิดความรุนแรงและกระทำต่าง ๆ เพื่อเรียกร้องผ่านประชาธิปไตยทางตรง เช่น ปัญหาความขัดแย้งเรื่องนโยบายการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาท้องถิ่น ปัญหาความเป็นธรรมใน การบริหารหรือดำเนินงาน ความไม่โปร่งใสจนเกิดการประท้วง มีการเดินขบวนขับไล่ หรือแม้แต่ การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นหรือไม่ หรือเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับระดับของความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน รวมถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกต่าง ๆ ที่มีผลกระทบด้วยเช่นกัน

โดยการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้เหมือนกัน แต่มีข้อแตกต่างในบางประเด็นระหว่างพื้นที่ โดยเลือกศึกษาในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี เนื่องจากเทศบาลนครหาดใหญ่ถือเป็นเมืองศูนย์กลาง การคมนาคม การพาณิชย์ และเศรษฐกิจของภาคใต้ มีการพัฒนาด้านพื้นที่ซึ่งมีลักษณะทั่วไปหรือคล้ายคลึงกับพื้นที่อื่น แต่ยังคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางวัฒนธรรมเหมือนกับเทศบาลเมืองปัตตานี แต่แตกต่างที่ปัญหาด้านการพัฒนาพื้นที่ ปัญหาความไม่สงบเรียบร้อย และปัญหาด้านสังคมจิตวิทยา ที่ถือว่าไม่ได้เกิดขึ้นในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ แต่เกิดขึ้นต่อเนื่องในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี ทำให้พื้นที่ดังกล่าวถือเป็นตัวแทนพื้นที่ซึ่งมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากพื้นที่อื่น ๆ หลายประการ ทั้งด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ตลอดจนสังคมและวัฒนธรรม กล่าวคือ ประชากรส่วนใหญ่เป็นประชาชนชาวมุสลิม ลักษณะที่แตกต่างออกไปเช่นนี้ทำให้เกิดความเฉพาะที่แตกต่างจากประชากรส่วนใหญ่ในประเทศ 2 ประการ คือ ลักษณะของประชากรที่นับถือศาสนาอิสลาม และการเป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศ ลักษณะ 2 ประการดังกล่าวนี้เมื่อประกอบกับความไม่สงบทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผูกพันใกล้ชิดกับมาเลเซียมาก ยังเป็นผลให้เกิดปัญหาในทางการเมืองการปกครองของประเทศมาโดยตลอด เช่น ปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดน ซึ่งแยกออกเป็นหลายกลุ่ม ขบวนการเหล่านี้ นอกจากปฏิบัติการก่อความไม่สงบโดยตรง เช่น เรียกค่าคุ้มครอง ลอบวางระเบิดเส้นทางคมนาคมแล้ว ยังชักนำหรือปลุกกระดมเพื่อนร่วมศาสนา โดยนำความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม มาเป็นเครื่องชักจูงให้ชาวไทยมุสลิมมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อรัฐบาล สร้างความแตกแยกในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และนำไปสู่ปัญหาความมั่นคงของชาติ (จิรวุฒิ อนุสรณ์นการ, 2536 : 1) โดยสภาพความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ได้สรุปสภาพปัญหาและแนวโน้มของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ประกอบด้วย

1. ปัญหาการพัฒนาที่ล่าช้า ด้วยศักยภาพของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีอยู่ ยังไม่ได้รับการเสริมสร้างให้ถึงระดับที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุน และการพัฒนาเศรษฐกิจขนาดใหญ่ในพื้นที่ และขาดปัจจัยต่างๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสะดวกและส่งเสริมให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น เช่น โครงสร้างพื้นที่ ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่ทั่วถึง เส้นทางระบบการคมนาคม การให้บริการสาธารณะของหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐ ที่มีประสิทธิภาพ และประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีสภาพความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตไม่ดีเท่าที่ควร

2. ปัญหาความไม่สงบเรียบร้อย การใช้ความรุนแรงจะยังคงมีอยู่ต่อไปตราบใด ที่แนวทางสันติหรือแนวทางการเมืองการปกครองทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นนั้นยังไม่มี ความชัดเจนหรือมีน้ำหนักเพียงพอ อีกทั้งสภาพทางสังคมจิตวิทยายังไม่เปลี่ยนแปลงในระดับ ที่เพียงพอให้สังคมใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหามากขึ้น เมื่อมีปัญหาขัดแย้งหรือเกิดเงื่อนไข ในสังคมที่อาจเกิดจากการสร้างสถานการณ์ของผู้ไม่หวังดี ก็เกิดปฏิกิริยาลุกลโซขยายตัวไปสู่ ความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ที่ภาครัฐทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นไม่สามารถหยุดยั้งได้

3. ปัญหาด้านสังคมจิตวิทยา ซึ่งถือเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อน เนื่องจากมีพื้นฐาน ความไม่เข้าใจ ความหวาดระแวง ความรู้สึกต่ออำนาจรัฐในทางลบที่สะสมมานาน รวมทั้ง ความรู้สึกแตกต่างด้านศาสนาและวัฒนธรรม ความรู้สึกเหล่านี้เป็นความรู้สึกที่ฝังใจมานานและ จะเพิ่มมากขึ้น เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งในทางสังคมจากการดำเนินการแก้ไขปัญหา

รัฐบาลทุกสมัย ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาการบริหารการปกครองในพื้นที่ ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ดังกล่าว จึงได้มีการกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาอยู่ตลอด ทั้งนี้ โดยมีเป้าหมายสำคัญตามนัยแห่งรัฐธรรมนูญ คือ ความเป็นปึกแผ่นและเป็นเอกภาพของประเทศ (ปิยนาด บุนนาค, 2534 : 5) ทำให้ในปัจจุบัน ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ยังถือได้ว่า ได้ลดความรุนแรงลงเป็นอย่างมากเมื่อเทียบกับอดีต โดยเฉพาะแนวคิดการแบ่งแยกดินแดน การต่อสู้ด้วยอาวุธของกลุ่มต่างๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกซึ่งต้องการ สันติภาพและการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี นอกจากนี้ นโยบายทางสังคมของรัฐและนโยบาย ความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพ ความเป็นจริงมากขึ้น ชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ที่มีเงื่อนไขเอื้ออำนวยต่อการเข้ามามีส่วนร่วม ในกระบวนการทางการเมืองมากขึ้น จนหลายคนประสบความสำเร็จ มีโอกาสดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองที่สำคัญในรัฐบาล นอกจากนี้รัฐบาลยังให้สิทธิพิเศษต่างๆ ในการเข้าศึกษาต่อ ระดับต่างๆ รวมถึงการเข้ารับราชการแก่ชาวไทยมุสลิมอย่างมากขึ้นด้วย ทำให้สิทธิและโอกาส ของประชาชนชาวไทยมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเท่าเทียมกับประชาชนชาวไทย โดยทั่วไป แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันนั้นยังไม่สงบอย่างแท้จริง เนื่องจากยังมีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นอยู่ เช่น การลอบวางเพลิงสถานที่ราชการ การข่มขู่ ประชาชนหรือการทำร้ายข้าราชการที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ดังมีปรากฏให้เห็นอยู่ ซึ่งมีนักวิชาการ

ได้ให้ความเห็นว่า เงื่อนไขของความไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีแนวโน้มลดลงในระดับหนึ่ง แต่เงื่อนไขทางสังคมจิตวิทยาโดยเฉพาะความไม่ไว้วางใจ ความไม่เชื่อมั่น และความหวาดระแวงของกลุ่มชนหรือประชาชนต่างวัฒนธรรมต่อรูปแบบและกลไกของรัฐในการบริหารการปกครองที่ยังคงดำรงอยู่ได้กลายเป็นเงื่อนไขหลักที่สำคัญที่อาจก่อให้เกิดช่องว่างและนำไปสู่ปัญหาความไม่สงบในรูปแบบต่างๆ ต่อไป (โชติ ถาวร, 2543 : 2 – 3)

อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพและการเมืองการปกครองใดก็ตามจะดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนนั้นให้การสนับสนุนและมีพฤติกรรมทางการเมืองในทางที่จรรโลงรักษาระบบการบริหารและการเมืองนั้นไว้ ในทางตรงกันข้าม หากประชาชนในชุมชนการเมืองส่วนใหญ่ไม่มีความไว้วางใจทางการเมืองหรือมีความรู้สึกแปลกแยกจากสังคมการเมือง ไม่ให้การสนับสนุนระบบการเมือง เสถียรภาพของระบบการเมืองนั้นก็ไม้อาจมีขึ้นได้ ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนที่ไม่สนับสนุนระบบการเมืองการปกครองนั้น นอกจากจะไม่ให้ความร่วมมือกับการดำเนินงานของระบบตามกลไกแล้ว อาจมีบางส่วนที่ต่อต้านหรือขัดขวางการดำเนินงานของระบบหรือกลไกด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมเกิดขึ้นภายใต้ความไม่ไว้วางใจทางการเมืองและขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง (โกสิทธิ์ สว่างโรจน์, 2530 : 4)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเรื่องความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ : ศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี โดยศึกษาถึงระดับความไว้วางใจทางการเมือง ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ ระหว่างพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ ระหว่างพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานีว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถเป็นประโยชน์โดยตรงในการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมรวมทั้งพื้นที่อื่น ๆ ภายใต้ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลนครหาดใหญ่ และเทศบาลเมืองปัตตานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี
4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ระหว่างเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี

สมมติฐานการวิจัย

1. ระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี อยู่ในระดับต่ำ
2. การนับถือศาสนา การศึกษา รายได้ ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง ปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง และปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ ทั้งในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ และในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี
3. ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ ทั้งในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ และในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี มีความสัมพันธ์กัน
4. ระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ ระหว่างเทศบาลนครหาดใหญ่ และเทศบาลเมืองปัตตานี มีความแตกต่างกัน

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี
3. ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี
4. ทำให้ทราบถึงความแตกต่างเกี่ยวกับระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ระหว่างเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี
5. ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความไว้วางใจทางการเมืองและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่ของความหลากหลายที่แตกต่างกันในบางเรื่องให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในรูปแบบการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น ในการกำกับดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ศึกษา คือ ศึกษาระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี รวมทั้งศึกษาเปรียบเทียบระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ระหว่างเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา คือ พื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลนครหาดใหญ่ และประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองปัตตานี

นิยามศัพท์เฉพาะ

การเมือง หมายถึง กระบวนการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อตอบสนองความต้องการและการสนับสนุนจากประชาชนให้เกิดผลเป็นรูปธรรมโดยการปฏิบัติ ในลักษณะของการตัดสินใจเลือกใช้นโยบาย มาตรการ แนวทาง หรือระเบียบข้อบังคับท้องถิ่นต่าง ๆ ไปใช้ในการจัดสรรทรัพยากรให้แก่ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ

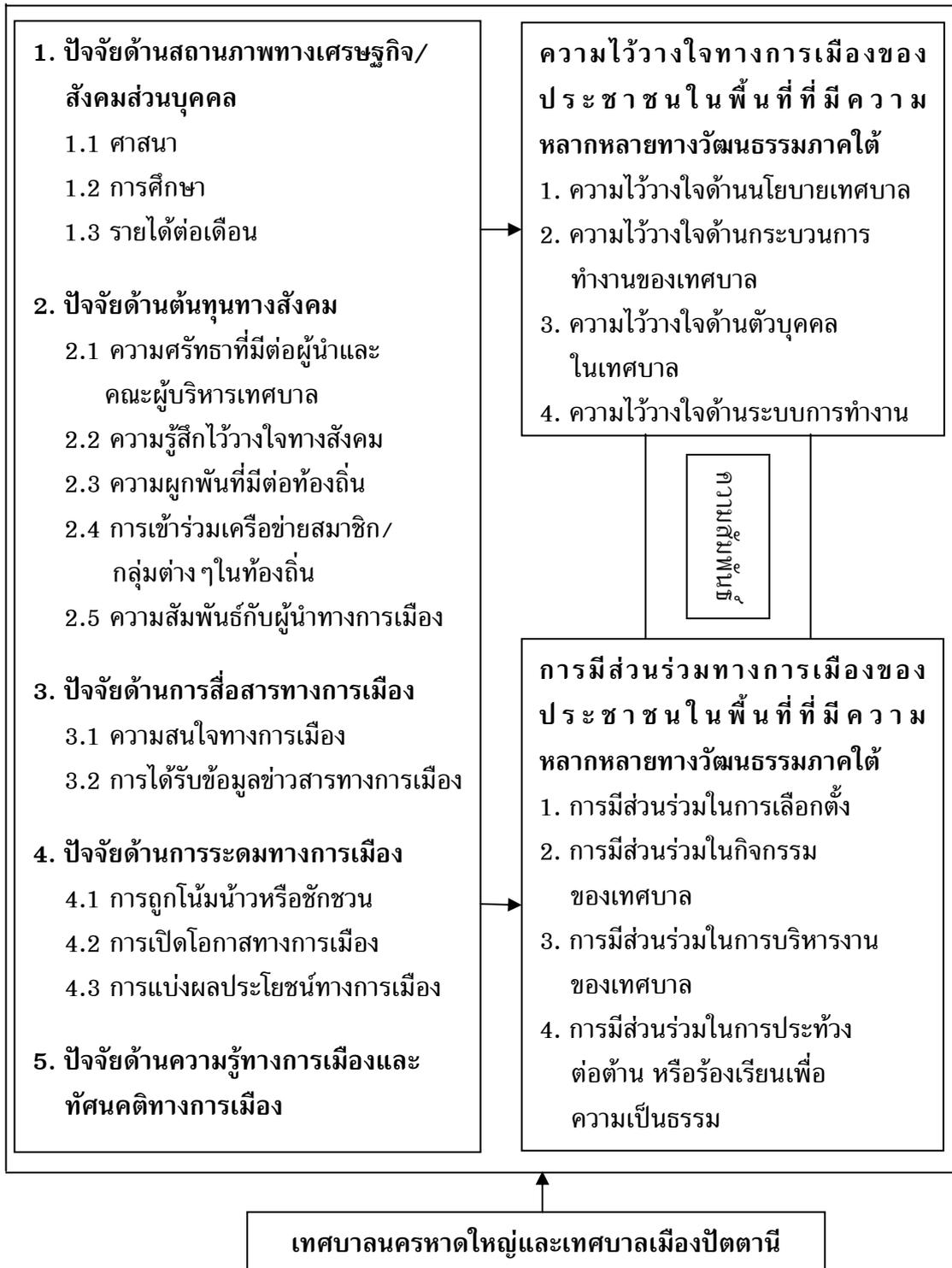
ความไว้วางใจทางการเมือง หมายถึง ทศนคติหรือความโน้มเอียงในความรู้สึกที่เกิดจากการประเมินขั้นพื้นฐานของประชาชนที่มีต่อรัฐบาล หรือเป็นความเชื่อที่ประชาชนมีต่อพฤติกรรมของรัฐบาลหรือผู้ปกครองว่ามีผลงานและความรับผิดชอบต่อสมรรถนะของประชาชนหรือไม่ โดยพิจารณาจากนโยบาย วิธีการหรือกระบวนการทำงาน ตัวบุคคล และระบบการทำงานของเทศบาลว่าได้ดำเนินการตามหน้าที่เป็นไปตามความคาดหวังของประชาชนหรือไม่ สามารถตอบสนองความต้องการได้หรือไม่ รวมทั้งประสิทธิภาพ ความสามารถ ความซื่อสัตย์ และความเป็นธรรม โดยความไว้วางใจสามารถถูกวัดได้ตั้งแต่ระดับไว้วางใจสูงหรือมีความเชื่อมั่นในรัฐบาลสูงไปจนถึงไม่ไว้วางใจหรือรู้สึกเกลียดชังจนอาจนำไปสู่ความแปลกแยกทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง พฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองตามกฎหมายของบุคคลตามความสมัครใจ โดยมีลักษณะต้องการเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายการดำเนินงานและการกระทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของรัฐทั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติที่มีผลกระทบกับประชาชน ซึ่งการเข้าร่วมทางการเมืองนั้นอาจมีทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง เช่น การลงสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอ้อม เช่น การติดตามข่าวสารทางการเมือง การพูดคุยในประเด็นปัญหาทางการเมืองต่าง ๆ เป็นต้น

ต้นทุนทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ในหลากหลายมิติทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ระหว่างบุคคล สถาบัน และองค์กรต่าง ๆ ตั้งแต่ในระดับปัจเจก กลุ่มและเครือข่าย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับค่านิยมและบรรทัดฐานที่สังคมยึดถือ ซึ่งมีผลต่อวิถีชีวิตในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม และมีความเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ระบบอุปถัมภ์ที่มีค่านิยมของการตอบแทนบุญคุณ ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนแบบไม่เท่าเทียมกัน รวมทั้งการมีเครือข่ายการตอบแทนและใช้ประโยชน์ร่วมกัน

การสื่อสารทางการเมือง หมายถึง การติดต่อสัมพันธ์ในทางการเมืองการปกครอง โดยการถ่ายทอดความรู้และข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในระบบการเมืองการปกครอง ที่ทำให้เกิดการไหลเวียนของข่าวสารอันจะช่วยให้ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าใจกระบวนการต่างๆ ในทางการเมือง และสามารถตัดสินใจประเด็นทางการเมืองได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผล ซึ่งเป็นเหตุผลให้เกิดความไว้วางใจทางการเมืองและสามารถเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การระดมทางการเมือง หมายถึง เป็นกระบวนการซึ่งผู้เข้าแข่งขัน พรรคการเมือง นักเคลื่อนไหวทางการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ ชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองผ่านการส่งข้อความเพื่อมุ่งหวังที่จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ของตน โดยผู้รับสารนั้นมีโอกาสของการเลือกและตัดสินใจ จึงเห็นได้ว่าทั้งผู้นำหรือกลุ่มที่ชักชวน และประชาชนผู้เข้าร่วมต้องมีผลประโยชน์ร่วมกันส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมด จึงจะทำให้วิธีการที่ว่านั้นบรรลุผลสำเร็จ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ : ศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางสำหรับการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความไว้วางใจทางการเมือง
 - 1.1 ความหมายของความไว้วางใจ
 - 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับความไว้วางใจ
 - 1.3 หลักสำคัญของการเกิดความไว้วางใจ
 - 1.4 องค์ประกอบของความไว้วางใจ
 - 1.5 ความหมายของความไว้วางใจทางการเมือง
 - 1.6 ความสำคัญของความไว้วางใจทางการเมือง
 - 1.7 ประเภทของความไว้วางใจทางการเมือง
 - 1.8 การสร้างความไว้วางใจทางการเมือง
 - 1.9 ปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
 - 2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
 - 2.2 รูปแบบและกิจกรรมของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
 - 2.3 ระดับความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
3. แนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการทางการเมือง
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับความไว้วางใจทางการเมือง

ความสำคัญของความไว้วางใจทางการเมืองต่อความมั่นคงของระบบและส่วนต่างๆ ของระบบการเมืองนั้น เป็นที่ตระหนักกันมาช้านานทั้งในบรรดานักรัฐศาสตร์และผู้มีอำนาจทางการเมือง ทั้งนี้เพราะความโน้มเอียงประเภทนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดความมั่นคง ความขัดแย้ง และความตึงเครียดในสังคม ตลอดจนโอกาสที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เมื่อใดก็ตามที่กลุ่มคนจำนวนมากในสังคมขาดความไว้วางใจทางการเมืองและทำการเรียกร้องระบบการเมืองที่ดำรงอยู่จะได้รับความตึงเครียด ถ้าการเรียกร้องอยู่ในระดับสถานการณ์ที่เหมาะสม และระบบการเมืองมีความสามารถในการปรับตัวและสนองตอบความต้องการแล้ว ความตึงเครียดที่เกิดขึ้นก็อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะและระดับที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม แต่ถ้าความตึงเครียดนั้นเกิดขึ้นในบางสถานการณ์และระบบการเมืองไม่สามารถตอบสนองได้ ก็จะนำไปสู่ความปั่นป่วนและพังทลายของระบบการเมือง ในที่สุด นอกจากนี้ยังมีนักรัฐศาสตร์ได้ศึกษาความไว้วางใจทางการเมือง โดยนำไปเชื่อมโยงกับแนวโน้มของการประท้วง ได้พบว่าความไว้วางใจทางการเมืองจะเป็นตัวกำหนดทางเลือกของพฤติกรรมทางการเมือง โดยหากมีระดับของความไว้วางใจทางการเมืองต่ำก็จะสามารถนำไปสู่การประท้วงจากประชาชนได้

ความไว้วางใจทางการเมืองยังเป็นปัจจัยที่สำคัญซึ่งจะเอื้ออำนวยต่อความสำเร็จของผู้ปกครองในการเปลี่ยนแปลงประเทศให้เข้าสู่ภาวะทันสมัยหรือพัฒนา ทั้งนี้เพราะถ้าประชาชนมีความไว้วางใจต่อผู้ปกครองโดยพื้นฐานแล้ว ผู้นำหรือผู้ปกครองจะสามารถนำการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ เข้ามาได้โดยง่าย แต่ถ้าความไว้วางใจของประชาชนอยู่ในระดับต่ำ การเสนอการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ซึ่งอาจกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนจะกระทำไม่ได้โดยยากลำบากและอาจไม่ได้รับการตอบสนอง ซึ่งส่งผลให้โครงการหรือการดำเนินงานล้มเหลวได้

อาจกล่าวได้ว่าความไว้วางใจทางการเมือง เป็นการรับรู้ของบุคคลในสิ่งต่างๆ ทางการเมือง อาทิ กิจกรรมทางการเมือง ผู้ใช้อำนาจการเมือง หรือระบบการเมืองทั้งระบบ โดยการรับรู้ดังกล่าวนี้ จะก่อให้เกิดความรู้สึกในเชิงประเมินค่าว่าสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในทางการเมืองนั้นว่ามีความชอบธรรม ยุติธรรมหรือถูกต้องเพียงไร ถูกต้องหรือไม่ ซึ่งจะถูกประเมินค่าออกมาเป็นความไว้วางใจที่มีต่อสิ่งต่างๆ ทางการเมือง ตลอดจนระบบการเมือง โดยตรวจสอบจากทัศนคติที่มีต่อส่วนต่างๆ ของระบบการเมืองทั้งระบบ ได้แก่ รัฐบาล บุคคลในรัฐบาลในฐานะผู้ใช้อำนาจทางการเมือง พรรคการเมืองและนักการเมือง รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการ ในฐานะผู้นำนโยบายของรัฐไปปฏิบัติ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของระบบการเมืองนั้นๆ ประสิทธิภาพดังกล่าวนี้เองที่จะมีผลต่อทัศนคติของบุคคลต่อระบบการเมืองโดยรวมหรือความไว้วางใจทางการเมืองของบุคคลนั่นเอง ซึ่งการศึกษาเรื่องดังกล่าวจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำความเข้าใจถึงแนวคิดหรือทฤษฎีพื้นฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความไว้วางใจ

1.1 ความหมายของความไว้วางใจ

ความไว้วางใจ เป็นแนวคิดที่มีนักวิชาการสนใจศึกษาในหลายสาขาวิชา ดังนั้นความหมายของความไว้วางใจจึงมีความแตกต่างและคล้ายคลึงกัน ดังนี้

รอตเตอร์ (Rotter, 1971 : 444, อ้างถึงใน ปิยภรณ์ ปัญญาวิชิต, 2545 : 25) ได้ให้ความหมายของความไว้วางใจว่าเป็นความคาดหวังของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ต่อคำพูด คำสัญญา ทั้งที่เป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียนของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลว่าเชื่อถือได้

กิดเด็นท์ (Giddens, 1990 : 29, อ้างถึงใน ชิตพล กาญจนกิจ, 2545 : 25) ได้อธิบายความหมายของความไว้วางใจว่าเป็นความเชื่อมั่น ความเชื่อถือหรือมั่นใจในคุณสมบัติ หรือสัญลักษณ์บางอย่างของบุคคลหรือสิ่งของหรือความจริงของประโยคซึ่งยึดโยงอยู่กับความเชื่อที่แฝงอยู่กับความเชื่อที่เกิดขึ้นตามความต้องการของคนเรา และได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของความไว้วางใจในงานที่ชื่อ “Consequence of the Modernity” โดยเห็นว่าเป็นความสามารถในเชิงนามธรรมที่แสดงถึงความเชื่อมั่นหรือความเชื่อถือ มีลักษณะที่ไม่ขึ้นกับเวลา และสถานที่ ถูกขับเคลื่อนออกมาหรือเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความรู้แบบไม่ลึกซึ้ง หรืออาจแสดงออกมาในเชิงสัญลักษณ์ที่ขึ้นอยู่กับความเชื่อเฉพาะตัวบุคคลที่มีต่อหรือศรัทธาต่อตัวบุคคล ดำรงอยู่ในบริบทของการกระทำของมนุษย์โดยทั่วไปภายใต้โครงสร้างสังคมหนึ่งที่สามารถแยกได้ว่าเป็นความไว้วางใจที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลและตัวระบบ หรือปัจจัยองค์ประกอบอื่นที่เกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์หรือสนับสนุนกัน

วิทเนย์ (Whitney, 1996 : 216, อ้างถึงใน ปิยภรณ์ ปัญญาวิชิต, 2545 : 25) กล่าวว่าความไว้วางใจ หมายถึง ความเชื่อใจ ความมั่นใจในความซื่อสัตย์ ความน่าเชื่อถือของบุคคล

มิชลา (Mishra, 1996 : 265, อ้างถึงใน อารีย์ คำนวนศักดิ์, 2545 : 43) ที่ให้ความหมายของความไว้วางใจไว้ว่าเป็นความสมัครใจของบุคคลที่จะยอมตามบุคคลอื่นด้วยความเชื่อมั่นว่าบุคคลอื่นนั้นมีความสามารถ เปิดเผยให้ความหวังใจ และเชื่อถือได้

روبบิน (Robbins, 2000 : 147, อ้างถึงใน อารีย์ คำนวนศักดิ์, 2545 : 43) ได้ให้ความหมายความไว้วางใจว่าเป็นความคาดหวังทางบวกต่อบุคคลอื่นทั้งคำพูด การกระทำ หรือตัดสินใจที่จะกระทำตามโอกาส

ดังนั้น จากความหมายของความไว้วางใจข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ความไว้วางใจเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับคุณค่า เป็นลักษณะของความรู้สึกรู้สึกเชื่อใจ หรือมีความมั่นใจในความซื่อสัตย์ ความมั่นคง ความเชื่อถือได้ และความยุติธรรมของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลด้วยความสมัครใจและยอมกระทำตามด้วยความคาดหวังว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้น จะปฏิบัติตามคำพูดและคำสัญญา ทั้งที่เป็นภาษาพูด ภาษาเขียน และจะกระทำในสิ่งที่เป็ประโยชน์ด้วยความสามารถ ความเปิดเผย ความหวังใจ และความเชื่อถือได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงการควบคุมตรวจสอบ และความไว้วางใจจะเกิดขึ้นเมื่อสิ่งที่เราให้ความไว้วางใจนั้นได้ตอบสนองผลประโยชน์ของเราสูงสุดหรืออย่างน้อยไม่ทำให้เกิดการเสียประโยชน์ไป

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับความไว้วางใจ

แนวคิดเกี่ยวกับความไว้วางใจได้รับความสนใจจากนักวิชาการมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1980 โดยศึกษาในระดับสังคม ชุมชน และการตอบสนองของชุมชนต่อลัทธิความนิยมทางด้านวัตถุตลอดจนความใส่ใจต่อสังคม เช่น ครีชและไมล์ (Creed and Miles, 1996 : 17, อ้างถึงใน อารีย์ คำนวนศักดิ์, 2545 : 44) ส่วนนักวิชาการด้านองค์การ ได้ศึกษาความไว้วางใจทางด้านการเป็นกลไกควบคุมองค์การ ตั้งแต่ ค.ศ. 1989 ต่อมาได้ศึกษาความไว้วางใจในระดับความเชื่อ ปรัชญา การจัดการและรูปแบบขององค์การ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาความไว้วางใจอีกหลายแง่ อาทิ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล องค์การ และประสิทธิผลขององค์การ

ความไว้วางใจเป็นแนวคิดที่มีความแตกต่าง ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และมานุษยวิทยา ความแตกต่างในมุมมองเหล่านี้ ลิววิกี้และบันเกอร์ (Lewicki and Bunker, 1996 : 115-116, อ้างถึงใน อารีย์ คำนวนศักดิ์, 2545 : 44-45) ได้สรุปโดยรวบรวมเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ คือ

1. มุมมองของนักทฤษฎีบุคลิกภาพ เป็นมุมมองที่มุ่งเน้นถึงความแตกต่างทางบุคลิกภาพส่วนบุคคลที่มีความพร้อมต่อความไว้วางใจ ซึ่งความพร้อมต่อความไว้วางใจนั้นจะถูกสร้างและพัฒนาขึ้นมาจากบริบททางสังคม ความไว้วางใจในแนวคิดของนักทฤษฎีบุคลิกภาพจึงเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ความคาดหวังหรือความรู้สึกที่หยั่งลึกในลักษณะของบุคลิกภาพซึ่งเกิดจากการพัฒนาทางด้านจิตสังคมของบุคคลในวัยทารก

2. มุมมองของนักสังคมวิทยาและนักเศรษฐศาสตร์ เป็นมุมมองที่มุ่งเน้นว่าความไว้วางใจเป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นในองค์การหรือสถาบัน ดังนั้นความไว้วางใจจึงเป็นแนวคิดที่เป็นทั้งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายในและระหว่างองค์การ และเป็นความไว้วางใจของบุคคลในสถาบันหรือองค์การเหล่านั้น

3. มุมมองของนักจิตวิทยาสังคม เป็นมุมมองที่มุ่งเน้นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างหรือการทำลายความไว้วางใจในระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ดังนั้นความหมายของความไว้วางใจในมุมมองของนักจิตวิทยาสังคมจึงเป็นความคาดหวังของกลุ่มบุคคลอื่นในการดำเนินงานร่วมกัน เป็นความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามความคาดหวังและเป็นส่วนประกอบในบริบทที่ช่วยเสริมสร้างหรือยับยั้งการพัฒนาและคงไว้ซึ่งความไว้วางใจ

มิชลา (Mishra, 1996 : 264-265, อ้างถึงใน ปิยภรณ์ ปัญญาวัชร, 2545 : 28) ได้ให้แนวคิดว่าความไว้วางใจระหว่างบุคคลจะประกอบด้วยปัจจัยพื้นฐานจากความคาดหวังหรือความเชื่อใจและการยอมตามบุคคลอื่น ดังนั้น จึงให้ความหมายความไว้วางใจว่าเป็นความสมัครใจของบุคคลที่จะยอมตามบุคคลอื่นด้วยความเชื่อมั่นว่าบุคคลอื่นนั้นมีความสามารถเปิดเผยให้ความหวังใจและเชื่อถือได้ซึ่งในความหมายนี้ ความไว้วางใจจึงเป็นความสมัครใจหรือความเชื่อใจที่เกิดขึ้นภายใต้องค์ประกอบ ทางด้านความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม ซึ่งผลที่ตามมาของความไว้วางใจจะทำให้เกิดพฤติกรรมความร่วมมือร่วมใจเมื่อบุคคลเริ่มให้ความไว้วางใจบุคคลอื่น

1.3 หลักสำคัญของการเกิดความไว้วางใจ

มิ่ง และคณะ (Mink et al., 1993 : 83–86, อ้างถึงใน ปิยภรณ์ ปัญญาวิช, 2545 : 28–29) กล่าวว่าจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสำคัญของความไว้วางใจในระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา พบว่าความไว้วางใจเกิดขึ้นจากหลักเกณฑ์ 3 ประการ คือ

1. ความไว้วางใจตามพันธะสัญญา หมายถึงความไว้วางใจที่เป็นความคาดหวังล่วงหน้าอย่างมั่นใจว่าบุคคลจะทำในสิ่งที่พูด ซึ่งเป็นมิติที่สำคัญของความไว้วางใจ บุคคลต้องการความสามารถในการคาดคะเน และควบคุมสภาพแวดล้อมของตนเอง ดังนั้น ถ้าผู้นำกระทำในสิ่งที่พูด จะทำให้บุคลากรเชื่อมั่นว่าสัมพันธภาพระหว่างผู้นำและบุคลากรสามารถคาดคะเนได้ บุคคลที่รู้สึกว่าคุณภาพแวดล้อมสังคมของตนเองมีความปลอดภัยจะปฏิบัติภารกิจได้อย่างมั่นคง

2. ความไว้วางใจจากการเปิดเผยตนเอง หมายถึงความสมัครใจที่จะตกลงร่วมกันในการเปิดเผยและแบ่งปันข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน การสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้น บุคคลจะต้องแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจและความสามารถที่จะเปิดเผยและแบ่งปันข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุความต้องการของบุคคล กลุ่มบุคคลและองค์การ

3. ความไว้วางใจทางกายภาพ หมายถึงบุคคลชอบที่จะรู้สึกว่าคุณภาพแวดล้อมทางด้านร่างกายและจิตใจมีความปลอดภัย เมื่อบุคคลรู้สึกถึงความไม่แน่นอนในความปลอดภัยของสภาพแวดล้อม บุคคลจะเริ่มรู้สึกไม่มั่นคงและวิตกกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยในตนเองและในงาน และถ้าบุคคลรู้สึกว่าต้องใช้เวลามากมายในการควบคุมสภาพแวดล้อมเพื่อดำรงความรู้สึกผาสุกของตนเอง บุคคลก็จะใช้เวลาอันน้อยลงในการสร้างและสร้างสรรค์วิธีการแก้ปัญหา นั่นคือภายใต้หลักเกณฑ์ในการสร้างความไว้วางใจยังมีสิ่งสำคัญ 2 ประการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างความไว้วางใจ ได้แก่ 1) ความตั้งใจ (Intention) บุคลากรในองค์การจะให้ความไว้วางใจผู้นำเมื่อบุคลากรเข้าใจถึงสาเหตุจูงใจในการกระทำของผู้นำเชื่อว่าผู้นำเป็นคนซื่อตรงและจริงใจต่อบุคลากร โดยการไม่ปิดบังข้อมูลที่เป็นจริงและให้ความสนใจต่อบุคลากรในฐานะของบุคคลอย่างแท้จริง 2) ความสามารถ (Competence) บุคลากรจะให้ความไว้วางใจผู้นำเมื่อรับรู้ว่าคุณนำมีความสามารถที่จะทำในสิ่งที่พูดและเชื่อมั่นว่าคุณนำมีทักษะที่จะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

ส่วนชิตพล กาญจนกิจ (2545 : 32–34) กล่าวว่าจากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับความไว้วางใจของนักวิชาการรัฐศาสตร์ ซึ่งเป็นที่เข้าใจโดยทั่วไปว่าเป็นความรู้สึกส่วนบุคคลที่มีลักษณะเป็นอัตวิสัยต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่กำลังให้ความสนใจโดยมีการกระทำและผลประโยชน์จาก การกระทำนั้นเป็นข้อพิจารณาที่สำคัญ ซึ่งมักมีการพูดถึงความไว้วางใจในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป อาจอยู่ในรูปของตัวบุคคล สิ่งของ สถาบัน ระบบ กระบวนการ หรือแม้กระทั่งความรู้สึกที่เกิดจากจิตใจ เป็นต้น โดยทั่วไปแล้ว ความไว้วางใจมักจะถูกโยงเข้าไปเกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายที่จะเป็นผลจากความไว้วางใจนั้น โดยเฉพาะในรูปของความร่วมมือและ

การแข่งขัน ซึ่งอาจพิจารณาได้ใน 2 ระดับ ระดับแรก ความไว้วางใจในระดับสังคมซึ่งเป็นมุมมองในระดับโครงสร้าง ระดับที่สอง เป็นความไว้วางใจในระดับบุคคล เป็นมุมมองในระดับตัวแทนหรือปัจเจกบุคคล และยังสามารถแยกมิติของการมองได้เป็น 2 ลักษณะด้วยกัน กล่าวคือ

มิติแรก เป็นการมองในลักษณะเชิงนามธรรม นักวิชาการในกลุ่มนี้เห็นว่าความไว้วางใจมีส่วนสัมพันธ์กับทุนทางสังคม ความไว้วางใจจึงแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) ความไว้วางใจที่มีลักษณะเป็นการทั่วไป ซึ่งเกิดขึ้นได้กับบุคคลทั่วไป และ 2) ความไว้วางใจที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งถูกจำกัดภายในกลุ่มหรือครอบครัว โดยความไว้วางใจในประเภทแรกจะนำไปสู่ต้นทุนทางสังคมและจะช่วยสร้างเครือข่ายทางสังคมและสถาบันที่มีขนาดใหญ่ ซับซ้อน และพึ่งพาซึ่งกันและกัน ในขณะที่ความไว้วางใจประเภทหลังมีโอกาที่ทำให้เกิดความแตกแยกและลดโอกาสที่ความขัดแย้งจะถูกต่อรองผ่านระบบประชาธิปไตย

มิติที่สอง เป็นการมองในลักษณะที่เป็นรูปธรรม โดยพยายามมองผ่านพฤติกรรมของมนุษย์ที่กระทำต่อกัน ทั้งที่เกิดขึ้นในระดับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลด้วยกัน และระหว่างบุคคลกับสถาบัน โดยความไว้วางใจตามแนวคิดของกลุ่มนี้แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ความไว้วางใจระหว่างบุคคล เป็นความไว้วางใจในระดับพื้นฐานที่เกิดขึ้นก่อนความไว้วางใจในแบบอื่น ๆ และเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพได้ ซึ่งนักวิชาการต่างเห็นร่วมกันว่าความไว้วางใจระดับบุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญของทุนทางสังคมซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเพิ่มการสนับสนุนทางการเมืองที่มีต่อระบบการเมืองอันจะมีส่วนสร้างประชาธิปไตยที่เข้มแข็งขึ้นได้ ความไว้วางใจประเภทนี้จึงเกิดขึ้นบนพื้นฐานความสัมพันธ์ในระดับบุคคลที่ตั้งอยู่บนแนวทางประชาธิปไตยแบบมติมหาชน และถูกมองว่าเป็นลักษณะของความไว้วางใจทางสังคมมากกว่า

2. ความไว้วางใจในสถาบัน เป็นความไว้วางใจที่เกิดขึ้นในระดับความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างที่เชื่อว่าจะเป็นตัวกำหนดการกระทำของบุคคลที่อยู่ภายในโครงสร้างนั้น โดยนัยเช่นนี้สถาบันได้ถูกวางให้เป็นโครงสร้างหลักในการกำหนดพฤติกรรมของปัจเจกชนที่เป็นตัวแทนของสถาบันดังกล่าว โดยนักวิชาการหลายคนมองว่าสถาบันจะทำให้เกิดความไว้วางใจท่ามกลางคนที่เราไม่รู้จักได้ ซึ่งการที่จะทำให้เกิดความไว้วางใจดังกล่าวได้จะต้องประกอบไปด้วยการพูดความจริง ความยุติธรรม การรักษาสัญญา และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งมักพบว่าความไว้วางใจประเภทนี้จึงเกิดขึ้นบนความสัมพันธ์ในระดับกลุ่มที่มีแนวทางประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ซึ่งสถาบันทางการเมืองจึงเป็นกลไกทางสังคมที่จะช่วยรองรับพฤติกรรมการใช้อำนาจหรือพฤติกรรมการเมืองของมนุษย์ได้ในระดับหนึ่งผ่านกรอบของกฎระเบียบทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งหากผู้มีสิทธิอำนาจได้ใช้อำนาจนั้นภายใต้กฎหมายและระเบียบอย่างเป็นทางการก็จะได้รับความศรัทธาและเชื่อมั่นจากประชาชน และเมื่อใดก็ตามที่ผู้นำใช้อำนาจไปในทางที่ฉ้อฉลหรือไม่เป็นธรรมแล้ว ย่อมนำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธา

ทั้งตัวผู้นำรวมถึงสถาบันอีกด้วย ดังนั้นสถาบันจึงมีความจำเป็นต่อความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคม ความไว้วางใจของบุคคลที่มีต่อสถาบันทั้งทางสังคมและการเมืองจะเป็นที่จะชี้ให้เห็นได้ถึงการยอมรับที่บุคคลมีต่อสถาบันดังกล่าว

มาแชล (Marshall, 2000 : 53-60, อ้างถึงใน ปิยภรณ์ ปัญญาวิริ, 2545 : 28-29) ยังกล่าวว่าความไว้วางใจผู้อื่นจะเกิดขึ้นได้ บุคคลต้องไว้วางใจตนเองก่อนเพราะความไว้วางใจเกิดขึ้นจากภายในจิตใจของบุคคล โดยเริ่มต้นที่ภายในจิตใจของตนเองเห็นคุณค่าในตนเองอย่างชัดเจนจนกลายเป็นความเชื่อมั่นในตนเองและกล้าแสดงออก ความไว้วางใจตนเองประกอบด้วยค่านิยม 5 ประการ คือ

1. ค่านิยมของการเคารพตนเอง เป็นค่านิยมซึ่งบุคคลมีต่อตนเองเป็นความรู้สึกที่ชัดเจนเชื่อถือได้ว่าตนเองมีคุณค่า เป็นที่ยำเกรงของคนอื่น ความรู้สึกนี้จะทำให้บุคคลสามารถให้ความเคารพผู้อื่นด้วยเช่นกัน บุคคลจะมีความเคารพตนเองในระดับสูงถ้าได้รับการยอมรับตั้งแต่ในวัยทารก โดยได้รับการตอบสนองทางด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ บุคคลที่มีความเคารพในตนเองสูงจะเป็นผู้ที่ยอมรับฟัง มีความซื่อสัตย์ เปิดเผยและสามารถเรียนรู้ทุกสิ่ง ในทางกลับกันบุคคลที่ความเคารพตนเองในระดับต่ำ จะมีความรู้สึกไม่ปลอดภัยและรู้สึกว่าตนเองเป็นเหยื่อของสังคม และเรียนรู้ว่าโลกนี้ไม่มีอะไรที่น่าไว้วางใจ บุคคลจะกลายเป็นคนก้าวร้าวหรือต่อต้านในองค์กร ซึ่งบุคคลมีความเคารพตนเองในระดับสูง บุคลากรจะมีค่านิยมในการสร้างสัมพันธภาพ มีความรู้สึกมั่นคงและมีความเชื่อว่าปัญหาทุกอย่างสามารถแก้ไขได้ ในการบริหารองค์การให้มีประสิทธิผล ผู้นำต้องมุ่งเน้นสร้างวิสัยทัศน์ใหม่ พันธกิจ และการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ส่วนองค์การที่บุคลากรมีความเคารพตนเองระดับต่ำ บุคลากรจะมีแต่ความก้าวร้าวแยกตัวและมุ่งเน้นที่จะทำงานอย่างเดียว พฤติกรรมการต่อสู้และต่อต้านจะเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมแบบนี้ ดังนั้นการเคารพตนเองจึงเป็นความสำคัญเปรียบเสมือนกุญแจที่นำไปสู่ความสามารถในการให้ความไว้วางใจผู้อื่น

2. ค่านิยมของความรับผิดชอบและความพร้อมรับผิดชอบ โดยเป็นความรับผิดชอบในค่านิยม ความเชื่อ พฤติกรรมของบุคคล ส่วนความพร้อมรับผิดชอบเป็นการยอมรับผลที่เกิดจากพฤติกรรมที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้องของบุคคล ความรับผิดชอบและความพร้อมรับผิดชอบ เป็นข้อบ่งชี้ระดับความไว้วางใจตนเองของบุคคล บุคคลที่มีความไว้วางใจตนเองสูง จะทำงานด้วยความรู้สึกเป็นเจ้าของ เข้าใจจุดอ่อนจุดแข็งของตนเอง และสามารถทำให้บุคคลอื่นดำเนินงานต่อได้ ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้น บุคคลจะยอมรับผลการกระทำและเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้น ส่วนบุคคลที่ขาดความรับผิดชอบและความพร้อมจะไม่ได้มีความไว้วางใจ ถ้าเป็นผู้นำขององค์กรจะทำให้เกิดภาวะความขัดแย้งและการปฏิบัติงานล้มเหลว

3. ค่านิยมของความมีศักดิ์ศรีและความสง่างาม โดยความมีศักดิ์ศรีเป็นลักษณะเฉพาะบุคคล เป็นชื่อเสียง เป็นสิ่งที่บุคคลอื่นรับรู้ ส่วนความสง่างาม เป็นสิ่งที่ติดตัวบุคคล

บุคคลที่มีศักดิ์ศรีและความสง่างาม จะเป็นบุคคลที่มีความไว้วางใจตนเองในระดับสูง และจะได้รับ ความไว้วางใจจากผู้อื่น

4. ค่านิยมของความซื่อตรง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของค่านิยมทางศีลธรรม บุคคลที่มีศักดิ์ศรี มีความสง่างาม มีความรับผิดชอบสูง เคารพตนเอง จะเป็นผู้ที่มีความซื่อตรง และผู้ที่มีความซื่อตรงสูง จะเป็นผู้ที่มีการกระทำสอดคล้องกับคำพูด ความรู้สึกไม่ซื่อตรง จะเกิดขึ้นกับบุคคล กลุ่มบุคคลหรือองค์กร เมื่อเกิดความเชื่อว่าไม่ได้พูดความจริง บุคคลที่ขาด ความซื่อตรงจะขาดความไว้วางใจทั้งต่อตนเองและผู้อื่น และถ้าเกิดความไม่ไว้วางใจแล้ว การสร้าง สัมพันธภาพและความร่วมมือต่าง ๆ จะไม่เกิดขึ้น

5. ค่านิยมของความเชื่อถือได้ แบ่งออกเป็นความเชื่อถือได้จากภายนอก ซึ่งเป็นสิ่งที่บุคคลมอบให้ผู้อื่น และความเชื่อถือได้จากภายใน จะเป็นความเชื่อถือได้ในตนเอง ความเชื่อถือได้ทั้งจากภายในและภายนอก เกิดจากภายในตัวบุคคลที่แสดงออกถึงความเชื่อมั่น และการเคารพตนเอง ความเชื่อถือได้จากภายนอก เป็นความเชื่อใจหรือความมั่นใจของบุคคล ต่อความมั่นคงและความตั้งใจที่ดีของบุคคลอื่น เป็นความศรัทธาของบุคคลซึ่งมอบให้กับบุคคล ที่เชื่อว่าจะทำในสิ่งที่ถูกต้อง และมีความรับผิดชอบ บุคคลที่มีความเชื่อถือได้จะเป็นผู้ทำการกระทำ สอดคล้องกับคำพูดของตนอยู่เสมอ

1.4 องค์ประกอบของความไว้วางใจ

มิชลา (Mishra, 1996 : 265–268, อ้างถึงใน ปิยภรณ์ ปัญญาวิจิตร, 2545 : 35–40) ได้เสนอองค์ประกอบของความไว้วางใจที่จะทำให้บุคคลเกิดความไว้วางใจ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. มิติความสามารถ (Competence Dimension) หมายถึงความสามารถ ที่เป็นพื้นฐานของความไว้วางใจ บุคคลจะให้ความไว้วางใจผู้นำด้วยความเชื่อว่าผู้นำ มีความสามารถในการทำงานได้ดี และมีความสามารถในการตัดสินใจได้ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งผู้นำจะต้องมีความรู้ ทักษะ ความชำนาญและความสามารถในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับ ความสามารถด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ความสามารถเฉพาะในวิชาชีพ เป็นความสามารถในการใช้ ความรู้ ทักษะ เทคนิคและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการทำงาน

1.2 ความสามารถทางด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็น ความสามารถและการตัดสินใจในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น มีกลยุทธ์ในการสร้างแรงจูงใจ ในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นในองค์การได้ดี

1.3 ความสามารถเชิงธุรกิจ หมายถึงความสามารถที่นอกเหนือจาก ความชำนาญในงานอาชีพ อาทิ ประสิทธิภาพ ความคิดทางด้านธุรกิจ จิตสำนึกที่ฉับไว มีความเฉลียวฉลาดและมีความเข้าใจในบริบทขององค์การเป็นอย่างดี

2. มิติความเปิดเผย (Openness Dimension) หมายถึงการที่บุคคลมีความรู้สึกเชื่อมั่นและไว้วางใจในตัวผู้นำว่าเป็นบุคคลที่มีความเปิดเผยต่อบุคลากรและปฏิบัติต่อบุคลากรด้วยความจริงใจ ซึ่งการเปิดเผยจะต้องเป็นการเปิดเผยความจริงของปัญหาและความสำเร็จที่ได้รับ ดังนั้น ความเปิดเผยและจริงใจของผู้นำจึงเป็นพื้นฐานของการสร้างความไว้วางใจในตัวผู้นำ และผู้นำจะต้องมีทักษะที่มีประสิทธิผลในการโน้มน้าวและดึงดูดใจบุคลากร และส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ผู้นำที่มีความจริงใจและเปิดเผย จะมีเหตุผลในการพูดความจริงอย่างตรงไปตรงมา ทั้งความสำเร็จของงานและข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสานการณ์ระหว่างบุคคล และสร้างบรรยากาศในการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น

3. มิติความห่วงใย (Concern Dimension) หมายถึงการที่บุคคลให้ความไว้วางใจว่าผู้นำจะไม่ฉกฉวยผลประโยชน์อย่างไม่เป็นธรรมจากบุคลากร แต่จะยึดถือผลประโยชน์ของบุคลากรเป็นสำคัญ และให้ความสนใจและห่วงใยต่อความผาสุกของบุคลากรเท่า ๆ กับความผาสุกของตนเอง นั่นหมายความว่าผู้นำจะสนใจและตอบสนองกับความต้องการและปัญหาของบุคลากรในองค์การทุกคนอย่างสม่ำเสมอ

4. มิติความเชื่อถือได้ (Reliability Dimension) หมายถึงบุคคลคาดหวังให้ผู้นำมีความสม่ำเสมอในการพูดและการกระทำ นั่นคือ พูดในสิ่งที่ทำและทำในสิ่งที่พูด ความไม่สม่ำเสมอในคำพูดและการกระทำของผู้นำ จะทำให้ความไว้วางใจในตัวผู้นำลดลง นอกจากความสม่ำเสมอของพฤติกรรมแล้ว การตัดสินใจของผู้นำที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในการทำงาน ซึ่งเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุการณ์ผิดปกติ ปัญหาหรือเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันก็มีผลต่อความไว้วางใจในตัวผู้นำเช่นกัน เนื่องจากเหตุการณ์ผิดปกติที่เกิดขึ้นบุคคลหรือผู้นำอาจมีเจตนาที่จะปิดบังข้อมูลสำคัญไว้ ก่อให้เกิดความเคลือบแคลงสงสัยต่อความรู้สึกไว้วางใจที่กำลังดำเนินอยู่ อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในองค์การที่มีผลกระทบต่อความไว้วางใจผู้นำมากที่สุดคือเหตุการณ์ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ในการทำงานประจำ ดังนั้น พฤติกรรมผู้นำที่แสดงออกจึงควรมีความสม่ำเสมอเป็นที่น่าเชื่อถือ

ส่วนชิตพล กาญจนกิจ (2545 : 32) ได้แบ่งองค์ประกอบหรือรูปแบบของความไว้วางใจจากฐานคิดของนักวิชาการรัฐศาสตร์ว่ามี 3 ลักษณะ คือ

1. ความไว้วางใจที่มีฐานอยู่บนการคำนวณ (Calculus-Based Trust or Reciprocity-Based Trust) ซึ่งเกิดขึ้นจากการคำนวณผลได้ผลเสียอย่างมีเหตุผล ซึ่งจะเป็นตัวกระตุ้นพฤติกรรม

2. ความไว้วางใจที่มีฐานอยู่บนความรู้ (Knowledge-Based Trust) เกิดจากประสบการณ์และข้อมูลข่าวสารในเรื่องหนึ่ง ๆ ซึ่งใช้ระยะเวลาในการสร้างความสัมพันธ์อันนำไปสู่การให้และการรับในลักษณะของการพึ่งพากัน ความไว้วางใจประเภทนี้เกิดขึ้นจาก

การที่บุคคลรับรู้ว่ามันจะส่งผลต่อประโยชน์สาธารณะในตัวเอง จึงเรียกได้อีกอย่างว่า ความไว้วางใจแบบชดเชย (Compensatory Trust)

3. ความไว้วางใจที่มีฐานอยู่บนอัตลักษณ์ (Identity-Based Trust) เกิดขึ้นผ่านรูปแบบในเชิงเอกลักษณ์และหลักของความร่วมมือและภักดีของบุคคล มีลักษณะแอบแฝง มีผลกระทบในระยะยาว หรืออาจเรียกว่าเป็นความไว้วางใจในเชิงศีลธรรม

นอกจากนี้ นักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาความไว้วางใจระหว่างบุคคล ซึ่งมีองค์ประกอบของความไว้วางใจที่มีความคล้ายและแตกต่างกัน ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

1. ความซื่อตรง หมายถึงความจริงใจและถือความสัตย์ บุคลากรจะมีความรู้สึกเชื่อมั่นและไว้วางใจผู้นำเมื่อบุคลากรรับรู้ถึงบุคลิกลักษณะที่มีศีลธรรมและมีความจริงใจของผู้นำ

2. ความสามารถ หมายถึงบุคลากรจะให้ความไว้วางใจผู้นำที่มีความรู้ทักษะทางด้านเทคนิคและความสามารถทางด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและเชื่อว่าผู้นำจะใช้ความสามารถและทักษะที่มีกระทำตามสัญญาที่ได้พูดไว้

3. ความสม่ำเสมอ หมายถึงความน่าเชื่อถือ ความสามารถคาดคะเนได้ และความสามารถในการตัดสินใจได้ดี ในการควบคุมสถานการณ์ต่างๆ ของผู้นำที่ทำให้บุคลากรให้ความไว้วางใจ ความไม่สม่ำเสมอในคำพูดและการกระทำของผู้นำจะทำให้ความไว้วางใจลดน้อยลง

4. ความจงรักภักดี หมายถึงการที่บุคคลมีความเต็มใจที่จะปกป้องและรักษาเกียรติของบุคคลอื่น นั่นคือบุคคลจะรู้สึกไว้วางใจผู้นำที่สามารถพึ่งพาได้และไม่มีพฤติกรรมฉวยโอกาส

5. ความเปิดเผย หมายถึงความเปิดเผยจริงใจของผู้นำที่บุคลากรเชื่อว่า จะพูดแต่ความเป็นจริงของปัญหาและความสำเร็จ

6. ความเสมอภาค หมายถึงผู้นำจะให้ความสนใจและห่วงใยต่อบุคลากรด้วยความยุติธรรมและเสมอภาค

1.5 ความหมายของความไว้วางใจทางการเมือง

มิลเลอร์ (Miller, 452 : 1974, อ้างถึงใน อัจฉิก สุวรรณธาดา, 2540 : 27) กล่าวว่า ความไว้วางใจทางการเมืองเป็นความโน้มเอียงขั้นพื้นฐานของความรู้สึกหรือประเมินค่า โดยมีระดับตั้งแต่ความไว้วางใจทางการเมืองสูงสุดจนถึงความระแวงสูงสุด หรือความไม่ไว้วางใจทางการเมืองนั่นเอง ซึ่งความไม่ไว้วางใจทางการเมืองเป็นความรู้สึกทางลบต่อรัฐบาล เชื่อว่ารัฐบาลไม่ได้ทำหน้าที่ตามที่คาดหวัง

กิดเด็นท์ (Giddens, 1990 : 29-35, อ้างถึงใน ชัชวาล ทัดศิวิชัย, 2551 : 53) ได้อธิบายถึงความหมายของความไว้วางใจทางการเมืองในผลงานเขียนเรื่อง “Consequence of

The Modernity” ว่าเป็นลักษณะของความเชื่อมั่น ความเชื่อถือหรือความมั่นใจในคุณสมบัติหรือสัญลักษณ์บางอย่างของบุคคล สิ่งของหรือระบบ ซึ่งยึดโยงอยู่กับความเชื่อแฝงที่เกิดขึ้นตามความต้องการของเรา โดยความไว้วางใจจะดำรงอยู่ในบริบททั่วไปของการกระทำของมนุษย์ภายใต้โครงสร้างของระบบการเมืองและสังคมหนึ่ง ๆ

ชวอร์ท (Schwartz , 1957 : 188–202, อ้างถึงใน อัจฉิก สุวรรณธาดา, 2540 : 27) ในงานเขียนเรื่อง “Pattern of Cynicism: Differential Political Socialization among Adolescent” ได้เสนอว่า ความไว้วางใจทางการเมืองเป็นสภาพการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อกระบวนการทางการเมือง เป็นการรับรู้ในลักษณะของการประเมินค่าว่าถูกต้องชอบธรรม มีเหตุมีผลหรือไม่ เป็นการรับรู้ของประชาชนต่ออำนาจรัฐว่าอำนาจที่แสดงออกนั้นถูกต้องชอบธรรมหรือเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับมาตรฐานที่ควรจะเป็นหรือไม่

เลนส์ (Lane, 1959 : 164, อ้างถึงใน ชัชวาล ทัดศิวิฐ, 2551 : 57–58) กล่าวว่าความไว้วางใจทางการเมืองเป็นความโน้มเอียงที่เกิดขึ้นในจิตใจของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง อันถือเป็นแง่มุมหนึ่งที่แสดงถึงวัฒนธรรมทางการเมือง

แอกเกอร์ (Agger, 1961 : 477–506, อ้างถึงใน ชัชวาล ทัดศิวิฐ, 2551 : 57) ได้กล่าวไว้ว่าความไว้วางใจทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของความไว้วางใจทางสังคม เนื่องจากความไว้วางใจทางการเมืองเป็นความรู้สึกหรือทัศนคติที่คนมีต่อสถาบันหรือผู้นำทางการเมือง ซึ่งนับว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของสถาบันทางสังคม เพียงแต่มีขอบเขตที่แคบกว่าความไว้วางใจทางสังคม โดยความไว้วางใจทางการเมืองนี้ เรียกได้อีกอย่างว่าความไว้วางใจในแนวคิด ซึ่งเป็นลักษณะความรู้สึกที่มีต่อกันของผู้ที่อยู่ต่างระดับในความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งก็คือประชาชนและผู้ปกครองที่ประชาชนเลือกเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศ ส่วนที่แตกต่างไปจากความไว้วางใจทางสังคมอีกประการหนึ่ง คือ ความไว้วางใจทางการเมืองมีลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับฉันทามติที่ประชาชนมีต่อกฎระเบียบทางการเมือง ผลลัพธ์ทางการเมือง พฤติกรรมของนักการเมือง และประเด็นสาธารณะทางการเมือง

มิลเลอร์ และคณะ (Miller et al., 1979 : 67, อ้างถึงใน ชิตพล กาญจนกิจ, 2545 : 35) ได้ให้ความหมายของความไว้วางใจทางการเมืองว่าเป็นการประเมินขั้นเริ่มต้นที่ประชาชนมีต่อรัฐบาลทั้งในด้านประสิทธิภาพ ความซื่อสัตย์ ความสามารถ การสร้างความเท่าเทียม มีระดับตั้งแต่ไว้วางใจสูงสุดลดหลั่นกันไปจนถึงรู้สึกไม่ไว้วางใจทางการเมืองสูงสุดหรือความระแวงสงสัยทางการเมือง เป็นความโน้มเอียงที่เกิดขึ้นในจิตใจของบุคคลอย่างหนึ่งที่มีต่อระบบการเมือง ซึ่งถือเป็นแง่มุมหนึ่งของวัฒนธรรมทางการเมือง

จากความหมายที่กล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่า ความไว้วางใจทางการเมืองเกี่ยวข้องกับทัศนคติหรือความโน้มเอียงที่เกิดจากการประเมินขั้นพื้นฐานของประชาชน หรือเป็นความเชื่อที่ประชาชนมีต่อพฤติกรรมของรัฐบาลหรือผู้ปกครองว่ามีผลงานและความรับผิดชอบ ความคาดหวังของประชาชนหรือไม่ ทั้งในด้านนโยบาย วิธีการ และการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ

สามารถถูกวัดได้ตั้งแต่ระดับไว้วางใจสูงหรือมีความเชื่อมั่นในรัฐบาลสูงไปจนถึงไม่ไว้วางใจหรือรู้สึกเกลียดชังจนอาจนำไปสู่ความแปลกแยกทางการเมือง หรืออาจกล่าวได้ว่าความไว้วางใจทางการเมืองเกี่ยวพันใกล้ชิดกับเรื่องความชอบธรรม พันธกิจที่สถาบันและผู้มีอำนาจได้ดำเนินการไปตามกฎหมาย มีศีลธรรม และควรได้รับการยอมรับหรือไม่

1.6 ความสำคัญของความไว้วางใจทางการเมือง

ความสำคัญของความไว้วางใจทางการเมืองต่อระบบการเมือง เป็นสิ่งที่ตระหนักกันมานานแล้วทั้งในแวดวงวิชาการและในทางปฏิบัติ ไม่มีรัฐบาลหรือระบบการเมืองใดที่จะดำรงอยู่ได้ ถ้าปราศจากความจงรักภักดีและความไว้วางใจจากประชาชน ความรู้สึกไม่ไว้วางใจนั้นมีอยู่เสมอในทุกสังคมการเมือง ไม่ว่าผู้นำในระบบการเมืองนั้นจะเป็นที่ชื่นชมของประชาชนเพียงใด และพยายามทำตามความต้องการของประชาชนมากเพียงใด เพราะจะยังมีบุคคลบางส่วนที่เห็นว่าในสังคมนั้น ยังมีความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรม และมีความระแวงสงสัยในความตั้งใจของรัฐบาลอยู่เสมอ ความไม่ไว้วางใจนี้เป็นที่มาของความไม่พอใจ ความเกลียดชัง ซึ่งจะนำไปสู่การต่อต้านในที่สุด

ถ้าพิจารณาในแง่ความมีเสถียรภาพของระบบการเมือง แม้ว่าในระยะสั้นระบบการเมืองที่มีประสิทธิภาพสูงแต่ขาดความชอบธรรม จะมีเสถียรภาพต่ำกว่าระบบที่มีความชอบธรรมสูงแต่ประสิทธิภาพต่ำกว่า ในระยะยาวความมีประสิทธิภาพที่ต่อเนื่องเป็นเวลานานก็สามารถทำให้ระบบการเมืองนั้นมีความชอบธรรมขึ้นได้ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าความรู้สึกของประชาชนเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิภาพของรัฐบาลหรือระบบการเมืองจะเป็นสิ่งที่ชี้ถึงความพอใจ ความไว้วางใจ ความสนับสนุนต่อระบบการเมือง รวมทั้งเสถียรภาพของระบบการเมืองนั้น ๆ ด้วย

มิลเลอร์ (Miller, 1974 : 951, อ้างถึงใน ชัชวาล ทัดศิวัช, 2551 : 62) อธิบายไว้ว่าความไว้วางใจทางการเมืองเป็นส่วนสำคัญต่อการทำหน้าที่ตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนอย่างเหมาะสมความตกต่ำหรือถดถอยของระบบการเมือง โดยเฉพาะการเมืองแบบประชาธิปไตยผ่านตัวแทน เป็นผลสืบเนื่องมาจากความตกต่ำหรือการถดถอยลงของการสนับสนุนที่ประชาชนมีต่อระบบการเมืองอันมีรากฐานมาจากการขาดความเชื่อถือไว้วางใจต่อการเมืองการปกครองของประชาชน

มุลเลอร์ (Muller, 1977 : 1568, อ้างถึงใน ชิตพล กาญจนกิจ, 2545 : 39) กล่าวไว้ว่าความไว้วางใจทางการเมืองมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ ความเสื่อมโทรมหรือการแตกสลายขององค์ประกอบบางส่วนหรือทั้งหมดของระบบการเมือง ทั้งนี้เนื่องจากความรู้สึกดังกล่าวเป็นรากฐานของการสนับสนุนและการดำเนินงานของระบบการเมืองอันเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะหล่อเลี้ยงระบบการเมืองให้ดำรงอยู่ได้ กล่าวได้ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นกับระบบการเมืองอาจเป็นเงื่อนไขต่อความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อรัฐบาล เพราะเมื่อใดที่ความไว้วางใจทางการเมืองลดระดับ

ลงอันอาจเกิดจากระบบไม่สามารถสนองต่อความต้องการหรือไม่สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนการเมืองนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจะทำให้ระบบการเมืองนั้นเกิดภาวะตึงเครียดหรือกดดัน ซึ่งเป็นสิ่งที่อันตรายต่อการดำรงอยู่ของระบบการเมือง เพราะระบบการเมืองจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อดึงดูดความไว้วางใจของพลเมืองให้กลับคืนมา โดยการปรับตัวนั้นอาจทำในรูปแบบของการจัดสรรแบ่งทรัพยากรแก่สังคมใหม่หรือปรับสถาบันในระบบการเมืองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสนองต่อความต้องการและแก้ไขปัญหของประชาชนในสังคมการเมืองนั้น ๆ

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และสายทิพย์ สุคติพันธ์ (2536 : 52) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความไว้วางใจทางการเมืองว่าความไว้วางใจทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญต่อระบบการเมือง เป็นสิ่งที่ตระหนักมานานในแวดวงวิชาการและทางปฏิบัติ ไม่มีรัฐบาลหรือระบบปกครองใดอยู่ได้ถ้าปราศจากความไว้วางใจจากประชาชน ความรู้สึกไม่ไว้วางใจนั้นมีอยู่ในทุกสังคมการเมืองไม่ว่าผู้นำนั้นจะเป็นที่ชื่นชมของประชาชนเพียงใดและพยายามทำตามความต้องการของประชาชนมากเพียงใด เพราะยังมีบุคคลบางส่วนที่เห็นว่าในสังคมนั้นยังมีความไม่เสมอภาคและความไม่ชอบธรรม มีความหวาดระแวงในความตั้งใจของรัฐบาลอยู่เสมอ ความไม่ไว้วางใจนี้เป็นที่มาของความไม่พอใจและความเกลียดชังที่นำไปสู่การต่อต้านในที่สุด

และยังกล่าวต่อไปอีกว่าหากพิจารณาในแง่ความมีเสถียรภาพของระบบการเมือง แม้ว่าในระยะสั้นระบบการเมืองที่มีประสิทธิภาพสูงแต่ขาดความชอบธรรม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าความรู้สึกของประชาชนเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิภาพของรัฐบาลหรือระบบการเมืองจะเป็นสิ่งที่ชี้ถึงความพอใจ ความไว้วางใจ ความสนับสนุนต่อระบบการเมืองรวมทั้งเสถียรภาพของระบบการเมืองนั้น ๆ ด้วย

ส่วนโชติ ถาวร (2543 : 8) กล่าวถึงความสำคัญของความไว้วางใจทางการเมืองว่าความไว้วางใจทางการเมือง มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานของผู้มีอำนาจหน้าที่ทางการเมืองในยามที่ประชาชนมีความไว้วางใจสูง ผู้ใช้อำนาจทางการเมืองสามารถนำการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ได้ง่าย ถ้าประสบความสำเร็จก็จะเพิ่มความสนับสนุนมากขึ้นแต่ถ้าความไว้วางใจอยู่ในระดับต่ำ ผู้มีอำนาจทางการเมืองจะประสบความลำบากในการนำสิ่งใหม่ๆ เข้ามาและยากที่จะปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังกล่าวอีกว่าวัฒนธรรมที่สอดคล้องและเอื้ออำนวยต่อระบบการเมืองนั้น สมาชิกของระบบการเมืองจะต้องมีความเชื่อมั่นศรัทธาให้ความสนับสนุนต่อระบบการเมือง ซึ่งก็คือสมาชิกมีความไว้วางใจต่อระบบการเมืองนั่นเอง

ในทางตรงกันข้าม ความไม่ไว้วางใจทางการเมืองคือความหวาดระแวงทางการเมืองจะเป็นที่มาของความไม่พอใจ ความเกลียดชัง ซึ่งนำไปสู่การต่อต้านระบบในที่สุด ในช่วงสถานการณ์ทางการเมืองที่เหมาะสม การเรียกร้องของกลุ่มที่มีความไม่ไว้วางใจอาจนำมาซึ่งความตึงเครียดที่เป็นประโยชน์ คืออาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม แต่ในบางสถานการณ์ความตึงเครียดอันเดียวกันอาจนำไปสู่ความระส่ำระสาย และการพังทลายของระบบได้

1.7 ประเภทของความไว้วางใจทางการเมือง

แกมสัน (Gamson, 1968 : 41–42, อ้างถึงใน โชติ ถาวร, 2543 : 8–10)

ได้แบ่งประเภทของความไว้วางใจทางการเมืองเป็น 3 ระดับคือ

1. ความไว้วางใจต่อผู้มีอำนาจทางการเมือง คือบุคคลหรือคณะบุคคลที่เข้ามาบริหารประเทศ เช่น รัฐบาล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้พิพากษา ตลอดจนข้าราชการ โดยความไว้วางใจในระดับนี้มีความจำเป็นเพื่อให้ผู้มีอำนาจทางการเมืองเหล่านั้น มีความมั่นใจในการทำหน้าที่ตัดสินใจแก้ไขปัญหาและออกนโยบายต่าง ๆ เพื่อจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม การเกื้อหนุนในระดับนี้ขึ้นอยู่กับว่าประชาชนให้การเกื้อหนุนต่อระบอบการเมืองการปกครอง อันเป็นที่มาแห่งอำนาจของเขาหรือไม่ นอกจากนี้ขึ้นอยู่กับว่าเขาสามารถทำประโยชน์ให้แก่ประชาชนได้เพียงใด หรือบางครั้งอาจขึ้นอยู่กับพื้นเพของผู้มีสิทธิอำนาจทางการเมืองเองว่าเขาได้รับการสนับสนุนจากสถาบันหรือกลุ่มบุคคลใด

2. ความไว้วางใจต่อระบอบการปกครอง โดยระบอบการปกครองเป็นรูปแบบและกติกาในการจัดความต้องการให้ออกมาเป็นการตัดสินใจของระบบการเมืองเป็นตัวกำหนดว่าการกระทำใดของใครเป็นการกระทำที่อำนาจของสังคมรองรับ ความไว้วางใจต่อระบบการเมืองการปกครองจะเอื้อต่อการตัดสินใจหาความแตกต่างระหว่างความต้องการต่าง ๆ ให้เป็นไปโดยสันติ สงบเรียบร้อย และหากระบบการเมืองการปกครองไม่ได้รับการสนับสนุนหรือเกิดความไม่ไว้วางใจของประชาชนจะมีผลเสียมาก เช่น เกิดการประท้วงอย่างรุนแรง การรัฐประหาร การก่อการร้ายหรือสงครามกลางเมือง

3. ความไว้วางใจต่อประชาคมการเมือง คือการที่คนอยู่ร่วมกัน โดยยอมรับว่าเป็นพวกเดียวกัน มีแนวโน้มที่จะร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหาอันเกิดจากความต้องการต่าง ๆ กันโดยสันติวิธี โดยทั่วไปเรามักจะนึกถึงชาติว่าเป็นประชาคมการเมืองชนิดหนึ่ง การอยู่ร่วมกันเป็นชาติของคนทีอาจจะนับถือศาสนาต่างกัน มีชาติพันธุ์ต่างกัน มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการอยู่รอดของระบบการเมือง เพราะหากคนในสังคมไม่มีจิตใจเอื้อต่อการร่วมมือกันจัดการกับปัญหาความต้องการของแต่ละคน แต่ละกลุ่มโดยสันติวิธีแล้ว ก็ยากที่ระบบการเมืองจะอยู่รอดได้ การเกื้อหนุนในระดับนี้เป็นธรรมดาที่มักจะสัมพันธ์ถึงแต่จะเน้นความสำคัญก็ต่อเมื่อเกิดปัญหา ฉะนั้นเห็นได้ว่าความไว้วางใจทางการเมืองทั้ง 3 ระดับ อาจพิจารณาในลักษณะลำดับขั้น คือความไว้วางใจต่อประชาคมทางการเมืองในลำดับสูงสุด และความไว้วางใจต่อระบอบการปกครอง ความไว้วางใจต่อผู้มีอำนาจทางการเมือง เรียงลงมาตามลำดับ

ซึ่งหากบุคคลหรือประชาชนจะถอนความสนับสนุนหรือความไว้วางใจต่อระบบการเมือง ก็จะเป็นไปตามลำดับคือความไม่ไว้วางใจต่อผู้มีอำนาจสิทธิขาดทางการเมืองการปกครอง อาจนำไปสู่ความไม่ไว้วางใจต่อระบอบการปกครอง และประชาคมทางการเมืองในที่สุด

ดังนั้น ประชาชนอาจไม่ไว้วางใจต่อผู้มีสิทธิอำนาจทางการเมือง แต่ยังคงสนับสนุนระบอบการปกครองและประชาคมการเมืองอยู่ หรือบุคคลไม่ไว้วางใจต่อผู้มีสิทธิอำนาจทางการเมืองและระบอบการปกครอง แต่ยังมีดีมั่นผูกพันต่อประชาคมการเมืองนั้นอยู่

1.8 การสร้างความไว้วางใจทางการเมือง

ในการศึกษาทางรัฐศาสตร์ การสร้างความไว้วางใจทางการเมืองให้เกิดขึ้นมากที่สุดกับประชาชนเป็นสิ่งสำคัญมากที่สุด เนื่องจากระดับความไว้วางใจทางการเมืองถือเป็นตัวกำหนดความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เป็นการวัดหรือประเมินโอกาสและความเข้มของความขัดแย้งและความตึงเครียดในสังคม การที่กลุ่มซึ่งมีขนาดใหญ่พอประมาณเกิดความไม่ไว้วางใจและทำการเรียกร้อง รัฐบาลต้องพร้อมที่จะจัดการแบ่งสรรทรัพยากรที่มีค่าในสังคมเสียใหม่ หรือปรับสถาบันเพื่อตอบสนองต่อแรงกดดันใหม่ที่เกิดขึ้น ถ้าระบบการเมืองนั้นมีความสามารถในการปรับตัวก็จะสามารถมีการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสม จนสามารถหลีกเลี่ยงความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นได้ แต่ถ้ากลุ่มที่มีความไม่พอใจอยู่นั้นไม่ยอมรับในอำนาจของผู้นำทางการเมืองหรือสถาบันในระบบนั้นไม่สามารถปรับตัวได้ดีพอ ก็อาจเกิดความขัดแย้งในสังคมและความสูญเสียความเป็นระเบียบในระบบการเมืองขึ้นได้

ชิตพล กาญจนกิจ (2545 : 42) กล่าวว่าเมื่อพิจารณาจากฐานคิดของทฤษฎีระบบและแนวคิดจากนักวิชาการรัฐศาสตร์แล้ว ฝ่ายบริหารและรัฐบาลจะต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทนที่ดีเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ หรืออีกนัยหนึ่งคือหน้าที่ในการบริการสาธารณะ โดยได้สรุปข้อเสนอแนะจากนักวิชาการเกี่ยวกับหลักการตอบสนองที่ผู้แทนจะต้องทำต่อประชาชนไว้ 4 ประการ คือ

1. การตอบสนองเชิงนโยบายว่าผลลัพธ์ที่ดีจากกระบวนการตัดสินใจโดยผู้แทนนั้นสามารถสร้างความพอใจให้แก่ประชาชนได้หรือไม่

2. การตอบสนองเชิงบริการ ซึ่งทำได้โดยการรับข้อร้องเรียนหรือปัญหาจากประชาชน การออกเยี่ยมเยียนพบปะประชาชน การแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในเขตเลือกตั้ง

3. การตอบสนองเชิงจัดสรรผลประโยชน์ เป็นการดำเนินการจัดสรรผลประโยชน์ต่างๆ ให้ประชาชนในเขตเลือกตั้งของตน เช่น งบประมาณพัฒนาท้องถิ่นของตน

4. การตอบสนองเชิงสัญลักษณ์ เป็นการแสดงออกเชิงพฤติกรรมของการเป็นตัวแทนเกี่ยวกับการเชื่อถือและความไว้วางใจที่ประชาชนผู้เลือกตั้งสามารถให้แก่ตัวแทน

ด้วยเหตุนี้การทำงานของผู้มีอำนาจและผลการดำเนินงานขององค์กรจึงมีความสำคัญต่อการสร้างความไว้วางใจเป็นอย่างมาก ความไว้วางใจจะเป็นสิ่งสำคัญเพราะจะมีอิทธิพลต่อการยอมรับในกระบวนการแก้ปัญหาและผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น โดยผลการวิจัยของนักวิชาการหลายท่านได้ชี้ให้เห็นว่าบุคคลจะยอมรับต่อผลที่เกิดขึ้น หากว่าบุคคลคนนั้นไว้วางใจต่อแรงบันดาลใจและความตั้งใจของผู้มีอำนาจ แม้ว่าจะไม่พอใจในกักก็ตาม และใน

การสร้างควมไว้วางใจนี้ยังพบว่า กระบวนวิธี (Procedures) จะเป็นสิ่งสำคัญ เพราะนอกจากจะช่วยสื่อสารข้อมูลได้ถึงความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานของผู้นำหรือผู้มีอำนาจทางการบริหาร และการปกครองแล้ว ยังสื่อถึงความสามารถของกระบวนวิธีที่นำมาใช้ด้วย ซึ่งชิตพล กาญจนกิจ (2545 : 43) ได้เสนอปัจจัยองค์ประกอบของความไว้วางใจทางการเมืองไว้ 4 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 ความไว้วางใจต่อนโยบาย

ลักษณะที่ 2 ความไว้วางใจต่อวิธีการหรือกระบวนการทำงาน

ลักษณะที่ 3 ความไว้วางใจต่อบุคคล

ลักษณะที่ 4 ความไว้วางใจต่อระบบการเมืองนั้น ๆ

1.9 ปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักรัฐศาสตร์ได้ให้ความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นสาเหตุของความไว้วางใจทางการเมืองและการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยได้พยายามหาคำตอบว่าเหตุใดในสังคมหนึ่งจึงมีการขยายตัวของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างรวดเร็ว ขณะที่ในอีกสังคมหนึ่งยังมีลักษณะที่ไม่มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองเลย เนื่องจากการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ดังนั้นการพิจารณาปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ปัจจัยส่วนบุคคลหรือปัจจัยอื่นๆ ว่าเหตุใดบุคคลหนึ่งจึงมีความไว้วางใจทางการเมืองและมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ต่างจากอีกบุคคล ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งมีลแบรทและโกล (Milbrath and Goel, 1977 : 30-42, อ้างถึงใน ชัชวาล ทัดศิวิชัย, 2551 : 44) ถือว่ามีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ พันธุกรรม แรงขับ ความต้องการทางบุคลิกภาพ และทางจิตใจ ร่างกาย ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมือง

2. ปัจจัยด้านสภาพทางการเมือง ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีปัจจัยสำคัญดังนี้

2.1 ระดับการพัฒนา ซึ่งฮันติงตันและเนลสัน (Huntington and Nelson, 1976 : 33-34, อ้างถึงใน ปิยะฉัตร พึ่งเกียรติรัศมี, 2546 : 14) ได้กล่าวไว้ว่าเป็นลักษณะกระบวนการสร้างความทันสมัย กระบวนการนี้จะเป็นผลให้สังคมดั้งเดิมแปรเปลี่ยนไป มีการขยายตัวของเมือง การสร้างความเป็นอุตสาหกรรมภายในประเทศ ระดับการศึกษาของคนสูงขึ้น ความคาดหวังของคนเพิ่มสูงขึ้นอันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางสังคมและในขณะเดียวกันสังคมที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ในอัตราที่ต่ำกว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลง

ทางสังคมแล้วความคับข้องใจจะเกิดขึ้น และหากไม่ได้รับการแก้ไขแล้วประชาชนจะไม่ให้ความไว้วางใจและไม่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง สร้างข้อเรียกร้องเข้าสู่ระบบการเมืองมากยิ่งขึ้น

2.2 กฎเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีการเมือง เช่น กฎเกี่ยวกับผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง บุคคลที่ไม่มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีแนวโน้มที่จะไม่เข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ และผู้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งก็มิได้หมายความว่า จะเข้าร่วมทางการเมืองเสมอไป ผู้ที่ไม่มีสิทธิลงคะแนนเสียง เพราะไม่มีคุณสมบัติต่าง ๆ เช่น อ่านหนังสือไม่ได้ อายุไม่ถึง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีสิ่งกีดขวางการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองตามกฎหมาย เช่น ความต้องการแหล่งที่อยู่อาศัย เรื่องของการเสียภาษี การลงคะแนน หรือการดำเนินการเลือกตั้ง เป็นต้น

2.3 สถาบันทางการเมือง โดยเฉพาะระบบพรรคการเมืองยิ่งมีการแข่งขันระหว่างพรรคการเมืองมากเท่าใดอัตราการมีส่วนร่วมทางการเมืองยิ่งสูงขึ้น เพราะพรรคการเมืองจะพยายามใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อสร้างความพึงพอใจเป็นที่ประทับใจแก่ผู้เลือกตั้ง โดยการตอบสนองผลประโยชน์ต่อประชาชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้และให้ผลประโยชน์ต่อประชาชนส่วนใหญ่ นอกจากนี้กลุ่มผลประโยชน์ก็เป็นสถาบันการเมืองหนึ่งที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล เนื่องจากบุคคลที่มีผลประโยชน์คล้ายคลึงกันจะรวมตัวกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์เพื่อผลักดันให้พรรคการเมืองที่กลุ่มตนสนับสนุนดำเนินนโยบายทางการเมืองที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มตนให้มากที่สุด จึงเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การให้เงินสนับสนุนพรรคการเมือง การไปเลือกตั้งให้พรรคการเมือง

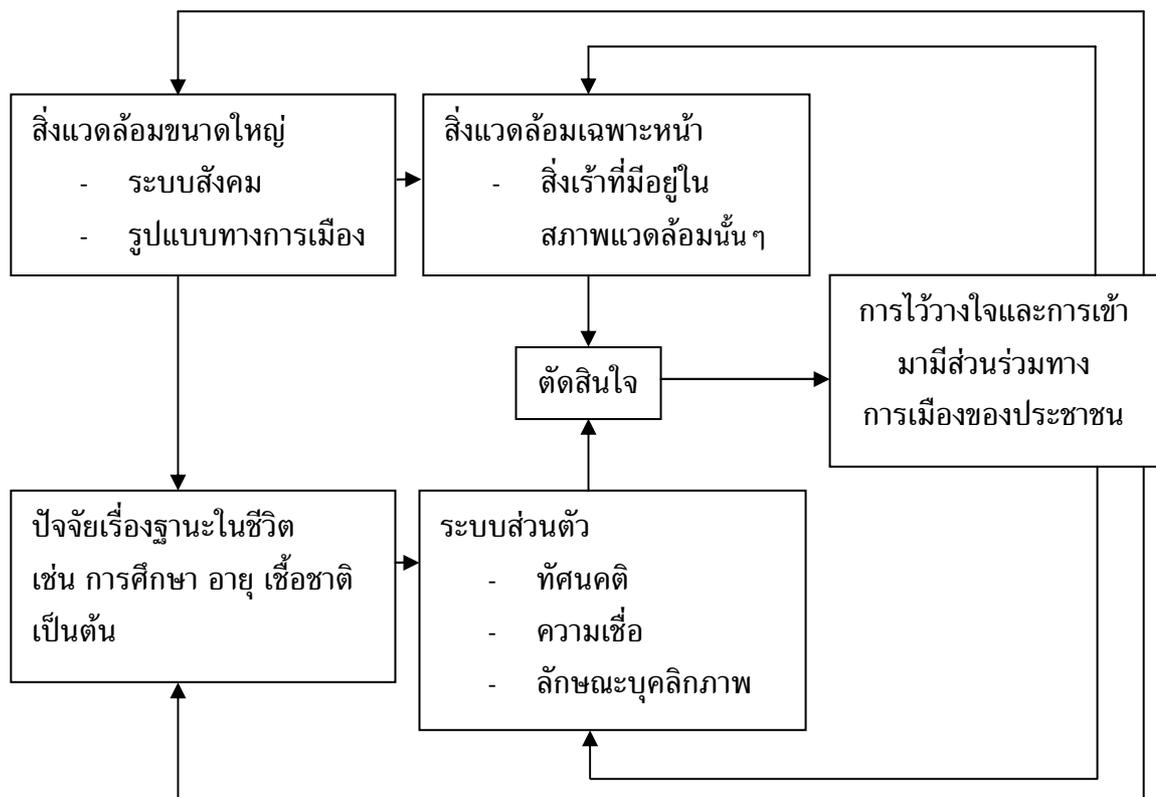
2.4 ลักษณะการเลือกตั้ง ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้ง คือความรู้สึกต่อการเลือกตั้ง บุคคลมีแนวโน้มไปเลือกตั้งเพราะรู้สึกว่าการเลือกตั้งนั้นยังมีความสำคัญ นอกจากนั้นยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกเช่น ความเข้าใจในการเลือกตั้ง ผู้สมัครการโฆษณาสื่อสาร ตลอดจนเจตนาการเลือกตั้งที่ชัดเจน เป็นต้น ดังนั้นความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลขึ้นอยู่กับระบบการเมืองและสถาบันรัฐธรรมนูญของประเทศนั้นเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมทางการเมืองมากน้อยเพียงไร วิธีใด และโดยใครบ้างที่จะก่อให้เกิดสังคมที่มั่นคง ซึ่งประชาชนสามารถดำรงชีวิตที่ดีได้

2.5 การได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมือง การสื่อสารทางการเมืองจะมีผลต่อความรู้สึกถึงผลกระทบจากการปฏิบัติงานของรัฐบาล ความรู้สึกในด้านความสามารถทางการเมืองและความสนใจโดยจะกระตุ้นให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการได้รับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน (วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์) หรือจากการสื่อสารระหว่างบุคคล เช่น การเจรจาการประชุม โดยหากบุคคลที่สนใจการเมืองจะมีการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลและมีการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการมากขึ้น มีแนวโน้มมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ บุคคลที่สนใจทางการเมืองจะมีการหาข่าวสารทางการเมืองมากขึ้นตามไปด้วยและเป็นข่าวสารทางการเมืองที่บุคคลนั้นสนใจ นอกจากนี้สื่อมวลชนยังมีบทบาทสำคัญในการให้ข่าวสารทางการเมือง จากการที่มีการปฏิวัติด้านเทคโนโลยี การสื่อสารมวลชน จึงเป็นสิ่งเร้าทางด้าน

การเมืองที่มีผลต่อประชาชนในประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลาย ยกเว้นในกรณีประเทศต่าง ๆ นั้น มีอัตราการรู้หนังสือ (ระดับการศึกษาสูง) จะมีความแตกต่างกัน ในด้านการเมือง สื่อมวลชนเหล่านี้ ทำให้ประชาชนได้รับข่าวสารการเมืองมากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดทางเลือกในการตัดสินใจทางการเมือง

3. สภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งมีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยมิลแบรทและโกล (Milbrath and Goel, 1977 : 56-86, อ้างถึงใน ปิยะฉัตร พึ่งเกียรติร์ศมี, 2546 : 16) ได้กล่าวไว้ว่าปัจจัยดังกล่าวถือเป็นตัวแปรเป็นรูปธรรมและมองเห็นได้ชัดเจนมากที่สุด นอกจากนี้ตัวแปรทางด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมยังเป็นตัวแปรต้นของตัวแปรที่มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอื่น ๆ อีกด้วย เช่น ความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพ ทักษะคติทางการเมือง เป็นต้น สภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ สถานะภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบุคคล ที่อยู่อาศัย การเป็นสมาชิกองค์การ ความแตกต่างทางด้านเพศ ศาสนา

มิลแบรทและโกล (Milbrath and Goel, 1977 : 33, อ้างถึงใน ปิยะฉัตร พึ่งเกียรติร์ศมี, 2546 : 18) ได้สรุปปัจจัยต่าง ๆ ที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งเขียนเป็นภาพได้ดังแสดงในภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ปัจจัยที่นำไปสู่การไว้วางใจทางการเมืองและการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง
ที่มา : มิลแบรทและโกล (Milbrath and Goel, 1977 : 33, อ้างถึงใน ปิยะฉัตร พึ่งเกียรติร์ศมี,
2546 : 18)

และในระบบการเมืองที่ประชาชนมีอิสระเสรี การมีส่วนร่วมทางการเมืองเกิดขึ้นเพราะประชาชนต้องการ เพราะถ้าไม่ต้องการ ไม่ว่าโอกาสในการเข้าร่วมจะเปิดกว้างมากน้อยเพียงใด ก็จะไม่มีส่วนร่วมแต่อย่างใด เนื่องจากเหตุที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองก็เพราะประชาชนมีแรงจูงใจทางการเมือง ซึ่งความไว้วางใจทางการเมืองคือสิ่งสำคัญในการสร้างแรงจูงใจทางการเมือง (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2526 : 41-42)

แกมสัน (Gamson, 1968 : 53-54, อ้างถึงใน ชัชวาล ทัดศิวิชัย, 2551 : 68) ได้กล่าวไว้ว่าการที่ประชาชนขาดความรู้สึกไว้วางใจทางการเมืองจะลดความเต็มใจของประชาชนในการเข้าร่วมหรือสนับสนุนทางการเมือง รวมถึงโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลที่มีผลกระทบต่อประชาชน ความรู้สึกไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจทางการเมืองของประชาชน จึงเป็นสิ่งที่มิปฏิเสธสัมพันธ์ต่อการเข้าร่วมมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการแสดงออกมาในทางตรงและทางกลับกัน

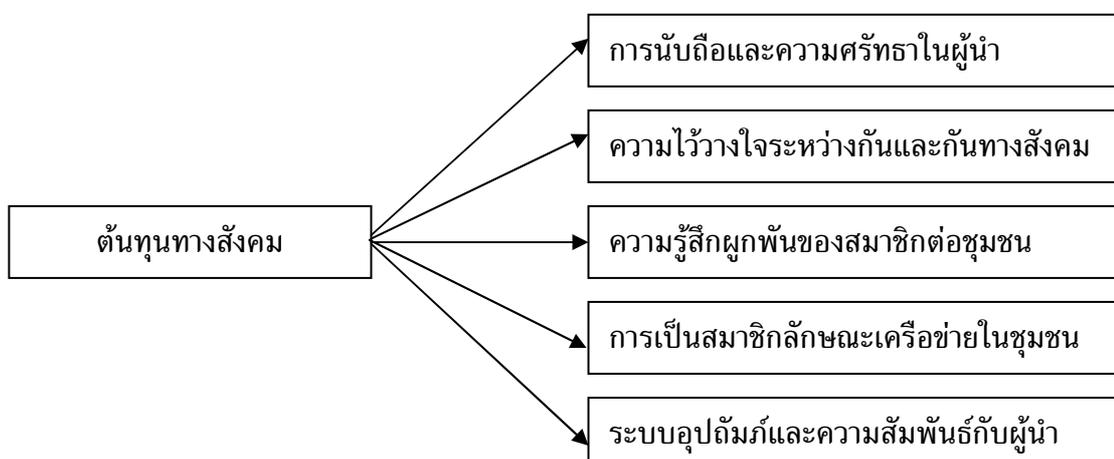
ส่วน มิลแบรทและโกล (Milbrath and Goel, 1977 : 69, อ้างถึงใน โชติ ถาวร, 2543 : 11-12) ได้นำเอาแนวคิดเกี่ยวกับความไว้วางใจทางการเมืองและความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองมาพิจารณาร่วมกันแล้วตั้งเป็นสมมติฐานที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะของการประท้วงกับความรู้สึกไม่ไว้วางใจทางการเมืองที่น่าสนใจ คือ

1. บุคคลที่มีระดับความไว้วางใจทางการเมืองสูงและมีความรู้สึกในระดับสมรรถนะทางการเมืองสูง จะมีแนวโน้มพฤติกรรมเข้าร่วมทางการเมืองตามเกณฑ์ของระบบการเมืองอย่างกระตือรือร้นภายใต้กฎเกณฑ์ของระบบ เพราะเห็นว่ากระบวนการทางการเมืองสามารถทำให้เกิดผลที่เขาพึงพอใจได้ เช่น เป็นหัวหน้าคณะหรือสมาชิกพรรคการเมือง เป็นต้น
2. บุคคลที่มีระดับความไว้วางใจทางการเมืองสูงแต่มีความรู้สึกในระดับสมรรถนะทางการเมืองต่ำ จะมีแนวโน้มพฤติกรรมเข้าร่วมทางการเมืองในลักษณะที่อยู่วงนอกและให้การสนับสนุนต่อระบบการเมืองที่ดำรงอยู่ เช่น การเอาใจช่วยพรรคการเมืองหรือการเรียกร้องของกลุ่มที่คนศรัทธาโดยไม่แสดงออกให้ปรากฏชัด
3. บุคคลที่มีระดับความไว้วางใจทางการเมืองต่ำแต่มีความรู้สึกในระดับสมรรถนะทางการเมืองสูง จะมีแนวโน้มไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบต่อต้านระบบการเมือง ในลักษณะของการประท้วงและความรุนแรงทางการเมือง เนื่องจากไม่พอใจต่อสภาวะการณ์ทางการเมืองและไม่ไว้วางใจในกระบวนการทางการเมือง จึงใช้วิธีการนอกระบบเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการ
4. บุคคลที่มีระดับความไว้วางใจทางการเมืองต่ำและมีความรู้สึกในระดับสมรรถนะทางการเมืองต่ำ จะมีแนวโน้มไม่เข้าร่วมทางการเมืองหรือถอนตัวออกจากระบบการเมือง เนื่องจากเชื่อว่าตนไม่สามารถจะแก้ไขอะไรได้ แม้จะไม่พอใจในระบบการเมือง ไม่ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง

จากข้อมูลข้างต้นกล่าวได้ว่า ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนนั้นมีสหสัมพันธ์เชิงบวกหรือผันแปรทางตรงกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งหมายถึงหากประชาชนมีความไว้วางใจทางการเมืองในระดับสูง ก็ทำให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงหรือมากขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากประชาชนต้องการเข้าร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ของการตัดสินใจนโยบายและโครงการต่าง ๆ ที่กำหนดโดยฝ่ายการเมือง ตรงกันข้ามหากความเชื่อมั่นหรือความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อระบบการเมืองที่ต่ำ การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนก็ลดลง อย่างไรก็ตามความไว้วางใจทางการเมืองในบางกรณีนั้นอาจส่งผลให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองลดลง โดยการลดลงของการเข้ามามีส่วนร่วมนั้นเกิดมาจากการที่ประชาชนหรือบุคคลมีความเชื่อถือว่าไว้วางใจต่อระบบการเมืองและผู้นำทางการเมืองจะทำให้เกิดกระบวนการและนโยบายที่ดีและสะท้อนถึงแต่สิ่งที่ดีนั้นต่อประชาชน

ทั้งนี้ ชิตพล กาญจนกิจ (2545 : 56-70) ได้สรุปปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากงานวิจัยของนักรัฐศาสตร์ดังนี้

1. ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม (Social Capital) ซึ่งทุนทางสังคมเป็นความสัมพันธ์ในหลากหลายมิติทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ระหว่างบุคคล สถาบัน และองค์กรต่าง ๆ ตั้งแต่ในระดับปัจเจก กลุ่มและเครือข่าย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับค่านิยมและบรรทัดฐานที่สังคมยึดถือ ซึ่งมีผลต่อวิถีชีวิตการผลิตในระดับครอบครัว ชุมชนและสังคม และมีความเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ระบบอุปถัมภ์ที่มีค่านิยมของการตอบแทนบุญคุณ ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนแบบไม่เท่าเทียมกัน รวมทั้งการมีเครือข่ายการตอบแทนและใช้ประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้น การที่จะเกิดทุนทางสังคมได้ จะประกอบด้วย 1) ความผูกพัน ความคาดหวัง และความไว้วางใจกัน 2) การมีช่องทางข้อมูลข่าวสารถึงกัน 3) การมีบรรทัดฐานและกรอบการบังคับที่มีประสิทธิภาพ อันจะทำให้ประชาชนสามารถสร้างเครือข่ายของการเข้าร่วม ความผูกพันทางการเมืองที่มีฐานอยู่บนความไว้วางใจ และมีผลต่อการรวมกลุ่ม ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่จะเอื้อต่อการสร้างความไว้วางใจทางการเมืองซึ่งจะช่วยสร้างประชาธิปไตยให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังรายละเอียด

ทุนทางสังคมถือเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมหรือโครงสร้างทางสังคมที่เราสามารถเรียกเอาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากมันได้ ตัวอย่างของทุนทางสังคมที่มักถูกกล่าวถึงคือ ความเชื่อถือไว้วางใจกัน (Trust) เครือข่าย (Network) สถาบัน (Institution) ซึ่งความสัมพันธ์ทางสังคมหรือโครงสร้างทางสังคมรูปแบบใดที่เป็นทุนทางสังคมนั้น เราอาจพิจารณาได้ง่าย ๆ ว่า ทำ्यที่สุดแล้วมันสามารถให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับเราได้หรือไม่นั่นเอง โดยทุนทางสังคมเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน กิจกรรมร่วมมือกัน ยิ่งมีมากเท่าไรก็อาจเป็นผลดีในแง่ที่ว่าเกิดการเรียนรู้ รับรู้และส่งผ่านข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน ทำให้เกิดคุณค่าบางอย่างที่สามารถยึดโยงและยอมรับร่วมกัน ซึ่งคุณค่าอันนั้นนั่นเองที่ส่วนหนึ่งเราสามารถเรียกเอาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากมันได้

ทุนทางสังคมอาจแบ่งกว้าง ๆ ได้เป็นสองประเภท คือ ทุนทางสังคมภายใน (Cognitive social capital) และทุนทางสังคมภายนอก (Structural social capital) โดยทุนทางสังคมภายใน มีลักษณะที่มองเห็นและประเมินได้ยากเพราะมันอยู่ในจิตใจของเรา ทุนทางสังคมแบบนี้จะเกี่ยวพันกับเรื่องของความรู้สึกนึกคิด จิตใจ ความเชื่อ ทศนคติ เช่น ความเชื่อถือไว้วางใจกัน (Trust) คุณค่าร่วมกัน (Share values) ความเกื้อกูลกัน (Reciprocity) ส่วนทุนทางสังคมภายนอก มีลักษณะที่มองเห็นและประเมินได้ง่ายกว่า เข้าใจได้ง่ายกว่าประเภทแรก ด้วยทุนทางสังคมประเภทนี้เกี่ยวพันกับบทบาท พฤติกรรม การกระทำหรือความสัมพันธ์ที่เราสร้างขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของเครือข่าย สายสัมพันธ์อุปถัมภ์หรือจะเป็นเครือข่ายองค์กร ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ องค์กรปกครองท้องถิ่น ชมรม เป็นต้น รวมถึงสถาบันในรูปของกฎของการเล่นเกม (Rule of the game) เช่น กฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย รัฐธรรมนูญ

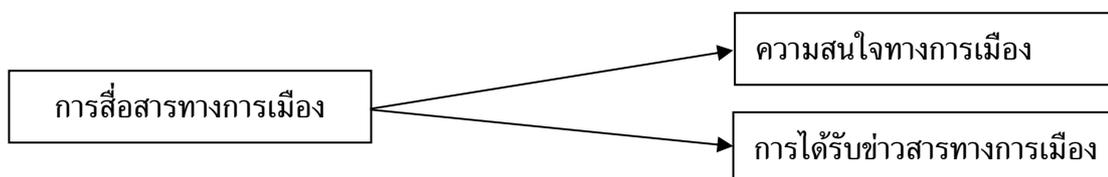
อย่างไรก็ตาม ทุนทางสังคมทั้งสองแบบที่กล่าวมา เอาเข้าจริงแล้วสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก อีกทั้งในหลายๆ ครั้ง ยังส่งเสริมซึ่งกันและกันด้วย เช่น จากตัวอย่างที่กล่าวถึงความไว้วางใจกัน (ทุนทางสังคมภายใน) ทำให้สามารถตั้งกลุ่มออมทรัพย์ (กลุ่ม/องค์กร ซึ่งเป็นทุนทางสังคมภายนอก) ขึ้นมาได้ ถ้ากลุ่มออมทรัพย์ในฐานะทุนทางสังคมภายนอกนี้สามารถดำเนินไปได้ด้วยดี ก็จะเป็นการตอกย้ำว่าการเชื่อถือไว้วางใจระหว่างกันเป็นเรื่องที่ดี เพราะทำให้ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นด้วย ชาวบ้านก็มีแนวโน้มที่จะเชื่อถือไว้วางใจกันมากขึ้น กระทั่งว่าเกิดเป็นแบบแผนการเชื่อถือไว้วางใจกัน (Norm of trust) ยังไม่ต้องนับว่าเมื่อกลุ่มสามารถดำเนินการไปได้เรื่อยๆ แล้ว เงินกองทุนจะยิ่งทบทวีให้ประโยชน์แก่คนในชุมชนได้มากขึ้นไปอีก

ต้นทุนทางสังคมที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง นั่นคือ “ลักษณะสำคัญของสังคม เช่น เครือข่าย แบบแผนและความไว้วางใจกันและกัน ซึ่งเอื้อให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือกัน เพื่อประโยชน์ร่วมกันในสังคม” นักสังคมวิทยาเชื่อว่า ต้นทุนทางสังคม สามารถบ่มเพาะและปลูกฝังขึ้นมาได้ ฉะนั้นการพัฒนาสามารถทำได้จากระดับ

รากหญ้าขึ้นไป แทนการสั่งลงมาจากองค์กรของรัฐ ซึ่งการวิจัยในอดีต โดยใช้การเป็นสมาชิกในองค์กรเอกชนของประชาชนเป็นฐาน พบว่าประเทศที่มีการพัฒนาสูงมีต้นทุนทางสังคมสูง ส่วนประเทศด้อยพัฒนามีต้นทุนทางสังคมต่ำ

ต้นทุนทางสังคมมีผลต่อวิวัฒนาการใน 3 ด้านได้แก่ (1) การพัฒนาเศรษฐกิจ (2) ความสงบสุขในชุมชน และ (3) การเข้าร่วมในกระบวนการทางการเมือง การเมืองและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังสามารถพิจารณาโครงสร้างทางสังคมและบทบาทของ “ตัวแทน” โดยเฉพาะของผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเป็นตัวเชื่อมระหว่างชาวบ้านหรือประชาชนในพื้นที่ และพนักงานของรัฐ ในการก่อให้เกิดวิวัฒนาการเหล่านี้อีกด้วย โดยเชื่อว่าตัวแทนที่มีประสิทธิภาพมีความสำคัญอย่างยิ่งในวิวัฒนาการของชนบท ชุมชน หรือท้องถิ่น

2. ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) เนื่องจากการสื่อสารเป็นหัวใจสำคัญในการติดต่อสัมพันธ์ของมนุษย์ ในทางการเมืองการปกครอง การสื่อสาร ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้และข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในระบบการเมือง การปกครอง หรือที่เรียกว่า “การสื่อสารทางการเมือง” ที่ทำให้เกิดการไหลเวียนของข่าวสารอันจะช่วยให้ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าใจกระบวนการต่าง ๆ ในทางการเมือง และสามารถตัดสินใจประเด็นทางการเมืองได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผล นั่นคือ เป็นเหตุผลให้เกิดความไว้วางใจทางการเมืองและสามารถเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กระบวนการสื่อสารทางการเมืองในปัจจุบันสามารถพิจารณาได้จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารและโทรคมนาคม รวมทั้งทุนนิยมแบบโลกาภิวัตน์ ได้ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ก่อให้เกิดวิถีชีวิตแบบใหม่ของคนในสังคม รวมไปถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ดังนั้นกระบวนการสื่อสารทางการเมืองในยุคโลกาภิวัตน์จึงมีความเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยกระบวนการดังกล่าวได้ถูกผสมผสานเข้ากับสื่ออิเล็กทรอนิกส์รูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอินเทอร์เน็ต วิทยุและโทรทัศน์ ผ่านดาวเทียมตรงต่อผู้ชม การส่งข้อความสั้นผ่านโทรศัพท์ เป็นต้น นอกจากนี้อิทธิพลของแนวคิดด้านการตลาดและการโฆษณาในกระแสโลกาภิวัตน์ยังส่งผลให้เกิดการสื่อสารการตลาดทางการเมืองอย่างกว้างขวางทั่วโลกอีกด้วย สิ่งเหล่านี้ได้ส่งผลให้ “ทุนเข้ามามีความสัมพันธ์กับการสื่อสารและการเมืองอย่างแยกกันไม่ออก” กลุ่มทุนธุรกิจสื่อสารจึงเป็นกลุ่มทุนที่ทรงอิทธิพล

ที่สุดในยุคโลกาภิวัตน์จนกระทั่งสามารถสร้างเครือข่ายการสื่อสารทางการเมืองซึ่งสามารถชี้นำสังคมได้อย่างรอบด้านในลักษณะจักรวรรดินิยมการสื่อสารนั่นเอง

ปัจจุบันเป็นที่ทราบกันว่า ปัญหาการสื่อสารทางการเมืองไทยมีหลายประการไม่ว่าจะเป็นปัญหาการครอบงำสื่อ ปัญหาการสื่อสารทางการเมืองในแง่ของจริยธรรมของผู้ใช้สื่อ และปัญหาด้านบุคลากรที่ทำหน้าที่สื่อมวลชน อย่างไรก็ตามแนวโน้มการสื่อสารทางการเมืองไทยนั้น สื่อน่าจะมีความเป็นสาธารณะร่วมกันมากขึ้นอันเนื่องจากการปฏิรูปสื่อรวมทั้งเสรีภาพของหนังสือพิมพ์และสื่อสิ่งพิมพ์ที่จะมีเพิ่มมากขึ้นภายหลังจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติจัดการพิมพ์ พ.ศ. 2550 แต่แนวโน้มในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว อาจจะเกิดขึ้นได้ด้วยการขับเคลื่อนทางสังคมด้วยกระแสความคิดเรื่องการสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อสร้างประชาสังคมที่เข้มแข็ง ซึ่งอาจจะส่งผลให้ปัญหาต่างๆ ได้มีการคลี่คลายได้ด้วยตัวเอง ซึ่งในปัจจุบันสถานการณ์สังคมการเมืองปัจจุบัน สื่อ คือเครื่องมือที่สำคัญในการช่วงชิงหรือการมีส่วนร่วมและการครอบครองสื่อ นับว่าเป็นหัวใจในการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจ องค์กรราชการ รวมทั้งการเมืองภาคพลเมืองหรือการเมืองภาคประชาชน ก็นับว่าเป็นหัวใจสำคัญในการเคลื่อนไหว ดังนั้น การเคลื่อนไหวทางราชการ ทางธุรกิจและการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองจึงมีความปรารถนาเหมือนกัน นั่นคือ ความต้องการมีสื่อในครอบครอง ซึ่งหมายถึงมีเครื่องมือหรือมีช่องทางในการสร้างความรู้ความเข้าใจ การประชาสัมพันธ์และการโฆษณาชวนเชื่อกับสาธารณชน จะเห็นได้ว่าผลกระทบต่อสังคมอันเกิดจากอิทธิพลของการสื่อสารมวลชนในการสื่อสารทางการเมืองมีอยู่หลายประการ เช่น ผลกระทบต่อโครงสร้างของสังคม การจัดระเบียบสารสนเทศทางการเมือง ชนชั้นใหม่ในการสื่อสารทางการเมือง กรรณสิทธิในสารสนเทศทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง และบทบาทของอำนาจอธิปไตย รวมทั้งกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นต้น

เนื่องจากปัจจุบันประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ โดยที่การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้โอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนรวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณาเป็นนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทางทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้เสียและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ทั้งนี้เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เป็นการสร้างฉันทามติและทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งช่วยหลีกเลี่ยงในการเผชิญหน้า “กรณีที่น่ากลัวที่สุด” ช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม และช่วยให้ทราบความห่วงกังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชนรวมทั้งเป็นการพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่ได้บัญญัติไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

ในส่วนที่ 10 สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียนใน มาตรา 56-62 เช่น ในมาตรา 56 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้น จะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชนหรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ส่วนประกอบที่สำคัญของการมีส่วนร่วมคือ สาธารณชน “มีส่วนร่วม” ในการตัดสินใจ ค่านิยมและความห่วงกังวลของสาธารณชนได้นำไปเป็นส่วนประกอบของการตัดสินใจขององค์กร มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ “เชิงการบริหาร” มีการสื่อสารสองทาง มีปฏิสัมพันธ์ มีการสานเสวนา (Dialogue) และมีการประสานความร่วมมือ

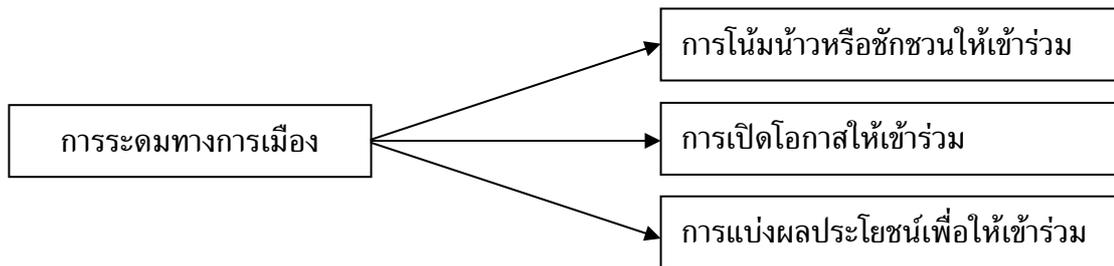
ปัจจุบันประเทศไทยเกิดปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ซึ่งถือว่าเป็นวิกฤติของประเทศนั้น การสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤตเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เมื่อใดก็ตามที่เกิดความขัดแย้งระหว่างนักการเมืองหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการบริหารประเทศอันจะก่อให้เกิดความรุนแรงตามมานั้น สิ่งจำเป็นเร่งด่วนและมีความจำเป็นต่อการจัดการความขัดแย้งคือ “การสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤต” จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการสื่อสารแบบสันติ และประเด็นสำคัญที่สุดคือ วิธีการดังกล่าวนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) โดยมีหลักการและวิธีการที่สำคัญดังต่อไปนี้ 1) การมีส่วนร่วมกับการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤต มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมซึ่งจะทำให้ทุกภาคส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับรู้และแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งร่วมกัน 2) การยอมรับความหลากหลายและความแตกต่างกับการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤต 3) ความสามัคคีกับการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤต 4) ความยุติธรรมกับการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤต 5) การสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นกับการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤต

จากแนวคิดทั้งหมดเห็นได้ว่าหลักการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤต จึงเป็นที่จะต้องนำเสนอข้อมูลที่ทำให้คู่กรณีหรือคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดความไว้วางใจโดยอาศัยวิธีการเต็มไปด้วยความเมตตากรุณา อันจะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมี “สะพาน” หรือมีแนวทางในการหาทางออกสำหรับความขัดแย้งระหว่างคู่กรณี โดยการสื่อสารนั้นจะต้องไม่ดำรงอยู่บนฐานของผลประโยชน์ที่ตนจะพึงได้โดยไม่สนใจความเป็นไปของสังคมแต่ประการใด ด้วยเหตุผลที่มุ่งประโยชน์ส่วนตนในลักษณะดังกล่าว อาจสร้างความแตกแยกของคนในสังคมที่รับสาร

ปัจจุบันการสื่อสารทางการเมืองในประเทศไทยได้มีความเข้มข้นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเช่น กระบวนการสื่อสารทางการเมืองที่เป็น การเทคโนโลยีที่สมัยและกลยุทธ์การสื่อสารแบบใหม่ คือ การใช้อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ผ่านดาวเทียม การ VDO Link การ Phone-In เป็นต้น ได้นำเป็นเครื่องมือในการต่อสู้ทางการเมืองของแต่ละฝ่าย ดังนั้น ประชาชนที่ได้รับสื่อทางการเมืองหรือการสื่อสารในปัจจุบันต้องมีการพิจารณาอย่างพินิจพิเคราะห์ข้อมูลด้วยความมีเหตุมีผล และรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารที่เป็น

ข้อเท็จจริงทางการเมือง โดยไม่หลงเชื่อกระบวนการโฆษณาชวนเชื่อในการปลุกระดมเพื่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งรัฐบาล สื่อมวลชน ควรมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ภาคประชาชนในเรื่องเกี่ยวกับประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง และเสริมสร้างการเมืองภาคพลเมืองให้มีความเข้มแข็งและรู้เท่าทันนักการเมืองและพรรคการเมืองหรือกลุ่มทางการเมืองในแต่ละฝ่ายที่ขับเคลื่อนและต่อสู้ทางด้านความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองในปัจจุบัน และทำอย่างไรจึงจะนำไปสู่ความสามัคคีของประชาชนรวมทั้ง ส่งเสริมกระบวนการพัฒนาและเรียนรู้ประชาธิปไตยในสังคมไทย

3. ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง (Political Mobilization) โดยการระดมทางการเมืองเป็นกระบวนการซึ่งผู้เข้าแข่งขัน พรรคการเมือง นักเคลื่อนไหวทางการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ ชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองผ่านการส่งข้อความเพื่อมุ่งหวังที่จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ของตน โดยผู้รับสารนั้นมีโอกาสของการเลือกและตัดสินใจ จึงเห็นได้ว่าทั้งผู้นำหรือกลุ่มที่ชักชวน และประชาชนผู้เข้าร่วมต้องมีผลประโยชน์ร่วมกันส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมด จึงจะทำให้วิธีการที่วางนั้นบรรลุผลสำเร็จ ซึ่งมีทั้งการระดมทางตรงและทางอ้อม ดังรายละเอียด

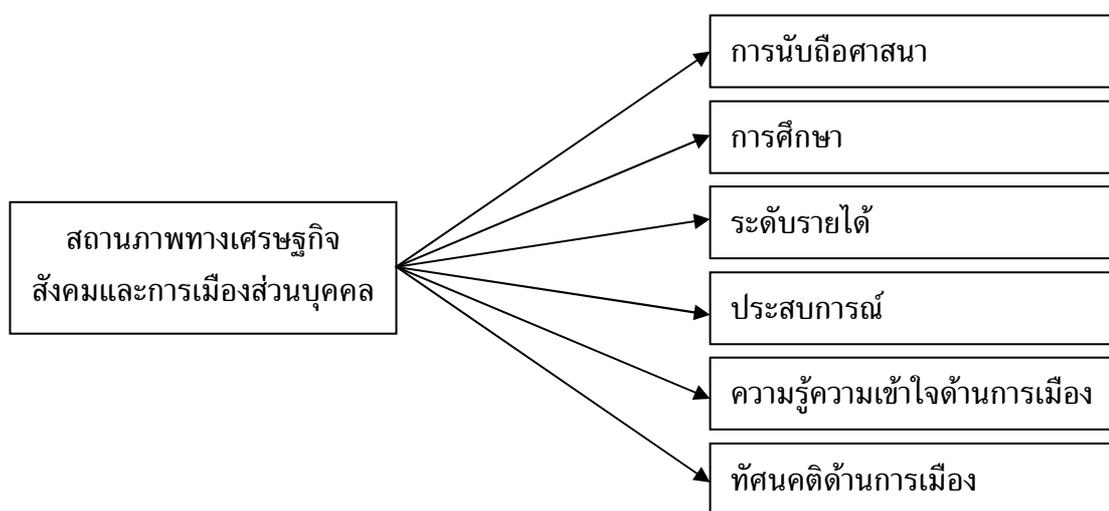

ปัจจัยด้านการระดมทางการเมืองดังกล่าวอาจขัดแย้งกับทฤษฎีการตัดสินใจเลือกอย่างมีเหตุผล โดยเห็นว่ากระแสประชาชนที่เข้าร่วมในการเมืองไม่ได้เป็นความต้องการหรือการตัดสินใจเลือกด้วยเหตุผลของผู้เลือกเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการใช้กลยุทธ์ของผู้นำการเมืองในการชักจูงโน้มน้าวใจโดยการเปิดโอกาสภายใต้ข้อจำกัดบางประการที่ต้องกระทำ ซึ่งเป็นลักษณะของปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและผู้นำทางการเมือง โดยประชาชนจำนวนหนึ่งเท่านั้นที่จะเข้ามีส่วนร่วมหรือมีความไว้วางใจทางการเมืองในการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของรัฐ แต่จะเกิดเข้าร่วมมากหรือมีความรู้สึกไว้วางใจมากขึ้นเมื่อนักการเมือง พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และนักเคลื่อนไหวต่าง ๆ ชักชวนให้เข้าร่วมผ่านเครือข่ายทางสังคมในรูปครอบครัว เพื่อน เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน และสมาคม โดยผู้นำจะเป็นผู้ให้ข่าวสารข้อมูลเพื่อจูงใจ ชักชวน และการเปิดโอกาสในการสร้างรางวัลทางสังคมรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสนใจและเป็นจุดโน้มน้าว

การระดมทางการเงินเมืองเป็นรูปแบบของผู้นำทางการเงินที่ใช้ยุทธศาสตร์ทางการเงินระดมโดยใช้ข่าวสารทางการเงินเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับประชาชนในท้องถิ่นผ่านระบบเครือข่ายสังคมของชุมชนในการโน้มน้าวใจบุคคลให้ช่วยเหลือฝ่ายตนในหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นด้านการสร้างความไว้วางใจด้านต่างๆ ให้เกิดขึ้น หรือแม้แต่การเลือกตั้ง การผ่านร่างกฎหมาย หรือมีอิทธิพลต่อนโยบายในด้านต่างๆ โดยอาจมีการเสนอผลประโยชน์ตอบแทนให้ในรูปแบบของการให้รางวัลหรือการให้เงินก็ได้

ทั้งนี้การระดมทางการเงินเมืองอาจมีความคล้ายคลึงกับการชักชวนทางการเงินเมืองที่เป็นลักษณะของการกระทำหรือกระบวนการที่ผู้สื่อสารพยายามที่จะชักชวนหรือชักนำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความเชื่อ ทศนคติหรือพฤติกรรมของบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งผ่านการส่งข้อความในบริบทที่ผู้ถูกชักชวนมีโอกาสที่เป็นอิสระอยู่บ้าง การสื่อสารเพื่อการระดมทางการเงินเมืองในลักษณะนี้จะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการคือ 1) แหล่งสาร 2) สาร 3) ช่องทาง 4) ผู้รับสาร และ 5) ทศนคติเป้าหมาย และสิ่งนี้จะเป็นผลหรือไม่อย่างไรนั้นก็ขึ้นอยู่กับว่าผู้รับข่าวสารเปิดรับข่าวสารหรือไม่ ให้ความสนใจหรือไม่ เข้าใจหรือไม่ และยอมรับหรือไม่

4. ปัจจัยด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และทัศนคติทางการเมือง ซึ่งจากงานวิจัยของนักวิชาการชาวต่างประเทศสรุปได้ว่าปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อความไว้วางใจทางการเงินเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมาก ดังรายละเอียด

2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในจำนวนปัญหาที่สำคัญของกระบวนการพัฒนาทางการเมือง คือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และเมื่อพิจารณาจากขอบเขตและความหมายของการพัฒนาทางการเมืองมีส่วนเกี่ยวข้องกับความเท่าเทียมกันของประชาชน ความสามารถของระบบการเมืองที่จะดูดซึมกลุ่มทางสังคมต่างๆ ที่มีความต้องการเข้ามามีบทบาทในกระบวนการ

ตัดสินใจของรัฐบาล การพัฒนาประชาธิปไตย ตลอดจนการเสริมสร้างระบบการเมืองสมัยใหม่ ทั้งหมดนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งสิ้น

2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) มีความหมายหลายประการด้วยกัน ความหมายกว้าง ๆ คือกิจกรรมของประชาชนทุกระดับในระบบการเมืองทุกรูปแบบ เช่น การลงสมัครรับเลือกตั้ง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การพูดคุยนทนาหรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับทางการเมืองการปกครอง ซึ่งได้มีนักวิชาการให้ความหมายของคำนี้ไว้หลายท่าน โดยมีสาระสำคัญที่ใกล้เคียงกัน แต่มีสิ่งที่แตกต่างกันบ้างตามจุดเน้นของนักวิชาการแต่ละท่านดังจะกล่าวต่อไปนี้

แมคโคลอสกี (McClosky, 1968 : 252-253, อ้างถึงใน ก้องเกียรติ มณฑาพันธุ์, 2551 : 17) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่าเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่กระทำด้วยความสมัครใจ ซึ่งสมาชิกในสังคมได้มีส่วนร่วมกระทำร่วมกัน ในอันที่จะเลือกผู้นำของตน การกำหนดนโยบายของรัฐ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารการอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเข้าร่วมประชุม การบริจาคเงิน และการติดต่อกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้การกระทำนั้นอาจเป็นการกระทำโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ได้ และบุคคลที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมดังกล่าวถือได้ว่าเป็นผู้ที่เฉยเมยต่อการเมือง

เวนเนอร์ (Weinmer, 1971 : 56-58, อ้างถึงใน พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, มปพ : 2-3) ได้เสนอความเห็นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้หลายประการ ในที่สุดเขาได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า คือการกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดจากความสมัครใจไม่ว่าการกระทำนั้นจะบรรลุผลสำเร็จหรือไม่ มีการจัดองค์กรหรือไม่ และอาจเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือเป็นการกระทำที่ต่อเนื่อง และจะใช้วิธีการที่ถูกต้องตามตัวบทกฎหมายหรือไม่ก็ตาม โดยที่การกระทำดังกล่าวนี้ ก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การบริหารนโยบายและปฏิบัติการกิจของรัฐบาล ตลอดจนการเลือกผู้นำทางการเมืองทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่นก็ตาม

ฮันติงตัน และ โดมินเกส (Huntington and Dominquez, 1975 : 33, อ้างถึงใน ปิยะฉัตร พึ่งเกียรติร์ศรี, 2546 : 6) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าหมายถึงกิจกรรมหรือการกระทำของประชาชนที่ต้องมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล โดยที่การกระทำนั้นอาจจะถูกต้องหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ใช้กำลังหรือไม่ใช้กำลัง สำเร็จหรือล้มเหลว ทั้งที่สมัครใจและไม่สมัครใจ รวมทั้งการเลือกตั้ง การร่วมรณรงค์หาเสียง การรวมตัวเพื่อโน้มน้าวหรือกดดันรัฐบาล การประท้วงและการใช้กำลัง

เวอร์บา และ นาย (Verba and Nie, 1975 : 2-3, อ้างถึงใน ชัชวาล ทัดศิวัช, 2551 : 23) ได้มองว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึงกิจกรรมของประชาชน

เฉพาะบุคคล เป็นเรื่องของการกระทำกิจกรรมทางการเมืองตามสิทธิที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะสิทธิที่จะลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สิทธิที่จะเข้าสมาคมหรือก่อตั้งพรรคการเมืองหรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการเมืองกลุ่มอื่น ๆ สิทธิที่จะอุทธรณ์ต่อรัฐบาล สิทธิเกี่ยวกับการพูด การชุมนุมและการพิมพ์อย่างอิสระ และเป็นกิจกรรมที่มุ่งหมายเพื่อที่จะสร้างอิทธิพลต่อรัฐบาล ทั้งนี้ในการเลือกตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเลือกกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมต่อการปกครองโดยการกระทำกิจกรรม

โรเบิร์ต (Robert, 1971 : 145, อ้างถึงใน ปิยะฉัตร พึ่งเกียรติร์ศรี, 2546 : 5) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึงกิจกรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นโดยความสมัครใจของแต่ละบุคคล รวมทั้งการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกและดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มหรือพรรคการเมือง เช่น การเคลื่อนไหวของพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ เจ้าหน้าที่สถาบันการเมือง และกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ เช่น การอภิปรายทางการเมือง ร่วมฟังและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมือง การชักชวนหรือการโน้มน้าวทางการเมืองของเจ้าหน้าที่หรือสมาชิกของกลุ่มหรือการเมือง

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2542 : 138-139) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้สองลักษณะคือ 1) การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชนหรือชุมชน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม มีการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชน อันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชุมชนสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา และ 2) การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐมาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลักโดยกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาสู่ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ภูมิภาคและท้องถิ่นมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมืองการบริหาร มีอำนาจต่อรองในการจัดการทรัพยากรโดยอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน และประชาชนสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจการพัฒนาให้แก่ประชาชนเพื่อให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตน

สุจิต บุญบงการ (2542 : 38) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองถือว่าเป็นลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของระบบการเมืองสมัยใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนมักมีความตื่นตัวหรือสนใจในทางการเมืองสูงกว่าในระบบจารีตประเพณี อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้มีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของระบบการเมืองสมัยใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองของประเทศภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย

วิชรา ไชยสาร (2545 : 13) ได้เสนอเกี่ยวกับความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่าเป็นกิจกรรมของประชาชนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อกดดันหรือโน้มน้าวให้รัฐบาลหรือผู้นำ ผู้กำหนดนโยบาย ผู้มีอำนาจทางการเมืองหรือมีอิทธิพลต่อทุกระบวนการ

ทางการเมือง การปกครองในทุกๆระดับ ให้มีความคิดเห็นหรือตัดสินใจในการที่จะเลือกกระทำหรือไม่กระทำอย่างหนึ่งอย่างใดที่มีผลกระทบต่อหรือเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก ทั้งนี้หมายถึง การเลือกผู้นำหรือตัวแทนทางการเมืองการปกครองในแต่ละระดับให้ตรงกับความต้องการของประชาชนมากที่สุด

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึงพฤติกรรมเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆทางการเมืองตามกฎหมายของบุคคลตามความสมัครใจ โดยมีลักษณะต้องการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายการดำเนินงานและการกระทำกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ของรัฐ ทั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติที่มีผลกระทบต่อประชาชน ซึ่งการเข้าร่วมทางการเมืองนั้นอาจมีทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง เช่น การลงสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอ้อม เช่น การติดตามข่าวสารทางการเมือง การพูดคุยในประเด็นปัญหาทางการเมืองต่างๆ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามความหมายที่กล่าวกันมาข้างต้นนี้สามารถนำมากล่าวอย่างกระชับว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึงกิจกรรมที่บุคคลมีจุดประสงค์เพื่อมีอิทธิพลในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล ความหมายที่มีลักษณะที่น่าสนใจหลายประการ คือ

ประการแรก การมีส่วนร่วมทางการเมืองในความหมายนี้เป็นเรื่องของกิจกรรมไม่ใช่ทัศนคติ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในที่นี้ไม่ใช่เป็นเรื่องของความคิด ความรู้สึก หรือความเชื่อทางการเมือง เรายอมรับว่าทัศนคติทางการเมืองมีผลต่อรูปแบบหรือการแสดงออกของการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ไม่ใช่เป็นกิจกรรม ดังนั้นเราจึงต้องแยกออกให้ชัดเจนเพื่อป้องกันความสับสนในการวิเคราะห์

ประการที่สอง การมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้เราใช้สำหรับบุคคลธรรมดา ส่วนนักการเมืองหรือผู้นำทางการเมืองนั้น การเกี่ยวข้องกับการเมืองเรียกได้ว่าเป็นงานอาชีพของเขา เป็นเรื่องของการมีบทบาททางการเมือง (political role) ในส่วนนี้บางทีเราก็ประสบความลำบากในการแยกว่าใครเป็น “บุคคลธรรมดา” ใคร “เป็นนักการเมือง” สมาชิกพรรคผู้ทำงานให้กับพรรค ข้าราชการจะถือว่าเป็นคนธรรมดาหรือนักการเมือง จะถือว่ามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือมีบทบาททางการเมือง อย่างไรก็ตามเราอาจถือลักษณะงานการเมืองที่บุคคลทำอยู่เป็นตัวกำหนดได้อย่างกว้างๆ คือการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นบทบาทของบุคคลซึ่งไม่ได้ทำงานหรือมีอาชีพทางการเมือง ถ้าเขาเป็นสมาชิกพรรคแต่ไม่ได้ทำงานการเมืองเป็นหลัก บทบาททางการเมืองของเขาอาจมีเพียงไปลงคะแนนเสียงหาเสียงให้กับผู้สมัครของพรรคของตนเป็นครั้งๆ ไป ดังนั้นเรียกได้ว่าเป็นเรื่องของการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ถ้าเขาลงสมัครรับเลือกตั้งและทำงานการเมืองตลอดเวลาหรือเป็นผู้นำทางการเมือง กิจกรรมทางการเมืองของเขาคือว่าเป็นเรื่องของบทบาททางการเมือง

ประการที่สาม การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องการแสดงผลออกเพื่อให้มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลหรือผู้นำประเทศ ถ้านักศึกษาชุมชนประท้วงในมหาวิทยาลัยเพื่อ

ไต่ถามการบดออกจากตำแหน่ง จะไม่ใช่เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองจนกว่านักศึกษาจะใช้ การประท้วงนี้กดดันรัฐบาลหรือผู้นำทางการเมืองให้ช่วยบีบบังคับให้อิทธิกรบตีลาออก ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงควรเป็นเรื่องของความพยายามที่จะมีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล สนับสนุนรัฐบาลเปลี่ยนแปลงผู้นำรัฐบาล ปกป้องหรือเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำและสถาบัน ทางการเมืองต่างๆ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นได้ทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย สันติหรือ รุนแรง ความประสงค์ที่จะผลักดันรัฐบาลนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งก่อสร้างหรือริเริ่มขึ้นจากตัวผู้มี ส่วนร่วมเองแต่อาจจะมาจากผู้อื่น รวมทั้งจากผู้นำทางการเมืองเองได้ด้วย

ประการสุดท้าย การมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจไม่มีผลเปลี่ยนแปลง ต่อการตัดสินใจของผู้นำหรือรัฐบาลแต่อย่างใด แม้ว่าผู้มีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์กดดันรัฐบาล การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีผลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับอำนาจทางการเมืองของผู้มีส่วนร่วม ซึ่งมักมีอำนาจทางการเมืองไม่มากนักและไม่สามารถผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาลได้ตลอดเวลา และทุก ๆ เรื่อง

2.2 รูปแบบและกิจกรรมของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในแต่ละสังคมการเมืองการปกครอง ประชาชนบางส่วนเท่านั้นที่เข้ามามี ส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งไม่ใช่ประชาชนทั้งหมด โดยผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเหล่านั้นจะมี ส่วนร่วมในรูปแบบและกิจกรรมในระดับที่แตกต่างกัน โดยในปัจจุบันนี้กระบวนการทางการเมือง ก็มีมากหลายยิ่งขึ้นตามไปด้วย ซึ่งนักวิชาการหลายท่าน ได้จำแนกรูปแบบและกิจกรรมของ การมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้หลายรูปแบบ ซึ่งมีลักษณะความคล้ายคลึงและความแตกต่างกัน ออกไปตามทัศนะของแต่ละท่าน ดังนี้

โรเบิร์ต (Robert, 1971 : 145, อ้างถึงใน ปิยะฉัตร พึ่งเกียรติศิริ, 2546 : 9) ได้จำแนกกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 2 แบบ แบบแรกเป็นกิจกรรม โดยสมัครใจและเป็นทางการ ได้แก่ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง กับการเมือง เช่น ขบวนการต่างๆ พรรคการเมือง กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ เป็นเจ้าหน้าที่ สถาบันการเมือง เป็นต้น ส่วนแบบที่สองคือ เป็นกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ การอภิปรายทาง การเมืองหรือการร่วมฟังเหตุการณ์ทางการเมือง การชักชวนทางการเมืองของเจ้าหน้าที่หรือ สมาชิกกลุ่มการเมือง

นายและเวอร์บา (Nie and Verba, 1975 : 90-91, อ้างถึงใน ชัชวาล ทัดศิวัช, 2551 : 28) ในบทความเรื่อง “Political Participation” ได้กล่าวถึงรูปแบบของ การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยพิจารณาเฉพาะกรณีการกระทำทางการเมืองที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย เป็นสำคัญไว้ใน 2 แบบ คือการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย (Democratic Participation) กับการมีส่วนร่วมแบบเป็นพิธีหรือเพื่อสนับสนุนรัฐบาล (Ceremonial or Supportive Participation) โดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เป็นรูปแบบที่ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทาง

การเมืองโดยสมัครใจ ปราศจากการบังคับหรือชี้นำจากรัฐ โดยส่วนใหญ่เป็นการกระทำของมวลชนระดับล่าง เพื่อหวังให้มีอิทธิพลต่อการกระทำของรัฐบาล ส่วนการมีส่วนร่วมแบบเป็นพิธีหรือเพื่อสนับสนุนรัฐบาล เป็นการกระทำที่ประชาชนเข้าร่วมสนับสนุนรัฐบาล

อัลมอนและพาวเวล (Almond and Powell, 1976 : 145, อ้างถึงใน ชัชวาล ทัดศิวิฐ, 2551 : 29) ได้จำแนกรูปแบบและกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ค่อนข้างละเอียด โดยจำแนกไว้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ๆ คือ 1) Conventional Forms ได้แก่ การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การพูดจาปรึกษาหารือหรือแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การร่วมกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การจัดตั้งและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ และการติดต่อส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่ทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่บริหาร และ 2) Unconventional Forms ได้แก่ การยื่นข้อเสนอเพื่อเรียกร้อง การเดินขบวน การเข้าประจันหน้ากัน การละเมิดกฎระเบียบของสังคม และการใช้ความรุนแรงทางการเมือง

มิลแบรท (Milbrath, 1971 : 12-16, อ้างถึงใน อาจศึก สุวรรณธาดา, 2540 : 22-23) นักวิชาการด้านสังคมวิทยาการเมือง ที่ได้กล่าวถึงรูปแบบและกิจกรรมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้อย่างน่าสนใจและได้รับความนิยมนำมาประกอบในการศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยได้จำแนกรูปแบบและกิจกรรมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไว้ 6 รูปแบบ คือ

1. การเลือกตั้ง (Voting) เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แยกออกจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรักชาติแบบต่างๆ เช่น การเสียภาษี การเคารพและการปฏิบัติตามกฎหมาย กติกาบ้านเมือง และสนับสนุนประเทศให้ต่อต้านการทำสงคราม นอกจากนี้แล้วการไปใช้สิทธิเพื่อลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ยังเป็นการแสดงออกถึงความจงรักภักดีและการสนับสนุนที่มีต่อระบบการเมืองการปกครองในแต่ละระดับมากกว่าเป็นการกระทำตามความต้องการของตน กล่าวคือบุคคลที่ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น จะกระทำไปโดยความสำนึกในสิทธิและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่ดีมากกว่าที่จะเชื่อว่าการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของตนนั้นจะมีผลสำคัญทางการเมืองที่แตกต่างกันออกไป การลงคะแนนเสียงไม่จำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารและแรงจูงใจมากเหมือนกิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ

2. การเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (Party and Campaign Workers) ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบนี้ หมายถึงการเข้าร่วมในการดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของพรรคการเมือง ทั้งช่วงระหว่างการเลือกตั้งและการรณรงค์หาเสียง ขอบเขตของกิจกรรมดังกล่าว ได้แก่ การเข้าไปมีบทบาทในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การร่วมบริจาคเงินช่วยเหลือพรรคหรือผู้สมัครทางการเมืองที่ตนชื่นชอบหรือสนับสนุน การชักชวนญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านหรือประชาชนไปลงทะเบียนเพื่อสิทธิในการลงคะแนนเสียงแก่พรรคหรือผู้สมัครที่ตนชอบ การลงสมัครรับเลือกตั้ง การร่วมมือกับกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของท้องถิ่น การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบดังกล่าวนี้เป็น

แบบแผนของความสัมพันธ์ขั้นต้นระหว่างปัจเจกชนกับรัฐ จากการศึกษาของมิลแบรท พบว่าผู้ที่เข้าร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มีน้อยมากในสหรัฐอเมริกา มีเพียงร้อยละ 15 เท่านั้น เนื่องจาก การเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าวต้องอาศัยความตื่นตัวและความสนใจอย่างแท้จริง โดยผู้ที่เข้าร่วมในกิจกรรมประเภทนี้จัดอยู่ใน “พวกนักรสู้” (Gladiators) ในขณะที่คนส่วนมากมักจะมึบทบาท เป็นเพียง “ผู้เฝ้าดู” (Spectators) คอยตัดสินใจว่าใครจะเป็นผู้ชนะด้วยการไปใช้สิทธิลงคะแนน เลือกตั้งให้คนที่ตนชอบหรือให้การสนับสนุน

3. การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (Community Activists) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ ได้แก่ การร่วมมือร่วมใจกันขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสังคมหรือท้องถิ่น การทำงานร่วมกับกลุ่มที่ทำงานเกี่ยวกับสังคมหรือสาธารณประโยชน์และติดต่อกับทางราชการในเรื่องของปัญหาทางสังคม “ผู้มีบทบาทในชุมชน” มีลักษณะคล้าย “เจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียงการเลือกตั้ง” ในหลาย ๆ ด้าน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นสูงและมีระดับความผูกพันทางใจกับชุมชนสูงเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามผู้มีบทบาทในชุมชนก็มีส่วนที่แตกต่างจากเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในแง่ที่มีความเกี่ยวข้องในพรรคการเมือง และการช่วยรณรงค์หาเสียงน้อยกว่าเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

4. การติดต่อกับทางราชการ (Contacting Officials) เป็นกิจกรรมที่เป็นเรื่องเฉพาะเจาะจงของบุคคล เช่น การติดต่อหรือการประสานงานกับทางราชการในเรื่องภาษีโรงเรียน การทำถนน การตรวจสอบความมั่นคงทางสังคม เป็นต้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้มีผลโดยตรงต่อบุคคลนั่นเองเท่านั้น การมีส่วนร่วมรูปแบบนี้เกือบจะไม่ใช้การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามความคาดหมายที่แท้จริง

5. การประท้วง (Protesters) คือการเข้าร่วมเดินขบวนตามถนนหรือการก่อจลาจลหากมีความจำเป็น เพื่อบังคับให้รัฐแก้ไขบางสิ่งบางอย่างซึ่งเกี่ยวข้องกับการเมืองให้ถูกต้อง การประท้วงอย่างแข็งขันแบบนี้เป็นไปอย่างเปิดเผยต่อสาธารณชน ถ้ารัฐบาลกระทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรม การให้ความเอาใจใส่กับการชุมนุมและประท้วง เข้าร่วมกับกลุ่มประท้วงรัฐบาล และการปฏิเสธการยอมรับกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม

6. การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง (Communicators) รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะ “ผู้สื่อสารทางการเมือง” ได้แก่ การติดตามข่าวสารทางการเมือง การส่งจดหมายแสดงการสนับสนุนผู้นำเมื่อเขาทำในสิ่งที่ดีและถูกต้อง การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเมืองแก่เพื่อนในชุมชน การให้ความสนใจกับทางราชการ การเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มักเป็นพวกมีการศึกษาสูง มีข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองมากและสนใจด้านการเมืองมาก

ฮันติงตันและเนลสัน (Huntington and Nelson, 1976 : 4-7, อ้างถึงใน ปิยะฉัตร พึ่งเกียรติร์ศรี, 2546 : 10-11) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็น 5 รูปแบบ คือ

1. กิจกรรมการเลือกตั้ง (Electoral Activity) เป็นกิจกรรมการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งและการรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้งทุกรูปแบบ
2. การลอบบี้ (Lobby) คือ การเข้าหาเจ้าหน้าที่หรือผู้นำการเมืองเพื่อหาทางเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายโดยให้ข้อมูลต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ของกลุ่มเป็นเกณฑ์
3. กิจกรรมองค์กร (Organizational Activity) เป็นกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มองค์กรใดองค์กรหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์เฉพาะอย่างหรืออาจจะผลประโยชน์ต่อส่วนรวมก็ได้
4. การติดต่อเป็นการเฉพาะ (Contacting) การเข้าหาเจ้าหน้าที่รัฐหรือข้าราชการเป็นการส่วนตัว โดยจะมุ่งหวังประโยชน์ส่วนตัวหรือหมู่คณะของตนเอง
5. การใช้ความรุนแรง (Violence) หมายถึงกิจกรรมที่ประชาชนบางคนหรือบางกลุ่มพยายามสร้างขึ้นให้มีผลกระทบต่อตัดสินใจ กำหนดนโยบายของรัฐบาลโดยการทำร้ายร่างกายหรือทำลายทรัพย์สิน กิจกรรมดังกล่าวอาจจะดำเนินไปโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงผู้นำการเมือง เช่น ลอบสังหารผู้นำการเมืองและรัฐประหาร เป็นต้น หรืออาจมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง เช่น การปฏิวัติ เป็นต้น

จากรูปแบบและกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่กล่าวข้างต้น สามารถสรุปเป็นองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ 4 ลักษณะ กล่าวคือ

- ลักษณะที่ 1 การเข้าร่วมในการเลือกตั้ง
- ลักษณะที่ 2 การเข้าร่วมในกิจกรรมของเทศบาล
- ลักษณะที่ 3 การเข้าร่วมในการวางแผนบริหาร
- ลักษณะที่ 4 การเข้าร่วมในการประท้วง

2.3 ระดับความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองนอกจากจะถูกจำแนกหรือจัดแบ่งเป็นรูปแบบและกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าวแล้ว ก็อาจแบ่งตามระดับความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ ได้อีกด้วย ซึ่งนักวิชาการหลายท่าน ได้จัดลำดับความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงและแตกต่างกันออกไปตามทัศนะของแต่ละท่าน ดังนี้

มิลแบรท (Milbrath, 1965 : 18, อ้างถึงใน ปิยะฉัตร พึ่งเกียรติร์ศรี, 2546 : 11) ได้ลำดับความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากน้อยไปมาก 14 ระดับ ดังนี้

1. การที่บุคคลสนองตอบต่อสิ่งเร้าทางการเมือง
2. การที่บุคคลลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
3. การที่บุคคลริเริ่มการอภิปรายถกเถียงทางการเมือง
4. การที่บุคคลพยายามพูดจาชักชวนให้ผู้อื่นไปออกเสียงเลือกตั้ง
5. การที่บุคคลติดเครื่องหมายหรือแผ่นป้ายโฆษณาหาเสียง
6. การที่บุคคลติดต่อกับเจ้าหน้าที่หรือผู้นำทางการเมือง
7. การที่บุคคลช่วยเหลือการเงินแก่พรรคการเมืองหรือผู้สมัครเลือกตั้ง
8. การที่บุคคลเข้าร่วมในการประชุมทางการเมือง
9. การที่บุคคลสละเวลาเพื่อช่วยหาเสียงเลือกตั้ง
10. การที่บุคคลเป็นสมาชิกผู้กระตือรือร้นของพรรคการเมืองใดพรรคหนึ่ง
11. การที่บุคคลเข้าร่วมประชุมในคณะกรรมการกลางของพรรคการเมือง
12. การที่บุคคลช่วยหาทุนให้พรรคการเมือง
13. การที่บุคคลเป็นผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้ง
14. การที่บุคคลได้รับเลือกเข้าดำรงตำแหน่งของรัฐและพรรคการเมือง

นอกจากนี้ มิลแบรท และ โกล (Milbrath and Goel, 1977 : 11, อ้างถึงใน ปิยะฉัตร พึ่งเกียรติร์ศรี, 2546 : 12) ยังได้จัดประเภทของบุคคลที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในกิจกรรมรูปแบบดังกล่าว ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ผู้ที่แยกตัวเอง (Apathetic) คือบุคคลที่ถอนตัวออกไปจากระบวนการทางการเมืองซึ่งในจำนวนประชากรวัยหนุ่มสาวในสหรัฐอเมริกา มีถึง 1 ใน 3
2. ผู้เฝ้ามอง (Spectators) คือบุคคลที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ โดยในจำนวนประชากรวัยหนุ่มสาวทั้งหมดของสหรัฐอเมริกาคิดว่ามีบุคคลประเภทนี้ อยู่ถึงร้อยละ 60

3. ผู้ต่อสู้ในเวที (Gladiators) คือบุคคลที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขัน ซึ่งมีเพียงร้อยละ 5-7 ของประชากรวัยหนุ่มสาวทั้งหมดของสหรัฐอเมริกา

แคมเบล (Campbell, อ้างถึงใน วีรวัดน์ เปรมประภา, 2528 : 49) ได้เสนอแบบการวัดหรือดัชนีการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Index of Political Participation) โดยแบ่งระดับกิจกรรมทางการเมืองออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับสูง คือไปลงคะแนนเลือกตั้ง และร่วมกิจกรรมทางการเมืองทุกรูปแบบ
2. ระดับกลาง คือไปลงคะแนนเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น
3. ระดับต่ำ คือไม่ไปลงคะแนนเลือกตั้ง แต่ร่วมกิจกรรมทางการเมืองอย่างอื่นบ้าง

จากที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดพบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองถือว่าเป็นลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของระบบการเมืองสมัยใหม่ ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนมักมีความตื่นตัวหรือสนใจในทางการเมืองสูงกว่าในระบบจารีตประเพณี อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้มีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของระบบการเมืองสมัยใหม่ โดยในระบบการเมืองประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีหลายรูปแบบ แต่ทุกรูปแบบเป็นเรื่องของความสมัครใจปราศจากการบังคับ รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจมีตั้งแต่รูปแบบเล็ก ๆ เช่น การแสดงความคิดเห็น การอภิปรายทางการเมือง การเขียนจดหมายแสดงความคิดเห็นถึงนักการเมือง ไปจนถึงรูปแบบที่มีน้ำหนักกว้างขวางขึ้น เช่น การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การช่วยผู้สมัครณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การชุมนุมประท้วง การเดินขบวน การวิ่งเต้น เพื่อให้ผู้นำการเมืองออกกฎหมายหรือยอมรับนโยบายที่ตนเรียกร้อง (lobbying) ตลอดจนการเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองกลุ่มหรือองค์การทางการเมืองทั้งหลาย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจเป็นได้ทั้งจุดหมาย (goals) และวิธีการของการพัฒนาที่เป็นจุดมุ่งหมายนั้นเป็นเพราะความเชื่อว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นลักษณะสำคัญของสังคมที่พัฒนาแล้ว ดังนั้น เมื่อมีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมก็ต้องพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วย สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ถือว่าเป็นวิธีการอย่างหนึ่งนั้นหมายถึงวิธีการของผู้นำเพื่อนำไปสู่จุดประสงค์อีกอย่างหนึ่ง เช่น เพื่อเสริมสร้างอำนาจของผู้นำหรือเพื่อพัฒนาประเทศ เป็นต้น หรือในประการที่สาม การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นผลพลอยได้ของการพัฒนา เช่น เมื่อมีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม มีผลให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองและนำไปสู่การขยายตัวการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อความมีเสถียรภาพทางการเมือง การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนมีผลให้ระบบการเมืองสั้นสะท้อน ผู้นำฝ่ายตรงข้ามอาจใช้ประชาชนเป็นเครื่องมือทำลายอำนาจของผู้นำในอำนาจซึ่งอาจนำมาซึ่งความวุ่นวายทางการเมืองได้ นักทฤษฎีตะวันตกหลายคนได้พยายามแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองโดยได้แสดงให้เห็นว่าเมื่อประชาชนมีความหวังขึ้นมีความต้องการมากขึ้นในสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต เนื่องจากสังคมมีความเจริญขึ้นจะเป็นผลให้ประชาชนเรียกร้องต่อระบบการเมืองให้ตอบสนองความต้องการของตนที่เพิ่มมากขึ้น และมักปรากฏอยู่ว่าระบบการเมืองมักตอบสนองได้ไม่เต็มที่ จุดนี้เองที่ทำให้เกิดความไม่พอใจหรือความคับข้องใจขึ้นทำให้ประชาชนเริ่มต้นตัวทางการเมืองและผลักดันตนเองให้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อกดดันให้ประชาชนตัดสินใจตามความต้องการของตัว เมื่อระบบการเมืองยังไม่สามารถสนองตอบให้เป็นที่พอใจได้ ประชาชนจะเปลี่ยนการกดดันแบบสันติมาเป็นแบบการใช้ความรุนแรงและเมื่อถึงจุดนี้ระบบการเมืองจะพบกับความระส่ำระสายไร้เสถียรภาพได้

3. แนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการทางการเมือง

การบูรณาการทางการเมือง (Political Integration) มีนักวิชาการต่าง ๆ ให้ความหมายไว้ดังนี้

จาคอป และ ทิวน์ (Jacob and Teune, 1964 : 4, อ้างถึงใน โชติ ถาวร, 2543 : 13) ได้ให้ความหมายการบูรณาการทางการเมือง คือความสัมพันธ์ของความรู้สึก ร่วมชุมชนในกลุ่มประชาชนของรัฐเดียวกัน กลุ่มชนเหล่านี้ผูกพันซึ่งกันและกันโดยปัจจัย หลายอย่างส่งผลให้กลุ่มชนมีความรู้สึกปลอดภัยและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ไวเนอร์ (Weiner, 1967 : 147, อ้างถึงใน พิมล แสงสว่าง, 2536 : 9 – 10) ได้รวบรวมความหมายของการบูรณาการทางการเมืองและได้แยกความหมายได้ 5 ประการ คือ

1. การบูรณาการทางการเมือง คือกระบวนการนำกลุ่มชนที่มีความแตกต่าง ทางวัฒนธรรมและสังคมมารวมกันและสร้างเอกลักษณ์ร่วมกัน เป็นประเทศเดียวกัน โดยแต่ละ กลุ่มชนยังคงมีจิตสำนึกรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมเดิม เช่น ภาษา และมีความรู้สึกเป็นอิสระ ทางการเมือง

2. การบูรณาการทางการเมือง หมายถึงกระบวนการสร้างศูนย์อำนาจรวมของรัฐ ต่อกลุ่มย่อย ๆ ที่มีความแตกต่างกันในด้านอาณาเขต ที่อยู่ วัฒนธรรม หรือต่อกลุ่มทางสังคม

3. การบูรณาการทางการเมือง หมายถึงกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างผู้ปกครอง กับผู้ใต้ปกครอง หรืออีกนัยหนึ่งคือกระบวนการลดช่องว่างระหว่างผู้นำกับมวลชน

4. การบูรณาการทางการเมือง หมายถึงกระบวนการสร้างค่านิยมร่วมเพื่อที่จะ ทำให้สังคมสามารถดำรงระเบียบอันเดียวกันไว้ได้

5. การบูรณาการทางการเมือง หมายถึงความสามารถของประชาชนในสังคมที่ จะรวมตัวกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมที่ตั้งไว้ ไม่ว่าจะเป็จุดประสงค์ใด ๆ ก็ตาม

ฉะนั้น จากความหมายการบูรณาการทางการเมืองของไวเนอร์ ทำให้เห็นได้ว่าการบูรณาการทางการเมืองมีขอบข่ายครอบคลุมถึงความสัมพันธ์และทัศนคติของมวลชน ใน 5 เรื่อง คือ 1) ความนึกคิดในเรื่องชาตินิยม 2) การใช้อำนาจตามสิทธิและหน้าที่ของรัฐ 3) เป็นเรื่องระหว่างชนชั้นปกครองกับชนชั้นผู้ถูกปกครอง 4) การเข้าร่วมทางการเมืองของ ประชาชน และ 5) การรวมกลุ่มทางองค์กรในจุดประสงค์เฉพาะ

นอกจากนี้ ไวเนอร์ (Weiner, 1967 : 150 – 166, อ้างถึงใน พิมล แสงสว่าง, 2536 : 12 – 13) ได้กล่าวถึงปัจจัยของการบูรณาการทางการเมือง โดยเห็นว่าปัจจัยที่จำเป็น ในการก่อลักษณะการบูรณาการนั้น มี 5 ประการ คือ

1. การบูรณาการแห่งชาติ (National Integration) คือการที่กลุ่มทางสังคมต่าง ๆ ยอมรับกฎเกณฑ์ ระเบียบ ประเพณีวัฒนธรรมร่วมกัน ซึ่งกระทำได้ 2 วิธี คือ การขจัดวัฒนธรรม ที่แตกต่างกันออกไป หรือการสร้างระบบวัฒนธรรมร่วมกันเป็นเอกลักษณ์ของชาติขึ้นมาใหม่

2. การบูรณาการแห่งดินแดน (Territories Integration) คือการที่ผู้มีอำนาจในการปกครอง มีความตั้งใจในการสร้างอาณาเขตแห่งดินแดนที่แน่นอนเป็นหนึ่งเดียว และแพร่ขยายอำนาจในการควบคุมให้ครอบคลุมอาณาเขตเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การบูรณาการแห่งค่านิยม (Value Integration) คือการสร้างระบบการแสดงคุณค่าร่วมในสังคมที่กำลังเกิดความแตกแยกด้านความคิด ความเชื่อ อันเป็นผลจากที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเก่าไปสู่สังคมใหม่ มีการเพิ่มขึ้นของบทบาทใหม่ๆ ซึ่งกระตุ้นความขัดแย้งกับความคิดความเชื่อแบบดั้งเดิม การจะลดความขัดแย้งนี้กระทำโดยการสร้างความเห็นพ้องต้องกันในผลประโยชน์ร่วมกันแก่ประชาชนในสังคม เพื่อลดความสำคัญของค่านิยมเดิมลง แต่ทั้งนี้จะมีโครงสร้างทางการเมืองที่สามารถลดความขัดแย้งและให้โอกาสแก่บุคคลอย่างเท่าเทียมกัน

4. การบูรณาการแห่งผู้นำ-มวลชน (Elite-Mass Integration) คือการพยายามหาทางประสานแนวความคิด นโยบายและทัศนคติของผู้นำและมวลชนให้มีความสอดคล้องกัน โดยใช้กลไกต่างๆ ในสังคม เช่น สถาบันทางการเมือง หน่วยราชการ การประชาสัมพันธ์ สื่อมวลชน เพื่อเพิ่มความเข้าใจในเป้าหมายอันเดียวกันในการพัฒนาประเทศ

5. การบูรณาการแห่งพฤติกรรม (Integration Behavior) คือการที่สังคมเปิดโอกาสให้ปัจเจกบุคคลมีอิสระในการรวมตัวเป็นกลุ่มเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง เป็นการพัฒนาทักษะในการดำเนินการร่วมกันทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม อันจะทำให้ความรู้สึกแปลกแยกมีน้อยลง

ส่วน เรต (Raid, 1955 : 6 – 8, อ้างถึงใน โชติ ถาวร, 2543 : 15) ได้กล่าวถึงการบูรณาการทางการเมืองว่าเป็นการสร้างระบบสังคมให้ประชาชนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยได้ให้คำจำกัดความว่า Mass Society คือสังคมที่ผ่านพัฒนาการมา 3 ขั้นตอน คือ การเคลื่อนย้ายของประชากรจากรอบศูนย์กลางมาสู่จุดศูนย์กลางมีมากขึ้น โดยมีขบวนการสื่อสารมวลชนเป็นเครื่องมือในการสื่อสารระหว่างกัน ขั้นตอนต่อมาค่านิยมแบบดั้งเดิมจะถูกแทนที่ด้วยค่านิยมแบบเชื่อถือในเหตุและผล ขั้นสุดท้ายแรงงานจากหน่วยการผลิตดั้งเดิมจะเข้าสู่ระบบการผลิตในตลาดแรงงานแบบใหม่มากขึ้น ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ของประชากรในสังคมเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากระบบหน้าที่ในสังคม แทนที่จะเป็นความผูกพันตามสายโลหิตหรือถิ่นกำเนิด สำหรับปัจจัยในการเกิด Mass Society นั้น ก็ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมในสังคมนั้นๆ ซึ่งแยกออกได้เป็น 6 ประการ เพื่อความเท่าเทียมกันของเผ่าพันธุ์ และการสร้างสังคมที่ยอมรับความสามารถของบุคคลในสังคมนั้นๆ โดยปราศจากอคติด้านเชื้อชาติหรือถิ่นกำเนิด ดังนี้

1. ระบบสังคมที่เปิดโอกาสให้ทุกคนชนชั้น (Open Class Society) คือการที่สมาชิกในสังคมทุกคนมีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการแสวงหาประโยชน์ โดยไม่มีการกำหนดมาตรการกีดกันป้องกันบุคคลหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ในการแสวงหาอาชีพที่เหมาะสม เลื่อนระดับฐานะในสังคมได้ตามความสามารถ

2. มีระบบการแข่งขันกันอย่างเสรีและยุติธรรม (Fair Competition) คือการที่ระบบสังคมมีมาตรการป้องกันการที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคมจะใช้สิทธิพลกดขี่ และครอบงำกลุ่มอื่น ๆ เพื่อเลื่อนชั้นกลุ่มของตนให้สูงขึ้นและผูกขาดอำนาจไว้ในกลุ่มเดียว

3. มีระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจในสังคม (Checks & Balances) คือ การที่ระบบสังคมมีมาตรการป้องกันการที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคมจะใช้สิทธิพลกดขี่ และครอบงำกลุ่มอื่น ๆ เพื่อเลื่อนชั้นกลุ่มของตนให้สูงขึ้นและผูกขาดอำนาจไว้ในกลุ่มเดียว

4. มีการให้การศึกษาอย่างกว้างขวางและทั่วถึง (Universal Literacy) คือ การที่ระบบสังคมเปิดโอกาสให้สมาชิกในสังคมทุกส่วนมีสิทธิแสวงหาความรู้ และศึกษาได้เสรี โดยไม่มีข้อจำกัด นอกจากนี้ยังมีการกระจายของสถาบันที่ให้การศึกษแก่ประชาชนอย่างครอบคลุมและทั่วถึง

5. มีระบบการติดต่อสื่อสารที่เป็นอิสระ (Free Communication) คือการที่ระบบสังคมมีช่องทางหลากหลายในการติดต่อสื่อสารระหว่างคนหรือกลุ่มคนจำนวนมาก และไม่มี การจำกัดการใช้ช่องทาง เปิดโอกาสให้คนในสังคมรับทราบข่าวสาร สร้างความเข้าใจได้ดีขึ้น

6. ความเชื่อพื้นฐานในเรื่องความแตกต่าง (Principle of Difference) คือการที่ประชาชนในสังคมรับรู้ถึงความแตกต่างที่อยู่ในสังคม แต่เห็นว่าความแตกต่างดังกล่าวไม่ทำให้คนในสังคมมีสิทธิพื้นฐานที่ได้รับจากสังคมที่แตกต่างกัน

เชอนิกกี (Zneniecki, 1952 : 15, อ้างถึงใน โชติ ถาวร, 2543 : 16) ชี้ว่า วัฒนธรรมที่แตกต่างกันเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้กลุ่มต่าง ๆ ที่มีวัฒนธรรมแตกต่างเกิดความขัดแย้ง และไม่สามารถรวมตัวกันเป็นสังคมหนึ่งเดียวได้ ดังนั้นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมก็คือ การสร้างวัฒนธรรมร่วมแห่งชาติให้เกิดในกลุ่มองค์กรทางสังคม โดยมีหนทางในการสร้างดังนี้

1. ความรู้สึกเทิดทูนบูชาวีรบุรุษ คือการสร้างความรู้สึกร่วมกันในชาติให้เกิดความผูกพันและจงรักภักดีต่อผู้นำของประเทศซึ่งมีลักษณะเป็นผู้นำที่มีบารมีสูง เมื่อประชาชนเชื่อฟังและนับถือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทางที่ต้องการจะกระทำได้ง่ายขึ้น

2. ความรู้สึกร่วมสายสัมพันธ์ทางเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ คือการเสริมสร้างความรู้สึกของคนในชาติให้รู้สึกว่าแม้มีความแตกต่างในด้านวัฒนธรรมหรือวิถีการดำรงชีวิตต่าง ๆ แต่ทุกคนก็มีสายเลือดเผ่าพันธุ์เดียวกัน ซึ่งเป็นการแบ่งคนในชาติออกจากชาติอื่น ๆ อย่างชัดเจน

3. ความรู้สึกว่าตนเป็นเจ้าของชาติและเป็นพลเมืองของชาติร่วมกัน คือ การรณรงค์ให้เกิดความรู้สึกรักในชาติ เชื่อมมั่นในความเป็นชาติ มีสิทธิในชาติที่เท่าเทียมกัน

4. ความรู้สึกต่อต้านศัตรูร่วมกัน คือการเน้นให้เห็นถึงความแตกต่างของชาติกับชาติอื่น ๆ หรือเผ่าพันธุ์อื่น ๆ อย่างรุนแรง และสร้างความรู้สึกลงในสังคมว่าชาติกำลังตกอยู่ในภาวะอันตรายจากศัตรูที่ต่างชาติ โดยเฉพาะหากศัตรูร่วมนี้เป็นศัตรูที่มีความแตกต่างในทุก ๆ ด้านกับคนในชาติ ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี โดยความรู้สึกร่วมนี้จะยิ่งสูงขึ้น

5. การให้การศึกษาอย่างทั่วถึงและมีกระบวนการเผยแพร่วัฒนธรรมแห่งชาติอย่างกว้างขวาง คือความสามารถของสังคมในการสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ทำให้ประชากรที่ได้รับการศึกษามีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น มีโอกาสรับทราบข่าวสารและติดต่อกับกลุ่มคนในชาติได้อย่างทั่วถึง ซึ่งจะส่งผลให้ประสิทธิภาพของระบบวัฒนธรรมร่วมชาติมีสูงขึ้นตามไปด้วย

6. มีแนวทางหรือกิจกรรม โครงการใดๆ ก็ตามที่เสริมสร้างความรู้สึกร่วมกันและภาคภูมิใจในชาติเห็นได้ว่าแนวทางดังกล่าวนี้ ถือเป็นแนวทางที่ทุกประเทศใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงภายในชาติ ส่วนแต่ละประเทศจะเลือกใช้วิธีการใดนั้น ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมในสังคมนั้น ๆ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โกสิทธิ์ สว่างโรจน์ (2530 : 144 - 145) ได้ศึกษาเรื่องความสำคัญทางการเมืองของประชาชนในบริเวณชายแดนภาคใต้ โดยศึกษาประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีคน 3 กลุ่ม อาศัยอยู่ร่วมกัน คือ คนไทยมุสลิม คนไทยพุทธ และคนไทยเชื้อสายจีน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมประกอบ ผลการศึกษาพบว่าคนไทยทั้ง 3 กลุ่ม มีความสำคัญต่อประชาคมการเมือง ต่อระบอบการเมืองการปกครอง และต่อผู้มีสิทธิอำนาจทางการเมืองแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับลักษณะทางเชื้อชาติเป็นสำคัญ การมีรากฐานความเป็นมาของวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน ทำให้คนแต่ละกลุ่มมีปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกันด้วย ในขณะที่รัฐเองก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาความต้องการของคนแต่ละกลุ่มให้เป็นที่ถูกใจและพอใจทั้งหมดได้ อีกทั้งรัฐไม่สามารถที่จะดำเนินการผสมกลมกลืน ทำให้คนไทยมุสลิมและคนเชื้อสายจีนมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับคนไทยพุทธ ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศในระดับที่สูงเพียงพอได้ ดังนั้นความขัดแย้งจึงเป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้น และจะยังคงมีอยู่เรื่อยไปเพียงแต่จะมากหรือน้อยเท่านั้น

ไชยพร ตันห์จิตานนท์ (2536 : 150-153) ได้ศึกษาเรื่องการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล กรณีศึกษา เทศบาลนครเชียงใหม่ โดยผลการศึกษาพบว่าโครงสร้างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านการพูดคุยและการติดตามข่าวที่เกี่ยวกับเทศบาล ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขัน ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมการณรงค์หาเสียง ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล และด้านการมีบทบาทในชุมชน โดยประชาชนส่วนใหญ่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับค่อนข้างต่ำ ส่วนการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยตัวแปรอิสระแต่ละตัวในปัจจุบันที่เกี่ยวกับลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง และลักษณะทางจิตวิสัย พบว่าตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วม

ทางการเมืองได้สูงสุดถึงร้อยละ 40 โดยตัวแปรที่สามารถทำนายหรืออธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด คือตัวแปรการเข้าร่วมกับกลุ่มในท้องถิ่น รองลงมาคือตัวแปรความรู้สึกที่มีต่อชุมชน การเปิดรับข่าวสารการเมืองจากสื่อสารมวลชน อายุและความรู้ทางการเมืองท้องถิ่น ตามลำดับ ดังนั้นหากเทศบาลนครเชียงใหม่หรือเทศบาลขนาดใหญ่อื่น ๆ ต้องการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นในรูปเทศบาลของประชาชนให้มีระดับสูงขึ้น ควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างภูมิหลังและพัฒนาลักษณะทางจิตวิสัยของประชาชน โดยสนับสนุนให้ประชาชนเข้าร่วมกับกลุ่มในท้องถิ่น เสริมสร้างความรู้สึกที่มีต่อชุมชน กระตุ้นการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อสารมวลชน และให้ความรู้ทางการเมืองท้องถิ่นแก่ประชาชน

อาจศึก สุวรรณธาดา (2540 : 113-119) ได้ศึกษาเรื่องอิทธิพลของความรู้สึกที่มีประสิทธิภาพ ความไว้วางใจและบุคลิกภาพทางการเมืองต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนายทหารบก ศึกษาเฉพาะกรณีนายทหารนักเรียนโรงเรียนเสนาธิการทหารบก โดยผลการศึกษาพบว่าสถานภาพทางสังคม กล่าวคือ อายุ ระดับการศึกษา และการดำรงตำแหน่งหลักในการรับราชการไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และความรู้สึกที่มีประสิทธิภาพทางการเมืองไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนความไว้วางใจทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยหากมีความไว้วางใจทางการเมืองในระดับสูงจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความไว้วางใจทางการเมืองในระดับต่ำ จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ สิ่งนี้แสดงให้เห็นแนวโน้มว่านายทหารบกที่มีความไว้วางใจทางการเมืองก็เนื่องมาจากมีความไว้วางใจทางการเมือง โดยให้ความไว้วางใจในการปฏิบัติงานของรัฐบาล มีความเชื่อมั่นต่อรัฐบาลว่าการบริหารงานของรัฐบาลจะทำให้ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้า เป็นไปตามที่ตนคาดหวังไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและพบว่าบุคคลซึ่งมีความไว้วางใจทางการเมืองสูง จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกระตือรือร้น โดยบุคคลที่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำ จะมีแนวโน้มที่จะถอนตัวออกจากระบบการเมืองทุกรูปแบบและทุกประเภท

นิลุบล ใจอ่อนนุ่ม (2543 : 157-159) ได้ศึกษาเรื่องการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อสารมวลชน และสื่อทางบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง โดยระดับการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองแตกต่างกันตามอายุ ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพ ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวมนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ โดยระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามระดับการศึกษา และในส่วนของระดับวิธีการเลือกตั้งแบบใหม่ของกลุ่มตัวอย่าง

อยู่ในระดับปานกลาง โดยแตกต่างกันตามอายุ ระดับการศึกษา รายได้และอาชีพ นอกจากนี้ การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและความเข้าใจ วิธีการเลือกตั้งแบบใหม่ ในขณะที่ความเข้าใจวิธีการเลือกตั้งแบบใหม่นั้นไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยจากการอภิปรายผลของผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การเปิดรับข่าวสารทางการเมือง โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อต่างๆ ทั้งสื่อมวลชนและสื่อบุคคลในระดับปานกลาง โดยชนิดของสื่อที่มีกลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับมากกว่าสื่ออื่นๆ คือ แผ่นป้าย เอกสารสิ่งพิมพ์ และโทรทัศน์ โดยลักษณะของสื่อแผ่นป้ายนั้นมุ่งเสนอเฉพาะความคิดหลักที่ต้องการนำเสนอจึงง่ายแก่การทำความเข้าใจทางการเมืองและการใช้คำที่ปลุกเร้าอารมณ์ยังสามารถสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองอีกด้วย

2. ความเข้าใจวิธีการเลือกตั้ง โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจวิธีการเลือกตั้งมากที่สุดในเรื่องของจำนวนบัตรเลือกตั้งที่ได้รับ วันที่ไปเลือกตั้ง และเครื่องหมายที่ใช้ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งทั้ง 3 ประเด็นนี้ พบมากตามแผ่นป้ายที่เชิญชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ทำให้เห็นได้ว่าสื่อเป็นปัจจัยที่สร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองดังที่มิลเบรท พบว่าข่าวสารทางการเมืองเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล โดยในปัจจุบันเมื่อสื่อมวลชนมีการถ่ายทอดข่าวสารความเคลื่อนไหวของสถานการณ์ทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น บทบาทของข่าวสารการเมืองจึงมีส่วนช่วยให้ประชาชนได้เกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องราวทางการเมืองมากขึ้น

3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำมาก โดยเกือบทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างไม่เคยเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านของการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเป็นผู้สนับสนุนพรรคหรือผู้สมัครนั้นต้องใช้เงินทุนสูง และประชาชนส่วนใหญ่ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องมีส่วนร่วมในประเด็นนี้ จึงไม่แปลกที่พบในคนหมู่น้อย ส่วนการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมชุมนุมเดินขบวนเพื่อเรียกร้องหรือขับไล่ อาจเป็นเพราะว่าการร่วมชุมนุมเดินขบวนนั้นต้องใช้เวลา ใช้แรงงานไปร่วมชุมนุม บางครั้งอาจมีการปะทะกับเจ้าหน้าที่ ในทางตรงข้ามการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งมีระดับสูง รวมถึงการพูดคุยประเด็นทางการเมืองอย่างไม่เป็นทางการ โดยเห็นได้ว่าลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างมักมีรูปแบบไม่เป็นทางการ ไม่ต่อเนื่อง ไม่ต้องใช้เวลานาน ทำให้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการพูดคุยประเด็นทางการเมืองและการชักชวนให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

โชติ ถาวร (2543 : 139-153) ได้ศึกษาเรื่องความไว้วางใจทางการเมืองของชาวไทยมุสลิม อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส ผลการศึกษาพบว่าประชาชนชาวมุสลิมในพื้นที่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่อระบบการเมืองในระดับสูง และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบ

แต่ละด้านของความไว้วางใจทางการเมืองต่อระบบการเมือง ปรากฏว่าชาวไทยมุสลิมมีความไว้วางใจทางการเมืองต่อประชาคมการเมืองในระดับสูงสุด รองลงมาคือระบอบการเมือง การปกครองและผู้มีอำนาจทางการเมือง ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความไว้วางใจทางการเมือง คือ อายุ ระดับการศึกษา และการมีตำแหน่งทางสังคม ส่วนปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางการเมือง อันได้แก่ การตัดสินใจของรัฐบาล การดำเนินงานของรัฐบาล และการตอบสนองของรัฐบาลต่อข้อเรียกร้องต่างๆ ในระบบการเมือง เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชน โดยจากผลการวิจัยในส่วนของความไว้วางใจทางการเมืองในแต่ละด้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความไว้วางใจทางการเมืองต่อประชาคมการเมือง ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าการที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่อประชาคมการเมืองในระดับที่สูงที่สุดนั้น สะท้อนให้เห็นความหมายทางการเมืองที่สำคัญ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าประชาชนชาวมุสลิมในพื้นที่นั้นมีความรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมการเมืองเช่นเดียวกับคนไทยทั่วๆ ไปในพื้นที่ที่ต่างศาสนาหรือศาสนาเดียวกัน ไม่ได้มีความรู้สึกว่าการที่เป็นคนต่างศาสนาในสังคมไทยเป็นส่วนแปลกแยกทางสังคมหรือประชาคมการเมืองไทยโดยรวมเหมือนที่ปรากฏในประเทศอื่น ๆ

2. ความไว้วางใจทางการเมืองต่อระบอบการเมืองการปกครอง ได้แก่ รัฐธรรมนูญ การเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมือง ศาลยุติธรรม เป็นต้น จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าระบอบการเมืองการปกครองของประเทศไทยในปัจจุบันที่เป็นระบอบการเมืองการปกครองที่เปิดโอกาสให้คนทุกชนชั้นและศาสนาได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเต็มที่ตามความสามารถของแต่ละคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีส่วนสำคัญอย่างมากที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่รู้สึกว่าคุณเองมีสิทธิมีส่วนร่วมในการปกครองหรือบริหารท้องถิ่น หรือกำหนดอนาคตของตนเองมากขึ้นหลังจากที่เรียกร้องเพื่อให้ชาวมุสลิมและประชาชนในพื้นที่ได้ปกครองตนเองกันมาเป็นเวลานาน จนเกือบจะนำไปสู่การแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเองอย่างอิสระจากรัฐไทย

3. ความไว้วางใจทางการเมืองต่อผู้มีอำนาจทางการเมือง ได้แก่ รัฐบาล ข้าราชการ นักการเมืองทุกระดับ จากผลการศึกษาพบว่าประเด็นที่ชาวมุสลิมในพื้นที่ที่มีความไว้วางใจในระดับต่ำที่สุดใน 3 ประเด็น ที่เป็นกรอบในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งหากพิจารณาในสภาพการเมืองไทยปัจจุบันเห็นได้ว่าชาวไทยโดยทั่วไปก็มีความเห็นหรือความรู้สึกที่ไม่แตกต่างไปจากชาวไทยมุสลิมที่เป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้แต่อย่างใด ทั้งนี้เนื่องจากเป็นลักษณะของความรู้สึกแปลกแยกทางการเมืองของคนในสังคมที่มีต่อผู้มีอำนาจทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล ข้าราชการ และนักการเมืองทุกระดับที่มีแต่ภาพของความไม่ดี เห็นแก่ตัวเอง พรรคพวก เพื่อนพ้อง การทุจริตคอร์รัปชันกันทุกระดับ ดังปรากฏให้เห็นอยู่ในระบบการเมืองไทยปัจจุบัน

ทั้งนี้เมื่อมองในภาพรวมจากผลการวิจัยเรื่องดังกล่าวที่ความไว้วางใจทางการเมืองอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ในอดีต ซึ่งอาจสรุปได้ว่า เนื่องมาจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลมีแนวโน้มดีขึ้น รัฐบาลพยายามพัฒนานโยบายและแนวทางในการบริหารประเทศจากการรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง มาเน้นการกระจายอำนาจการปกครองให้กับประชาชนในท้องถิ่นปกครองตนเองมากยิ่งขึ้น

สถาบันพระปกเกล้า (2544 : 6) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดอันดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการรางวัลพระปกเกล้า ประจำปี 2544 ความเป็นเลิศด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน และความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างตัวแปรคัดสรรกับความเชื่อถือไว้วางใจของประชาชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าความเชื่อถือไว้วางใจของประชาชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกือบทุกประเภทจะได้รับผลทั้งทางตรงและทางอ้อมมาจากความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชน และความโปร่งใสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม และคณะ (2544 : 77-79) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของกลุ่มประชาคมในการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นของสงขลา โดยผลการวิจัยพบว่า

1. พัฒนาการของประชาคมสงขลามีพื้นฐานมาจากการก่อตัวของกลุ่มชาวบ้านองค์กรประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาความเป็นอยู่ของตนเอง เนื่องจากภาครัฐไม่สามารถสนองตอบได้ การรวมกลุ่มมีตั้งแต่ระดับหมู่บ้านจนถึงระดับภูมิภาค แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ทำงานเน้นสาธารณะประโยชน์ และกลุ่มที่เน้นการหารูปแบบเพื่อเอาตัวรอดในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจจำกัดอยู่ในกลุ่มตนเอง

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรวมกลุ่มประชาคม ได้แก่ ผู้นำ สถานการณ์ ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์และเครือญาติ และการได้รับประโยชน์ร่วมกัน

3. บทบาทของประชาคมต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการปกครองท้องถิ่น พบว่าประชาคมมีระดับทัศนคติต่อการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย และระดับทัศนคติต่อหลักประชาสังคมและหลักการปกครองท้องถิ่นอยู่ในระดับสูง แต่มีพฤติกรรมเข้าร่วมต่อชุมชนในการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นในระดับปานกลาง

4. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาคมต่อชุมชนในการพัฒนาการปกครองท้องถิ่น ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่งในกลุ่ม ระยะเวลาที่เป็นสมาชิกกลุ่ม การติดตามข่าวสารกิจกรรมของหน่วยการปกครองท้องถิ่นในพื้นที่ ระดับทัศนคติต่อการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย ระดับทัศนคติต่อหลักประชาสังคมและหลักการปกครองท้องถิ่น

ชิตพล กาญจนกิจ (2545 : 132-136) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเมืองท้องถิ่นไทย : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการศึกษาพบว่าตัวแปรที่ส่งอิทธิพลทางตรงต่อความไว้วางใจทางการเมือง ได้แก่ ตัวแปรทุนทางสังคมและตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนตัวแปรที่ส่งอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ ตัวแปรทุนทางสังคม ตัวแปรการสื่อสารทางการเมือง และตัวแปรการระดมทางการเมือง และในการศึกษาเชิงลึกพบว่าตัวแปรทุนทางสังคมเป็นเงื่อนไขสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยพบว่าระบบอุปถัมภ์และความผูกพันในชุมชนท้องถิ่น เป็นองค์ประกอบปัจจัยสำคัญต่อตัวแปรทั้งสอง โดยจากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่าภายใต้บริบทของสังคมท้องถิ่นที่ประกอบไปด้วยสภาพโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ที่ตั้งอยู่บนฐานของทุนทางสังคมได้เป็นพลังผลักดันสำคัญที่มีส่วนเอื้อต่อการใช้อำนาจของผู้นำท้องถิ่นและการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งจะเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกลยุทธ์ของการระดมทางการเมืองและการสนับสนุนทางการเมืองที่จะนำมาใช้ ตลอดจนถึงปัจจัยด้านสถานภาพส่วนบุคคล การสื่อสารทางการเมือง และความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ได้เป็นส่วนเสริมต่อความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ขณะเดียวกันรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจ อิทธิพล และผลประโยชน์ร่วมภายในกลุ่มของผู้นำท้องถิ่น และระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับนักการเมืองระดับชาติ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากทั้งสภาพแวดล้อม นโยบาย และอุดมการณ์ทางการเมือง ได้เป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งที่มีส่วนกำหนดทัศนคติทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะประเด็นด้านความไว้วางใจที่มีต่อตัวบุคคล ผลงานขององค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงสถาบันขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งยังจะเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้เกิดการเข้าร่วมในกิจกรรมท้องถิ่นของประชาชนอีกด้วย

เอกสิทธิ์ สุทธิศาสนกุล (2545 : 67-74) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกาญจนบุรี โดยผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อาชีพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ความรู้ความเข้าใจเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น และภาวะผู้นำ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกาญจนบุรี ส่วนเพศ อายุ และรายได้ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์สูงสุด รองลงมาได้แก่ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมค้นหาปัญหา และร่วมตรวจสอบและติดตามผล มีค่าต่ำสุด ตามลำดับ ซึ่งจากผลการวิจัยทำให้มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่าประชาชนที่มีอาชีพรับราชการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นต่ำสุด ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าควรสร้างความตระหนักในระดับข้าราชการให้มีส่วนร่วมมากขึ้น โดยการจัดกิจกรรมและฝึกปฏิบัติ เน้นการทำงานเป็นทีมเพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จ

2. จากผลการวิจัย พบว่าประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นต่ำสุด เนื่องจากส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการจึงมีข้อจำกัดในด้านเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นเห็นว่าควรพิจารณาเวลาให้เหมาะสม เพื่อไม่ให้ตรงกับเวลาทำงาน การจัดกิจกรรมหรือการจัดประชุมต่างๆ ควรพิจารณาในเวลาเลิกงานหรือวันหยุดราชการรวมทั้งการสร้างแรงจูงใจเมื่อทำงานประสบผลสำเร็จ เช่น การยกย่อง หรือการประกาศเกียรติคุณ เป็นต้น

3. จากผลการวิจัย พบว่าปัจจัยด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังเป็นสมาชิกน้อยกลุ่มอยู่ ดังนั้น จึงควรสร้างเครือข่ายและเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในท้องถิ่น ทั้งองค์กรเอกชน ประชาชน กลุ่มผู้นำท้องถิ่น และส่วนราชการท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากขึ้น โดยจัดให้มีระบบประสานความร่วมมือ การรวมกลุ่มประชาชน รวมทั้งส่งเสริมให้มีกลุ่มที่สนใจ กลุ่มอาชีพ กลุ่มทางสังคมวัฒนธรรมให้มากขึ้น

4. จากผลการวิจัย พบว่าปัจจัยด้านระยะเวลาการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในตำบลมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนที่มีระยะเวลาการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในตำบลน้อย มีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นน้อย ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการจูงใจให้ประชาชนที่มีระยะเวลาการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในตำบลน้อยให้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นโดยสร้างจิตสำนึกให้ตระหนักในเรื่องการปกครองท้องถิ่น เช่น การอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้การทำประชาคมหมู่บ้านและตำบล เป็นต้น

5. จากผลการวิจัย พบว่าปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าควรส่งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การฝึกอบรม การใช้เสียงตามสาย ใบบลิ้วหรือแผ่นพับ โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นหน่วยดำเนินการ นอกจากนี้ในด้านเจ้าหน้าที่ของรัฐควรมีการอบรมเทคนิคในการเผยแพร่ข่าวสาร และการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับชุมชน โดยช่วงเวลาที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะไปเผยแพร่ข่าวสารควรเป็นช่วงเวลาที่ประชาชนมีเวลาว่างหรือหลังจากเลิกงาน

6. จากผลการวิจัย พบว่าปัจจัยด้านภาวะผู้นำมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่ากิจกรรมที่เป็นการเสริมสร้างความรู้ให้แก่ประชาชนจะเป็นการเพิ่มภาวะผู้นำให้สูงขึ้น กิจกรรมดังกล่าวควรเป็นกิจกรรมที่เน้นการทำงานเป็นทีม รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์ในหมู่คณะและมุ่งประโยชน์ส่วนรวม เช่น การอบรม หรือสัมมนา เป็นต้น

ก้องเกียรติ มณฑาพันธุ์ (2546 : 66-70) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางศรีเมือง จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล ได้แก่ ความสนใจข่าวสารบ้านเมืองและประโยชน์ที่ได้รับจากภารกิจของเทศบาล ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ตำแหน่งหน้าที่การงาน สถานภาพ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มทางสังคม และความรู้ความเข้าใจการเมืองการปกครองในระดับเทศบาล โดยจากงานวิจัยดังกล่าวทำให้มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การปกครองในระดับเทศบาลตำบลหรือเทศบาลที่มีขนาดเล็ก มีพื้นที่ในการปกครองไม่มาก ประชาชนในพื้นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลให้มากที่สุด เพราะการดำรงชีวิตหรือชีวิตประจำวันของประชาชนจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับเทศบาลในเกือบจะทุกๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นด้านสาธารณสุข โภชนา การศึกษา การสาธารณสุข สิ่งแวดล้อม

2. เทศบาลจะต้องให้ความสำคัญกับประชาชนในพื้นที่การปกครองของตนเองให้มากที่สุด เพราะถ้าประชาชนมีความกินดีอยู่ดี สังคมหรือพื้นที่นั้นก็จะมีแต่ความสงบสุข บ้านเมืองมีความเจริญก้าวหน้า

3. เทศบาลจะต้องมีบทบาทในการส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเพื่อเป็นแบบอย่างของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยต่อไป

จิรวุฒิ อนุสรณ์นรการ (2546 : 85 - 90) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับความไว้วางใจทางการเมืองและความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประชากรประกอบด้วยประชาชนในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) เพศชายมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) อายุของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยประชาชนที่มีอายุวัยกลางคนมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าประชาชนที่มีอายุอ่อนกว่า 3) อาชีพของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอาชีพครู-อาจารย์ จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุด รองลงมาคืออาชีพแพทย์-พยาบาล และตามด้วยอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ และอาชีพเกษตรกร กรรมกร

และแรงงานรับจ้างตามลำดับ 4) ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ 5) ศาสนาไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 6) ประชาชนที่มีความไว้วางใจทางการเมืองสูงมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าประชาชนที่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 7) ประชาชนที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงจะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าประชาชนที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 8) ปัจจัยที่สามารถอธิบายระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือความไว้วางใจทางการเมือง ซึ่งมีอิทธิพลสูงสุด ส่วนปัจจัยที่มีผลรองลงมาคือ ระดับการศึกษา และเพศ ตามลำดับ

ปิยะฉัตร พึ่งเกียรติศรี (2546 : 96-112) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน ในจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านในจังหวัดปัตตานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนรายด้านคือด้านการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอยู่ในระดับสูง ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง ด้านการติดต่อกับทางราชการอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของพรรคการเมืองอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งจากการวิจัยพบประเด็น ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน ในจังหวัดปัตตานี พบว่าคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านในจังหวัดปัตตานี มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมและรายด้าน คือ ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง และด้านการติดต่อกับทางราชการอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องมาจากรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการปกครองตนเอง เพราะถือว่าเป็นกระบวนการให้การศึกษแก่ประชาชนในการที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจต่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย และเป็นการพัฒนาทางการเมืองที่จะส่งผลต่อความมั่นคงทางการเมืองในระยะยาว ฉะนั้นการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทางการเมือง ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับชาติ ต้องถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของประชาชนโดยส่วนรวมซึ่งคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน ก็ถือว่าเป็นประชาชนคนหนึ่ง ดังนั้นคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน จึงมีหน้าที่โดยตรงในการเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆ ทางการเมือง ประกอบกับแผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 มุ่งส่งเสริมให้สตรีมีศักยภาพและมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น และรัฐบาลไทยได้ออกพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้กำหนดให้มีการจัดทำแผนการกระจายอำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนปฏิบัติการเพื่อให้สามารถเริ่มดำเนินการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นได้

ในปี พ.ศ.2544 จึงทำให้สตรีที่เป็นผู้นำ รวมถึงคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นรวมถึงระดับชาติได้

2. ด้านการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจากการมีส่วนร่วมในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นการแสดงออกถึงบทบาทในทางการเมืองโดยตรงของประชาชนที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้

3. ด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของพรรคการเมือง คณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านดังกล่าวอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสตรี เด็ก และเยาวชน อาจทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการเข้าร่วมกับกิจกรรมของพรรคการเมือง เพราะกิจกรรมของพรรคการเมืองเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้เวลาอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ปรากฏว่าคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านในจังหวัดปัตตานี ที่รับรู้ข่าวสารทางการเมืองจาก 3 แหล่งขึ้นไป มีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชนสูงกว่าคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน ที่รับรู้ข่าวสารทางการเมืองจาก 2 แหล่ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง ปรากฏว่าคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านในจังหวัดปัตตานีที่รับรู้ข่าวสารทางการเมือง 3 แหล่งขึ้นไป มีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมืองสูงกว่าคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน ที่รับรู้ข่าวสารทางการเมืองจาก 1 แหล่ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กฤติชัย เพ็ญศิริ (2548 : 75-79) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตคลองเตยต่อการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบกรุงเทพมหานคร โดยผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ การศึกษา รายได้ และการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองแตกต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน ซึ่งจากผลการศึกษาได้มีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ดังนี้

ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

1. การที่ประชาชนมีการรับรู้ข่าวสารจากทางโทรทัศน์มากที่สุด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสมาชิกสภาควรมีการนำเสนอข่าวสารในเชิงลักษณะข่าว เปิดการแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ โดยการเชิญสื่อโทรทัศน์ไปสัมภาษณ์ที่ควรมีการกระทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลมากขึ้น และได้รับข้อมูลที่เป็นจริงด้วย

2. การที่ประชาชนไม่ค่อยได้ทราบถึงผลการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสมาชิกสภา ควรมีการประชาสัมพันธ์หรือการจัด

แถลงข่าว หรือผลการดำเนินงานในแต่ละเดือน แต่ละปี ให้ประชาชนได้ทราบและรับรู้ในผลงาน และความก้าวหน้าของการปฏิบัติงาน

ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง

1. การประชาชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและคอยสอดส่อง การหาเสียงเลือกตั้งไม่ให้มีการทุจริตซื้อขายเสียงในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รัฐบาลหรือสมาชิกพรรคการเมืองต้องกระทำการประชาสัมพันธ์ถึงบทบาทของประชาชนต่อการเมืองในการมีส่วนร่วมในทางการเมืองให้มากขึ้น และทำการแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงผู้ที่กระทำความผิดเลือกตั้ง

2. การที่ประชาชนยังมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลาง ทั้งในเรื่อง การชวนผู้อื่นไปลงคะแนน การฟังคำปราศรัย การเข้าร่วมพัฒนาท้องถิ่น การแสดงความคิดเห็น เป็นต้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลอย่างหน่วยงานการเลือกตั้ง ควรทำการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้กับประชาชนให้มากขึ้นอย่างสม่ำเสมอถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นไม่ใช่เป็นสิ่งที่ผิดและทุกคนมีสิทธิเสรีภาพที่จะแสดงออกในทางการเมืองได้ และควรสร้างให้มีความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญอย่างสมบูรณ์

3. การที่ประชาชนเข้าร่วมบริจาคเงินสนับสนุนผู้สมัครเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครนั้น อาจเนื่องจากประชาชนไม่เข้าใจว่าทำไมต้องบริจาคเงินให้ และเพื่ออะไร และอาจมองว่าถ้าบริจาคเงิน อาจไม่เป็นกลางในทางการเมือง ดังนั้น หน่วยงานเลือกตั้งควรที่มีบทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสารให้มากขึ้นเกี่ยวกับเรื่องการบริจาคเงินสนับสนุนที่ยังรวมไปถึง การเข้าไปตรวจสอบการใช้จ่ายเงินต่าง ๆ ของผู้สมัครเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการทำงานของบุคลากรและข้าราชการทางการเมือง

4. ผลการศึกษาชี้ พบว่าประชาชนให้ความสำคัญและได้มีส่วนร่วมทางการเมืองในการไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง ที่อาจเป็นผลเนื่องมาจากมาตรการในเชิงบังคับที่ประชาชนทุกคนต้องไปเลือกตั้ง ถ้าไม่ไปเลือกตั้งแล้วจะถูกตัดสิทธิ์ในการเข้ามามีบทบาททางการเมืองหรือการเข้าชื่อ 50,000 ชื่อ ในการทำกิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนได้รับข้อมูลในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง

ดังนั้น การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและมีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ ก็ควรให้ความรู้และชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ในการเข้ามามีส่วนร่วมว่าประชาชนจะได้อะไร ถ้าประชาชนทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2548 : 440-445) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการที่แท้จริงของประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผลการวิจัยพบว่า ความต้องการของประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในด้านต่างๆ เรียงลำดับจากมากที่สุด

ไปน้อยที่สุด คือ 1) การเมืองการปกครอง 2) สังคม 3) เศรษฐกิจ 4) การศึกษา 5) ศาสนา 6) วัฒนธรรม 7) วิถีชีวิต 8) สิ่งแวดล้อม และ 9) สาธารณสุข และผลการศึกษายังพบว่า ความต้องการที่แท้จริงของประชาชนยังสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประการ คือ 1) ความต้องการการมีส่วนร่วม 2) ความต้องการการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม 3) ความต้องการความยุติธรรมและความเท่าเทียมกัน และ 4) ความต้องการให้ยอมรับความเป็นอัตลักษณ์พิเศษของคนในพื้นที่ ทั้งนี้จากผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นว่าความเป็นลักษณะชุมชน เช่น เกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม หรือลักษณะพื้นที่ที่อาศัย รวมทั้งลักษณะสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมมีผลต่อความต้องการของประชาชนในด้านต่างๆ ที่แตกต่างกันไป

แสงรวี ไทยดารี (2550 : 158-166) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความไว้วางใจในการบริหารรัฐกิจกับความเป็นพลเมืองของประชาชนในกรุงเทพมหานคร โดยการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าปัจจัยความเป็นพลเมืองมีอิทธิพลต่อความไว้วางใจในการบริหารรัฐกิจ โดยผู้วิจัยได้เสนอให้ภาครัฐมีการกำหนดนโยบายเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่คนไทย โดยการให้ความรู้และพัฒนาทัศนคติและค่านิยมทางประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นพลเมืองด้านประสิทธิภาพทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง เนื่องจากเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการบริหารรัฐกิจแบบมีส่วนร่วมของประเทศไทย และผลการวิจัยพบว่าความเป็นพลเมืองทางด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม ความไว้วางใจทางสังคม ประสิทธิภาพทางการเมือง และความยุติธรรมในวิธีปฏิบัติงานของภาครัฐมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อความไว้วางใจในการบริหารรัฐกิจของประชาชนในกรุงเทพมหานคร

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

บทนี้เป็นการนำเสนอสาระเกี่ยวกับวิธีการวิจัย ประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา แบบแผนการวิจัย เครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาเรื่องความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ : ศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย และกำหนดการศึกษาเป็นเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นผู้ศึกษานำมาวิเคราะห์ข้อมูลหาข้อสรุปวัตถุประสงค์ต่อไป สำหรับบทนี้จะนำเสนอวิธีการและขั้นตอนต่างๆ ในการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ คือ ประชากรที่เป็นตัวแทนของครัวเรือน (Household) ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ทั้งหมด 48,284 ครัวเรือน ใน 47 ชุมชน (ข้อมูล ณ วันที่ 2 มิถุนายน 2552) และประชากรที่เป็นตัวแทนของครัวเรือน (Household) ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ทั้งหมด 13,705 ครัวเรือน ใน 18 ชุมชน (ข้อมูล ณ วันที่ 12 สิงหาคม 2552)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างการวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดหน่วยในการสุ่มตัวอย่าง คือระดับครัวเรือน โดยแต่ละครัวเรือนเก็บข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือน โดยมีวิธีการคำนวณ ดังนี้
กลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ ผู้วิจัยใช้จำนวนครัวเรือนทั้งหมดใน 47 ชุมชน จำนวน 48,284 ครัวเรือน มากำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้สูตรของ ยามาเน่ (Yamane, 1973 : 727-729, อ้างถึงใน จินตนา คงเหมือนเพชร, 2541 : 54) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ	n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	แทน	ขนาดประชากร
	e	แทน	ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

แทนค่าสูตร

$$\begin{aligned}
 n &= \frac{48,284}{1 + 48,284 (0.05)^2} \\
 &= 396.71 \\
 &= 395 \text{ ตัวอย่าง}
 \end{aligned}$$

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จำนวน 395 ตัวอย่าง

หาจำนวนกลุ่มตัวอย่างซึ่งหมายถึงตัวแทนครัวเรือนในแต่ละชุมชน โดยวิธีการเทียบสัดส่วนจากจำนวนประชากรในแต่ละชุมชน เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างตามที่ต้องการ ดังนี้

ตัวอย่างการคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างของชุมชนหน้าสวนสาธารณะ

$$n_{si} = \frac{n_i \times n}{N}$$

เมื่อ	n_{si}	แทน	จำนวนครัวเรือนของชุมชนหน้าสวนสาธารณะ
	n_i	แทน	จำนวนครัวเรือนของชุมชน
	n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	แทน	จำนวนครัวเรือนทั้งหมด

แทนค่าสูตร

$$\begin{aligned}
 n_{si} &= \frac{517 \times 397}{48,284} \\
 &= 4.25 \\
 &= 4 \text{ ครัวเรือน}
 \end{aligned}$$

ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างมาจากหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนในชุมชนหน้าสวนสาธารณะ จำนวน 4 ครัวเรือน ส่วนชุมชนอื่นๆ อีก 46 ชุมชน ใช้วิธีการคำนวณในทำนองเดียวกัน ทั้งนี้เหตุผลที่ใช้วิธีดังกล่าวในการสุ่มตัวอย่างครัวเรือนแต่ละชุมชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่เนื่องจากจำนวนครัวเรือนในแต่ละชุมชนมีจำนวนแตกต่างกันมากในแต่ละพื้นที่และเมื่อเทียบสัดส่วนในแต่ละชุมชนได้จำนวนตัวอย่าง ดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามชุมชนของเทศบาลนครหาดใหญ่

ชื่อชุมชน	จำนวนครัวเรือนทั้งหมดของชุมชน	จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง
หน้าสวนสาธารณะ	517	4
หน้าค่ายเสนาณรงค์	1,463	12
อู่ ท.ส.	924	8
คลองเตย	1,554	12
หน้าสนามกีฬากลาง	1,317	11
หลังสนามกีฬากลาง	1,626	13
ถัดอุทิศ	1,595	13
กลางนา	679	6
จิระนคร	2,019	17
ทุ่งเขยเขียงตั้ง	721	6
บ้านจำ	2,172	18
มุสลิม	576	5
ตลาดใหม่	610	5
กิมหยง-สันติสุข	1,256	10
หอนาฬิกา	485	4
แสงศรี	353	3
บ้านพักรถไฟ	215	2
สามชัย	952	8
บ้านห้วยนาหัก	632	5
คลองเรียน	1,619	13
อู่ญี่ปุ่น	2,119	17
ทุ่งเสา	1,618	13
รัตนวิบูลย์	339	3
จันทร์วิโรจน์	310	2
ท่าเคียน	1,455	12
ทุ่งรี	432	3
หลังที่ว่าการอำเภอ	1,095	9
ตลาดพ่อพรหม	632	5
ริมควน	1,565	13
ซีกิมหยง-ศรีนคร	358	3

ตาราง 1 (ต่อ) จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามชุมชนของเทศบาลนครหาดใหญ่

ชื่อชุมชน	จำนวนครัวเรือนทั้งหมดของชุมชน	จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง
เทศบาลพัฒนา	753	6
คลองเรียนร่วมเย็น	1,320	11
แฟลตการเคหะฯ	1,005	8
หน้าสถานีรถไฟ	817	7
โชคสมาน	1,786	14
บ้านเกาะเลียบ	563	5
บางหัก	1,820	14
หน้าวัดหาดใหญ่ใน	653	5
ไทยโฮเต็ล	1,065	9
มงคลประชา	1,647	14
รัชมังคลาภิเษก	1,582	13
รัตนอุทิศ	1,702	14
หลังวัดโคก	678	6
ประชาราษฎร์อุทิศ	157	1
หลังอุรุฬไฟ	252	2
บ้านท่าไทร	587	5
ทุ่งรี-ผาสูก	689	6
รวม	48,284	395

การคัดเลือกตัวอย่างของครัวเรือนแต่ละชุมชนใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับฉลากแบบไม่ใส่คืนตามรหัสบ้านเลขที่ เพื่อเป็นตัวแทนศึกษา

2.2 กลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี ผู้วิจัยใช้จำนวนครัวเรือนทั้งหมดใน 18 ชุมชน คือ 1) ชุมชนยูโยด่านภาษี 2) ชุมชนป้อมดิงหะยีแม 3) ชุมชนป้อมดิงตันหยง 4) ชุมชนป้อมดิงม่วง 5) ชุมชนโรงเหล้า 6) ชุมชนจะแรบตู 7) ชุมชนโรงอ่าง 8) ชุมชนจะบังติกอ (ริมคลอง) 9) ชุมชนจะบังติกอ (วังเก่า) 10) ชุมชนอาเนาะซุงา 11) ชุมชนตะลุไปะ 12) ชุมชนคลองช้าง 13) ชุมชนปะการอ 14) ชุมชนสะบารัง 15) ชุมชนจะบังติกอ (วอกะห์เจ๊ะหะนั) 16) ชุมชนอาเนาะรู 17) ชุมชนหลังแขวง 18) ชุมชนหัวตลาด ซึ่งมีจำนวน 13,705 ครัวเรือน (ข้อมูล ณ วันที่ 12 สิงหาคม 2552) มากำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973 : 727-729, อ้างถึงใน จินตนา คงเหมือนเพชร, 2541 : 54) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ	n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	แทน	ขนาดประชากร
	e	แทน	ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

แทนค่าสูตร

$$\begin{aligned} n &= \frac{13,705}{1 + 13,705(0.05)^2} \\ &= 388.65 \\ &= 389 \text{ ตัวอย่าง} \end{aligned}$$

ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี 389 ตัวอย่าง จากจำนวนนี้ทำการสุ่มตัวอย่าง โดยกระจายเป็นส่วนเท่ากันตามเขตการปกครองใน 18 ชุมชน ซึ่งในแต่ละชุมชนทำการเลือกครัวเรือนโดยใช้การสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic Sampling) ตามการกระจายตัวตามสภาพภูมิศาสตร์ จากนั้นแบ่งกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามชุมชน โดยให้แต่ละชุมชนมีจำนวนตัวอย่างเท่ากันทั้ง 18 ชุมชน ซึ่งทำการเก็บชุมชนละ 21 ตัวอย่าง ดังนั้นใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 378 ครัวเรือนในการวิจัยนี้ ทั้งนี้เหตุผลที่ใช้วิธีดังกล่าวในการสุ่มตัวอย่างครัวเรือนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีเนื่องจากจำนวนครัวเรือนในแต่ละชุมชนมีจำนวนไม่แตกต่างกันมากนัก

การคัดเลือกตัวอย่างของครัวเรือนทั้งหมดในแต่ละชุมชนของเทศบาลเมืองปัตตานี ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้วิธีจับฉลากแบบไม่ใส่คืนตามรหัสบ้านเลขที่ เพื่อเป็นตัวแทนในการศึกษาในแต่ละชุมชน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย

1.1 ปัจจัยด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมส่วนบุคคล ได้แก่ การนับถือศาสนา ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน

1.2 ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม ได้แก่ ความศรัทธาที่มีต่อผู้นำและคณะผู้บริหารเทศบาล ความรู้สึกไว้วางใจทางสังคม ความผูกพันที่มีต่อท้องถิ่น การเข้าร่วมเครือข่ายสมาชิกหรือกลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่น และความสัมพันธ์กับผู้นำทางการเมือง

1.3 ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง ได้แก่ ความสนใจทางการเมือง และการได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมือง

1.4 ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง ได้แก่ การถูกโน้มน้าวหรือชักชวน การเปิดโอกาสทางการเมือง และการแบ่งผลประโยชน์ทางการเมือง

1.5 ปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง และปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) แบ่งเป็น

2.1 ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ ประกอบด้วย ความไว้วางใจด้านนโยบายของเทศบาล ความไว้วางใจด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล ความไว้วางใจด้านตัวบุคคลในเทศบาล และความไว้วางใจด้านระบบการทำงานของเทศบาล

2.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล และการมีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบ่งขั้นตอนศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร (Documentary Survey) หนังสือ บทความ วารสาร สื่อสารสนเทศ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย และบทความต่างๆ

2. ศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี

3. รวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ชนิดให้ผู้ตอบตอบเอง (Self-Questionnaires) เพื่อใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งออกเป็น 9 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของพื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ลักษณะพื้นที่ที่อาศัย ลักษณะกิจกรรมเศรษฐกิจของชุมชน ลักษณะสภาพทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเป็นคำถามปลายปิดในรูปแบบตรวจรายการ (Check list) จำนวน 3 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ซึ่งเป็นปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การนับถือศาสนา ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน โดยเป็นคำถามปลายปิดในรูปแบบตรวจรายการ (Check list) จำนวน 3 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนในท้องถิ่น (ด้านต้นทุนทางสังคม) โดยให้ข้อมูลในรูปของคะแนนมาตราส่วนประมาณค่า โดยใช้มาตรวัดแบบไลเคิร์ต (Likert scale) ประกอบด้วยคำถามจำนวน 15 ข้อ โดยมีลักษณะการประเมินแบ่งค่าเป็น 5 ระดับ ดังนี้

มีความเป็นจริงมากที่สุด	5 คะแนน
มีความเป็นจริงมาก	4 คะแนน
มีความเป็นจริงปานกลาง	3 คะแนน
มีความเป็นจริงน้อย	2 คะแนน
มีความเป็นจริงน้อยที่สุด	1 คะแนน

เกณฑ์ให้คะแนนวัดระดับความเป็นจริงเกี่ยวกับต้นทุนทางสังคม ทั้งนี้คำนวณจากคะแนนรวมของคำตอบในส่วนนี้ทั้งหมด แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ สูง ปานกลาง ต่ำ โดยกำหนดคะแนนอิงกลุ่มจากคะแนนเฉลี่ยของคำตอบทั้งหมดดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{3} \\ &= 1.33 \end{aligned}$$

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.67-5.00 หมายถึง ต้นทุนทางสังคมมีระดับที่เป็นจริงสูง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34-3.66 หมายถึง ต้นทุนทางสังคมมีระดับที่เป็นจริงปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00-2.33 หมายถึง ต้นทุนทางสังคมมีระดับที่เป็นจริงต่ำ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง และการระดมทางการเมือง โดยให้ข้อมูลในรูปของคะแนนมาตราส่วนประมาณค่า โดยใช้มาตรวัดแบบไลเคิร์ต (Likert scale) ประกอบด้วยคำถามจำนวน 15 ข้อ โดยมีลักษณะการประเมินแบ่งค่าเป็น 5 ระดับ ดังนี้

มีความเป็นจริงมากที่สุด	5 คะแนน
มีความเป็นจริงมาก	4 คะแนน
มีความเป็นจริงปานกลาง	3 คะแนน
มีความเป็นจริงน้อย	2 คะแนน
มีความเป็นจริงน้อยที่สุด	1 คะแนน

เกณฑ์ให้คะแนนวัดระดับความเป็นจริงเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองและการระดมทางการเมือง ทั้งนี้คำนวณจากคะแนนรวมของคำตอบในส่วนนี้ทั้งหมด แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ สูง ปานกลาง ต่ำ โดยกำหนดคะแนนซึ่งอิงกลุ่มจากคะแนนเฉลี่ยของคำตอบทั้งหมด ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{3} \\ &= 1.33 \end{aligned}$$

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.67-5.00 หมายถึง การสื่อสารทางการเมือง และการระดมทางการเมืองอยู่ในระดับสูง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34-3.66 หมายถึง การสื่อสารทางการเมือง และการระดมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00-2.33 หมายถึง การสื่อสารทางการเมือง และการระดมทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ทางการเมือง มีคำถาม 9 ข้อ แต่ละข้อมี 4 ตัวเลือก ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน แบ่งคะแนนเป็น 3 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{9 - 0}{3} \\ &= 3 \end{aligned}$$

คะแนนตอบถูกอยู่ในช่วง 7-9 หมายถึง ความรู้ความเข้าใจสูง

คะแนนตอบถูกอยู่ในช่วง 4-6 หมายถึง ความรู้ความเข้าใจปานกลาง

คะแนนตอบถูกอยู่ในช่วง 0-3 หมายถึง ความรู้ความเข้าใจต่ำ

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมือง โดยให้ข้อมูลในรูปของคะแนนมาตราส่วนประมาณค่า โดยใช้มาตรวัดแบบไลเคิร์ต (Likert scale) ประกอบด้วยคำถามจำนวน 10 ข้อ โดยมีลักษณะการประเมินแบ่งค่าเป็น 5 ระดับ ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	5 คะแนน
เห็นด้วยมาก	4 คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	3 คะแนน
เห็นด้วยน้อย	2 คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุด	1 คะแนน

ทั้งนี้ ข้อความประเมินทัศนคติทางการเมืองมีข้อความเชิงบวก 5 ข้อ คือ ข้อ 1, 2, 5, 9, และ 10 ส่วนข้อความเชิงลบมี 5 ข้อ คือ ข้อ 3, 4, 6, 7, และ 8 โดยแบ่งการให้คะแนนดังนี้

ข้อความเชิงบวก

เห็นด้วยมากที่สุด	5 คะแนน
เห็นด้วยมาก	4 คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	3 คะแนน
เห็นด้วยน้อย	2 คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุด	1 คะแนน

ข้อความเชิงลบ

เห็นด้วยมากที่สุด	1 คะแนน
เห็นด้วยมาก	2 คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	3 คะแนน
เห็นด้วยน้อย	4 คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุด	5 คะแนน

เกณฑ์ให้คะแนนวัดระดับทัศนคติทางการเมือง ทั้งนี้คำนวณจากคะแนนรวมของคำตอบในส่วนนี้ทั้งหมด โดยกำหนดคะแนนซึ่งอิงกลุ่มจากคะแนนเฉลี่ยของคำตอบทั้งหมด ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{3} \\ &= 1.33 \end{aligned}$$

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.67-5.00 หมายถึง มีทัศนคติทางการเมืองสูง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34-3.66 หมายถึง มีทัศนคติทางการเมืองปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00-2.33 หมายถึง มีทัศนคติทางการเมืองต่ำ

ส่วนที่ 7 แบบสอบถามเกี่ยวกับความไว้วางใจทางการเมือง โดยให้ข้อมูลในรูปของคะแนนมาตราส่วนประมาณค่า โดยใช้มาตรวัดแบบไลเคิร์ต (Likert scale) ประกอบด้วยคำถามจำนวน 12 ข้อ โดยมีลักษณะการประเมินแบ่งค่าเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ไว้วางใจมากที่สุด	5 คะแนน
ไว้วางใจมาก	4 คะแนน
ไว้วางใจปานกลาง	3 คะแนน
ไว้วางใจน้อย	2 คะแนน
ไว้วางใจน้อยที่สุด	1 คะแนน

เกณฑ์ให้คะแนนโดยคำนวณจากคะแนนรวมของคำตอบในส่วนนี้ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ สูง ปานกลาง ต่ำ โดยกำหนดคะแนนซึ่งอิงกลุ่มจากคะแนนเฉลี่ยของคำตอบทั้งหมด ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{3} \\ &= 1.33 \end{aligned}$$

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.67-5.00 หมายถึง มีความไว้วางใจทางการเมืองสูง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34-3.66 หมายถึง มีความไว้วางใจทางการเมืองปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00-2.33 หมายถึง มีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำ

ส่วนที่ 8 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยให้ข้อมูลในรูปของคะแนนมาตราส่วนประมาณค่า โดยใช้มาตรวัดแบบไลเคิร์ต (Likert scale) ประกอบด้วยคำถามจำนวน 16 ข้อ โดยมีลักษณะการประเมินแบ่งค่าเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ทุกครั้ง	5 คะแนน
บ่อยครั้ง	4 คะแนน
ปานกลาง	3 คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	2 คะแนน
ไม่เลย	1 คะแนน

เกณฑ์ให้คะแนนโดยคำนวณจากคะแนนรวมของคำตอบในส่วนนี้ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ สูง ปานกลาง ต่ำ โดยกำหนดคะแนนซึ่งอิงกลุ่มจากคะแนนเฉลี่ยของคำตอบทั้งหมด ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{3} \\ &= 1.33 \end{aligned}$$

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.67-5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมทางการเมืองสูง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34-3.66 หมายถึง มีส่วนร่วมทางการเมืองปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00-2.33 หมายถึง มีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ

ส่วนที่ 9 แบบสอบถามเกี่ยวกับเทศบาลในเรื่องทั่วไป เป็นคำถามปลายเปิด

การทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

การหาคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ผู้วิจัยทำการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

1. การหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยตัดแปลงมาจากงานวิจัยของชิตพล กาญจนกิจ (2545 : 240 – 249) ไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของคำถามว่าตรงตามจุดมุ่งหมายและสามารถตอบคำถามต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้หรือไม่ หลังจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

2. การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้น และได้รับการปรับปรุงแล้วไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างคนละกลุ่มกับที่จะทำการศึกษจำนวน 30 ชุด โดยพิจารณาจากความเข้าใจในเนื้อหาและข้อความของคำถามด้วยการนำแบบสอบถามมาทำการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น ซึ่งเป็นการหาค่าความคงที่ภายในด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา โดยวิธีครอนบาช ซึ่งเป็นผู้พัฒนาขึ้นมา (ธวัชชัย งามสันติวงศ์, 2543 : 609–630) จากนั้นนำมาคำนวณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS For Windows เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยที่ยอมรับต้องไม่ต่ำกว่า 0.70 (วิเชียร เกตุสิงห์, 2530 : 119–120) ผลการทดสอบพบว่าความเชื่อถือได้ของแต่ละกลุ่มตัวแปรและภาพรวมมีดังนี้

2.1 กลุ่มตัวแปรด้านต้นทุนทางสังคม มีค่าความเชื่อมั่นหรือค่าแอลฟา (Alpha) เท่ากับ 0.7569

2.2 กลุ่มตัวแปรด้านการสื่อสารทางการเมือง และการระดมทางการเมือง มีค่าความเชื่อมั่นหรือค่าแอลฟา (Alpha) เท่ากับ 0.8274

2.3 กลุ่มตัวแปรด้านทัศนคติทางการเมือง มีค่าความเชื่อมั่นหรือค่าแอลฟา (Alpha) เท่ากับ 0.8365

2.4 กลุ่มตัวแปรด้านความไว้วางใจทางการเมือง มีค่าความเชื่อมั่นหรือค่าแอลฟา (Alpha) เท่ากับ 0.8403

2.5 กลุ่มตัวแปรด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีค่าความเชื่อมั่นหรือค่าแอลฟา (Alpha) เท่ากับ 0.8645

2.6 ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยภาพรวม มีค่าความเชื่อมั่นหรือค่าแอลฟา (Alpha) เท่ากับ 0.8643 (ดูรายละเอียดในภาคผนวก 3)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการต่างๆ หนังสือ บทความ วารสาร สื่อสารสนเทศ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย และบทความต่างๆ ตลอดจนเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยด้วยแบบสอบถามที่มีโครงสร้างแน่นอน เพื่อใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS for Windows เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับข้อมูลที่รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ดังนี้

1. ค่าความถี่ ร้อยละ (Percentage) สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปซึ่งเป็นปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา
2. ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง ปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง และระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
3. ค่าสถิติ Correlation สำหรับวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ ของเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานีทั้งภาพรวมและรายด้าน
4. ค่าสถิติ Regression โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบการเข้า (Enter Multiple Regression) สำหรับวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ทั้งในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี
5. ค่าสถิติ t-test สำหรับวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ระหว่างเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี
6. คำถามปลายเปิดในแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4 ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ : ศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามทำการสอบถามกลุ่มตัวอย่างคือประชาชนซึ่งเป็นตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ จำนวน 395 ตัวอย่าง และประชาชนซึ่งเป็นตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี จำนวน 380 ตัวอย่าง รวมทั้งหมดจำนวน 775 ตัวอย่าง ส่วนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 11 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยด้านสถานภาพของพื้นที่ของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 3 ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม

ส่วนที่ 4 ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง และปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง

ส่วนที่ 5 ปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง

ส่วนที่ 6 ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง

ส่วนที่ 7 ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชน

ส่วนที่ 8 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ส่วนที่ 9 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้

ส่วนที่ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้

ส่วนที่ 11 เปรียบเทียบระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ระหว่างเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี

ส่วนที่ 12 ความคิดเห็นเกี่ยวกับเทศบาลในเรื่องทั่วไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 ปัจจัยด้านสถานภาพของพื้นที่ของกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยด้านสถานภาพของพื้นที่ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ลักษณะกิจกรรมเศรษฐกิจของชุมชน และลักษณะสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ ดังรายละเอียดในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าความถี่ ร้อยละ เกี่ยวกับปัจจัยด้านสถานภาพของพื้นที่

ปัจจัยด้านสถานภาพของพื้นที่	ลักษณะพื้นที่ที่อาศัย	
	เทศบาลนครหาดใหญ่ (n = 395 คน)	เทศบาลเมืองปัตตานี (n = 380 คน)
ลักษณะกิจกรรมเศรษฐกิจของชุมชน		
เกษตรกรรม	56 (14.2)	61 (16.1)
พาณิชย์กรรม	282 (71.4)	248 (65.3)
กึ่งอุตสาหกรรม	57 (14.4)	71 (18.7)
รวม	395 (100.0)	380 (100.0)
ลักษณะสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่		
นับถือศาสนาอย่างใดอย่างหนึ่งเพียง อย่างเดียว	82 (20.8)	53 (13.9)
มีการผสมผสานและยอมรับในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม	313 (79.2)	327 (86.1)
รวม	395 (100.0)	380 (100.0)

จากตาราง 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างในเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี ส่วนใหญ่มีลักษณะกิจกรรมเศรษฐกิจของชุมชนพาณิชย์กรรมเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 71.4 และร้อยละ 65.3 รองลงมา คือ กึ่งอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ 14.4 และร้อยละ 18.7 และเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 14.2 และร้อยละ 16.1 ตามลำดับ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวของทั้ง 2 พื้นที่ พบว่าสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่โดยรวมทั้งหมดที่ทั้ง 2 พื้นที่ มีลักษณะกิจกรรมเศรษฐกิจของชุมชนเป็นพาณิชย์กรรมมากที่สุด รองลงมาคือ กึ่งอุตสาหกรรม และเกษตรกรรม ตามลำดับ

ส่วนลักษณะสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ พบว่ามากกว่า 3 ใน 4 ของทั้ง 2 พื้นที่ที่มีการผสมผสานและยอมรับในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 79.2 และร้อยละ 86.1 ตามลำดับ ในขณะที่มีการนับถือศาสนาอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว มีเพียงร้อยละ 20.8 และร้อยละ 13.9 ตามลำดับ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวของทั้ง 2 พื้นที่ พบว่าสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่โดยรวมทั้งหมดที่ทั้ง 2 พื้นที่ มีลักษณะสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีการผสมผสานและยอมรับในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมเป็นส่วนใหญ่ รองลงมา มีการนับถือศาสนาอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ในประเด็นการนับถือศาสนาอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวจะเห็นได้ว่าในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่มีจำนวนสูงกว่าเทศบาลเมืองปัตตานีเล็กน้อยนั้นก็สอดคล้องกับความเป็นจริง

ของพื้นที่ที่ว่าในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่มีจำนวนประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามซึ่งมีจำนวนน้อยกว่าประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานอาศัยในพื้นที่ในลักษณะกระจุกตัวในชุมชน ส่วนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีมีจำนวนประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธซึ่งมีจำนวนน้อยกว่าประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานอาศัยในพื้นที่ในลักษณะกระจายตัวในทุกชุมชน

ส่วนที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ศาสนา การศึกษา และรายได้ ดังรายละเอียดในตาราง 3

ตาราง 3 ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	ลักษณะพื้นที่ที่อาศัย	
	เทศบาลนครหาดใหญ่ (n = 395 คน)	เทศบาลเมืองปัตตานี (n = 380 คน)
ศาสนา		
พุทธ	247 (62.5)	172 (45.3)
อิสลาม	144 (36.5)	200 (52.6)
อื่นๆ	4 (1.0)	8 (2.1)
การศึกษา		
จำนวนปีที่ศึกษาจริงตั้งแต่การศึกษาระดับ ต่ำสุดจนถึงการศึกษาระดับสูงสุด	ค่าต่ำสุด 4 ปี ค่ามากที่สุด 21 ปี ค่าเฉลี่ย 14.08 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 4.04	ค่าต่ำสุด 4 ปี ค่าสูงสุด 22 ปี ค่าเฉลี่ย 14.41 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 4.11
รายได้		
รายได้ต่อเดือน	ต่ำสุด 4,500 บาท สูงสุด 100,000 บาท ค่าเฉลี่ย 15,679.92 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 12478.30	ต่ำสุด 3,000 บาท สูงสุด 150,000 บาท ค่าเฉลี่ย 15,212.55 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 14130.02

จากตาราง 3 แสดงรายละเอียดได้ดังนี้

ศาสนา กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่มากกว่าครึ่งหนึ่งหรือคิดเป็นร้อยละ 62.5 นับถือศาสนาพุทธ รองลงมานับถือศาสนาอิสลาม และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 36.5 และร้อยละ 1.0 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีมากกว่าครึ่งหนึ่งหรือคิดเป็นร้อยละ 52.6 นับถือศาสนาอิสลาม รองลงมานับถือศาสนาพุทธ และอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 45.3 และร้อยละ 2.1 ตามลำดับ

การศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีมีจำนวนปีที่ศึกษาตั้งแต่การศึกษาระดับต่ำสุดจนถึงการศึกษาระดับสูงสุดใกล้เคียงกันคือ ต่ำสุด 4 ปี เท่ากัน และสูงสุด 21 ปี และ 22 ปี ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยจำนวนปีที่ศึกษาเท่ากับ 14.08 และ 14.41 ตามลำดับ

รายได้ต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่มีรายได้ต่อเดือนต่ำสุด 4,500 บาท และสูงสุด 100,000 บาท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15,679.92 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 12478.30 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลเมืองปัตตานีมีรายได้ต่อเดือนต่ำสุด 3,000 บาท และสูงสุด 150,000 บาท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15,212.55 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 14130.02

ส่วนที่ 3 ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม

ผลการศึกษาปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม ดังรายละเอียดในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม(จำแนกภาพรวมและรายข้อ)

ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม	ระดับความคิดเห็น					
	เทศบาลนครหาดใหญ่ (n = 395 คน)			เทศบาลเมืองปัตตานี (n = 380 คน)		
	Mean	SD	ระดับ	Mean	SD	ระดับ
ความศรัทธาที่มีต่อผู้นำและคณะผู้บริหารเทศบาล						
1. ความเชื่อมั่นในการบริหารงานของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล	3.14	0.78	ปานกลาง	3.20	0.80	ปานกลาง
2. การยอมรับ เชื่อถือ และเชื่อฟังผู้นำในชุมชนของท่าน	3.23	0.77	ปานกลาง	3.29	0.80	ปานกลาง
3. เชื่อถือในสิ่งที่สมาชิกสภาเทศบาลหรือผู้นำชุมชนของท่านพูดให้ฟัง	3.13	0.76	ปานกลาง	3.16	0.80	ปานกลาง
ภาพรวม	3.16	0.67	ปานกลาง	3.22	0.67	ปานกลาง

ตาราง 4 (ต่อ)

ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม	ระดับความคิดเห็น					
	เทศบาลนครหาดใหญ่ (n = 395 คน)			เทศบาลเมืองปัตตานี (n = 380 คน)		
	Mean	SD	ระดับ	Mean	SD	ระดับ
ความรู้สึกไว้วางใจทางสังคม						
4. เมื่อมีใครให้ความช่วยเหลือในเรื่องใดแก่ท่าน ท่านเห็นความดีและจะช่วยเหลือตอบแทนเมื่อมีโอกาส	3.71	0.87	สูง	3.89	0.83	สูง
5. ได้รับความช่วยเหลือส่วนตัวจากสมาชิกสภาเทศบาลหรือเพื่อนบ้าน	2.96	0.98	ปานกลาง	2.67	1.04	ปานกลาง
6. ท่านเชื่อมั่นหรือไว้วางใจต่อเพื่อนบ้านใกล้เคียง	3.35	0.90	ปานกลาง	3.30	0.86	ปานกลาง
ภาพรวม	3.34	0.69	ปานกลาง	3.29	0.68	ปานกลาง
ความผูกพันที่มีต่อท้องถิ่น						
7. เวลาที่มีกิจกรรมประจำชุมชนนั้น ชาวบ้านในพื้นที่ช่วยเหลือกันทุกครั้ง	3.31	0.87	ปานกลาง	3.34	0.90	ปานกลาง
8. คนทั่วไปในชุมชนทุกคนมีอะไรก็ช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่	3.27	0.88	ปานกลาง	3.35	0.96	ปานกลาง
9. เมื่อมีกิจกรรมในชุมชน ส่วนใหญ่ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรม	3.07	0.93	ปานกลาง	3.13	0.90	ปานกลาง
ภาพรวม	3.22	0.72	ปานกลาง	3.27	0.70	ปานกลาง
การเข้าร่วมเครือข่ายสมาชิก/กลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่น						
10. ท่านเป็นสมาชิกของกลุ่มอาสาสมัคร เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มสมาคมแม่บ้านหรืออื่นๆ	2.48	1.00	ปานกลาง	2.54	1.09	ปานกลาง
11. ร่วมพบปะพูดคุยกับกลุ่มเพื่อนหรือเครือข่าย กลุ่มต่างๆในชุมชน	2.65	0.99	ปานกลาง	2.77	0.93	ปานกลาง
12. ท่านเข้าร่วมหรือพยายามจัดตั้งกลุ่ม เครือข่ายเพื่อช่วยเหลือเพื่อนบ้านข้างเคียงในเรื่องต่างๆ	2.49	0.97	ปานกลาง	2.60	0.97	ปานกลาง
ภาพรวม	2.54	0.87	ปานกลาง	2.64	0.85	ปานกลาง

ตาราง 4 (ต่อ)

ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม	ระดับความคิดเห็น					
	เทศบาลนครหาดใหญ่ (n = 395 คน)			เทศบาลเมืองปัตตานี (n = 380 คน)		
	Mean	SD	ระดับ	Mean	SD	ระดับ
ความสัมพันธ์กับผู้นำทางการเมือง						
13. ท่านรู้จักและคุ้นเคยกับคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล	2.33	1.01	ต่ำ	2.38	0.96	ปานกลาง
14. ท่านมีญาติพี่น้องหรือคนใกล้ชิดเป็นคณะผู้บริหารหรือสมาชิกสภาเทศบาล หรือดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น	2.15	1.11	ต่ำ	2.07	1.06	ปานกลาง
15. ท่านรู้จักและให้หรือได้รับความช่วยเหลือกับผู้นำทางการเมืองทั้งระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น	2.14	1.02	ต่ำ	2.07	1.03	ปานกลาง
ภาพรวม	2.21	0.95	ต่ำ	2.17	0.82	ต่ำ
ค่าเฉลี่ยรวม	2.89	0.55	ปานกลาง	2.92	0.52	ปานกลาง

จากตาราง 4 พบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี มีต้นทุนทางสังคมโดยพิจารณาในภาพรวม พบว่าปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคมของประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.89 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.55 และค่าเฉลี่ย = 2.92 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.52 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทั้ง 2 พื้นที่ที่มีต้นทุนทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความศรัทธาที่มีต่อผู้นำและคณะผู้บริหารเทศบาล ความรู้สึกไว้วางใจทางสังคม ความผูกพันที่มีต่อท้องถิ่น และการเข้าร่วมเครือข่ายสมาชิกหรือกลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่น ส่วนความสัมพันธ์กับผู้นำทางการเมือง ทั้ง 2 พื้นที่อยู่ในระดับต่ำ และหากพิจารณารายด้านพบว่า

ความศรัทธาที่มีต่อผู้นำและคณะผู้บริหารเทศบาล พบว่าประชาชนทั้ง 2 พื้นที่ มีความศรัทธาที่มีต่อผู้นำและคณะผู้บริหารเทศบาลอยู่ในระดับปานกลางในทุกหัวข้อการประเมิน ได้แก่ การให้ความเชื่อมั่นในการบริหารงานของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล การให้การยอมรับ เชื่อถือและเชื่อฟังผู้นำในชุมชน และการเชื่อถือในสิ่งที่สมาชิกสภาเทศบาลหรือผู้นำในชุมชนพูดให้ฟัง

ความรู้สึกไว้วางใจทางสังคม พบว่าประชาชนทั้ง 2 พื้นที่ที่มีความรู้สึกไว้วางใจทางสังคมอยู่ในระดับสูง ได้แก่ เมื่อมีใครให้ความช่วยเหลือในเรื่องใดก็ตามจะเห็นความดีและจะช่วยเหลือตอบแทนทันทีเมื่อมีโอกาส และมีความรู้สึกไว้วางใจทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การได้รับความช่วยเหลือส่วนตัวจากสมาชิกสภาเทศบาลหรือเพื่อนบ้านข้างเคียง และการเชื่อมั่นหรือไว้วางใจต่อเพื่อนบ้านใกล้เคียง

ความผูกพันที่มีต่อท้องถิ่น พบว่าประชาชนทั้ง 2 พื้นที่ที่มีความผูกพันที่มีต่อท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลางในทุกข้อคำถาม ได้แก่ เวลาที่มีกิจกรรมประจำชุมชนนั้นชาวบ้านในพื้นที่ช่วยเหลือกันทุกครั้ง คนทั่วไปในชุมชนทุกคนมีอะไรก็ช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่ และเมื่อมีกิจกรรมใดในชุมชนส่วนใหญ่ก็ได้เข้าร่วมกิจกรรม

การเข้าร่วมเครือข่ายสมาชิกหรือกลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่น พบว่าประชาชนทั้ง 2 พื้นที่มีการเข้าร่วมเครือข่ายสมาชิกหรือกลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลางในทุกข้อคำถาม ได้แก่ การเป็นสมาชิกของกลุ่มอาสาสมัคร เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มสมาคมแม่บ้าน หรืออื่นๆ การได้ร่วมพบปะพูดคุยกับกลุ่มเพื่อนหรือเครือข่าย กลุ่มต่างๆ ในชุมชน และการเข้าร่วมหรือพยายามจัดตั้งกลุ่ม เครือข่ายเพื่อช่วยเหลือเพื่อนบ้านข้างเคียงในเรื่องต่างๆ

ความสัมพันธ์กับผู้นำทางการเมือง พบว่าประชาชนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่มีความสัมพันธ์กับผู้นำทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำในทุกข้อคำถาม ได้แก่ การรู้จักและคุ้นเคยกับคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล การมีญาติพี่น้องหรือคนใกล้ชิดเป็นคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลหรือดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น และรู้จักหรือให้หรือได้รับความช่วยเหลือกับผู้นำทางการเมืองระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น ในขณะที่ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี มีความสัมพันธ์กับผู้นำทางการเมืองในระดับทุกข้อคำถามดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนที่ 4 ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง และปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง

ผลการศึกษาปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง และปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง ดังรายละเอียดในตารางดังนี้

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง และปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง (จำแนกภาพรวมและรายข้อ)

ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง และปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง	ระดับความคิดเห็น					
	เทศบาลนครหาดใหญ่ (n = 395 คน)			เทศบาลเมืองปัตตานี (n = 380 คน)		
	Mean	SD	ระดับ	Mean	SD	ระดับ
ด้านการสื่อสารทางการเมือง						
ความสนใจทางการเมือง						
1. ท่านได้ให้ความสนใจและติดตามข่าวสารในเรื่องการเมืองการปกครองไทยโดยทั่วไปผ่านสื่อต่างๆ	3.32	0.91	ปานกลาง	3.50	0.91	ปานกลาง
2. ท่านได้ให้ความสนใจและติดตามเกี่ยวกับการทำงานของเทศบาล เช่น การจัดเก็บภาษี, รายได้ และโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ	3.08	0.95	ปานกลาง	3.17	0.95	ปานกลาง
3. สอบถามหรือพูดคุยกับญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านที่รู้จักเกี่ยวกับข่าวสารต่างๆ ของเทศบาล	3.05	0.92	ปานกลาง	3.04	0.91	ปานกลาง
ภาพรวม	3.15	0.76	ปานกลาง	3.24	0.77	ปานกลาง
การได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมือง						
4. พูดคุยกับญาติ พี่น้อง หรือเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นและการให้บริการสาธารณะของเทศบาลภายในชุมชนท่าน	3.05	0.95	ปานกลาง	2.93	0.91	ปานกลาง
5. คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาเจ้าหน้าที่เทศบาล หรือผู้นำชุมชนได้แจ้งข่าวสารการทำงานของเทศบาลผ่านสื่อต่างๆ ให้ท่านได้ทราบ	3.01	1.02	ปานกลาง	3.08	1.03	ปานกลาง
6. ท่านอ่านหนังสือพิมพ์ วารสาร หรือฟังวิทยุเกี่ยวกับข่าวสารเทศบาล	3.07	1.02	ปานกลาง	3.07	1.00	ปานกลาง
ภาพรวม	3.04	0.82	ปานกลาง	3.02	0.80	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.09	0.71	ปานกลาง	3.13	0.71	ปานกลาง

ตาราง 5 (ต่อ)

ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง และปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง	ระดับความคิดเห็น					
	เทศบาลนครหาดใหญ่ (n = 395 คน)			เทศบาลเมืองปัตตานี (n = 380 คน)		
	Mean	SD	ระดับ	Mean	SD	ระดับ
ด้านการระดมทางการเมือง						
การถูกโน้มน้าวหรือชักชวน						
7. ในการเลือกตั้งทุกครั้งท่านมักเลือกผู้สมัครตามที่ได้รับรื่องขอ	2.75	1.21	ปานกลาง	2.71	1.28	ปานกลาง
8. เจ้าหน้าที่ สมาชิกสภา หรือคณะผู้บริหารเทศบาล เคยมาชักชวนท่านเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางเทศบาลจัดขึ้น	2.65	1.08	ปานกลาง	2.44	1.01	ปานกลาง
9. ในการเลือกตั้งคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล ท่านมักเลือกคนของพรรคการเมืองหรือกลุ่มคนที่มาชักชวนให้ช่วยลงคะแนนเลือกตั้ง	2.51	1.04	ปานกลาง	2.37	1.03	ปานกลาง
ภาพรวม	2.64	0.93	ปานกลาง	2.51	0.83	ปานกลาง
การเปิดโอกาสทางการเมือง						
10. เทศบาลเปิดโอกาสให้ท่านเข้ามีส่วนร่วมตัดสินใจในการทำงานของเทศบาลบ้าง เช่น การเสนอและแสดงความคิดเห็นโครงการต่าง ๆ การประชุมโดยให้ประชาชนเข้าร่วมหรือการร่วมเป็นกรรมการ/คณะทำงาน	2.42	1.00	ปานกลาง	2.23	0.96	ต่ำ
11. ท่านมักจะไปร่วมงานของท้องถิ่นหรืองานประจำชุมชนตามที่ได้รับทราบข่าวหรือมีเพื่อนบ้านใกล้เคียงหรือกลุ่มคนมาชักชวน	2.62	0.96	ปานกลาง	2.55	0.99	ปานกลาง
12. ท่านได้เข้าไปร่วมในกิจกรรมของเทศบาล เช่น การประชุมของชุมชนหรือกิจกรรมประชาคมชุมชน ตามที่ผู้นำชุมชนขอความร่วมมือ	2.49	0.98	ปานกลาง	2.37	0.95	ปานกลาง
ภาพรวม	2.51	0.82	ปานกลาง	2.39	0.83	ปานกลาง

ตาราง 5 (ต่อ)

ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง และปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง	ระดับความคิดเห็น					
	เทศบาลนครหาดใหญ่ (n = 395 คน)			เทศบาลเมืองปัตตานี (n = 380 คน)		
	Mean	SD	ระดับ	Mean	SD	ระดับ
การแบ่งผลประโยชน์ทางการเมือง						
13. ในการเลือกตั้งทุกครั้ง ผู้สมัคร รับเลือกตั้งได้มีการร้องขอและขอซื้อ เสียงให้เลือกตั้ง	2.12	1.02	ต่ำ	2.35	1.26	ปานกลาง
14. ผู้สมัครรับเลือกตั้งเคยมาชักชวน และให้ท่านเป็นหัวคะแนน และท่าน พร้อมที่จะสนับสนุน/ช่วยเหลือ	1.82	0.96	ต่ำ	1.83	0.98	ต่ำ
15. ในการเลือกตั้งคณะผู้บริหารและ สมาชิกสภาเทศบาล ท่านมักเลือกคน ของพรรคการเมืองหรือกลุ่มคนที่ให้ ผลประโยชน์ เช่น การให้ค่าตอบแทน การร่วมงานเลี้ยง การเป็นหัวคะแนน	1.74	1.00	ต่ำ	1.60	0.84	ต่ำ
ภาพรวม	1.89	0.86	ต่ำ	1.93	0.85	ต่ำ
ค่าเฉลี่ยรวม	2.35	0.69	ปานกลาง	2.27	0.64	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 2 ด้าน	2.72	0.60	ปานกลาง	2.70	0.56	ปานกลาง

จากตาราง 5 พบว่าปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง และปัจจัยด้านการระดมทางการเมืองของประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.72 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.60 ค่าเฉลี่ย = 2.70 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.56 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ประชาชนทั้ง 2 เขตพื้นที่ที่มีการสื่อสารทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.09 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.71 ค่าเฉลี่ย = 3.13 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.71 ตามลำดับ) โดยมีความสนใจทางการเมืองและการได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง และมีการระดมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.35 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.60 ค่าเฉลี่ย = 2.27 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.64 ตามลำดับ) โดยการระดมทางการเมืองในเรื่องการถูกโน้มน้าวหรือชักชวน การเปิดโอกาสทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง และมีการแบ่งผลประโยชน์ทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ และหากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านการสื่อสารทางการเมือง

ความสนใจทางการเมือง พบว่าประชาชนทั้ง 2 พื้นที่ที่มีความสนใจทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลางในทุกข้อคำถามได้แก่ การให้ความสนใจและติดตามข่าวสารในเรื่องการเมือง การปกครองไทยโดยทั่วไปผ่านสื่อต่าง ๆ การให้ความสนใจและติดตามเกี่ยวกับการทำงานของเทศบาล เช่น การจัดเก็บภาษี, รายได้ และโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น และการสอบถามหรือพูดคุยกับญาติพี่น้อง หรือเพื่อนบ้านที่รู้จักเกี่ยวกับข่าวสารต่าง ๆ ของเทศบาล

การได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมือง พบว่าประชาชนทั้ง 2 พื้นที่ที่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลางในทุกข้อคำถามได้แก่ การพูดคุยกับญาติ พี่น้องหรือเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นและการให้บริการสาธารณะของเทศบาลภายในชุมชน คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา เจ้าหน้าที่เทศบาลหรือผู้นำชุมชนได้แจ้งข่าวสารการทำงานของเทศบาลผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น การบอกเล่า วิทยุ หนังสือพิมพ์ จดหมายข่าว หรือวารสาร และการอ่านหนังสือพิมพ์ เอกสาร วารสาร ฟังวิทยุ หรือดูโทรทัศน์เกี่ยวกับข่าวสารเทศบาล

ด้านการระดมทางการเมือง

การถูกโน้มน้าวหรือชักชวน พบว่าประชาชนทั้ง 2 พื้นที่ที่มีการระดมทางการเมืองโดยการถูกโน้มน้าวหรือชักชวนอยู่ในระดับปานกลางในทุกข้อคำถามได้แก่ ในการเลือกตั้งทุกครั้งมักจะไปเลือกผู้สมัครตามที่ได้รับคำร้องขอ เจ้าหน้าที่เทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล คณะผู้บริหารเทศบาล เคยมาชักชวนและขอให้ไปเข้าร่วมในกิจกรรมที่ทางเทศบาลจัดขึ้น และในการเลือกตั้ง คณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล มักเลือกคนของพรรคการเมืองหรือกลุ่มคนที่มาชักชวนให้ช่วยลงคะแนนเลือกตั้ง

การเปิดโอกาสทางการเมือง พบว่าประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ เปิดโอกาสให้เข้ามีส่วนร่วมตัดสินใจในการทำงานของเทศบาลบ้าง เช่น การเสนอและแสดงความคิดเห็นโครงการต่าง ๆ การประชุมโดยให้ประชาชนเข้าร่วมหารือ การร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงานต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ในเขตเทศบาลเมืองปัตตานีมีการเปิดโอกาสทางการเมืองในประเด็นดังกล่าวอยู่ในระดับต่ำ ส่วนในข้อคำถามอื่นๆ ทั้ง 2 พื้นที่อยู่ในระดับปานกลางได้แก่ การไปร่วมงานของท้องถิ่นหรืองานประจำชุมชนตามที่ได้รับทราบข่าวหรือมีเพื่อนบ้านใกล้เคียงหรือกลุ่มคนมาชักชวน การเข้าไปร่วมกิจกรรมของเทศบาล เช่น การประชุมของชุมชนหรือกิจกรรมประชาคมชุมชน ตามที่ผู้นำชุมชนขอความร่วมมือ

การแบ่งผลประโยชน์ทางการเมือง พบว่าประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ มีการแบ่งผลประโยชน์ทางการเมืองโดยในการเลือกตั้งทุกครั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้มีการร้องขอและขอซื้อเสียงให้เลือกตนอยู่ในระดับต่ำในขณะที่ในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้มีการร้องขอและขอซื้อเสียงให้เลือกตนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในข้อคำถามอื่นๆ ทั้ง 2 พื้นที่ มีการแบ่งผลประโยชน์ทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ ผู้สมัครเลือกตั้งเคยมาชักชวนและให้ เป็นหัวหน้าคะแนนและพร้อมที่จะสนับสนุนหรือช่วยเหลือประชาชน และในการเลือกตั้งคณะผู้บริหาร

และสมาชิกสภาเทศบาลท่านมักเลือกคนของพรรคการเมืองหรือกลุ่มคนที่ให้ผลประโยชน์ เช่น ให้ค่าตอบแทน การร่วมงานเลี้ยง การเป็นหัวคะแนน

ส่วนที่ 5 ปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง

ผลการศึกษาปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง ดังรายละเอียดในตารางดังนี้

ตาราง 6 ค่าความถี่ ร้อยละ ความรู้ทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ และเทศบาลเมืองปัตตานี (จำแนกรายข้อและระดับความรู้ในภาพรวม)

คำถาม	เทศบาลนครหาดใหญ่ (N = 395 คน)		เทศบาลเมืองปัตตานี (N = 380 คน)	
	ตอบถูก	ตอบผิด	ตอบถูก	ตอบผิด
เทศบาลถือเป็นหลักการปกครองส่วนท้องถิ่น	356 (90.1)	39 (9.9)	330 (86.8)	50 (13.2)
การปกครองส่วนท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การปกครองเกิดการกระจายอำนาจ	340 (86.1)	55 (13.9)	281 (73.9)	99 (26.1)
สมาชิกสภาเทศบาล อยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี	342 (86.6)	53 (13.4)	301 (79.2)	79 (20.8)
เทศบาลนคร มีสมาชิกสภาเทศบาลได้จำนวน 24 คน	216 (54.7)	179 (45.3)	188 (49.5)	192 (50.5)
ที่ว่าการอำเภอไม่ใช่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	241 (61.0)	154 (39.0)	200 (52.6)	180 (47.4)
ประชาชนมีส่วนร่วมบริหารงานของเทศบาลได้โดยเขียนจดหมายร้องเรียนไปยังเทศบาล และเสนอความต้องการผ่านตัวแทนและติดตามการทำงาน	309 (78.2)	86 (21.8)	271 (71.3)	109 (28.7)
ผู้ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลต้องมีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ สัญชาติไทย	340 (86.1)	55 (13.9)	288 (75.8)	92 (24.2)
ผู้เลือกประธานสภาเทศบาล ตามกฎหมายคือสมาชิกสภาเทศบาล	277 (70.1)	118 (29.9)	247 (65.0)	133 (35.0)
นายกเทศมนตรี มาจากการเลือกตั้งจากประชาชน	332 (84.1)	63 (15.9)	276 (72.6)	104 (27.4)

ตาราง 6 (ต่อ)

คำถาม	เทศบาลนครหาดใหญ่ (N = 395 คน)	เทศบาลเมืองปัตตานี (N = 380 คน)
	ตอบถูก	ตอบผิด
ภาพรวมระดับความรู้ทางการเมือง		
น้อย	6 (1.5)	24 (6.3)
ปานกลาง	142 (35.9)	178 (46.8)
มาก	247 (62.5)	178 (46.8)
รวม	395 (100.0)	380 (100.0)

จากตาราง 6 พบว่าความรู้ทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ ยังมีความเข้าใจผิดในบางประเด็นเกินร้อยละ 20 ได้แก่ เทศบาลนครมีสมาชิกสภาเทศบาลได้จำนวน 24 คน (ร้อยละ 45.3) ที่ว่าการอำเภอไม่ใช่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ร้อยละ 39.0) ผู้เลือกประธานสภาเทศบาลตามกฎหมายคือสมาชิกสภาเทศบาล (ร้อยละ 29.9) ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลได้ โดยเขียนจดหมายร้องเรียนไปยังเทศบาล และเสนอความต้องการผ่านตัวแทนและติดตามการทำงาน (ร้อยละ 21.8) ตามลำดับ

ส่วนประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานียังมีความเข้าใจผิดในเรื่องดังกล่าว เกือบครึ่งหนึ่งได้แก่ เทศบาลนครมีสมาชิกสภาเทศบาลได้จำนวน 24 คน (ร้อยละ 50.5) ที่ว่าการอำเภอไม่ใช่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ร้อยละ 47.7) นอกจากนี้ยังพบว่ามากกว่า ร้อยละ 20 ยังมีความเข้าใจผิดในเรื่องผู้เลือกประธานสภาเทศบาลตามกฎหมายคือสมาชิกสภาเทศบาล (ร้อยละ 35.0) ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลได้โดยเขียนจดหมายร้องเรียนไปยังเทศบาลและเสนอความต้องการผ่านตัวแทนและติดตามการทำงาน (ร้อยละ 28.7) นายกเทศมนตรีมีที่มาจากการเลือกตั้งจากประชาชน (ร้อยละ 27.4) การปกครองส่วนท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การปกครองของไทยเป็นลักษณะเพื่อให้เกิดการกระจายอำนาจ (ร้อยละ 26.1) คุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ มีสัญชาติไทย (ร้อยละ 24.2) และสมาชิกสภาเทศบาลอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี (ร้อยละ 20.8) ตามลำดับ

และหากมองในภาพรวมระดับความรู้ทางการเมือง พบว่าระดับความรู้ทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่มากกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 62.5 มีความรู้อยู่ในระดับมาก มีความรู้ในระดับปานกลางและระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 35.9 และร้อยละ 1.5 ตามลำดับ ในขณะที่ประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีมีความรู้ระดับมากและปานกลาง อยู่ในสัดส่วนที่เท่ากันคือร้อยละ 46.8 และมีความรู้ระดับน้อย ร้อยละ 6.3

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนความรู้ทางการเมืองของประชาชนโดยภาพรวม

ความรู้ทางการเมือง	เทศบาลนครหาดใหญ่ (n = 395 คน)		เทศบาลเมืองปัตตานี (n = 380 คน)	
	คะแนนความรู้ทางการเมือง (ค่าสูงสุด = 9, ค่าต่ำสุด = 0)	Mean = 6.96	SD = 1.51	Mean = 6.26

จากตาราง 7 พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่มีคะแนนความรู้ทางการเมืองเฉลี่ย 6.96 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.51 และประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีมีคะแนนความรู้ทางการเมืองเฉลี่ย 6.26 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.75

ส่วนที่ 6 ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง

ผลการศึกษาปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง ดังรายละเอียดในตารางดังนี้

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมืองของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี

ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง	ระดับทัศนคติ					
	เทศบาลนครหาดใหญ่ (n = 395 คน)			เทศบาลเมืองปัตตานี (n = 380 คน)		
	Mean	SD	ระดับ	Mean	SD	ระดับ
1. ประชาชนมีสิทธิและมีเสียงพอที่จะเรียกร้องว่าเทศบาลควรทำอะไรให้ชุมชนหรือท้องถิ่นในพื้นที่บ้าง	3.65	1.17	ปานกลาง	3.91	1.11	สูง
2. ก่อนเทศบาลตัดสินใจดำเนินโครงการ กิจกรรม หรือทำอะไร ควรคำนึงถึงความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่	4.12	1.03	สูง	4.27	0.89	สูง
3. กิจกรรมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นเรื่องสำคัญและเราจำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย	3.86	1.18	สูง	4.14	1.10	สูง

ตาราง 8 (ต่อ)

ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง	ระดับทัศนคติ					
	เทศบาลนครหาดใหญ่ (n = 395 คน)			เทศบาลเมืองปัตตานี (n = 380 คน)		
	Mean	SD	ระดับ	Mean	SD	ระดับ
4. เรื่องเกี่ยวกับเทศบาล เป็นเรื่องที่สามารถเข้าใจรายละเอียดได้ง่าย	3.28	1.06	ปานกลาง	3.43	1.06	ปานกลาง
5. การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนก็เพราะเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ	3.72	1.09	สูง	3.90	1.05	สูง
6. เรื่องเกี่ยวกับเทศบาล เป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคนจำเป็นต้องรับรู้	4.28	0.92	สูง	4.25	0.99	สูง
7. เรื่องเทศบาลเป็นเรื่องใกล้ตัวและมีความจำเป็นที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง	4.08	1.04	สูง	4.23	0.96	สูง
8. การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองมีประโยชน์ เพราะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น	3.70	1.00	สูง	4.02	1.13	สูง
9. ระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ถือว่าดีพอจะเรียกร้องความต้องการสำหรับตนเอง และชุมชนหรือท้องถิ่นได้	3.59	1.04	ปานกลาง	3.67	1.12	ปานกลาง
10. การดำเนินงานในเรื่องใดก็ตามของการเมืองการปกครองท้องถิ่นควรยึดถือมติของคนส่วนใหญ่เป็นสำคัญ	3.96	1.02	สูง	4.19	1.01	สูง
ภาพรวม	3.82	0.61	สูง	4.00	0.61	สูง

จากตาราง 8 พบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี มีทัศนคติทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย = 3.82 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.61 และค่าเฉลี่ย = 4.00 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.61 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อคำถามพบว่าประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ เห็นว่าประชาชนมีสิทธิและมีเสียงพอที่จะเรียกร้องว่าเทศบาลควรทำอะไรให้ชุมชนหรือท้องถิ่นในพื้นที่อยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีอยู่ในระดับสูง ส่วนในเรื่อง

เกี่ยวกับเทศบาลเป็นเรื่องที่สามารถเข้าใจในรายละเอียดได้ง่ายและระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ถือว่าดีพอจะเรียกร้องความต้องการสำหรับตนเองและชุมชนหรือท้องถิ่นได้ ทั้ง 2 พื้นที่ประชาชนมีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในข้อคำถามอื่นๆ ประชาชนทั้ง 2 พื้นที่มีทัศนคติอยู่ในระดับสูง ได้แก่ ก่อนเทศบาลตัดสินใจดำเนินโครงการ กิจกรรมหรือจะทำอะไร ควรคำนึงถึงความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ กิจกรรมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เป็นเรื่องสำคัญและเราจำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง การที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนก็เพราะเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสิ่งสำคัญ เรื่องเกี่ยวกับเทศบาลเป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคนจำเป็นต้องรับรู้ เรื่องเทศบาลเป็นเรื่องใกล้ตัวและมีความจำเป็นที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองมีประโยชน์เพราะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น และการดำเนินงานเรื่องใดก็ตามของการปกครองท้องถิ่นควรมียึดถือมติของคนส่วนใหญ่เป็นสิ่งสำคัญ

ส่วนที่ 7 ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชน

ผลการศึกษาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชน ดังรายละเอียดในตาราง

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี (จำแนกภาพรวมและรายข้อ)

ความไว้วางใจทางการเมือง	ระดับความไว้วางใจ					
	เทศบาลนครหาดใหญ่ (n = 395 คน)			เทศบาลเมืองปัตตานี (n = 380 คน)		
	Mean	SD	ระดับ	Mean	SD	ระดับ
ด้านนโยบายของเทศบาล						
1. คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนจากการบริการสาธารณะของเทศบาล เช่น การสร้างและซ่อมถนน จัดให้มีไฟฟ้าใช้ การรักษาความสะอาด ฯลฯ	3.50	1.01	ปานกลาง	3.58	1.02	ปานกลาง
2. ให้ความสนใจแก้ไขปัญหาที่ชาวบ้านในแต่ละชุมชนประสบอยู่	3.17	0.93	ปานกลาง	3.28	0.97	ปานกลาง
3. การจัดทำแผน โครงการ กิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนแต่ละชุมชนอย่างยุติธรรม	3.17	0.88	ปานกลาง	3.15	1.02	ปานกลาง
ภาพรวม	3.28	0.82	ปานกลาง	3.34	0.85	ปานกลาง

ตาราง 9 (ต่อ)

ความไว้วางใจทางการเมือง	ระดับความไว้วางใจ					
	เทศบาลนครหาดใหญ่ (n = 395 คน)			เทศบาลเมืองปัตตานี (n = 380 คน)		
	Mean	SD	ระดับ	Mean	SD	ระดับ
ด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล						
4. เทศบาลทำงานคุ้มค่ากับภาษีที่จ่าย	2.86	0.85	ปานกลาง	2.87	0.90	ปานกลาง
5. เทศบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นก่อนที่จะมีการตัดสินใจในโครงการที่จะทำ	2.72	0.95	ปานกลาง	2.62	1.02	ปานกลาง
6. เทศบาลใช้เวลาอดกลืน/ทำงานที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชน	2.77	0.88	ปานกลาง	2.63	0.90	ปานกลาง
ภาพรวม	2.78	0.75	ปานกลาง	2.71	0.75	ปานกลาง
ด้านตัวบุคคลในเทศบาล						
7. ผู้ที่ทำงานในเทศบาลรู้และเข้าใจในหน้าที่ของตน	2.97	0.84	ปานกลาง	2.95	0.90	ปานกลาง
8. ความซื่อสัตย์ของเจ้าหน้าที่ในเทศบาล	2.88	0.87	ปานกลาง	2.73	0.92	ปานกลาง
9. คณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลมีความน่าไว้วางใจ/เชื่อถือได้	2.91	0.85	ปานกลาง	2.78	0.91	ปานกลาง
ภาพรวม	2.92	0.73	ปานกลาง	2.82	0.79	ปานกลาง
ด้านระบบการทำงานของเทศบาล						
10. ระบบของเทศบาลในปัจจุบัน	3.01	0.75	ปานกลาง	2.97	0.80	ปานกลาง
11. เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลเกิดขึ้น ระบบการทำงานมีผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น	3.12	1.72	ปานกลาง	3.03	0.83	ปานกลาง
12. เทศบาลให้บริการเรื่องกิจกรรมของท้องถิ่นได้ดี เช่น ส่งเสริมการทำมาหากิน ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในเรื่องต่างๆ ที่ประชาชนต้องการทราบ สงสัย ไม่เข้าใจ	2.92	0.87	ปานกลาง	2.87	0.85	ปานกลาง
ภาพรวม	3.02	0.87	ปานกลาง	2.96	0.70	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.00	0.60	ปานกลาง	2.95	0.63	ปานกลาง

จากตาราง 9 พบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานีมีความไว้วางใจทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.00 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.60 และค่าเฉลี่ย = 2.95 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.63 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าประชาชนทั้ง 2 พื้นที่ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองในทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนทั้งในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี มีความไว้วางใจทางการเมืองเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยเหมือนกัน คือ ด้านนโยบายของเทศบาล ด้านระบบการทำงานของเทศบาล ด้านตัวบุคคลในเทศบาล และด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล ตามลำดับ และหากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านนโยบายของเทศบาล พบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานีมีความไว้วางใจทางการเมืองด้านนโยบายของเทศบาล ในทุกข้อคำถามอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยเหมือนกัน คือ การคำนึงถึงการได้รับประโยชน์ของประชาชนจากการจัดบริการสาธารณะของเทศบาล เช่น การประปา การสร้างและซ่อมถนน การจัดให้มีไฟฟ้าใช้ การรักษาความสะอาด การส่งเสริมการกีฬาและนันทนาการ การให้ความสนใจต่อการแก้ไขปัญหาที่ชาวบ้านในแต่ละชุมชนประสบอยู่ และการจัดทำแผน โครงการ หรือกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนแต่ละชุมชนอย่างยุติธรรม ตามลำดับ

ด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล พบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานีมีความไว้วางใจทางการเมืองด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล ในทุกข้อคำถามอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยเหมือนกัน คือ เทศบาลทำงานคุ้มค่าเหมาะสมกับเงินภาษีที่จ่ายไป เทศบาลใช้เวลาอดึกเถียงหรือทำงานที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชน เทศบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นก่อนที่จะมีการตัดสินใจในโครงการที่จะทำ

ด้านตัวบุคคลในเทศบาล พบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี มีความไว้วางใจทางการเมืองด้านตัวบุคคลในเทศบาล ในทุกข้อคำถามอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยเหมือนกันคือ ผู้ที่ทำงานในเทศบาลรู้และเข้าใจในหน้าที่ของตน คณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลมีความน่าไว้วางใจและเชื่อถือได้ และความซื่อสัตย์ของเจ้าหน้าที่ในเทศบาล

ด้านระบบการทำงานของเทศบาล พบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี มีความไว้วางใจทางการเมืองด้านระบบการทำงานของเทศบาลในทุกข้อคำถามอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยเหมือนกันคือ การที่ในท้องถิ่นมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลเกิดขึ้นระบบการทำงานมีผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่นดีขึ้น ระบบของเทศบาลที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และเทศบาลให้บริการในเรื่องกิจกรรมของท้องถิ่นได้ดี เช่น การส่งเสริมการทำมาหากินแก่ชาวบ้าน การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในเรื่องต่างๆ ที่ประชาชนต้องการทราบ สงสัย หรือไม่เข้าใจ

ส่วนที่ 8 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ดังรายละเอียดในตาราง

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี (จำแนกภาพรวมและรายข้อ)

การมีส่วนร่วมทางการเมือง	ระดับการมีส่วนร่วม					
	เทศบาลนครหาดใหญ่ (n = 395 คน)			เทศบาลเมืองปัตตานี (n = 380 คน)		
	Mean	SD	ระดับ	Mean	SD	ระดับ
การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง						
1. ท่านไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล	4.33	2.22	สูง	4.42	2.75	สูง
2. ท่านชักชวนญาติพี่น้องเพื่อนฝูงให้ไปร่วมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล	3.78	1.07	สูง	4.04	1.04	สูง
3. ท่านให้ความช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งในการหาเสียงเลือกตั้ง	1.99	1.08	ต่ำ	1.90	1.16	ต่ำ
4. ท่านให้เงินสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง	1.50	0.92	ต่ำ	1.58	1.02	ต่ำ
ภาพรวม	2.90	0.74	ปานกลาง	2.99	0.97	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล						
5. ท่านได้เข้าร่วมหารือ หรือแสดงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมในชุมชน	1.92	0.91	ต่ำ	1.99	1.06	ต่ำ
6. ท่านช่วยเหลือเทศบาลจัดเตรียมกิจกรรมประจำชุมชน เช่น จัดสถานที่ช่วยแจกใบปลิวแจ้งข่าวและให้ความรู้ทางการเมืองแก่เพื่อนบ้าน	2.06	1.02	ต่ำ	2.07	1.01	ต่ำ
7. ช่วยดูแลทรัพย์สินสาธารณะเช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ของชุมชน	3.25	0.98	ปานกลาง	3.20	1.13	ปานกลาง
8. เข้าร่วมในกิจกรรมของเทศบาล	2.67	0.98	ปานกลาง	2.42	1.00	ปานกลาง
ภาพรวม	2.47	0.74	ปานกลาง	2.42	0.83	ปานกลาง

ตาราง 10 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมทางการเมือง	ระดับการมีส่วนร่วม					
	เทศบาลนครหาดใหญ่ (n = 395 คน)			เทศบาลเมืองปัตตานี (n = 380 คน)		
	Mean	SD	ระดับ	Mean	SD	ระดับ
การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล						
9. ท่านได้ร่วมตรวจสอบ ติดตาม ขั้นตอนการใช้งบประมาณในการ ดำเนินการและการทำงานของ เทศบาล	1.86	1.03	ต่ำ	1.77	0.99	ต่ำ
10. ท่านได้เข้าร่วมการประชุมและ/ หรือแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ เมื่อ เทศบาลได้ขอความร่วมมือในการ ตัดสินใจในการดำเนินโครงการหรือ กิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล	1.95	1.04	ต่ำ	1.91	1.04	ต่ำ
11. ท่านเข้าร่วมรับฟังการประชุม ของคณะกรรมการชุมชนหรือการ ประชุมของสภาเทศบาล	1.94	1.10	ต่ำ	1.77	0.93	ต่ำ
12. ท่านเคยแสดงความจำนงที่จะรู้ รายได้ รายรับ และรายจ่ายของ เทศบาล	1.66	1.00	ต่ำ	1.54	0.98	ต่ำ
ภาพรวม	1.85	0.89	ต่ำ	1.75	0.85	ต่ำ
การมีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้าน หรือร้องเรียน เพื่อความเป็นธรรม						
13. เขียนจดหมายร้องเรียน/ร้องขอ ความเป็นธรรมต่อเจ้าหน้าที่เทศบาล	1.62	0.91	ต่ำ	1.63	1.12	ต่ำ
14. การร่วมจัดตั้งหรือเป็นสมาชิก กลุ่มเพื่อต่อต้านการกระทำที่ไม่ โปร่งใส ไม่เป็นธรรมของเทศบาล	1.62	0.89	ต่ำ	1.60	0.98	ต่ำ
15. การร่วมชุมนุมประท้วงเทศบาล	1.44	0.77	ต่ำ	1.48	0.86	ต่ำ
16. การปฏิเสธจะเชื่อฟังกฎระเบียบ ต่างๆ ที่เทศบาลกำหนดขึ้น	1.78	0.96	ต่ำ	1.85	1.00	ต่ำ
ภาพรวม	1.61	0.74	ต่ำ	1.64	0.80	ต่ำ
ค่าเฉลี่ยรวม	2.21	0.59	ต่ำ	2.20	0.66	ต่ำ

จากตาราง 10 พบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานีมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย = 2.21 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.59 และค่าเฉลี่ย = 2.20 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.66 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าประชาชนทั้ง 2 พื้นที่มีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาลอยู่ในระดับปานกลาง มีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล และมีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม อยู่ในระดับต่ำตามลำดับ และหากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง พบว่าประชาชนทั้ง 2 พื้นที่มีส่วนร่วมโดยการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล และชักชวนญาติพี่น้องเพื่อนฝูงให้ไปร่วมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลอยู่ในระดับสูง ส่วนการให้ความช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งในการหาเสียงเลือกตั้ง และให้เงินสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง อยู่ในระดับต่ำ

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล พบว่าประชาชนทั้ง 2 พื้นที่มีส่วนร่วมโดยการช่วยดูแลทรัพย์สินสาธารณะ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ของชุมชน และเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมของเทศบาล อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเข้าร่วมหารือหรือแสดงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมในชุมชน และช่วยเหลือเทศบาลในการจัดเตรียมกิจกรรมประจำชุมชน เช่น จัดสถานที่ช่วยแจกใบปลิว แจงข่าวและให้ความรู้ทางการเมืองแก่เพื่อนบ้าน อยู่ในระดับต่ำ

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล พบว่าประชาชนทั้ง 2 พื้นที่มีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลในทุกข้อคำถาม อยู่ในระดับต่ำ ได้แก่การร่วมตรวจสอบติดตามขั้นตอนการใช้งบประมาณในการดำเนินการและการทำงานของเทศบาล เข้าร่วมการประชุมและ/หรือแสดงความคิดเห็นต่างๆ เมื่อเทศบาลได้ขอความร่วมมือในการตัดสินใจในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ของเทศบาล เข้าร่วมรับฟังการประชุมของคณะกรรมการชุมชนหรือการประชุมของสภาเทศบาล เคยแสดงความจำนงที่จะรู้รายได้ รายรับและรายจ่ายของเทศบาล

การมีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม พบว่าประชาชนทั้ง 2 พื้นที่มีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม อยู่ในระดับต่ำในทุกข้อคำถาม ได้แก่ การเขียนจดหมายร้องเรียนหรือร้องขอความเป็นธรรมต่อเจ้าหน้าที่เทศบาล การร่วมจัดตั้งหรือเป็นสมาชิกกลุ่มเพื่อต่อต้านการกระทำที่ไม่โปร่งใสไม่เป็นธรรมของเทศบาล การเข้าร่วมชุมนุมเพื่อประท้วงเทศบาล และการปฏิเสธที่จะเชื่อฟังกฎระเบียบต่างๆ ที่เทศบาลกำหนดขึ้น

ส่วนที่ 9 ปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้

ผลการศึกษปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาแยกตามพื้นที่การปกครองท้องถิ่น ดังรายละเอียดตามตารางดังนี้

ตาราง 11 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ค่าคงที่ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่

ตัวพยากรณ์	b	B	SE	t	Sig
การนับถือศาสนา	.117	.095	.060	1.960	.051
การศึกษา	.001	.007	.007	.145	.885
รายได้	-8.885 E-07	-.019	.000	-.373	.709
ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม	.322	.298	.067	4.780**	.000
ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง	-.238	-.283	.092	-2.585*	.010
ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง	.302	.305	.116	2.611**	.009
ความรู้ทางการเมือง	.026	.066	.020	1.304	.193
ทัศนคติทางการเมือง	.106	.108	.054	1.976*	.049
Constant = 1.233, R = .376, R ² = .142, R ² adjust = .124, SE _{est} = ±.56, F = 7.96 Sig = .00					

จากตาราง 11 พบว่าปัจจัยทั้ง 8 ด้านมีความสัมพันธ์กับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่อยู่ในระดับต่ำ โดยมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .376 และสามารถร่วมกันพยากรณ์ความไว้วางใจทางการเมืองได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) เท่ากับ.142 หรือร้อยละ 14.2 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ ± .56

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่าปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง สามารถพยากรณ์ความไว้วางใจทางการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, 0.01, 0.01, 0.05 ตามลำดับ (p =.000, .010, .009, .049) ส่วนปัจจัยด้านการนับถือศาสนา ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านรายได้ และปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง ไม่สามารถพยากรณ์ความไว้วางใจทางการเมืองได้ (p = .051, .885, .709, .193 ตามลำดับ)

ตาราง 12 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ค่าคงที่ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่

ตัวพยากรณ์	b	B	SE	t	Sig
ศาสนา	.044	.036	.049	.902	.368
การศึกษา	-.003	-.022	.006	-.545	.586
รายได้	5.694E-06	.120	.000	2.950**	.003
ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม	.014	.013	.055	.261	.794
ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง	-.271	-.327	.075	-3.630**	.000
ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง	.813	.832	.094	8.663**	.000
ความรู้ทางการเมือง	-.030	-.078	.016	-1.874	.062
ทัศนคติทางการเมือง	-.099	-.102	.044	-2.268*	.024
Constant = 1.283, R = .648, R ² = .420, R ² adjust = .408, SE _{est} = ± .454, F = 34.88 Sig = .00					

จากตาราง 12 พบว่าปัจจัยทั้ง 8 ด้านมีความสัมพันธ์กับมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .648 และสามารถร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์(R²) เท่ากับ .420 หรือร้อยละ 42.0 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ ± .454

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่าปัจจัยด้านรายได้ ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง และปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมืองสามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, 0.01, 0.01, 0.05 ตามลำดับ (p = .003, .000, .000, .024) ส่วนปัจจัยด้านศาสนา ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม และปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง ไม่สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ (p = .368, .586, .794, .062 ตามลำดับ)

ตาราง 13 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ค่าคงที่ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ในการพยากรณ์ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี

ตัวพยากรณ์	b	B	SE	t	Sig
ศาสนา	-.070	-.055	.060	-1.158	.248
การศึกษา	-.011	-.074	.008	-1.461	.145
รายได้	2.067E-06	.046	.000	.959	.338
ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม	.446	.371	.074	6.015**	.000
ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง	.290	.327	.082	3.556**	.000
ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง	-.225	-.199	.109	-2.072*	.039
ความรู้ทางการเมือง	-.047	-.129	.018	-2.537*	.012
ทัศนคติทางการเมือง	.014	.013	.053	.255	.799
Constant = 1.833 R = .477 R ² = .227, R ² adjust = .211, SE _{est} = ± .56, F = 13.63 Sig = .00					

จากตาราง 13 พบว่าปัจจัยทั้ง 8 ด้านมีความสัมพันธ์กับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .477 และสามารถร่วมกันพยากรณ์ความไว้วางใจทางการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) เท่ากับ .227 หรือร้อยละ 22.7 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ ± .56

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่าปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง และปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง สามารถพยากรณ์ความไว้วางใจทางการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, 0.01, 0.05, 0.05 (p = .000, .000, .039, .012 ตามลำดับ) ส่วนปัจจัยด้านการนับถือศาสนา ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านรายได้ ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง ไม่สามารถพยากรณ์ความไว้วางใจทางการเมืองได้ (p = .248, .145, .338, .799 ตามลำดับ)

ตาราง 14 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ค่าคงที่ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี

ตัวพยากรณ์	b	B	SE	t	Sig
ศาสนา	.143	.107	.063	2.271*	.024
การศึกษา	.020	.126	.008	2.502*	.013
รายได้	2.133E-06	.045	.000	.951	.342
ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม	.131	.104	.077	1.702	.090
ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง	-.065	-.069	.085	-.763	.446
ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง	.480	.404	.113	4.251**	.000
ความรู้ทางการเมือง	-.034	-.090	.019	-1.784	.075
ทัศนคติทางการเมือง	-.183	-.167	.055	-3.319**	.001
Constant = 1.119 R = .496 R ² = .246, R ² adjust = .230, SE _{est} = ±.583, F = 15.16 Sig = .00					

จากตาราง 14 พบว่าปัจจัยทั้ง 8 ด้านมีความสัมพันธ์กับมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .496 และสามารถร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์(R²) เท่ากับ .246 หรือร้อยละ 24.6 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ ± .583

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่าปัจจัยด้านการนับถือศาสนา ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง และปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, 0.05, 0.01, 0.01 (p = .024, .013, .000, .001) ส่วนปัจจัยด้านรายได้ ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง และปัจจัยด้านความรู้ทางการเมืองไม่สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ (p = .342, .090, .446, .001 ตามลำดับ)

ส่วนที่ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ ดังรายละเอียดในตาราง

ตาราง 15 ความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี (จำแนกภาพรวม)

ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่		
ความสัมพันธ์ของตัวแปร	ความไว้วางใจทางการเมือง	การมีส่วนร่วมทางการเมือง
ความไว้วางใจทางการเมือง	1	.247(**), P=.000
การมีส่วนร่วมทางการเมือง		1
ในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี		
ความสัมพันธ์ของตัวแปร	ความไว้วางใจทางการเมือง	การมีส่วนร่วมทางการเมือง
ความไว้วางใจทางการเมือง	1	.148(**), P = .004
การมีส่วนร่วมทางการเมือง		1

จากตาราง 15 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จำแนกตามพื้นที่อาศัย พบว่า

ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ โดยภาพรวมความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = .247, p = .000$)

ในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี โดยภาพรวมความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = .148, p = .004$)

ตาราง 16 ความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ (จำแนกรายด้าน)

ตัวแปร	ตัวแปร							
	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8
X1	1.00	.421**	.299**	.252**	.158**	.117*	-.074	-.132**
X2		1.00	.649**	.430**	.257**	.323**	.211**	.134**
X3			1.00	.532**	.253**	.317**	.171**	.086
X4				1.00	.182**	.202**	.147**	-.005
X5					1.00	.387**	.326**	.126*
X6						1.00	.713**	.395**
X7							1.00	.585**
X8								1.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

หมายเหตุ

X1 หมายถึง ด้านนโยบายของเทศบาล

X2 หมายถึง ด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล

X3 หมายถึง ด้านตัวบุคคลในเทศบาล

X4 หมายถึง ด้านระบบการทำงานของเทศบาล

X5 หมายถึง การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง

X6 หมายถึง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล

X7 หมายถึง การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล

X8 หมายถึง การมีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม

จากตาราง 16 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านนโยบายของเทศบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล ด้านตัวบุคคลในเทศบาล ด้านระบบการทำงานของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล แต่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการมีส่วนร่วม

ในการประท้วง ต่อต้านหรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม ($r = .421, .299, .252, .158, .117, -.132$ ตามลำดับ)

ด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับด้านตัวบุคคลในเทศบาล ด้านระบบการทำงานของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการประท้วง ต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = .649, .430, .257, .323, .211, .134$ ตามลำดับ)

ด้านตัวบุคคลในเทศบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับด้านระบบการทำงานของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการบริหารงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = .532, .253, .317, .171$ ตามลำดับ)

ด้านระบบการทำงานของเทศบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = .182, .202, .147$ ตามลำดับ)

การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการประท้วง ต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = .387, .326, .126$ ตามลำดับ)

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการประท้วง ต่อต้านหรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = .713, .395$ ตามลำดับ)

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการประท้วง ต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = .585$)

ตาราง 17 ความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี (จำแนกรายด้าน)

ตัวแปร	ตัวแปร							
	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8
X1	1.00	.526**	.505**	.439**	.008	.135**	.028	-.069
X2		1.00	.635**	.526**	.193**	.251**	.221**	.079
X3			1.00	.704**	.081	.144**	.089	.007
X4				1.00	.028	.190**	.138**	.003
X5					1.00	.387**	.381**	.262**
X6						1.00	.667**	.418**
X7							1.00	.685**
X8								1.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

หมายเหตุ

X1 หมายถึง ด้านนโยบายของเทศบาล

X2 หมายถึง ด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล

X3 หมายถึง ด้านตัวบุคคลในเทศบาล

X4 หมายถึง ด้านระบบการทำงานของเทศบาล

X5 หมายถึง การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง

X6 หมายถึง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล

X7 หมายถึง การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล

X8 หมายถึง การมีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม

จากตาราง 17 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านนโยบายของเทศบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล ด้านตัวบุคคลในเทศบาล ด้านระบบการทำงานของเทศบาล การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = .526, .505, .439, .135$ ตามลำดับ)

ด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับด้านตัวบุคคล ในเทศบาล ด้านระบบการทำงานของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม ในกิจกรรมของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 ($r = .635, .526, .193, .251, .221$ ตามลำดับ)

ด้านตัวบุคคลในเทศบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับด้านระบบการทำงานของ เทศบาล การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = .704, .144$ ตามลำดับ)

ด้านระบบการทำงานของเทศบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 ($r = .190, .138$ ตามลำดับ)

การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการประท้วง ต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = .387, .381, .262$ ตามลำดับ)

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วม ในการบริหารงานของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการประท้วง ต่อต้านหรือร้องเรียนเพื่อ ความเป็นธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = .667, .418$ ตามลำดับ)

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมี ส่วนร่วมในการประท้วง ต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 ($r = .685$)

ส่วนที่ 11 เปรียบเทียบระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ระหว่างในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี

ผลการศึกษาเปรียบเทียบระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ระหว่างในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี ดังรายละเอียดในตาราง

ตาราง 18 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบระดับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ จำแนกตามลักษณะพื้นที่

ความไว้วางใจทางการเมือง	ลักษณะพื้นที่ที่อาศัย				t	p
	เทศบาลนครหาดใหญ่ (n = 395 คน)		เทศบาลเมืองปัตตานี (n = 380 คน)			
	Mean	SD	Mean	SD		
ด้านนโยบายของเทศบาล	3.28	.82	3.34	.85	-.91	.362
ด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล	2.78	.75	2.71	.75	1.41	.159
ด้านตัวบุคคลในเทศบาล	2.92	.73	2.82	.79	1.79	.073
ด้านระบบการทำงานของเทศบาล	3.02	.87	2.96	.70	1.03	.301
ภาพรวม	3.00	.60	2.95	.63	1.00	.314

จากตาราง 18 การเปรียบเทียบความไว้วางใจทางการเมืองจำแนกตามลักษณะพื้นที่พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน คือด้านนโยบายของเทศบาล ด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล ด้านตัวบุคคลในเทศบาล ด้านระบบการทำงานของเทศบาล ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี มีระดับความไว้วางใจทางการเมืองที่ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($p = .314, .362, .159, .073, .301$ ตามลำดับ)

ตาราง 19 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ จำแนกตามลักษณะพื้นที่

การมีส่วนร่วมทางการเมือง	ลักษณะพื้นที่ที่อาศัย				t	p
	เทศบาลนครหาดใหญ่ (n = 395 คน)		เทศบาลเมืองปัตตานี (n = 380 คน)			
	Mean	SD	Mean	SD		
การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง	2.90	.74	2.99	.97	-1.38	.167
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล	2.47	.74	2.42	.83	.94	.347
การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล	1.85	.89	1.75	.85	1.62	.104
การมีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้านหรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม	1.61	.74	1.64	.80	-.43	.661
ภาพรวม	2.21	.59	2.20	.66	.25	.802

จากตาราง 19 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองจำแนกตามลักษณะพื้นที่พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน คือการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล และการมีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้านหรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานีมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($p = .802, .167, .347, .104, .661$ ตามลำดับ)

ส่วนที่ 12 ความคิดเห็นเกี่ยวกับเทศบาลในเรื่องทั่วไป

ผู้วิจัยรวบรวมจากคำถามปลายเปิด ซึ่งสามารถพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อดังนี้

ตาราง 20 ความคิดเห็นที่มีต่อคณะผู้บริหารเทศบาลว่าควรปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใด

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
เทศบาลนครหาดใหญ่		
1. เรื่องความปลอดภัยของประชาชนในพื้นที่	32	13.97
2. การจัดเก็บภาษีด้วยความเป็นธรรม	6	2.62
3. ความซื่อสัตย์ โปร่งใส มีจริยธรรมในการบริหาร ไม่ทุจริตคอร์รัปชั่น	45	19.65
4. แก้ไขปัญหาที่ประชาชนร้องขอหรือขอความช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว	18	7.86
5. ปรับปรุงและพัฒนาระบบสาธารณูปโภคให้มีมาตรฐานมากขึ้น	4	1.75
6. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมระดับชุมชนมากขึ้น	6	2.62
7. ให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่	5	2.18
8. การเข้าถึงประชาชนเพื่อรับฟังปัญหา แสดงให้เห็นถึงการเอาใจใส่และความจริงใจของผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลที่มีต่อประชาชน	29	12.66
9. การพัฒนาบุคลากรของเทศบาลด้านต่างๆ ตามความเหมาะสม	2	0.87
10. การออกนโยบายและจัดโครงการที่ส่งเสริมด้านวัฒนธรรม	1	0.44
11. แก้ไขปัญหาหาเสพติด ปัญหาการลักขโมย	9	3.93
12. การให้บริการที่ดีของเทศบาลและความรวดเร็วในการดำเนินงาน	18	7.86
13. การจัดระเบียบร้านค้าริมทางเท้าที่กีดขวางทางจราจร	15	6.55
14. การจัดระเบียบการจอดรถกีดขวางเส้นทางจราจร การจอดรถซ้อนคัน	9	3.93
15. การแจ้งข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์โครงการ กิจกรรม และผลการดำเนินงานต่างๆ ของเทศบาลให้ประชาชนรับทราบ	10	4.38
16. ดูแลการติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ต่างๆ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้น	11	4.80
17. การนำงบประมาณมาใช้แบบไม่เกิดประโยชน์หรือฟุ่มเฟือยเกินไป เช่น ป้ายตัดหญ้าต่างๆ ที่ไม่จำเป็น ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ	3	1.31
18. ซ่อมแซมเส้นทางจราจรที่ชำรุด	2	0.87
19. ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนต่างๆ ในเทศบาลอย่างเท่าเทียม	4	1.75
รวม	229	100.0

จากตาราง 20 ความคิดเห็นที่มีต่อคณะผู้บริหารเทศบาลว่าควรปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ พบว่าความซื่อสัตย์ โปร่งใส มีจริยธรรมในการบริหารงาน ไม่ทุจริตคอร์รัปชันมากที่สุด ร้อยละ 19.65 รองลงมาคือเรื่องความปลอดภัยของประชาชนในพื้นที่ ร้อยละ 13.97 การเข้าถึงประชาชนเพื่อรับฟังปัญหา แสดงให้เห็นถึงการเอาใจใส่และความจริงใจของผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลที่มีต่อประชาชน ร้อยละ 12.66 แก้ไขปัญหาที่ประชาชนร้องขอหรือขอความช่วยเหลือด้วยความรวดเร็ว การให้บริการที่ดีของเทศบาลและความรวดเร็วในการดำเนินงาน ร้อยละ 7.86 การจัดระเบียบร้านค้าริมทางเท้าที่กีดขวางทางจราจร ร้อยละ 6.55 ดูแลการติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ต่างๆ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น ร้อยละ 4.80 การแจ้งข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์โครงการ กิจกรรม และผลการดำเนินงานต่างๆ ของเทศบาลให้ประชาชนรับทราบ ร้อยละ 4.38 แก้ไขปัญหาหาเสพติดปัญหาการลักขโมย การจัดระเบียบการจอดรถกีดขวางเส้นทางจราจร การจอดรถซ้อนคัน ร้อยละ 3.93 การจัดเก็บภาษีด้วยความเป็นธรรม ส่งเสริมให้มีกิจกรรมระดับชุมชนมากขึ้น ร้อยละ 2.62 ให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่ ร้อยละ 2.18 ปรับปรุงและพัฒนาระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ให้มีมาตรฐานมากขึ้น ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนต่างๆ ในเขตเทศบาลอย่างเท่าเทียมกัน ร้อยละ 1.75 การนำงบประมาณมาใช้แบบไม่เกิดประโยชน์หรือฟุ่มเฟือยเกินไป เช่น ป้ายคัดเอ้าท์ต่างๆ ที่ไม่จำเป็น ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ ร้อยละ 1.31 การพัฒนาบุคลากรของเทศบาลด้านต่างๆ ตามความเหมาะสม ซ่อมแซมเส้นทางจราจรที่ชำรุด ร้อยละ 0.87 และการออกนโยบายและจัดโครงการที่ส่งเสริมด้านวัฒนธรรม ร้อยละ 0.44 ตามลำดับ

ตาราง 20 (ต่อ)

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
เทศบาลเมืองปัตตานี		
1. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน	65	27.20
2. การซ่อมแซมกล้องวงจรปิดที่มีปัญหาและใช้การไม่ได้	5	2.09
3. ความจริงใจของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล เข้าถึงและใกล้ชิดกับประชาชน เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นที่พึ่งของประชาชนในชุมชนได้จริง	39	16.32
4. ความยุติธรรมในการรับฟังข้อมูลต่าง ๆ ของประชาชนในแต่ละชุมชน และความเป็นกลางในการแก้ไขปัญหาของแต่ละชุมชน	13	5.43
5. ปรับปรุงเรื่องการจราจรบนถนนสายมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี	9	3.76
6. แก้ไขปัญหาการติดยาเสพติดของเยาวชนในพื้นที่	14	5.86
7. พัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น	4	1.67
8. การรักษาความสะอาด จัดระเบียบเมืองให้มีความเป็นเอกลักษณ์	3	1.25
9. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมภายในชุมชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี	8	3.35
10. ความซื่อสัตย์ ความเป็นธรรม ความโปร่งใสในการบริหารงาน	19	7.95
11. ดูแลและบริการประชาชนของเจ้าหน้าที่เทศบาลด้วยความเสมอภาค และเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ มีจิตบริการ มนุษย์สัมพันธ์ดี	20	8.38
12. การกระจายข่าวสารและประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรม โครงการ และผลการดำเนินงานของเทศบาลให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง	13	5.44
13. เพิ่มความสว่างของระบบไฟฟ้าสาธารณะตามจุดต่างๆ ในเทศบาล	7	2.93
14. การจัดการมูลฝอย โดยเพิ่มจุดรองรับหรือภาชนะใส่ขยะให้มากขึ้น	1	0.42
15. กระจายการพัฒนาท้องถิ่นสู่ชุมชนในพื้นที่อย่างเท่าเทียมกัน อย่าให้ความสำคัญกับเฉพาะชุมชนในเขตเมืองเท่านั้น	5	2.09
16. การใช้จ่ายงบประมาณอย่างคุ้มค่ามากที่สุด	2	0.84
17. การพัฒนาประชาชนในพื้นที่ให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีน้ำใจ รู้จักช่วยเหลือและให้อภัยซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นพื้นฐานที่ดีต่อการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่อย่างยั่งยืน	3	1.25
18. สนับสนุนให้มีกิจกรรมนันทนาการ เช่น การกีฬา ดนตรี เป็นต้น	3	1.25
19. การปฏิบัติงานและช่วยเหลือด้านต่างๆ ของเทศบาลที่มีความล่าช้า ให้มีความรวดเร็วมากขึ้น	6	2.51
รวม	239	100.0

จากตาราง 20 ความคิดเห็นที่มีต่อคณะผู้บริหารเทศบาลว่าควรปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดของประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี พบว่าความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนมากที่สุด ร้อยละ 27.20 รองลงมาคือความจริงใจของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล เข้าถึงและใกล้ชิดกับประชาชน เพื่อให้เกิดความรู้สึกรู้สึกว่าเป็นที่พึ่งของประชาชนในชุมชนได้จริง ร้อยละ 16.32 การดูแลและบริการประชาชนของเจ้าหน้าที่เทศบาลด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ มีจิตบริการ มนุษย์สัมพันธ์ดี ร้อยละ 8.38 ความซื่อสัตย์ ความเป็นธรรม ความโปร่งใสในการบริหารงาน ร้อยละ 7.95 แก้ไขปัญหาการติดยาเสพติดของเยาวชนในพื้นที่ ร้อยละ 5.86 ความยุติธรรมในการรับฟังข้อมูลต่างๆ ของประชาชนในแต่ละชุมชน และความเป็นกลางในการแก้ไขปัญหาของแต่ละชุมชน การกระจายข่าวสารและการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรม การดำเนินโครงการ และผลการดำเนินงานของเทศบาลให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง ร้อยละ 5.44 ปรับปรุงเรื่องการจราจรบนถนนสายมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ร้อยละ 3.76 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมภายในชุมชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ร้อยละ 3.35 เพิ่มความสว่างของระบบไฟฟ้าสาธารณะตามจุดต่างๆ ในเขตเทศบาล ร้อยละ 2.93 การปฏิบัติงานและการช่วยเหลือด้านต่างๆ ของเทศบาลที่มีความล่าช้าให้มีความรวดเร็วมากขึ้น ร้อยละ 2.51 การซ่อมแซมกล้องวงจรปิดที่มีปัญหาและใช้การไม่ได้ กระจายการพัฒนาท้องถิ่นสู่ชุมชนในพื้นที่อย่างเท่าเทียมกันอย่าให้ความสำคัญกับเฉพาะชุมชนในเขตเมืองเท่านั้น ร้อยละ 2.09 พัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น ร้อยละ 1.67 การรักษาความสะอาด จัดระเบียบบ้านเมืองให้มีความเป็นเอกลักษณ์ การพัฒนาประชาชนในพื้นที่ให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีน้ำใจ รู้จักช่วยเหลือและให้อภัยซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นพื้นฐานที่ดีต่อการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่อย่างยั่งยืน สนับสนุนให้มีกิจกรรมด้านนันทนาการ เช่น การกีฬา ดนตรี เป็นต้น ร้อยละ 1.25 การใช้จ่ายงบประมาณอย่างคุ้มค่ามากที่สุด ร้อยละ 0.84 และการจัดการขยะมูลฝอยโดยเพิ่มจุดรองรับหรือภาชนะใส่ขยะให้มากขึ้น ร้อยละ 0.42 ตามลำดับ

ตาราง 21 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจะให้เทศบาลทำอะไร เพื่อประชาชนในท้องถิ่นบ้าง (ความต้องการสูงสุด)

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
เทศบาลนครหาดใหญ่		
1. ส่งเสริมการสร้างอาชีพ พัฒนาฝีมือแรงงานของประชาชนที่มีรายได้น้อยหรือว่างงาน	5	2.29
2. เพิ่มความสว่างของระบบไฟฟ้าสาธารณะ	3	1.38
3. ดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน	38	17.43
4. การกระตุ้นระบบเศรษฐกิจและส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่นให้ดีขึ้นโดยร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง	45	20.64
5. สร้างความสามัคคีของประชาชนในท้องถิ่น	9	4.13
6. แก้ไขปัญหาการจราจรติดขัด	8	3.67
7. แก้ไขปัญหาหยาเสพติด	15	6.88
8. จัดโครงการส่งเสริมทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติการให้กับชุมชน	2	0.92
9. จัดระเบียบสังคมเพื่อให้นครหาดใหญ่เป็นเมืองน่าอยู่อย่างแท้จริง	17	7.80
10. ปรับปรุงความสะอาดของตลาดสด	7	3.21
11. ควบคุม ประสานความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดระเบียบสถานบันเทิง ร้านเกมส์ อินเทอร์เน็ต ที่เป็นแหล่งมั่วสุมของเยาวชน	18	8.26
12. ดำเนินงานตามนโยบายที่สัญญาไว้กับประชาชนขณะหาเสียงเลือกตั้ง	6	2.75
13. ความซื่อสัตย์สุจริต ความโปร่งใสในการบริหารงาน	29	13.30
ลงพื้นที่สำรวจ รับฟังปัญหาและความต้องการต่างๆ ของประชาชน	16	7.34
รวม	218	100.0

จากตาราง 21 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจะให้เทศบาลทำอะไรเพื่อประชาชนในท้องถิ่นบ้าง (ความต้องการสูงสุด) ของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ พบว่าการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจและส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่นให้ดีขึ้นโดยร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องมากที่สุด ร้อยละ 20.64 รองลงมาคือดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ร้อยละ 17.43 ความซื่อสัตย์สุจริต ความโปร่งใสในการบริหารงาน ร้อยละ 13.30 ควบคุม ประสานขอความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดระเบียบสถานบันเทิง ร้านเกมส์ ร้านอินเทอร์เน็ต ที่เป็นแหล่งมั่วสุมของเยาวชน ร้อยละ 8.26 การจัดระเบียบสังคมเพื่อให้นครหาดใหญ่เป็นเมืองน่าอยู่อย่างแท้จริง ร้อยละ 7.80 เทศบาลลงพื้นที่สำรวจรับฟังปัญหาและความต้องการต่างๆ ของประชาชน ร้อยละ 7.34 แก้ไขปัญหาหยาเสพติด

ร้อยละ 6.88 สร้างความสามานสามัคคีของประชาชนในท้องถิ่น ร้อยละ 4.13 แก้ไขปัญหาการจราจรติดขัด ร้อยละ 3.67 ปรับปรุงความสะอาดของตลาดสด ร้อยละ 3.21 ดำเนินงานตามนโยบายที่ได้สัญญาไว้กับประชาชนขณะหาเสียงเลือกตั้ง ร้อยละ 2.75 ส่งเสริมการสร้างอาชีพพัฒนาฝีมือแรงงานของประชาชนที่มีรายได้น้อยหรือว่างงาน ร้อยละ 2.29 เพิ่มความสว่างของระบบไฟฟ้าสาธารณะ ร้อยละ 1.38 และจัดโครงการส่งเสริมทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติการให้กับชุมชน ร้อยละ 0.92 ตามลำดับ

ตาราง 21 (ต่อ)

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
เทศบาลเมืองปัตตานี		
1. การเข้าถึงประชาชนเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้มากขึ้น มีความตั้งใจและจริงจังในการแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง	29	14.09
2. ส่งเสริมอาชีพและช่วยเหลือผู้ว่างงานให้มีรายได้ เช่น ทุ่มงบประมาณ ตั้งศูนย์ฝึกอาชีพ พร้อมส่งวิทยากรมาสอนการฝึกอาชีพต่างๆ	8	3.88
3. การดูแลและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในชุมชนอย่างเข้มงวดและต่อเนื่อง มีการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพิ่มเติมให้ทั่วเทศบาล	48	23.30
4. แก้ไขเรื่องเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาและกระตุ้นเศรษฐกิจ	21	10.19
5. แก้ปัญหาเยาวชนติดยาเสพติดและมั่วสุมตามสถานบันเทิง โดยเข้มงวดในการตรวจตราและการออกใบอนุญาต การเปิดร้านลักษณะดังกล่าว	25	12.13
6. จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความสามัคคีภายในชุมชน	13	6.31
7. ปรับปรุงถนนสายรอง รวมถึงความสะอาดของพื้นถนนสายต่างๆ	2	0.97
8. ความสว่างของไฟฟ้า และความสะอาดด้านสาธารณสุขโรคต่างๆ	4	1.94
9. การใช้จ่ายงบประมาณอย่างคุ้มค่ามากที่สุด	2	0.97
10. เปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ถึงการทำงานของเทศบาล มีการชี้แจงโครงการต่างๆ และประโยชน์ที่ประชาชนพึงจะได้รับ	5	2.43
11. จัดระเบียบและควบคุมเรื่องการจราจรในเขตเทศบาล	7	3.40
12. สร้างสวนสาธารณะ สถานที่ออกกำลังกาย สนามเด็กเล่นระดับชุมชนเพิ่มขึ้น เพื่อส่งเสริมการดูแลสุขภาพของประชาชนในพื้นที่	9	4.37
13. ให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมในโอกาสวันสำคัญต่างๆ ให้มากกว่าเดิม	1	0.48
14. เร่งสร้างความสมานฉันท์ของคนในพื้นที่ และสร้างความเข้าใจ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับปัญหาชายแดนใต้แก่ประชาชน	17	8.26
15. จัดตั้งงบประมาณส่วนหนึ่งเพื่อเป็นทุนสนับสนุนนักเรียน ที่ขาดแคลน และการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ คนพิการ	3	1.46
16. จัดระเบียบตลาดสด ความสะอาด ร้านค้าริมถนนตามทางเท้าทางเดิน	10	4.85
17. สนับสนุนเรื่องการศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนในสังกัดเทศบาล ให้มีสื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอและมีคุณภาพ	2	0.97
รวม	206	100.0

จากตาราง 21 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจะให้เทศบาลทำอะไรเพื่อประชาชนในท้องถิ่นบ้าง (ความต้องการสูงสุด) ของประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี พบว่าการดูแลและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในชุมชนอย่างเข้มงวด และต่อเนื่อง มีการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพิ่มเติมให้ทั่วเทศบาลมากที่สุด ร้อยละ 23.30 รองลงมา คือการเข้าถึงประชาชนเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้มากขึ้น มีความตั้งใจและจริงจัง ในการแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง ร้อยละ 14.09 แก้ปัญหาเยาวชนติดยาเสพติดและมั่วสุมตามสถานบันเทิงโดยเข้มงวดในการตรวจตราและการออกใบอนุญาตการเปิดร้านลักษณะดังกล่าว ร้อยละ 12.13 แก้ไขเรื่องเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาและกระตุ้นเศรษฐกิจ ร้อยละ 10.19 เร่งสร้างความสมานฉันท์ของคนในพื้นที่และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปัญหาชายแดนใต้ แก่ประชาชน ร้อยละ 8.26 จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความสามัคคีภายในชุมชน ร้อยละ 6.31 จัดระเบียบตลาดสด ความสะอาด ร้านค้าริมถนนตามทางเท้าทางเดิน ร้อยละ 4.85 สร้างสวนสาธารณะ สถานที่ออกกำลังกาย สนามเด็กเล่นระดับชุมชนเพิ่มขึ้นเพื่อส่งเสริมการดูแลสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ ร้อยละ 4.37 ส่งเสริมด้านอาชีพและช่วยเหลือผู้ว่างงานให้มีรายได้ เช่น ทุ่มงบประมาณตั้งศูนย์ฝึกอาชีพ พร้อมส่งวิทยากรมาสอนการฝึกอาชีพต่างๆ ร้อยละ 3.88 จัดระเบียบและควบคุมเรื่องการจราจรในเขตเทศบาล ร้อยละ 3.40 เปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ถึงการทำงานของเทศบาล มีการชี้แจงโครงการต่างๆ และประโยชน์ที่ประชาชนพึงจะได้รับ ร้อยละ 2.43 ความสว่างของไฟฟ้า และความสะอาดด้านสาธารณสุขประเภทต่างๆ ร้อยละ 1.94 จัดตั้งงบประมาณส่วนหนึ่งเพื่อเป็นทุนสนับสนุนนักเรียนที่ขาดแคลน และการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ คนพิการ ร้อยละ 1.46 ปรับปรุงถนนสายรอง รวมถึงความสะอาดของพื้นถนนตามสายต่างๆ การใช้จ่ายงบประมาณอย่างคุ้มค่ามากที่สุด สนับสนุนเรื่องการศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนในสังกัดเทศบาลให้มีสื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอและมีคุณภาพ ร้อยละ 0.97 และให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมในโอกาสวันสำคัญต่างๆ ให้มากกว่าเดิม ร้อยละ 0.48 ตามลำดับ

ซึ่งหากพิจารณาจากการตอบคำถามปลายเปิดจากการวิจัยเรื่องความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ศึกษาเปรียบเทียบกับพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี พบว่าความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับเทศบาลในเรื่องทั่วไปมีความแตกต่างกันตามลักษณะของพื้นที่ภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ทั้ง 2 ข้อคำถาม กล่าวคือ

คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อคณะผู้บริหารเทศบาลว่าควรปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ พบว่าความซื่อสัตย์ โปร่งใส มีจริยธรรมในการบริหารงาน ไม่ทุจริตคอร์รัปชันมากที่สุด ส่วนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี พบว่าความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและเป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวของภาคใต้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้สูง และจำเป็นต้องพัฒนาด้านพื้นที่อย่างต่อเนื่องทำให้

ประชาชนเห็นว่าสิ่งนี้มีความสำคัญที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ส่วนพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี มีปัญหาด้านการพัฒนาพื้นที่ ปัญหาสังคมจิตวิทยา ปัญหาด้านความไม่สงบในพื้นที่ ทำให้การปรับปรุงแก้ไขในเรื่องการสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนถือเป็นเรื่องที่สำคัญมากที่สุด

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจะให้เทศบาลทำอะไร เพื่อประชาชนในท้องถิ่นบ้าง (ความต้องการสูงสุด) ของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ พบว่าการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจและส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่นให้ดีขึ้นโดยร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องมากที่สุด ส่วนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี พบว่าการดูแลและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในชุมชนอย่างเข้มงวดและต่อเนื่อง มีการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพิ่มเติมให้ทั่วเทศบาลมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ถือเป็นศูนย์กลางของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของภาคใต้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องมีการกระตุ้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตและการทำมาหากินของประชาชนในพื้นที่ ส่วนพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีการเกิดปัญหาด้านความไม่สงบในพื้นที่มีอย่างต่อเนื่องทำให้ประเด็นด้านการดูแลและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนมีความสำคัญและเป็นความต้องการมากที่สุด

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ : ศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี ศึกษาเปรียบเทียบระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ระหว่างเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี ทำการศึกษาเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ แล้วนำมาวิเคราะห์ประมวลผลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Correlation) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบการเข้า (Enter Multiple Regression) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบ (T-test) สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยด้านสถานภาพของพื้นที่

ผลการศึกษา พบว่าเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานีมีลักษณะกิจกรรมเศรษฐกิจของชุมชนพาณิชย์กรรมเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 71.4 และ 65.3 รองลงมาคือกึ่งอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ 14.4 และ 18.7 และเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 14.2 และ 16.1 ตามลำดับ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวของทั้ง 2 พื้นที่ พบว่าสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่โดยรวมทั้งหมดที่ทั้ง 2 พื้นที่ที่มีลักษณะกิจกรรมเศรษฐกิจของชุมชนเป็นพาณิชย์กรรมมากที่สุด รองลงมาคือ กึ่งอุตสาหกรรม และเกษตรกรรม ตามลำดับ

ส่วนลักษณะสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ พบว่ามากกว่า 3 ใน 4 มีการผสมผสานและยอมรับในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 79.2 และ 86.1 ตามลำดับ ขณะที่มีการนับถือศาสนาอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว มีร้อยละ 20.8 และ 13.9 ตามลำดับ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวของทั้ง 2 พื้นที่ พบว่าสอดคล้องกับสภาพ

ความเป็นจริงของพื้นที่โดยรวมทั้งหมดที่ทั้ง 2 พื้นที่มีลักษณะสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีการผสมผสานและยอมรับในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาเป็นการนับถือศาสนาอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ในประเด็นการนับถือศาสนาอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวจะเห็นได้ว่าในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่มีจำนวนสูงกว่าเทศบาลเมืองปัตตานีเล็กน้อยนั้นก็สอดคล้องกับความเป็นจริงของพื้นที่ที่ว่าในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่มีจำนวนประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามซึ่งมีจำนวนน้อยกว่าประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานอาศัยในพื้นที่ในลักษณะกระจุกตัวในชุมชน ส่วนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีมีจำนวนประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธซึ่งมีจำนวนน้อยกว่าประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานอาศัยในพื้นที่ในลักษณะกระจายตัวในทุกชุมชน และสามารถสรุปในรูปแบบตารางดังนี้

ตาราง 22 สรุปผลเกี่ยวกับปัจจัยด้านสภาพของพื้นที่ของกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยด้านสภาพของพื้นที่	ลักษณะพื้นที่ที่อาศัย	
	เทศบาลนครหาดใหญ่	เทศบาลเมืองปัตตานี
ลักษณะกิจกรรมเศรษฐกิจของชุมชน		
เกษตรกรรม	14.2	16.1
พาณิชย์กรรม	71.4	65.3
กึ่งอุตสาหกรรม	14.4	18.7
ลักษณะสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่		
นับถือศาสนาอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว	20.8	13.9
มีการผสมผสานและยอมรับในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม	79.2	86.1

2. ปัจจัยด้านสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมส่วนบุคคล

ผลการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่มากกว่าครึ่งหนึ่งหรือคิดเป็นร้อยละ 62.5 นับถือศาสนาพุทธ รองลงมานับถือศาสนาอิสลาม และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 36.5 และ 1.0 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีมากกว่าครึ่งหนึ่งหรือคิดเป็นร้อยละ 52.6 นับถือศาสนาอิสลาม รองลงมาคือ ศาสนาพุทธและอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 45.3 และ 2.1 ตามลำดับ ส่วนจำนวนปีที่ศึกษาตั้งแต่การศึกษาระดับต่ำสุดจนถึงการศึกษาระดับสูงสุดใกล้เคียงกันคือ ต่ำสุด 4 ปี เท่ากัน และสูงสุด 21 และ 22 ปี ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยจำนวนปีที่ศึกษาเท่ากับ 14.08 และ 14.41 ตามลำดับ และกลุ่มตัวอย่าง

ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ มีรายได้ต่ำสุด 4,500 บาท สูงสุด 100,000 บาท ค่าเฉลี่ย 15,679.92 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 12478.30 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี มีรายได้ต่อเดือนต่ำสุด 3,000 บาท สูงสุด 150,000 บาท ค่าเฉลี่ย 15,212.55 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 14130.02 และสามารถสรุปในรูปแบบตารางดังนี้

ตาราง 23 สรุปผลเกี่ยวกับปัจจัยด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยส่วนบุคคล	ลักษณะพื้นที่ที่อาศัย	
	เทศบาลนครหาดใหญ่	เทศบาลเมืองปัตตานี
ศาสนา		
พุทธ	62.5	45.3
อิสลาม	36.5	52.6
อื่นๆ	1.0	2.1
การศึกษา		
จำนวนปีที่ศึกษาจริงตั้งแต่การศึกษาระดับต่ำสุดจนถึงการศึกษาระดับสูงสุด	ต่ำสุด 4 ปี สูงสุด 21 ปี	ต่ำสุด 4 ปี สูงสุด 22 ปี
รายได้		
รายได้ต่อเดือน	ต่ำสุด 4,500 บาท สูงสุด 100,000 บาท	ต่ำสุด 3,000 บาท สูงสุด 150,000 บาท

3. ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม

ผลการศึกษา พบว่าต้นทุนทางสังคมของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ และเทศบาลเมืองปัตตานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ทั้ง 2 พื้นที่ที่มีต้นทุนทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความศรัทธาที่มีต่อผู้นำและคณะผู้บริหารเทศบาล ความรู้สึกไว้วางใจทางสังคม ความผูกพันที่มีต่อท้องถิ่น และการเข้าร่วมเครือข่ายสมาชิก/กลุ่มต่างๆในท้องถิ่น ส่วนด้านความสัมพันธ์กับผู้นำทางการเมือง ทั้ง 2 พื้นที่ที่มีต้นทุนทางสังคมอยู่ในระดับต่ำ โดยสามารถแยกพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้

ความศรัทธาที่มีต่อผู้นำและคณะผู้บริหารเทศบาล พบว่า ประชาชนทั้ง 2 พื้นที่ มีความศรัทธาที่มีต่อผู้นำและคณะผู้บริหารเทศบาลอยู่ในระดับปานกลางในทุกหัวข้อการประเมิน ได้แก่ การให้ความเชื่อมั่นในการบริหารงานของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล การให้การยอมรับ เชื่อถือและเชื่อฟังผู้นำในชุมชน และการเชื่อถือในสิ่งที่สมาชิกสภาเทศบาลหรือผู้นำในชุมชนพูดให้ฟัง

ความรู้สึกไว้วางใจทางสังคม พบว่า ประชาชนทั้ง 2 พื้นที่ที่มีความรู้สึกไว้วางใจทางสังคมอยู่ในระดับสูง ได้แก่ เมื่อมีใครให้ความช่วยเหลือในเรื่องใดก็ตาม จะเห็นความดีและจะช่วยเหลือตอบแทนทันทีเมื่อมีโอกาส และมีความรู้สึกไว้วางใจทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การได้รับความช่วยเหลือส่วนตัวจากสมาชิกสภาเทศบาลหรือเพื่อนบ้านข้างเคียง และการเชื่อมั่นหรือไว้วางใจต่อเพื่อนบ้านใกล้เคียง

ความผูกพันที่มีต่อท้องถิ่น พบว่า ประชาชนทั้ง 2 พื้นที่ที่มีความผูกพันที่มีต่อท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลางในทุกข้อคำถาม ได้แก่ เวลาที่มีกิจกรรมชุมชนนั้นชาวบ้านในพื้นที่ช่วยเหลือกันทุกครั้ง คนทั่วไปในชุมชนทุกคนมีอะไรก็ช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่ และเมื่อมีกิจกรรมในชุมชนก็เข้าร่วมกิจกรรม

การเข้าร่วมเครือข่ายสมาชิก/กลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่น พบว่า ประชาชนทั้ง 2 พื้นที่ที่มีการเข้าร่วมเครือข่ายสมาชิก/กลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลางในทุกข้อคำถาม ได้แก่ การเป็นสมาชิกของกลุ่มอาสาสมัคร เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มสมาคมแม่บ้าน หรืออื่นๆ การได้ร่วมพบปะพูดคุยกับกลุ่มเพื่อนหรือเครือข่าย กลุ่มต่างๆ ในชุมชน และการเข้าร่วมหรือพยายามจัดตั้งกลุ่ม เครือข่ายเพื่อช่วยเหลือเพื่อนบ้านข้างเคียงในเรื่องต่างๆ

ความสัมพันธ์กับผู้นำทางการเมือง พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่มีความสัมพันธ์กับผู้นำทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำในทุกข้อคำถาม ได้แก่ การรู้จักและคุ้นเคยกับคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล ญาติพี่น้องหรือคนใกล้ชิดเป็นคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลหรือดำรงตำแหน่งทางด้านการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การรู้จักให้หรือได้รับความช่วยเหลือกับผู้นำทางการเมืองระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น ในขณะที่ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองปัตตานีมีความสัมพันธ์กับผู้นำทางการเมืองในประเด็นดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลาง และสามารถสรุปในรูปแบบตารางดังนี้

ตาราง 24 สรุปผลเกี่ยวกับปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม

ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม	ระดับความคิดเห็น	
	เทศบาลนครหาดใหญ่	เทศบาลเมืองปัตตานี
	ระดับ	ระดับ
ความศรัทธาที่มีต่อผู้นำและคณะผู้บริหารเทศบาล		
1. ความเชื่อมั่นในการบริหารงานของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล	ปานกลาง	ปานกลาง
2. การยอมรับ เชื่อถือ และเชื่อฟังผู้นำในชุมชนของท่าน	ปานกลาง	ปานกลาง
3. เชื่อถือในสิ่งที่สมาชิกสภาเทศบาลหรือผู้นำชุมชนของท่านพูดให้ฟัง	ปานกลาง	ปานกลาง
ภาพรวม	ปานกลาง	ปานกลาง
ความรู้สึกไว้วางใจทางสังคม		
4. เมื่อมีใครให้ความช่วยเหลือในเรื่องใดแก่ท่าน ท่านเห็นความดีและจะช่วยเหลือตอบแทนเมื่อมีโอกาส	สูง	สูง
5. ได้รับความช่วยเหลือส่วนตัวจากสมาชิกสภาเทศบาลหรือเพื่อนบ้าน	ปานกลาง	ปานกลาง
6. เชื่อมั่นหรือไว้วางใจต่อเพื่อนบ้านใกล้เคียง	ปานกลาง	ปานกลาง
ภาพรวม	ปานกลาง	ปานกลาง
ความผูกพันที่มีต่อท้องถิ่น		
7. เวลาที่มีกิจกรรมประจำชุมชนนั้นชาวบ้านในพื้นที่ช่วยเหลือกันทุกครั้ง	ปานกลาง	ปานกลาง
8. คนทั่วไปในชุมชนทุกคนมีอะไรก็ช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่	ปานกลาง	ปานกลาง
9. เมื่อมีกิจกรรมในชุมชน ส่วนใหญ่ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรม	ปานกลาง	ปานกลาง
ภาพรวม	ปานกลาง	ปานกลาง
การเข้าร่วมเครือข่ายสมาชิก/กลุ่มต่าง ๆ ในท้องถิ่น		
10. ท่านเป็นสมาชิกของกลุ่มอาสาสมัคร เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มสมาคมแม่บ้านหรืออื่นๆ	ปานกลาง	ปานกลาง

ตาราง 24 (ต่อ)

ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม	ระดับความคิดเห็น	
	เทศบาลนครหาดใหญ่	เทศบาลเมืองปัตตานี
	ระดับ	ระดับ
11. ร่วมพบปะพูดคุยกับกลุ่มเพื่อนหรือเครือข่าย กลุ่มต่างๆ ในชุมชน	ปานกลาง	ปานกลาง
12. เข้าร่วมหรือพยายามจัดตั้งกลุ่ม เครือข่าย เพื่อช่วยเหลือเพื่อนบ้านข้างเคียงเรื่องต่างๆ	ปานกลาง	ปานกลาง
ภาพรวม	ปานกลาง	ปานกลาง
ความสัมพันธ์กับผู้นำทางการเมือง		
13. ท่านรู้จักและคุ้นเคยกับคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล	ต่ำ	ปานกลาง
14. ท่านมีญาติพี่น้องหรือคนใกล้ชิดเป็นคณะผู้บริหารหรือสมาชิกสภาเทศบาล หรือดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับชาติและท้องถิ่น	ต่ำ	ปานกลาง
15. รู้จักและให้หรือได้รับความช่วยเหลือกับผู้นำทางการเมืองทั้งระดับชาติหรือท้องถิ่น	ต่ำ	ปานกลาง
ภาพรวม	ต่ำ	ต่ำ
ค่าเฉลี่ยรวม	ปานกลาง	ปานกลาง

4. ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง

ผลการศึกษา พบว่าการสื่อสารทางการเมืองของประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่าประชาชนทั้ง 2 เขตพื้นที่มีการสื่อสารทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีความสนใจทางการเมือง การได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง และสามารถแยกพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้

ความสนใจทางการเมือง พบว่าประชาชนทั้ง 2 เขตพื้นที่ที่มีความสนใจทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลางในทุกข้อคำถาม ได้แก่ การให้ความสนใจและติดตามข่าวสารในเรื่องการเมืองการปกครองไทยโดยทั่วไปผ่านสื่อต่างๆ การให้ความสนใจและติดตามเกี่ยวกับการทำงานของเทศบาล เช่น การจัดเก็บภาษี, รายได้ และโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น การสอบถามหรือพูดคุยกับญาติ พี่น้อง หรือเพื่อนบ้านที่รู้จักเกี่ยวกับข่าวสารต่างๆ ของเทศบาล

การได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมือง พบว่าประชาชนทั้ง 2 เขตพื้นที่ที่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลางในทุกข้อคำถาม ได้แก่ การพูดคุยกับญาติ พี่น้อง หรือ

เพื่อนบ้านเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นและการให้บริการสาธารณะของเทศบาลภายในชุมชน คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา เจ้าหน้าที่เทศบาล หรือผู้นำชุมชนได้แจ้งข่าวสารการทำงานของเทศบาล ผ่านสื่อต่างๆ เช่น การบอกเล่า วิทยุ หนังสือพิมพ์ จดหมายข่าว หรือวารสาร การอ่าน หนังสือพิมพ์ เอกสาร วารสาร ฟังวิทยุ หรือดูโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับข่าวสารเทศบาล และสามารถสรุป ในรูปแบบตารางดังนี้

ตาราง 25 สรุปผลเกี่ยวกับปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง

ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง	ระดับความคิดเห็น	
	เทศบาลนครหาดใหญ่	เทศบาลเมืองปัตตานี
	ระดับ	ระดับ
ด้านการสื่อสารทางการเมือง		
ความสนใจทางการเมือง		
1. ให้ความสนใจและติดตามข่าวสารเรื่อง การเมืองการปกครองไทยทั่วไปผ่านสื่อต่างๆ	ปานกลาง	ปานกลาง
2. สนใจและติดตามการทำงานของเทศบาล เช่น การเก็บภาษี และโครงการต่างๆ	ปานกลาง	ปานกลาง
3. สอบถามหรือพูดคุยกับญาติพี่น้อง หรือ เพื่อนบ้านที่รู้จักเกี่ยวกับข่าวสารต่างๆ ของเทศบาล	ปานกลาง	ปานกลาง
ภาพรวม	ปานกลาง	ปานกลาง
การได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมือง		
4. พูดคุยกับญาติ พี่น้อง หรือเพื่อนบ้าน เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นและการให้บริการ สาธารณะของเทศบาลภายในชุมชน	ปานกลาง	ปานกลาง
5. ผู้บริหาร สมาชิกสภา เจ้าหน้าที่เทศบาล หรือผู้นำชุมชนได้แจ้งข่าวสารการทำงานของ เทศบาลผ่านสื่อต่างๆ เช่น การบอกเล่า ฟัง วิทยุ หนังสือพิมพ์ จดหมายข่าว หรือวารสาร	ปานกลาง	ปานกลาง
6. อ่านหนังสือพิมพ์ วารสาร หรือฟังวิทยุ เกี่ยวกับข่าวสารเทศบาล	ปานกลาง	ปานกลาง
ภาพรวม	ปานกลาง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	ปานกลาง	ปานกลาง

5. ปัจจัยด้านการระดมทางการเงิน

ผลการศึกษา พบว่าการระดมทางการเงินของประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่าประชาชนทั้ง 2 พื้นที่มีการระดมทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการระดมทางการเงินในเรื่องการถูกโน้มน้าวหรือชักชวน การเปิดโอกาสทางการเงิน อยู่ในระดับปานกลาง และมีการแบ่งผลประโยชน์ทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ โดยสามารถแยกพิจารณาเป็นรายด้านดังนี้

การถูกโน้มน้าวหรือชักชวน พบว่าประชาชนทั้ง 2 เขตพื้นที่ที่มีการระดมทางการเงินโดยการถูกโน้มน้าวหรือชักชวนอยู่ในระดับปานกลางในทุกข้อคำถาม ได้แก่ ในการเลือกตั้งทุกครั้งมักจะไปเลือกผู้สมัครตามที่ได้รับการร้องขอ เจ้าหน้าที่เทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล คณะผู้บริหารเทศบาล เคยมาชักชวนและขอให้ไปเข้าร่วมในกิจกรรมที่ทางเทศบาลจัดขึ้น ในการเลือกตั้งคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลมักเลือกคนของพรรคการเมืองหรือกลุ่มคนที่มาชักชวนให้ช่วยลงคะแนนเลือกตั้ง

การเปิดโอกาสทางการเงิน พบว่าประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่เปิดโอกาสให้เข้ามีส่วนร่วมตัดสินใจในการทำงานของเทศบาลบ้าง เช่น การเสนอและแสดงความคิดเห็นโครงการต่างๆ การประชุมโดยให้ประชาชนเข้าร่วมหารือ การร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงานต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ในเขตเทศบาลเมืองปัตตานีมีการเปิดโอกาสทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ ส่วนในข้อคำถามอื่นทั้ง 2 พื้นที่ทางเทศบาลมีการเปิดโอกาสทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การไปร่วมงานของท้องถิ่นหรืองานประจำชุมชนตามที่ได้รับทราบข่าวหรือมีเพื่อนบ้านใกล้เคียงหรือกลุ่มคนมาชักชวน การเข้าไปร่วมกิจกรรมของเทศบาล เช่น การประชุมของชุมชนหรือกิจกรรมประชาคมชุมชน ตามที่ผู้นำชุมชนขอความร่วมมือ

การแบ่งผลประโยชน์ทางการเงิน พบว่าประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่มีการแบ่งผลประโยชน์ทางการเงินโดยในการเลือกตั้งทุกครั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้มีการร้องขอและขอชื่อเสียงให้เลือกตนอยู่ในระดับต่ำ ในขณะที่ในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้มีการร้องขอและขอชื่อเสียงให้เลือกตนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในข้อคำถามอื่นๆ ทั้ง 2 พื้นที่มีการแบ่งผลประโยชน์ทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ ผู้สมัครเลือกตั้งเคยมาชักชวนและให้เป็นหัวคะแนน และพร้อมที่จะสนับสนุนหรือช่วยเหลือประชาชน และในการเลือกตั้งคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลมักเลือกคนของพรรคการเมืองหรือกลุ่มคนที่ให้ผลประโยชน์ เช่น ให้ค่าตอบแทน การร่วมงานเลี้ยง เป็นหัวคะแนน และสามารถสรุปในรูปแบบตารางดังนี้

ตาราง 26 สรุปผลเกี่ยวกับปัจจัยด้านการระดมทุนทางการเงิน

ปัจจัยด้านการระดมทุนทางการเงิน	ระดับความคิดเห็น	
	เทศบาลนครหาดใหญ่	เทศบาลเมืองปัตตานี
	ระดับ	ระดับ
ด้านการระดมทุนทางการเงิน		
การถูกโน้มน้าวหรือชักชวน		
1. ในการเลือกตั้งทุกครั้งท่านมักเลือกผู้สมัครตามที่ได้รับรื่องขอ	ปานกลาง	ปานกลาง
2. เจ้าหน้าที่ สมาชิกสภา หรือคณะผู้บริหารเทศบาล เคยมาชักชวนท่านเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางเทศบาลจัดขึ้น	ปานกลาง	ปานกลาง
3. ในการเลือกตั้งคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล ท่านมักเลือกคนของพรรคการเมืองหรือกลุ่มคนที่มาชักชวนให้ช่วยลงคะแนนเลือกตั้ง	ปานกลาง	ปานกลาง
ภาพรวม	ปานกลาง	ปานกลาง
การเปิดโอกาสทางการเมือง		
4. เทศบาลเปิดโอกาสให้ท่านเข้ามีส่วนร่วมตัดสินใจในการทำงานของเทศบาลบ้าง เช่น การเสนอและแสดงความคิดเห็นโครงการต่าง ๆ การประชุมโดยให้ประชาชนเข้าร่วมหรือ การร่วมเป็นกรรมการ/คณะทำงาน	ปานกลาง	ต่ำ
5. ท่านมักจะไปร่วมงานของท้องถิ่นหรืองานประจำชุมชนตามที่รับทราบข่าวหรือมีเพื่อนบ้านใกล้เคียงหรือกลุ่มคนมาชักชวน	ปานกลาง	ปานกลาง
6. ได้เข้าไปร่วมในกิจกรรมของเทศบาล เช่น การประชุมของชุมชนหรือกิจกรรมประชาคมชุมชน ตามที่ผู้นำชุมชนขอความร่วมมือ	ปานกลาง	ปานกลาง
ภาพรวม	ปานกลาง	ปานกลาง
การแบ่งผลประโยชน์ทางการเมือง		
7. ในการเลือกตั้งทุกครั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้มีการรื่องขอและขอซื้อเสียงให้เลือกตน	ต่ำ	ปานกลาง

ตาราง 26 (ต่อ)

ปัจจัยด้านการระดมทางการเงิน	ระดับความคิดเห็น	
	เทศบาลนครหาดใหญ่	เทศบาลเมืองปัตตานี
	ระดับ	ระดับ
8. ผู้สมัครรับเลือกตั้งเคยมาชักชวนและให้ท่านเป็นหัวคะแนน และท่านพร้อมที่จะสนับสนุน/ช่วยเหลือ	ต่ำ	ต่ำ
9. การเลือกตั้งคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล มักเลือกคนของพรรคการเมืองหรือกลุ่มคนที่ให้ผลประโยชน์ เช่น ให้ค่าตอบแทน การร่วมงานเลี้ยง การเป็นหัวคะแนน	ต่ำ	ต่ำ
ภาพรวม	ต่ำ	ต่ำ
ค่าเฉลี่ยรวม	ปานกลาง	ปานกลาง

6. ปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง

จากการศึกษาพบว่าประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่มีคะแนนความรู้ทางการเมืองเฉลี่ย 6.96 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.51 ประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี มีคะแนนความรู้ทางการเมืองเฉลี่ย 6.26 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.75 เมื่อนำคะแนนมาจัดกลุ่มระดับความรู้ พบว่าระดับความรู้ทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่มากกว่าครึ่งหนึ่ง หรือร้อยละ 62.5 มีความรู้อยู่ในระดับมาก มีความรู้ในระดับปานกลาง และระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 35.9 และ 1.5 ตามลำดับ ในขณะที่ประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีมีความรู้ระดับมากและปานกลางอยู่ในสัดส่วนที่เท่ากันคือ ร้อยละ 46.8 และมีความรู้ระดับน้อย ร้อยละ 6.3 โดยสามารถแยกพิจารณาเป็นรายด้านดังนี้

ความรู้ทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ ยังมีความเข้าใจผิดในบางประเด็นเกินร้อยละ 20 ได้แก่ เทศบาลนคร มีสมาชิกสภาเทศบาลได้จำนวน 24 คน (ร้อยละ 45.3) ที่ว่าการอำเภอเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ร้อยละ 39.0) ผู้เลือกประธานสภาเทศบาล ตามกฎหมายคือสมาชิกสภาเทศบาล (ร้อยละ 29.9) ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลได้โดยเขียนจดหมายร้องเรียนไปยังเทศบาลและเสนอความต้องการผ่านตัวแทนและติดตามการทำงาน (ร้อยละ 21.8)

ส่วนประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานียังมีความเข้าใจผิดในเรื่องดังกล่าวเกือบครึ่งหนึ่ง ได้แก่ เทศบาลนครมีสมาชิกสภาเทศบาลได้จำนวน 24 คน (ร้อยละ 50.5) และที่ว่าการอำเภอเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ร้อยละ 47.7) นอกจากนี้ ยังพบว่ามากกว่าร้อยละ 20 ยังมีความเข้าใจผิดในเรื่องผู้เลือกประธานสภาเทศบาลตามกฎหมายคือสมาชิกสภา

เทศบาล (ร้อยละ 35.0) ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลได้โดยเขียนจดหมายร้องเรียนไปยังเทศบาลและเสนอความต้องการผ่านตัวแทนและติดตามการทำงาน (ร้อยละ 28.7) นายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งจากประชาชน (ร้อยละ 27.4) การปกครองส่วนท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การปกครองของไทยเกิดการกระจายอำนาจ (ร้อยละ 26.1) คุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ มีสัญชาติไทย (ร้อยละ 24.2) และสมาชิกสภาเทศบาลอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี (ร้อยละ 20.8) และสามารถสรุปในรูปแบบตารางดังนี้

ตาราง 27 สรุปผลเกี่ยวกับประเด็นความรู้ทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานีเป็นรายข้อและระดับความรู้ทางการเมืองในภาพรวม

คำถาม	เทศบาลนครหาดใหญ่		เทศบาลเมืองปัตตานี	
	ตอบถูก	ตอบผิด	ตอบถูก	ตอบผิด
เทศบาลเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่น	90.1	9.9	86.8	13.2
การปกครองส่วนท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การปกครองเกิดการกระจายอำนาจ	86.1	13.9	73.9	26.1
สมาชิกสภาเทศบาล มีตำแหน่งคราวละ 4 ปี	86.6	13.4	79.2	20.8
เทศบาลนคร มีสมาชิกสภาเทศบาล 24 คน	54.7	45.3	49.5	50.5
ที่ว่าการอำเภอไม่ใช่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	61.0	39.0	52.6	47.4
ประชาชนมีส่วนร่วมบริหารงานเทศบาลได้โดยเขียนจดหมายร้องเรียนไปยังเทศบาล เสนอความต้องการผ่านตัวแทน ติดตามการทำงาน	78.2	21.8	71.3	28.7
ผู้ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลต้องมีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ สัญชาติไทย	86.1	13.9	75.8	24.2
ผู้เลือกประธานสภาเทศบาล ตามกฎหมายคือสมาชิกสภาเทศบาล	70.1	29.9	65.0	35.0
นายกเทศมนตรี มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน	84.1	15.9	72.6	27.4
ระดับความรู้ทางการเมืองในภาพรวม				
น้อย	1.5		6.3	
ปานกลาง	35.9		46.8	
มาก	62.5		46.8	

7. ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง

ผลการศึกษา พบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี มีทัศนคติทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อคำถามพบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่มีทัศนคติเกี่ยวกับมีสิทธิและมีเสียงพ้องที่จะเรียกร้องว่าเทศบาลควรทำอะไรให้ชุมชนหรือท้องถิ่นในพื้นที่ อยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองปัตตานีอยู่ในระดับสูง ส่วนในเรื่องเกี่ยวกับเทศบาลเป็นเรื่องที่สามารถเข้าใจในรายละเอียดได้ง่าย และระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ดีที่ดีพอจะเรียกร้องความต้องการสำหรับตนเองและชุมชนหรือท้องถิ่นได้ทั้ง 2 พื้นที่ประชาชนมีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในข้อคำถามอื่นๆ ประชาชนทั้ง 2 พื้นที่ที่มีทัศนคติอยู่ในระดับสูงได้แก่ ก่อนเทศบาลตัดสินใจดำเนินโครงการ กิจกรรมหรือจะทำอะไร ควรคำนึงถึงความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ กิจกรรมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เป็นเรื่องสำคัญและเราจำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย การที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนก็เพราะเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ เรื่องเกี่ยวกับเทศบาลเป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคนจำเป็นต้องรับรู้ เรื่องเทศบาลเป็นเรื่องใกล้ตัวและมีความจำเป็นที่ต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองมีประโยชน์เพราะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น และการดำเนินงานในเรื่องใดก็ตามของการเมืองการปกครองท้องถิ่น ควรยึดถือมติของคนส่วนใหญ่เป็นสำคัญ และสามารถสรุปในรูปแบบตารางดังนี้

ตาราง 28 สรุปผลเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ และเทศบาลเมืองปัตตานี

ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง	ระดับทัศนคติ	
	เทศบาลนครหาดใหญ่	เทศบาลเมืองปัตตานี
	ระดับ	ระดับ
1. ประชาชนมีสิทธิและมีเสียงพอที่จะเรียกร้องว่าเทศบาลควรทำอะไรให้ชุมชนหรือท้องถิ่นในพื้นที่บ้าง	ปานกลาง	สูง
2. ก่อนเทศบาลตัดสินใจดำเนินโครงการกิจกรรม หรือทำอะไร ควรคำนึงถึงความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่	สูง	สูง
3. กิจกรรมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เป็นเรื่องสำคัญและเราจำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย	สูง	สูง
4. เรื่องเกี่ยวกับเทศบาล เป็นเรื่องที่สามารถเข้าใจรายละเอียดได้ง่าย	ปานกลาง	ปานกลาง
5. การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนก็เพราะเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ	สูง	สูง
6. เรื่องเกี่ยวกับเทศบาล เป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคนจำเป็นต้องรับรู้	สูง	สูง
7. เรื่องเทศบาลเป็นเรื่องใกล้ตัวและมีความจำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง	สูง	สูง
8. การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองมีประโยชน์ เพราะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น	สูง	สูง
9. ระบบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ดีกว่าดีพอจะเรียกร้องความต้องการสำหรับตนเอง และชุมชนหรือท้องถิ่นได้	ปานกลาง	ปานกลาง
10. การดำเนินงานในเรื่องใดก็ตามของการเมืองการปกครองท้องถิ่น ควรยึดถือมติของคนส่วนใหญ่เป็นสำคัญ	สูง	สูง
ภาพรวม	สูง	สูง

8. ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชน

ผลการศึกษา พบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานีมีความไว้วางใจทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าประชาชนทั้ง 2 พื้นที่ มีความไว้วางใจทางการเมืองในทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนทั้งเขตเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี มีความไว้วางใจทางการเมืองเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านนโยบายของเทศบาล ด้านระบบการทำงานของเทศบาล ด้านตัวบุคคลในเทศบาล และด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล ตามลำดับ โดยสามารถแยกพิจารณาเป็นรายด้านดังนี้

ด้านนโยบายของเทศบาล พบว่าประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานีมีความไว้วางใจทางการเมืองด้านนโยบายของเทศบาลในทุกข้อคำถามอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ การคำนึงถึงการได้รับประโยชน์ของประชาชนจากการจัดบริการสาธารณะของเทศบาล เช่น การประปา การสร้างและซ่อมถนน จัดให้มีไฟฟ้าใช้ การรักษาความสะอาด การส่งเสริมการกีฬาและนันทนาการ การให้ความสนใจต่อการแก้ไขปัญหาที่ชาวบ้านในแต่ละชุมชนประสบอยู่ การจัดทำแผน โครงการ กิจกรรม ที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนแต่ละชุมชนอย่างยุติธรรม ตามลำดับ

ด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล พบว่าประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ และเทศบาลเมืองปัตตานีมีความไว้วางใจทางการเมืองด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล ในทุกข้อคำถามอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ เทศบาลทำงานคุ้มค่าเหมาะสมกับเงินภาษีที่จ่ายไป เทศบาลใช้เวลาอดึกเถียงหรือทำงานที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชน เทศบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นก่อนที่จะมีการตัดสินใจในโครงการที่จะทำ ตามลำดับ

ด้านตัวบุคคลในเทศบาล พบว่าประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานีมีความไว้วางใจทางการเมืองด้านตัวบุคคลในเทศบาล ในทุกข้อคำถามอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ผู้ที่ทำงานในเทศบาลรู้และเข้าใจในหน้าที่ของตน คณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลมีความน่าไว้วางใจและเชื่อถือได้ ความซื่อสัตย์ของเจ้าหน้าที่ในเทศบาล ตามลำดับ

ด้านระบบการทำงานของเทศบาล พบว่าประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานีมีความไว้วางใจทางการเมืองด้านระบบการทำงานของเทศบาล ในทุกข้อคำถามอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ การที่ในท้องถิ่นมีองค์ประกอบครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลเกิดขึ้นระบบการทำงานมีผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของท่านดีขึ้น ระบบของเทศบาลที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เทศบาลให้บริการในเรื่องกิจกรรมของท้องถิ่นได้ดี เช่น การส่งเสริมการทำมาหากินแก่ชาวบ้าน การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในเรื่องต่างๆ ที่ประชาชนต้องการทราบ สงสัยหรือไม่เข้าใจ ตามลำดับ และสามารถสรุปในรูปแบบตารางดังนี้

ตาราง 29 สรุประดับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ และเทศบาลเมืองปัตตานี

ความไว้วางใจทางการเมือง	ระดับความไว้วางใจ	
	เทศบาลนครหาดใหญ่	เทศบาลเมืองปัตตานี
	ระดับ	ระดับ
ด้านนโยบายของเทศบาล		
1. คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนจากการบริการสาธารณะของเทศบาล เช่น การสร้างและซ่อมถนน จัดให้มีไฟฟ้าใช้ การรักษาความสะอาด ฯลฯ	ปานกลาง	ปานกลาง
2. ให้ความสนใจแก้ไขปัญหาที่ชาวบ้านในแต่ละชุมชนประสบอยู่	ปานกลาง	ปานกลาง
3. การจัดทำแผน โครงการ กิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนแต่ละชุมชนอย่างยุติธรรม	ปานกลาง	ปานกลาง
ภาพรวม	ปานกลาง	ปานกลาง
ด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล		
4. เทศบาลทำงานคุ้มค่ากับภาษีที่จ่าย	ปานกลาง	ปานกลาง
5. เทศบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นก่อนที่จะมีการตัดสินใจในโครงการที่จะทำ	ปานกลาง	ปานกลาง
6. เทศบาลใช้เวลาถกเถียง/ทำงานที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชน	ปานกลาง	ปานกลาง
ภาพรวม	ปานกลาง	ปานกลาง
ด้านตัวบุคคลในเทศบาล		
7. ผู้ที่ทำงานในเทศบาลรู้และเข้าใจในหน้าที่ของตน	ปานกลาง	ปานกลาง
8. ความซื่อสัตย์ของเจ้าหน้าที่ในเทศบาล	ปานกลาง	ปานกลาง
9. คณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลมีความน่าไว้วางใจ/เชื่อถือได้	ปานกลาง	ปานกลาง
ภาพรวม	ปานกลาง	ปานกลาง

ตาราง 29 (ต่อ)

ความไว้วางใจทางการเมือง	ระดับความไว้วางใจ	
	เทศบาลนครหาดใหญ่	เทศบาลเมืองปัตตานี
	ระดับ	ระดับ
ด้านระบบการทำงานของเทศบาล		
10.ระบบของเทศบาลในปัจจุบัน	ปานกลาง	ปานกลาง
11.เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลเกิดขึ้น ระบบการทำงานมีผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น	ปานกลาง	ปานกลาง
12. เทศบาลให้บริการเรื่องกิจกรรมของท้องถิ่นได้ดี เช่น ส่งเสริมการทำมาหากิน ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในเรื่องต่างๆ ที่ประชาชนต้องการทราบ สงสัย ไม่เข้าใจ	ปานกลาง	ปานกลาง
ภาพรวม	ปานกลาง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	ปานกลาง	ปานกลาง

9. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ผลการศึกษา พบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ และเทศบาลเมืองปัตตานีมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าประชาชนทั้ง 2 พื้นที่มีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาลอยู่ในระดับปานกลาง มีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลและมีส่วนร่วมในการประท้วง ต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม อยู่ในระดับต่ำ โดยสามารถแยกพิจารณาเป็นรายด้านดังนี้

การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง พบว่าประชาชนทั้ง 2 พื้นที่มีส่วนร่วมโดยการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล และชักชวนญาติพี่น้องเพื่อนฝูงให้ไปร่วมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลอยู่ในระดับสูง ส่วนการให้ความช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งในการหาเสียงเลือกตั้ง และให้เงินสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง อยู่ในระดับต่ำ

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล พบว่าประชาชนทั้ง 2 พื้นที่มีส่วนร่วมโดยการช่วยดูแลทรัพย์สินสาธารณะ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ของชุมชน และเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมของเทศบาลอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเข้าร่วมหารือ หรือแสดงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมในชุมชน และช่วยเหลือเทศบาลในการจัดเตรียมกิจกรรมประจำชุมชน เช่น จัดสถานที่ช่วยแจกใบปลิว แจงข่าวและให้ความรู้ทางการเมืองแก่เพื่อนบ้านอยู่ในระดับต่ำ

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล พบว่าประชาชนทั้ง 2 พื้นที่มีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลในทุกข้อคำถามอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่การร่วมตรวจสอบติดตามขั้นตอน การใช้งบประมาณในการดำเนินการและการทำงานของเทศบาล การเข้าร่วมการประชุมและ/หรือแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ เมื่อเทศบาลได้ขอความร่วมมือในการตัดสินใจในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล การเข้าร่วมรับฟังการประชุมของคณะกรรมการชุมชนหรือการประชุมของสภาเทศบาล และการแสดงความจำนงที่จะรู้รายได้รายรับ และรายจ่ายของเทศบาล

การมีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม พบว่าประชาชนทั้ง 2 พื้นที่มีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรมอยู่ในระดับต่ำในทุกข้อคำถาม ได้แก่ การเขียนจดหมายร้องเรียนหรือร้องขอความเป็นธรรมต่อเจ้าหน้าที่เทศบาล การร่วมจัดตั้งหรือเป็นสมาชิกกลุ่มเพื่อต่อต้านการกระทำที่ไม่โปร่งใสไม่เป็นธรรมของเทศบาล การเข้าร่วมชุมนุมเพื่อประท้วงเทศบาล และการปฏิเสธที่จะเชื่อฟังกฎระเบียบต่างๆ ที่เทศบาลกำหนดขึ้น และสามารถสรุปในรูปแบบตารางดังนี้

ตาราง 30 สรุประดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ และเทศบาลเมืองปัตตานี

การมีส่วนร่วมทางการเมือง	ระดับการมีส่วนร่วม	
	เทศบาลนครหาดใหญ่	เทศบาลเมืองปัตตานี
	ระดับ	ระดับ
การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง		
1. ท่านไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล	สูง	สูง
2. ท่านชักชวนญาติพี่น้องเพื่อนฝูงให้ไปร่วมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล	สูง	สูง
3. ช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งในการหาเสียง	ต่ำ	ต่ำ
4. ท่านให้เงินสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง	ต่ำ	ต่ำ
ภาพรวม	ปานกลาง	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล		
5. ท่านได้เข้าร่วมหารือ หรือแสดงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมในชุมชน	ต่ำ	ต่ำ

ตาราง 30 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมทางการเมือง	ระดับการมีส่วนร่วม	
	เทศบาลนครหาดใหญ่	เทศบาลเมืองปัตตานี
	ระดับ	ระดับ
6. ช่วยเหลือเทศบาลจัดเตรียมกิจกรรมประจำชุมชน เช่น จัดสถานที่ ช่วยแจกใบปลิว แจงข่าว ให้ความรู้ทางการเมืองแก่เพื่อนบ้าน	ต่ำ	ต่ำ
7. ช่วยดูแลทรัพย์สินสาธารณะเช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ของชุมชน	ปานกลาง	ปานกลาง
8. เข้าร่วมในกิจกรรมของเทศบาล	ปานกลาง	ปานกลาง
ภาพรวม	ปานกลาง	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล		
9. ร่วมตรวจสอบ ติดตาม การใช้งบประมาณ ในการดำเนินการและการทำงานของเทศบาล	ต่ำ	ต่ำ
10. ท่านได้เข้าร่วมการประชุมและ/หรือแสดงความคิดเห็น เมื่อเทศบาลขอความร่วมมือในการตัดสินใจเพื่อดำเนินโครงการของเทศบาล	ต่ำ	ต่ำ
11. เข้าร่วมฟังการประชุมของคณะกรรมการ ชุมชนหรือการประชุมของสภาเทศบาล	ต่ำ	ต่ำ
12. ท่านเคยแสดงความจำนงที่จะรู้รายได้ รายรับ และรายจ่ายของเทศบาล	ต่ำ	ต่ำ
ภาพรวม	ต่ำ	ต่ำ
การมีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม		
13. เขียนจดหมายร้องเรียน/ร้องขอความเป็นธรรมต่อเจ้าหน้าที่เทศบาล	ต่ำ	ต่ำ
14. ร่วมจัดตั้งหรือเป็นสมาชิกกลุ่มเพื่อต่อต้านการกระทำที่ไม่โปร่งใส ไม่เป็นธรรมของเทศบาล	ต่ำ	ต่ำ
15. การร่วมชุมนุมประท้วงเทศบาล	ต่ำ	ต่ำ
16. การปฏิเสธจะเชื่อฟังกฎระเบียบต่างๆ ที่เทศบาลกำหนดขึ้น	ต่ำ	ต่ำ
ภาพรวม	ต่ำ	ต่ำ
ค่าเฉลี่ยรวม	ต่ำ	ต่ำ

10. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี

จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาแยกตามพื้นที่ศึกษา ดังนี้

พื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยทั้ง 8 ด้าน คือ การนับถือศาสนา การศึกษา รายได้ ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง ปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง และปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่อยู่ในระดับต่ำ โดยมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .376 และสามารถร่วมกันพยากรณ์ความไว้วางใจทางการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์(R^2) เท่ากับ .142 หรือร้อยละ 14.2 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ $\pm .56$

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่า ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง และปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง สามารถพยากรณ์ความไว้วางใจทางการเมืองได้ ส่วนปัจจัยด้านการนับถือศาสนา ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านรายได้ และปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง ไม่สามารถพยากรณ์ความไว้วางใจทางการเมืองได้

และจากการศึกษาพบว่าปัจจัยทั้ง 8 ด้าน คือ การนับถือศาสนา การศึกษา รายได้ ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง ปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง และปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่อยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .648 และสามารถร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์(R^2) เท่ากับ .420 หรือร้อยละ 42.0 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ $\pm .454$

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่าปัจจัยด้านรายได้ ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง และปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ ส่วนปัจจัยด้านศาสนา ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม และปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง ไม่สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้

พื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยทั้ง 8 ด้าน คือ การนับถือศาสนา การศึกษา รายได้ ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง ปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง และปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .477 และสามารถร่วมกันพยากรณ์ความไว้วางใจทางการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์(R^2) เท่ากับ .227 หรือร้อยละ 22.7 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .56$

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่าปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง และปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง สามารถพยากรณ์ความไว้วางใจทางการเมืองได้ ส่วนปัจจัยด้านศาสนา ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านรายได้ และปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง ไม่สามารถพยากรณ์ความไว้วางใจทางการเมืองได้

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยทั้ง 8 ด้าน คือ การนับถือศาสนา การศึกษา รายได้ ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง ปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง และปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .496 และสามารถร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์(R^2) เท่ากับ .246 หรือร้อยละ 24.6 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ $\pm .583$

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่าปัจจัยด้านศาสนา ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง และปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ ส่วนปัจจัยด้านรายได้ ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง และปัจจัยด้านความรู้ทางการเมืองไม่สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ และสามารถสรุปในรูปแบบตารางดังนี้

ตาราง 31 สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี

ปัจจัยที่มีอิทธิพล	ความไว้วางใจทางการเมือง			
	เทศบาลนครหาดใหญ่		เทศบาลเมืองปัตตานี	
	มีอิทธิพล	ไม่มีอิทธิพล	มีอิทธิพล	ไม่มีอิทธิพล
ศาสนา		/		/
การศึกษา		/		/
รายได้		/		/
ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม	/		/	
ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง	/		/	
ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง	/		/	
ความรู้ทางการเมือง		/	/	
ทัศนคติทางการเมือง	/			/
ภาพรวมปัจจัยทั้ง 8 ด้าน ที่มีอิทธิพล	ต่ำ		ปานกลาง	

ตาราง 32 สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี

ปัจจัยที่มีอิทธิพล	การมีส่วนร่วมทางการเมือง			
	เทศบาลนครหาดใหญ่		เทศบาลเมืองปัตตานี	
	มีอิทธิพล	ไม่มีอิทธิพล	มีอิทธิพล	ไม่มีอิทธิพล
ศาสนา		/	/	
การศึกษา		/	/	
รายได้	/			/
ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม		/		/
ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง	/			/
ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง	/		/	
ความรู้ทางการเมือง		/		/
ทัศนคติทางการเมือง	/		/	
ภาพรวมปัจจัยทั้ง 8 ด้าน ที่มีอิทธิพล	ปานกลาง		ปานกลาง	

ด้านนโยบายของเทศบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล ด้านตัวบุคคลในเทศบาล ด้านระบบการทำงานของเทศบาล การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล ส่วนด้านกระบวนการทำงานของเทศบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับด้านตัวบุคคลในเทศบาล ด้านระบบการทำงานของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล ส่วนด้านตัวบุคคลในเทศบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับด้านระบบการทำงานของเทศบาล การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล ส่วนการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการประท้วง ต่อต้านหรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม ส่วนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการประท้วง ต่อต้านหรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม ส่วนการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการประท้วง ต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม และสามารถสรุปในรูปแบบตารางดังนี้

ตาราง 33 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ (จำแนกรายด้าน)

ตัวแปร	ลักษณะความสัมพันธ์	
	เทศบาลนครหาดใหญ่	เทศบาลเมืองปัตตานี
ความไว้วางใจด้านนโยบายของเทศบาล	มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความไว้วางใจด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล ความไว้วางใจด้านตัวบุคคลในเทศบาล ความไว้วางใจด้านระบบการทำงานของเทศบาล และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการมีส่วนร่วมในการประท้วง ต่อต้านหรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม	มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความไว้วางใจด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล ความไว้วางใจด้านตัวบุคคลในเทศบาล ความไว้วางใจด้านระบบการทำงานของเทศบาล และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล

ตาราง 33 (ต่อ)

ตัวแปร	ลักษณะความสัมพันธ์	
	เทศบาลนครหาดใหญ่	เทศบาลเมืองปัตตานี
ความไว้วางใจด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล	มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความไว้วางใจด้านตัวบุคคลในเทศบาล ความไว้วางใจด้านระบบการทำงาน of เทศบาล การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล และการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการประท้วง ต่อต้านหรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม	มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความไว้วางใจด้านตัวบุคคลในเทศบาล ความไว้วางใจด้านระบบการทำงาน of เทศบาล การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล และการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล
ความไว้วางใจด้านตัวบุคคลในเทศบาล	มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความไว้วางใจด้านระบบการทำงาน of เทศบาล และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล สัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล	มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความไว้วางใจด้านระบบการทำงาน of เทศบาล และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล
ความไว้วางใจด้านระบบการทำงาน of เทศบาล	มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล และการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน of เทศบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง	มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล และการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน of เทศบาล
การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง	มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการบริหารงาน of เทศบาล และการมีส่วนร่วมในการประท้วง ต่อต้านหรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม	มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการบริหารงาน of เทศบาล และการมีส่วนร่วมในการประท้วง ต่อต้านหรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม

ตาราง 33 (ต่อ)

ตัวแปร	ลักษณะความสัมพันธ์	
	เทศบาลนครหาดใหญ่	เทศบาลเมืองปัตตานี
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล	มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล และการมีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้านหรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม	มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล และการมีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้านหรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม
การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล	มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้านหรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม	มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้านหรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม

12.เปรียบเทียบระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ระหว่างเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี

จากการศึกษาเปรียบเทียบความไว้วางใจทางการเมืองโดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน คือด้านนโยบายของเทศบาล ด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล ด้านตัวบุคคลในเทศบาล ด้านระบบการทำงานของเทศบาล ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี มีระดับความไว้วางใจทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

ในการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านคือการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้าน หรือร้องเรียน เพื่อความเป็นธรรม ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

13. ความคิดเห็นเกี่ยวกับเทศบาลในเรื่องทั่วไป

ความคิดเห็นที่มีต่อคณะผู้บริหารเทศบาลว่าควรปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ พบว่าความซื่อสัตย์ โปร่งใส มีจริยธรรมในการบริหารงาน ไม่ทุจริตคอร์รัปชันมากที่สุด รองลงมาคือเรื่องความปลอดภัยของประชาชนในพื้นที่ การเข้าถึงประชาชนเพื่อรับฟังปัญหา แสดงให้เห็นถึงการเอาใจใส่และความจริงจังของผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลที่มีต่อประชาชน แก้ไขปัญหาที่ประชาชนร้องขอหรือขอความช่วยเหลือด้วยความรวดเร็ว การให้บริการที่ดีของเทศบาลและความรวดเร็วในการดำเนินการจัดระเบียบร้านค้าริมทางเท้าที่กีดขวางทางจราจร ดูแลการติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ต่างๆ

ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น การแจ้งข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์โครงการ กิจกรรม และผลการดำเนินงานต่างๆ ของเทศบาลให้ประชาชนรับทราบ แก้ไขปัญหาเสพติด ปัญหา การลักขโมย การจัดระเบียบการจอดรถกีดขวางเส้นทางจราจร การจอดรถซ้อนคัน การจัดเก็บ ภาษีด้วยความเป็นธรรม ส่งเสริมให้มีกิจกรรมระดับชุมชนมากขึ้น ให้ความสำคัญต่อการแก้ไข ปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่ พัฒนาระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ให้มีมาตรฐานมากขึ้น ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนต่างๆ ในเขตเทศบาลอย่างเท่าเทียมกัน การนางบประมาณ มาใช้แบบไม่เกิดประโยชน์หรือฟุ่มเฟือยเกินไป เช่น ป้ายตัดเอาท์ที่ไม่จำเป็นสิ้นเปลืองงบประมาณ การพัฒนาบุคลากรของเทศบาลด้านต่างๆ ตามความเหมาะสม ซ่อมแซมเส้นทางจราจร ที่ชำรุด และการออกนโยบายและจัดโครงการที่ส่งเสริมด้านวัฒนธรรมน้อยที่สุด ตามลำดับ

สำหรับความคิดเห็นที่มีต่อคณะผู้บริหารเทศบาลว่าควรที่จะปรับปรุงแก้ไขใน เรื่องใดของประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี พบว่าความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของ ประชาชนมากที่สุด รองลงมาคือความจริงใจของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล เข้าถึง และใกล้ชิดกับประชาชนเพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นที่พึ่งของประชาชนในชุมชนได้จริง การดูแล และบริการประชาชนของเจ้าหน้าที่เทศบาลด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ มีจิตบริการ มนุษย์สัมพันธ์ดี ความซื่อสัตย์ ความเป็นธรรม ความโปร่งใสในการบริหารงาน แก้ไขปัญหาการติดยาเสพติดของเยาวชนในพื้นที่ ความยุติธรรมในการรับฟังข้อมูลต่างๆ ของ ประชาชนในแต่ละชุมชน และความเป็นกลางในการแก้ไขปัญหาของแต่ละชุมชน การกระจาย ข่าวสารและการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรม การดำเนินโครงการ และผลการดำเนินงานของ เทศบาลให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง ปรับปรุงเรื่องการจราจรบนถนนสายทางเข้า มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ส่งเสริมการจัดกิจกรรมภายในชุมชน เพื่อสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดี เพิ่มความสว่างของระบบไฟฟ้าสาธารณะตามจุดต่างๆ ในเขตเทศบาล การปฏิบัติงานและการช่วยเหลือด้านต่างๆ ของเทศบาลที่มีความล่าช้าให้มีความรวดเร็วมากขึ้น การซ่อมแซมกล่องวงจรปิดที่มีปัญหาและใช้การไม่ได้ กระจายการพัฒนาท้องถิ่นสู่ชุมชนในพื้นที่ อย่างเท่าเทียมกันอย่าให้ความสำคัญกับเฉพาะชุมชนในเขตเมืองเท่านั้น พัฒนาความเป็นอยู่ของ ประชาชนในท้องถิ่น การรักษาความสะอาด จัดระเบียบบ้านเมืองให้มีความเป็นเอกลักษณ์ การพัฒนาประชาชนในพื้นที่ให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีน้ำใจ รู้จักช่วยเหลือและให้อภัยซึ่งกัน และกันเพื่อเป็นพื้นฐานที่ดีต่อการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่อย่างยั่งยืน สนับสนุนให้มีกิจกรรมด้าน นันทนาการ เช่น การกีฬา ดนตรี เป็นต้น การใช้จ่ายงบประมาณอย่างคุ้มค่ามากที่สุด และ การจัดการขยะมูลฝอยโดยเพิ่มจุดรองรับหรือภาชนะใส่ขยะให้มากขึ้นน้อยที่สุด ตามลำดับ

ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจะให้เทศบาลทำอะไร เพื่อประชาชนใน ท้องถิ่นบ้าง (ความต้องการสูงสุด) ของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ พบว่าการกระตุ้น ระบบเศรษฐกิจและส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่นให้ดีขึ้นโดยร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่ เกี่ยวข้องมากที่สุด รองลงมาคือดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

ความซื่อสัตย์สุจริต ความโปร่งใสในการบริหารงาน ควบคุม ประสานขอความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดระเบียบสถานบันเทิง ร้านเกมส์ ร้านอินเทอร์เน็ต ที่เป็นแหล่งมั่วสุมของเยาวชน การจัดระเบียบสังคมเพื่อให้นครหาดใหญ่เป็นเมืองน่าอยู่อย่างแท้จริง เทศบาลลงพื้นที่สำรวจ รับฟังปัญหาและความต้องการต่างๆ ของประชาชน แก้ไขปัญหาหาเสพติด สร้างความสามัคคีของประชาชนในท้องถิ่น แก้ไขปัญหาการจราจรติดขัด ปรับปรุงความสะอาดของตลาดสด ดำเนินงานตามนโยบายที่ได้สัญญาไว้กับประชาชนขณะหาเสียงเลือกตั้ง ส่งเสริมการสร้างอาชีพ พัฒนาฝีมือแรงงานของประชาชนที่มีรายได้น้อยหรือว่างงาน เพิ่มความสว่างของระบบไฟฟ้าสาธารณะ และจัดโครงการส่งเสริมทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติการให้กับชุมชนน้อยที่สุดตามลำดับ

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจะให้เทศบาลทำอะไร เพื่อประชาชนในท้องถิ่นบ้าง (ความต้องการสูงสุด) ของประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี พบว่าการดูแลและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชนอย่างเข้มงวดและต่อเนื่อง มีการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพิ่มเติมให้ทั่วเทศบาลมากที่สุด รองลงมาคือการเข้าถึงประชาชนเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้มากขึ้น มีความตั้งใจและจริงจังในการแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง แก้ไขปัญหาเยาวชนติดยาเสพติดและมั่วสุมตามสถานบันเทิงโดยเข้มงวดในการตรวจตราและการออกใบอนุญาตการเปิดร้านลักษณะดังกล่าว แก้ไขเรื่องเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาและกระตุ้นเศรษฐกิจ เร่งสร้างความสามัคคีของคนในพื้นที่และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปัญหาชายแดนใต้แก่ประชาชน จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความสามัคคีภายในชุมชน จัดระเบียบตลาดสด ความสะอาด ร้านค้าริมถนน ตามทางเท้าทางเดิน สร้างสวนสาธารณะ สถานที่ออกกำลังกาย สนามเด็กเล่นระดับชุมชนเพิ่มขึ้นเพื่อส่งเสริมการดูแลสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ ส่งเสริมด้านอาชีพและช่วยเหลือผู้ว่างงานให้มีรายได้ เช่น ทูมบประมาณตั้งศูนย์ฝึกออาชีพ พร้อมส่งวิทยากรมาสอนการฝึกออาชีพต่างๆ จัดระเบียบและควบคุมเรื่องการจราจรในเขตเทศบาล เปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ถึงการทำงานของเทศบาล มีการชี้แจงโครงการต่างๆ และประโยชน์ที่ประชาชนที่จะได้รับ ความสว่างของไฟฟ้าและความสะอาดด้านสาธารณสุขปโภคต่างๆ จัดตั้งงบประมาณส่วนหนึ่งเพื่อเป็นทุนสนับสนุนนักเรียนที่ขาดแคลน และการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ คนพิการ การปรับปรุงถนนสายรอง รวมถึงความสะอาดของพื้นถนนตามสายต่างๆ การใช้จ่ายงบประมาณอย่างคุ้มค่ามากที่สุด สนับสนุนเรื่องการศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนในสังกัดเทศบาลให้มีสื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอและมีคุณภาพ และให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมในโอกาสวันสำคัญต่างๆ ให้มากกว่าเดิมน้อยที่สุด ตามลำดับ

ซึ่งหากพิจารณาจากการตอบคำถามปลายเปิดจากการวิจัยเรื่องความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ ศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี พบว่า

ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับเทศบาลในเรื่องทั่วไปมีความแตกต่างกันตามลักษณะของพื้นที่ ภายใต้อาณาเขตหลายทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ทั้ง 2 ข้อคำถาม กล่าวคือ

คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อคณะผู้บริหารเทศบาลว่าควรปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใด ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ พบว่าความซื่อสัตย์ โปร่งใส มีจริยธรรมในการบริหารงาน ไม่ทุจริตคอร์รัปชันมากที่สุด ส่วนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี พบว่าความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและเป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวของภาคใต้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้สูง และจำเป็นต้องพัฒนาด้านพื้นที่อย่างต่อเนื่องทำให้ประชาชนเห็นว่าสิ่งนี้มีความสำคัญที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ส่วนพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีมีปัญหาด้านการพัฒนาพื้นที่ ปัญหาสังคมจิตวิทยา ปัญหาด้านความไม่สงบในพื้นที่ ทำให้การปรับปรุงแก้ไขในเรื่องการสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนถือเป็นเรื่องที่สำคัญและสำคัญมากที่สุด

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจะให้เทศบาลทำอะไร เพื่อประชาชนในท้องถิ่นบ้าง (ความต้องการสูงสุด) ของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ พบว่าการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจและส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่นให้ดีขึ้นโดยร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องมากที่สุด ส่วนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี พบว่าการดูแลและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชนอย่างเข้มงวดและต่อเนื่อง มีการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพิ่มเติมให้ทั่วเทศบาลมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ถือเป็นศูนย์กลางของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของภาคใต้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องมีการกระตุ้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ส่วนพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี การเกิดปัญหาด้านความไม่สงบในพื้นที่มีอย่างต่อเนื่องทำให้ประเด็นด้านการดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนมีความสำคัญและเป็นความต้องการมากที่สุด

การอภิปรายผล

การอภิปรายผลการศึกษาวิจัยเรื่องความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ : ศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. สมมติฐานการวิจัย : ระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลนครหาดใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลเมืองปัตตานีอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งผลการศึกษพบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลนคร

หาดใหญ่มีระดับความไว้วางใจทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าประชาชนมีความไว้วางใจทางการเมืองในทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านนโยบายของเทศบาล ด้านระบบการทำงานของเทศบาล ด้านตัวบุคคลในเทศบาล และด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล ส่วนระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาลอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล และการมีส่วนร่วมในการประท้วง ต่อต้านหรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรมอยู่ในระดับต่ำ ส่วนประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า มีระดับความไว้วางใจทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าประชาชนมีความไว้วางใจทางการเมืองในทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านนโยบายของเทศบาล ด้านระบบการทำงานของเทศบาล ด้านตัวบุคคลในเทศบาล และด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล ส่วนระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาลอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล และมีส่วนร่วมในการประท้วง ต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรมอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งผลวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของไชยพร ตันห์จิตานนท์ (2536 : 150-153) ที่ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลกรณีศึกษา เทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าประชาชนส่วนใหญ่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ และสอดคล้องกับการศึกษาของก้องเกียรติ มณฑาพันธุ์ (2546 : 66-70) ที่ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางศรีเมือง จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ รวมทั้งสอดคล้องกับการศึกษาของนิลุบล ใจอ่อนนุ่ม (2543 : 157-159) ที่ได้ศึกษาเรื่องการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำมาก โดยเกือบทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างไม่เคยเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านของการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเป็นผู้สนับสนุนพรรคหรือผู้สมัครนั้นต้องใช้เวลาสูง และประชาชนส่วนใหญ่ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องมีส่วนร่วมในประเด็นนี้ จึงไม่แปลกที่พบในคนหมู่น้อย ส่วนการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมชุมนุมเดินขบวนเพื่อเรียกร้องหรือขับไล่ อาจเป็นเพราะว่าการร่วมชุมนุมเดินขบวนนั้นต้องใช้เวลา ใช้แรงงานไปร่วมชุมนุม บางครั้งอาจมีการปะทะกับเจ้าหน้าที่ และในทางตรงข้ามการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งมีระดับสูง รวมถึงการพูดคุยประเด็นทางการเมืองอย่างไม่เป็นทางการ โดยเห็นได้ว่าลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างมักมีรูปแบบไม่เป็นทางการ ไม่ต่อเนื่อง ไม่ต้องใช้เวลาานาน ทำให้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วม

ในการพูดคุยประเด็นทางการเมืองและการชักชวนให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวในรายละเอียดมีความคล้ายคลึงกับผลการวิจัยชิ้นนี้

แต่ผลวิจัยในประเด็นดังกล่าวมีความแตกต่างกับการศึกษาของอาจศึก สุวรรณธาดา (2540 : 113-119) ที่ได้ศึกษาเรื่องอิทธิพลของความรู้สึกมีประสิทธิภาพ ความไว้วางใจ และบุคลิกภาพทางการเมืองต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนายทหารบก ศึกษาเฉพาะกรณีนายทหารนักเรียนโรงเรียนเสนาธิการทหารบก ซึ่งผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความไว้วางใจทางการเมืองในระดับต่ำ จะมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ และการศึกษาของโชติ ถาวร (2543 : 139-153) ที่ได้ศึกษาเรื่องความไว้วางใจทางการเมืองของชาวไทยมุสลิม อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส ที่ผลการศึกษาพบว่าประชาชนชาวมุสลิมในพื้นที่ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองในภาพรวมอยู่ในระดับสูง และการศึกษาของเอกสิทธิ์ สุทธิศาสนกุล (2545 : 67-74) ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกาญจนบุรี โดยผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง รวมทั้งการศึกษาของปิยะฉัตร พึ่งเกียรติรัมย์ (2546 : 96-112) ที่ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านในจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านในจังหวัดปัตตานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนรายด้านคือด้านการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอยู่ในระดับสูง และด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของพรรคการเมืองอยู่ในระดับต่ำ รวมทั้งการศึกษาของกฤติชัย เพ็ญศิริ (2548 : 75-79) ที่ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตคลองเตยต่อการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบกรุงเทพมหานคร โดยผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง

2. สมมติฐานการวิจัย : การนับถือศาสนา การศึกษา รายได้ ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง ปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง และปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี ซึ่งผลการศึกษาพบว่าปัจจัยทั้ง 8 ด้านมีอิทธิพลต่อระดับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่อยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่า ปัจจัยด้านการนับถือศาสนา การศึกษา รายได้ และปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง ไม่สามารถพยากรณ์หรือไม่มีอิทธิพลต่อระดับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ได้ ส่วนปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง และปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมืองสามารถพยากรณ์หรือมีอิทธิพลต่อระดับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ และปัจจัยทั้ง

8 ด้าน มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่า ปัจจัยด้านการนับถือศาสนา การศึกษา ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม และปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง ไม่สามารถพยากรณ์หรือไม่มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ได้ ส่วนปัจจัยด้านรายได้ ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง และปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง สามารถพยากรณ์หรือมีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ ส่วนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยทั้ง 8 ด้าน มีอิทธิพลต่อระดับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่า ปัจจัยด้านศาสนา ปัจจัยด้านการศึกษา รายได้ และปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง ไม่สามารถพยากรณ์หรือไม่มีอิทธิพลต่อระดับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ได้ ส่วนปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง ปัจจัยด้านการระดมทางการเมือง และปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง สามารถพยากรณ์หรือมีอิทธิพลต่อระดับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ และปัจจัยทั้ง 8 ด้าน มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่า รายได้ ปัจจัยด้านต้นทุนทางสังคม ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง และปัจจัยด้านความรู้ทางการเมือง ไม่สามารถพยากรณ์หรือไม่มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ได้ ส่วนปัจจัยด้านการนับถือศาสนา ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านด้านการระดมทางการเมือง และปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง สามารถพยากรณ์หรือมีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้

ทั้งนี้จากผลการวิจัยเรื่องดังกล่าวภายใต้พื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้นั้น ปัจจัยด้านศาสนาถือเป็นตัวแปรที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญและตั้งสมมติฐานเบื้องต้นว่า น่าจะมีอิทธิพลต่อระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี แต่จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านศาสนาไม่มีอิทธิพลทั้งต่อระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ และพบว่าปัจจัยด้านศาสนาไม่มีอิทธิพลต่อระดับความไว้วางใจทางการเมืองแต่มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่มีลักษณะของการตั้งถิ่นฐานตามการนับถือศาสนาในพื้นที่ในลักษณะกระจุกตัว ทำให้การดูแลของท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในแต่ละชุมชนที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่

ไม่แตกต่างกันมากนักได้ ซึ่งอาจทำให้ปัจจัยดังกล่าวไม่มีอิทธิพลทั้งต่อระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีมีลักษณะของการตั้งถิ่นฐานตามการนับถือศาสนาในพื้นที่มีลักษณะกระจายตัว และประชาชนนับถือศาสนาอิสลามมากกว่าศาสนาพุทธ ทำให้การดูแลของท้องถิ่นและการตอบสนองความต้องการของประชาชนในแต่ละชุมชนที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมากไม่มีประสิทธิภาพหรือไม่สามารถทำให้ทุกคนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะประเด็นด้านศาสนาเกิดความพึงพอใจได้มากนัก ทำให้ปัจจัยดังกล่าวซึ่งไม่มีอิทธิพลต่อระดับความไว้วางใจทางการเมือง แต่มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งนี้ยังมีปัจจัยทางด้านภาษาที่ใช้ของประชาชนซึ่งมีหลากหลายในศาสนาอิสลามและมีจำนวนมากในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีอาจส่งผลหรือมีอิทธิพลทั้งต่อระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งในการวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยไม่นำประเด็นด้านภาษามาศึกษา

ซึ่งหากพิจารณาในภาพรวมจากการศึกษาทั้ง 2 พื้นที่พบว่าผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของกฤติชัย เพ็ญศิริ (2548 : 75-79) ที่ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตคลองเตยต่อการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบกรุงเทพมหานคร โดยผลการศึกษาพบว่าการศึกษา รายได้ และการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองมีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และสอดคล้องกับการศึกษาของทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม และคณะ (2544 : 77-79) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของกลุ่มประชาคมในการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นของสงขลา โดยผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาคมในการพัฒนาการปกครองท้องถิ่น ได้แก่ การศึกษา การติดตามข่าวสารกิจกรรมของหน่วยการปกครองท้องถิ่นในพื้นที่และระดับทัศนคติต่อการเมืองการปกครอง และสอดคล้องกับการศึกษาของก้องเกียรติ มณฑาพันธุ์ (2546 : 66-70) ที่ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางศรีเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล ได้แก่ ความสนใจข่าวสารบ้านเมือง และสอดคล้องกับการศึกษาของจิรวุฒิ อนุสรณ์นगर (2546 : 85 - 90) ที่ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับความไว้วางใจทางการเมืองและความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผลการศึกษาพบว่า การศึกษามีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองรวมทั้งสอดคล้องกับการศึกษาของชิตพล กาญจนกิจ (2545 : 132-136) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเมืองท้องถิ่นไทย : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการศึกษาพบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมือง ได้แก่ ตัวแปรทุนทางสังคม ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ ตัวแปรการสื่อสารทางการเมือง และตัวแปรการระดมทางการเมือง

แต่ผลการวิจัยในประเด็นดังกล่าวมีความแตกต่างกับการศึกษาของโชติ ถาวร (2543 : 139-153) ที่ได้ศึกษาเรื่องความไว้วางใจทางการเมืองของชาวไทยมุสลิม อำเภอระแงะ

จังหวัดนราธิวาส ผลการศึกษาพบว่า การศึกษา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความไว้วางใจทางการเมือง และมีความแตกต่างกับการศึกษาของเอกสิทธิ์ สุทธิศาสนกุล (2545 : 67-74) ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกาญจนบุรี โดยผลการวิจัยพบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ความรู้ความเข้าใจเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกาญจนบุรี รวมทั้งมีความแตกต่างกับการศึกษาของไชยพร ตัณห์จิตานนท์ (2536 : 150-153) ที่ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล กรณีศึกษา เทศบาลนครเชียงใหม่ โดยผลการศึกษาพบว่า การเข้าร่วมกับกลุ่มในท้องถิ่น ความรู้สึกที่มีต่อชุมชน และความรู้ทางการเมือง มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3. สมมติฐานการวิจัย : ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลนครหาดใหญ่ มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งผลการศึกษาผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์โดยภาพรวมพบว่าความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลนครหาดใหญ่ มีความสัมพันธ์ และหากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ความไว้วางใจด้านนโยบายของเทศบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความไว้วางใจด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล ความไว้วางใจด้านตัวบุคคลในเทศบาล ความไว้วางใจด้านระบบการทำงานของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล แต่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการมีส่วนร่วมในการประท้วง ต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม ส่วนความไว้วางใจด้านกระบวนการทำงานของเทศบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความไว้วางใจด้านตัวบุคคลในเทศบาล ความไว้วางใจด้านระบบการทำงานของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล และการมีส่วนร่วมในการประท้วง ต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม ส่วนความไว้วางใจด้านตัวบุคคลในเทศบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความไว้วางใจด้านระบบการทำงานของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล และการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล ส่วนความไว้วางใจด้านระบบการทำงานของเทศบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล และการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล ส่วนการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล และการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลการมีส่วนร่วมในการประท้วง ต่อต้านหรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม ส่วนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมใน

การบริหารงานของเทศบาลการมีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้านหรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม ส่วนการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม

4. สมมติฐานการวิจัย : ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลเมืองปัตตานี มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งผลการศึกษาผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์โดยภาพรวมพบว่า ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ของเทศบาลเมืองปัตตานี มีความสัมพันธ์ และหากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ความไว้วางใจด้านนโยบายของเทศบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความไว้วางใจด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล ความไว้วางใจด้านตัวบุคคลในเทศบาล ความไว้วางใจด้านระบบการทำงาน of เทศบาล และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล ส่วนความไว้วางใจด้านกระบวนการทำงานของเทศบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความไว้วางใจด้านตัวบุคคลในเทศบาล ความไว้วางใจด้านระบบการทำงาน of เทศบาล การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล และการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล ส่วนความไว้วางใจด้านตัวบุคคลในเทศบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความไว้วางใจด้านระบบการทำงาน of เทศบาล และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล ส่วนความไว้วางใจด้านระบบการทำงาน of เทศบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล และการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล ส่วนการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล และการมีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้านหรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม ส่วนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล และการมีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้านหรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม ส่วนการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม

จากผลการศึกษาตามสมมติฐานการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ทั้งในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานีข้างต้นพบว่า ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี มีความสัมพันธ์กันทั้ง 2 พื้นที่ และหากมองในภาพรวมจากการศึกษาทั้ง 2 พื้นที่พบว่าผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของอาจศึก สุวรรณธาดา (2540 : 113-119) ได้ศึกษาเรื่องอิทธิพลของ

ความรู้สึกมีประสิทธิภาพ ความไว้วางใจ และบุคลิกภาพทางการเมืองต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนายทหารบก ศึกษาเฉพาะกรณีนายทหารนักเรียนโรงเรียนเสนาธิการทหารบก ผลการศึกษาพบว่าความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสัมพันธ์กัน และสอดคล้องกับการศึกษาของจิรุณี อนุสรณ์นรการ (2546 : 85 - 90) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับความไว้วางใจทางการเมืองและความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองและความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนมีความสัมพันธ์กันทั้งภาพรวมและรายด้าน

5. สมมติฐานการวิจัย : ระดับความไว้วางใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ระหว่างเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี มีความแตกต่างกัน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า

5.1 ระดับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ระหว่างเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี ไม่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากระดับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ทั้งในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเหมือนกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าประชาชนมีความไว้วางใจทางการเมืองในทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง และเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยเหมือนกัน คือ ด้านนโยบายของเทศบาล ด้านระบบการทำงานของเทศบาล ด้านตัวบุคคลในเทศบาล และด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล

5.2 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ระหว่างเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี ไม่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ทั้งในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำเหมือนกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาลอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลและมีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้าน หรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรมอยู่ในระดับต่ำเหมือนกัน

จากผลการวิจัยเรื่องความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ ศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี พบว่าผลการวิจัยเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ที่ศึกษาทั้ง 2 พื้นที่ภายใต้ความเหมือนและความแตกต่างเฉพาะในพื้นที่ ไม่ได้มีผลให้การวิจัยเรื่องดังกล่าวมีความแตกต่างกันมากนัก ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าเนื่องมาจากปัจจุบันทุกฝ่ายโดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญในเรื่องของ

ความแตกต่าง ความหลากหลาย การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม การสร้างวัฒนธรรมร่วมให้เกิดในกลุ่มองค์กรทางสังคม ซึ่งก็จะมีลักษณะที่เหมือนกัน เช่น การสร้างความรู้สึกร่วมให้เกิดความผูกพันและจงรักภักดีต่อประมุขของชาติ การสร้างความรู้สึกร่วมสายสัมพันธ์ทางเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ คือ การเสริมสร้างความรู้สึกของประชาชนให้รู้สึกว่าแม้มีความแตกต่างในด้านวัฒนธรรมหรือวิถีการดำรงชีวิตต่าง ๆ แต่ทุกคนก็มีสายเลือดเผ่าพันธุ์เดียวกัน การให้ความสำคัญเรื่องการศึกษา โดยการให้การศึกษอย่งทั่วถึงและมีกระบวนการเผยแพร่วัฒนธรรมแห่งชาติอย่างกว้างขวาง ทำให้ประชาชนในประเทศที่ได้รับการศึกษามีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น มีโอกาสรับทราบข่าวสารและติดต่อกับกลุ่มเพื่อนบ้านได้อย่างทั่วถึง ซึ่งจะส่งผลให้ประสิทธิภาพของระบบการดำรงชีวิตร่วมภายใต้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมมีสูงขึ้น สิ่งเหล่านี้จึงทำให้ภาพรวมของการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวในประเด็นทางการเมืองการปกครองท้องถิ่นภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในพื้นที่ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก เนื่องจากมีพื้นฐานของการสร้างค่านิยมร่วมหรือมีการบูรณาการทางการเมืองภายในพื้นที่อยู่แล้วระดับหนึ่ง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ : ศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการปกครองท้องถิ่นในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ ศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายและการผสมผสานทางวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน แต่แตกต่างกันที่ปัญหาด้านการพัฒนาพื้นที่ ปัญหาความไม่สงบเรียบร้อย และปัญหาด้านสังคมจิตวิทยา สิ่งนี้ไม่ได้ทำให้ระดับความไว้วางใจและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นปัญหาในพื้นที่หรือสภาพการณ์ที่แตกต่างของพื้นที่ในบางเรื่องที่เกิดขึ้นถือเป็นปัญหาระดับชาติ โดยเฉพาะปัญหาความไม่สงบในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานีซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของรัฐที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน โดยเฉพาะส่วนกลาง อาศัยเพียงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ แต่ประเด็นของการวิจัยในครั้งนี้เป็นเรื่องที่ทุกคนหรือทุกพื้นที่ที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ทำให้ผลการวิจัยในประเด็นที่ศึกษาของทั้ง 2 พื้นที่ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก

1.2 ควรเสริมสร้างประสิทธิภาพทางการเมืองให้แก่ประชาชน โดยการพิจารณาปรับปรุงช่องทางการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนให้ง่าย สะดวก รวดเร็วมากขึ้น เช่น การสร้างช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงาน การบริหารงานขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่มีความหลากหลายมากขึ้น และสามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกระดับ อีกทั้งมีการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกเกี่ยวกับช่องทางที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.3 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเร่งสร้างต้นทุนทางสังคมให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นมากที่สุด เนื่องจากปัจจัยดังกล่าวถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเสริมสร้างความไว้วางใจทางการเมืองและเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

1.4 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรสร้างความไว้วางใจทางการเมืองให้เกิดขึ้นกับประชาชน และส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ มากที่สุด

1.5 นำผลงานวิจัยชิ้นนี้เป็นแนวทางและข้อมูลในการพัฒนาและสร้างความไว้วางใจทางการเมืองรวมทั้งการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณโดยผลที่ได้มาจากประชาชนซึ่งอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี ในการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาให้ครอบคลุมและกว้างยิ่งขึ้น โดยทำการศึกษาในภาพรวมทั้งจังหวัด

2.2 ควรทำการศึกษาเชิงเปรียบเทียบในเรื่องดังกล่าวในลักษณะภาพรวมทั้ง 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้ผลการศึกษามีความครอบคลุมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.3 การศึกษาวิจัยในประเด็นดังกล่าว โดยเฉพาะความไว้วางใจทางการเมืองในปัจจุบันยังถือว่าการศึกษาไม่มากนัก ควรทำการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวในลักษณะเปรียบเทียบในพื้นที่อื่นๆ เพื่อที่จะได้เห็นถึงความเหมือนหรือความแตกต่างกันในผลของการวิจัย

2.4 อาจจะมีการศึกษาโดยเน้นการศึกษาเชิงคุณภาพแบบเจาะลึกมากขึ้น เพื่อให้ผลการศึกษานำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างความไว้วางใจทางการเมืองรวมทั้งการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นภายใต้ความหลากหลายในบางประเด็นของพื้นที่ต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือ

- โกวิทย์ พวงงาม. 2550. การปกครองท้องถิ่นไทย. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. 2519. ไทยมุสลิม. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา.
- จรัส มะลูลีม, กิตติมา อมรทัต และพรพิมล ตรีโชติ. 2539. ไทยกับโลกมุสลิม : ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยมุสลิม. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชวงค์ ฉายะบุตร. 2539. การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : พิมพ์เสศ พรินต์ติ้ง เซ็นเตอร์.
- ณรงค์ โพธิ์พุกษานันท์. 2551. ระเบียบวิธีวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. 2547. แนวทางประเมินการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชนในบริบทของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น : สังเคราะห์จากบทเรียน 3 กรณีศึกษาสภาพพัฒนาหมู่บ้านหนองโก เครือข่ายป่าชุมชนลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนและองค์กรชุมชนประมง พื้นบ้านจังหวัดปัตตานี. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- ธวัชชัย งามสันติวงศ์. 2543. หลักและวิธีการใช้คอมพิวเตอร์ในงานสถิติเพื่อการวิจัย (SPSS for Windows). พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : 21 เซ็นจูรี่.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. 2549. การปกครองส่วนท้องถิ่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ปิยนาด บุนนาค. 2534. นโยบายการปกครองของรัฐบาลต่อชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (2475-2516). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. 2552. โครงสร้างอำนาจท้องถิ่น ความขัดแย้ง และการเปลี่ยนแปลง กรุงเทพฯ : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด.

- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และสายทิพย์ สุกดีพันธ์. 2536. การเมืองของเด็ก : กระบวนการสังคม
 ประกิตทางการเมือง. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์.
- ลิขิต อีร์เวคิน. 2521. ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : แพร์พิทยา.
- วัชรวิชัย สาร. 2545. การเมืองภาคประชาชน : พัฒนาการการมีส่วนร่วมทางการเมือง
 ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและพหุการเมือง. กรุงเทพฯ : เมฆขาว.
- วัน เดชพิชัย. 2535. คู่มือการวิจัยและการประเมินโครงการทางการศึกษาและ
 พฤติกรรมศาสตร์. ปัตตานี : มนตรีบริการ.
- วิเชียร เกตุสิงห์. 2530. หลักการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. 2548. นวัตกรรมสร้างสรรค์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ :
 cursกาลาดพร้าว.
- ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. 2540. แผนพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้
 ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540 - 2544). ยะลา
 : ห้างหุ้นส่วนจำกัดยะลาการพิมพ์.
- สุจิต บุญบงการ. 2542. การพัฒนาทางการเมืองของไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
- สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์. 2543. ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 9.
 กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2544. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สถาบัน
 บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุวัจน์ บัวทอง. 2517. รายงานโครงการวิจัยข่าวสารในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คู่มือสี่จังหวัด
 ชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและพัฒนากการทหาร.

เสาวนีย์ จิตต์หมวด. 2531. กลุ่มชาติพันธุ์ : ชาวไทยมุสลิม. กรุงเทพฯ : กองทุนสง่าารุจิระ
อัมพร.

อุทัย หิรัญโต. 2522. หลักสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

อุทัย หิรัญโต. 2523. การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อาคม ใจแก้ว. 2545. วิธีวิทยาการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์. สงขลา : คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

วารสาร

ชัชวาล ทัดศิวิชัย. 2551. “ความไว้วางใจกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง”, รัฐสภา. 11
(พฤศจิกายน 2551), 7–80.

พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. 2543. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน”, รัฐสภา. 9
(กันยายน 2543), 1–18.

อารง สุทธาศาสตร์. 2534. “อิทธิพลของศาสนาและวัฒนธรรมต่อปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้”,
การศึกษาแห่งชาติ. 3 (กุมภาพันธ์ – มีนาคม 2535), 15.

สื่อออนไลน์

บาว นาค. 2550. “การสื่อสารทางการเมืองในสถานการณ์ความขัดแย้งของสังคมไทย.”
(ออนไลน์). สืบค้นได้จาก : <http://www.thaihealth.or.th/node/11136>.
(5 เมษายน 2552).

สินาด ตริวรณไชย. 2548. “ทุนทางสังคม ความหมายและความสำคัญ.” (ออนไลน์). สืบค้นได้
จาก : <http://www.prachatai.com/journal/2005/01/2262>. (1 มีนาคม 2552).

ไสว บุญมา. 2551. “ทุนทางสังคมกับการพัฒนา” (ออนไลน์). สืบค้นได้จาก :
<http://www.nidambe11.net/ekonomiz/2008q3/2008july31p7>.
(1 มีนาคม 2552).

รายงานวิจัย

จิรวุฒิ อนุสรณ์นรการ. 2536. รายงานการวิจัยเรื่อง ความไว้วางใจทางการเมืองของเยาวชนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิรวุฒิ อนุสรณ์นรการ. 2546. รายงานการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองกับความไว้วางใจทางการเมืองและความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้. ยะลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ทวีศักดิ์ ลิ้มล้อม และคณะ. 2544. รายงานการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของกลุ่มประชาคมในการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นของสงขลา. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ประหยัด หงส์ทองคำ และ อนันต์ เกตุวงศ์. 2524. รายงานการวิจัยเรื่องสมรรถนะขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาท้องถิ่น : บทบาทของเทศบาลและสุขาภิบาล. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พิมล แสงสว่าง. 2536. รายงานการวิจัยเรื่อง นโยบายการรวมพวกชาวเขากับเอกลักษณ์ประจำเผ่า : ศึกษาเชิงวัฒนธรรมการเมือง. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สถาบันพระปกเกล้า. 2544. รายงานวิจัยการจัดอันดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการรางวัลพระปกเกล้า ประจำปี 2544 ความเป็นเลิศด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน และความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างตัวแปรคัดสรรกับความเชื่อถือไว้วางใจของประชาชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.

วิทยานิพนธ์

โกสินทร์ สว่างโรจน์. 2530. “ความสำนึกทางการเมืองของประชาชนในบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- กฤติชัย เพ็ญศิริ. 2548. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตคลองเตยต่อการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ก้องเกียรติ มณฑาพันธุ์. 2546. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบล บางศรีเมือง จังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชิตพล กาญจนกิจ. 2545. “ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเมืองท้องถิ่นไทย : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบล”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โชติ ถาวร. 2543. “ความไว้วางใจทางการเมืองของชาวไทยมุสลิม อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไชยพร ตันห์จิตานนท์. 2536. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล : กรณีศึกษาเทศบาลนครเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิลุบล ใจอ่อนนุ่ม. 2543. “การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะภรณ์ ปัญญาวิช. 2545. “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลง การเสริมสร้างพลังอำนาจทางด้านจิตใจของหัวหน้าหอผู้ป่วยกับความไว้วางใจในหัวหน้าหอผู้ป่วย ตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการโรงพยาบาล กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะฉัตร พึ่งเกียรติร์ศรี. 2546. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน (กพสม.) ในจังหวัดปัตตานี”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- มนัส นพรัตน์. 2541. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี เทศบาลตำบลปากแพรก”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- แสงระวี ไทยดำริ. 2550. “ความไว้วางใจในการบริหารรัฐกิจกับความเป็นพลเมืองของประชาชน ในกรุงเทพมหานคร”, ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อาจศึก สุวรรณธาดา. 2540. “อิทธิพลของความรู้สึกมีประสิทธิภาพ ความไว้วางใจและ บุคลิกภาพทางการเมืองต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนายทหารบก : ศึกษาเฉพาะ กรณีนายทหารนักเรียน โรงเรียนเสนาธิการทหารบก”, วิทยานิพนธ์พัฒน บริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อารีย์ คำนวนศักดิ์. 2545. “ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ความไว้วางใจใน องค์การกับผลการดำเนินงานของกลุ่มงานการพยาบาล ตามการรับรู้ของพยาบาล วิชาชีพ โรงพยาบาลศูนย์ที่ผ่านการประเมินและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล”, วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- เอกสิทธิ์ สุทธิศาสนกุล. 2545. “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครอง ส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกาญจนบุรี”, วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏนครปฐม.

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1
แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

ภาคผนวกนี้ เป็นการอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นส่วนหนึ่งสำหรับใช้ประกอบการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าว โดยเนื้อหาที่จะกล่าวต่อไป ประกอบด้วย ความหมายของการปกครองท้องถิ่น ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น และองค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น โดยสังเขป

ระบบการเมืองการปกครองของทุกประเทศ ล้วนแต่มีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ต้องการให้มีความมั่นคงและประชาชนในประเทศมีความสุข โดยแต่เดิมการปกครองส่วนใหญ่มักจะมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ศูนย์กลางของประเทศ เพราะในสมัยนั้นอาณาเขตยังไม่กว้าง พลเมืองมีจำนวนน้อยและกิจกรรมของรัฐที่จะต้องตอบสนองความต้องการประชาชนยังมีไม่มากนัก ต่อมาเมื่อประเทศมีการพัฒนามากขึ้น พลเมืองมีจำนวนมากขึ้น ภารกิจที่รัฐต้องรับผิดชอบก็มีเพิ่มมากขึ้น ด้วยศักยภาพของรัฐบาลที่บริหารประเทศเพียงองค์กรเดียวไม่อาจสนองตอบต่อการบริหารและการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นแนวความคิดในการกระจายอำนาจการบริหารการปกครองให้ประชาชนในท้องถิ่นจึงเกิดขึ้น เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของรัฐบาลให้สามารถสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง รวดเร็วและตรงกับความเป็นจริงที่ชุมชนต้องการ (มนัส นพรัตน์, 2541 : 23 - 24)

แนวความคิดในการให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ปกครองและบริหารกันเองนั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างมากกับแนวความคิดในการกระจายอำนาจการปกครอง หลักการกระจายอำนาจการปกครองนี้มีเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้โดยมีความเป็นอิสระปลอดจากการชี้นำจากรัฐบาล มีความสามารถที่จะสนองความต้องการพลเมืองในท้องถิ่นได้ แต่ทั้งนี้ในด้านนโยบายที่สำคัญ ๆ ยังคงต้องยึดตามแนวนโยบายแห่งรัฐอยู่ เช่น นโยบายการเงิน การคลัง นโยบายการป้องกันประเทศ เป็นต้น ดังนั้นหน่วยการปกครองท้องถิ่นจึงมีความเป็นอิสระในระดับหนึ่งในการที่จะดำเนินกิจกรรมการบริหารของตนเองได้ แต่อีกส่วนหนึ่งนั้นรัฐบาลยังคงต้องคงเอกลิทธิในการควบคุมเอาไว้ ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาสภาพความเป็นหนึ่งเดียวและความมั่นคงของชาติไว้ ดังนั้นแนวคิดในการจัดการปกครองท้องถิ่นจึงเกิดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ท้องถิ่นได้มีอิสระในการปกครองตนเอง มีส่วนร่วมทางการบริหาร มีสิทธิมีเสียงดำเนินการปกครองกันเอง อันเป็นรากฐานและวิถีทางของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวพัน มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารที่ตนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง การไปหาเสียงสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นต้น ทำให้เกิดความรับผิดชอบ เกิดความหวงแหนและปกป้องสิทธิประโยชน์ที่พึงได้รับ ซึ่งประโยชน์ของการปกครองท้องถิ่นที่เห็นอย่างเด่นชัดเป็นรูปธรรม คือ เกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น ได้เรียนรู้กระบวนการการเมืองการปกครองและการบริหารท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิด

ของนักรัฐศาสตร์เสรีนิยม ซึ่งสนับสนุนการปกครองตนเองของท้องถิ่นด้วยทัศนะที่ว่าเป็นการสนับสนุนประชาชนให้มีส่วนร่วมทางการเมือง มีสิทธิมีเสียงดำเนินการปกครองตนเองอันเป็นรากฐานและวิถีทางการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย (ประหยัด หงส์ทองคำ และอนันต์ เกตุวงศ์, 2524 : 14)

1. ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

มีผู้ให้คำนิยามไว้มากมาย แต่โดยส่วนใหญ่แล้วคำนิยามของนักวิชาการเหล่านั้นต่างมีหลักการที่สำคัญคล้ายคลึงกัน ซึ่งสามารถพิจารณาได้ ดังนี้

วิท (Wit, 1967 : 101-103) ได้นิยามว่าการปกครองท้องถิ่น หมายถึงการปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนในการบริหารท้องถิ่นก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ดังนั้นการบริหารการปกครองท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องมีองค์กรเป็นของตนเองอันเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลาง โดยให้องค์กรอันมิได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลกลางมีอำนาจในการตัดสินใจและบริหารงานภายในท้องถิ่นในเขตอำนาจของตน

มอนตากู (Mongtagu, 1984 : 574, อ้างถึงใน ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539 : 25) นิยามว่าการปกครองท้องถิ่น หมายถึงการปกครองซึ่งหน่วยการปกครองท้องถิ่นได้มีการเลือกตั้งโดยอิสระ เพื่อเลือกผู้ที่มีหน้าที่บริหารการปกครองท้องถิ่นมีอำนาจอิสระพร้อมความรับผิดชอบซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้โดยปลอดจากการควบคุมของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาค แต่ทั้งนี้หน่วยการปกครองท้องถิ่นยังต้องอยู่ภายใต้บังคับด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ ไม่ได้กลายเป็นรัฐอิสระใหม่แต่อย่างใด

روبสัน (Robson, 1953 : 574, อ้างถึงใน โกวิทย์ พวงงาม, 2550 : 29) นิยามว่าการปกครองท้องถิ่น หมายถึงหน่วยการปกครองซึ่งรัฐได้จัดตั้งขึ้นและให้อำนาจการปกครองตนเอง มีสิทธิตามกฎหมายและต้องมีองค์กรที่จำเป็นต่อการปกครองเพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้สมความมุ่งหมายของการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ

อุทัย หิรัญโต (2523 : 2) กล่าวว่า การปกครองท้องถิ่น คือการปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครอง และดำเนินกิจการบางอย่างโดยดำเนินการกันเอง การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์กร มีเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้มีความอิสระในการบริหารงาน รัฐบาลจะควบคุมตามความเหมาะสมเท่านั้น

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539 : 21) กล่าวว่า การปกครองท้องถิ่น จะทำให้ประชาชนเกิดความรอบรู้แจ่มแจ้งทางการเมือง ประชาชนจะรู้ถึงวิธีการเลือกตั้ง การตัดสินใจ การบริหารการเมือง ในที่สุดประชาชนจะรู้ถึงวิธีการรักษาผลประโยชน์ของตนเอง

ลิขิต วีรเวทิน (2544 : 65) กล่าวว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจให้มีการปกครองตนเองและให้ท้องถิ่นมีบทบาทมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม ฯลฯ นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่พอเพียง

ไพลิน เชื้อนทา และศุภลักษณ์ ล้อมลาย (2544 : 294, อ้างถึงใน ถวิลาดี บุรีกุล และคณะ, 2547 : ก-13) กล่าวว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลมอบหมายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นจัดการปกครองและดำเนินการกันเอง เพื่อบำบัดความต้องการของตน โดยมีหน่วยปกครองท้องถิ่นที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นมีอำนาจปกครองตนเอง มีอิสระในการบริหารงาน คือมีบุคลากรและรายได้ของตนเอง มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ออกข้อบังคับ มีสิทธิตามกฎหมายที่จะดำเนินการปกครองตนเองภายใต้การควบคุมกำกับโดยองค์กรปกครองส่วนกลางตามที่กฎหมายกำหนด

กล่าวโดยสรุป การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การที่รัฐบาลกลางกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีบทบาทในการปกครองตนเอง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยให้มีหน่วยการปกครองท้องถิ่น ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหาร การพัฒนาและให้บริการแก่ประชาชนในเขตพื้นที่ที่ดูแลและมีความเป็นอิสระในการบริหารงาน มีบุคลากร งบประมาณ และเครื่องมือเครื่องใช้เป็นของตนเอง ทั้งนี้รัฐบาลยังคงอำนาจไว้ซึ่งการตัดสินใจ

2. ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

จากความหมายของการปกครองท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการปกครองของรัฐในอันที่จะรักษาความมั่นคง และความผาสุกของประชาชน โดยยึดหลักกระจายอำนาจการปกครอง และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ทำให้การปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญ โดยความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นสามารถสรุปดังนี้ (เอกสิทธิ์ สุทธิศาสนกุล, 2545 : 28-31)

2.1 การปกครองท้องถิ่น คือรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองให้แก่ประชาชน ให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียในการปกครองการบริหารท้องถิ่นเกิดความรับผิดชอบ และวางแผนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย อันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบการปกครองประชาธิปไตยในที่สุด โดยประชาชนจะมีโอกาสเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร การเลือกตั้งจะเป็นการฝึกฝนให้ประชาชนใช้ดุลยพินิจเลือกผู้แทนที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปบริหารกิจกรรมของท้องถิ่น นับได้ว่าการเป็นผู้นำในท้องถิ่นจะใช้ความรู้ความสามารถบริหารงานท้องถิ่นเกิดความคุ้นเคย มีความชำนาญในการใช้สิทธิและหน้าที่พลเมือง ซึ่งนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติต่อไป

2.2 การปกครองท้องถิ่น ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักการปกครองตนเอง หัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประการหนึ่งก็คือการปกครองตนเอง มิใช่เป็นการปกครองอันเกิดจากคำสั่งเบื้องบนการปกครองตนเอง คือการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นอาจได้รับการเลือกตั้งมาเพื่อรับผิดชอบบริหารท้องถิ่น โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากประชาชนแล้วผู้บริหารจะต้องฟังเสียงประชาชนด้วยวิถีทางประชาธิปไตยต่างๆ เช่น เปิดโอกาสให้ประชาชนออกเสียงประชามติ ให้ประชาชนมีอำนาจถอดถอน ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรคปัญหาและช่วยกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นของตน นอกจากนี้ การปกครองตนเองในรูปของการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริงหรือการกระจายอำนาจไปในระดับต่ำสุดคือ รากหญ้า ซึ่งเป็นฐานเสริมสำคัญยิ่งของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ความล้มเหลวของระบอบประชาธิปไตยมีหลายองค์ประกอบ แต่องค์ประกอบที่สำคัญก็คือการขาดมาตรฐานในท้องถิ่น

2.3 การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่น มีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลเนื่องจากความจำเป็นบางประการ ดังนี้

2.3.1 ภารกิจของรัฐบาลมีอยู่หลายอย่าง นับวันจะขยายเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากงบประมาณที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีตามความเจริญเติบโตของบ้านเมือง

2.3.2 รัฐบาลมีอาจดำเนินการในการสนองตอบความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมมีปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกัน การแก้ปัญหาหรือการจัดบริการโครงการในท้องถิ่นโดยรูปแบบที่เหมือนกันย่อมไม่บังเกิดผลสูงสุดท้องถิ่นย่อมรู้ปัญหาและเข้าใจปัญหาได้ดีกว่าผู้ซึ่งไม่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ประชาชนในท้องถิ่นจึงเป็นผู้ที่เหมาะสมที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้นมากที่สุด

2.3.3 กิจกรรมบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่นนั้นไม่เกี่ยวกับท้องถิ่นอื่น และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อประเทศโดยรวม จึงเป็นการสมควรที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการดังกล่าวเอง ดังนั้น หากไม่มีหน่วยการปกครองท้องถิ่นแล้วรัฐบาลจะต้องรับภาระการดำเนินการทุกอย่างและไม่แน่ว่าจะสนองความต้องการของท้องถิ่นถูกจุดหรือไม่รวมทั้งจะต้องดำเนินการเฉพาะท้องถิ่นนั้นๆ ไม่เกี่ยวกับท้องถิ่นอื่น หากได้จัดให้มีการปกครองท้องถิ่นเพื่อดำเนินการเองแล้วภาระของรัฐบาลก็ผ่อนคลายเป็นไป รัฐบาลจะมีหน้าที่เพียงแค่ควบคุมดูแลเท่าที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อให้ท้องถิ่นมีมาตรฐานในการดำเนินงานยิ่งขึ้น การแบ่งเบาภาระทำให้รัฐบาลมีเวลาที่จะดำเนินการในเรื่องที่สำคัญหรือกิจการใหญ่ระดับชาติอันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม ความคับคั่งของภาระหน้าที่ต่างๆ ที่รวมอยู่ที่ส่วนกลางจะลดน้อยลงรวมทั้งความคล่องตัวในการดำเนินงานของส่วนกลางจะมีมากขึ้น

2.4 การปกครองท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากท้องถิ่นมีความแตกต่างกันไม่ว่าทางสภาพภูมิศาสตร์ ทรัพยากร ประชาชน ความต้องการ และปัญหาที่ต่างกันออกไป ผู้ที่ให้บริการหรือแก้ไขปัญหาให้ถูกจุดและสอดคล้องกับความต้องการประชาชน ก็ต้องเป็นผู้ซึ่งรู้ถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นอย่างดี การบริหารงานจึงจะเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ไม่ต้องเสียเวลาเสนอเรื่องขออนุมัติไปยังหน่วยเหนือขึ้นไป ท้องถิ่นจะบริหารงานให้เสร็จสิ้นลงภายในท้องถิ่นนั่นเอง ไม่ต้องสิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น

2.5 การปกครองท้องถิ่น เป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมือง การบริหารของประเทศในอนาคต ผู้นำหน่วยการปกครองท้องถิ่นย่อมต้องเรียนรู้ประสบการณ์ทางการเมือง การได้รับการเลือกตั้งสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่นย่อมเป็นพื้นฐานที่ดีต่ออนาคตทางการเมืองของตนและยังเป็นการฝึกฝนทักษะทางการเมืองบริหารงานในท้องถิ่นอีกด้วย

การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชนบทพึ่งตนเอง การปกครองท้องถิ่นโดยยึดหลักการกระจายอำนาจทำให้เกิดการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม การดำเนินงานพัฒนาชนบทที่ผ่านมายังมีอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งคือการมีส่วนร่วมจากประชาชนในท้องถิ่นอย่างเต็มที่ ซึ่งการพัฒนาชนบทที่สัมฤทธิ์ผลนั้นจะต้องมาจากการริเริ่มช่วยตนเองของท้องถิ่น ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมแรงกัน โดยอาศัยโครงสร้างความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง ซึ่งต้องมาจากการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง มิเช่นนั้นการพัฒนาชนบทอาจเป็นลักษณะ “หยิบยื่นยัดใส่” หรือ “กึ่งหยิบยื่นยัดใส่” เกิดความหวังว่าทุกปีจะมี “ลาภลอย” แทนที่จะเป็นผลดีต่อท้องถิ่นกลับสร้างลักษณะการพัฒนาแบบพึ่งพาไม่ยอมช่วยตนเอง อันเป็นผลทางลบต่อการพัฒนาพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นการกระจายอำนาจจึงทำให้เกิดลักษณะการพึ่งตนเองซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการพัฒนาชนบทอย่างยิ่ง

ส่วนโกวิท พวงงาม (2550 : 29-30) ได้สรุปความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นไว้ว่ามี 5 ประการ คือ

1. การปกครองท้องถิ่นมีหลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบอาจมีความแตกต่างในด้านความเจริญ จำนวนประชากรหรือขนาดของพื้นที่ เช่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นของไทยจัดเป็นกรุงเทพมหานคร เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลและเมืองพัทยา ตามเหตุผลดังกล่าว

2. หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม กล่าวคือ อำนาจของหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตพอสมควรเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง หากมีอำนาจมากเกินไปไม่มีขอบเขตหน่วยการปกครองท้องถิ่นก็จะกลายสภาพเป็นรัฐอธิปไตย เป็นผลเสียต่อความมั่นคงของรัฐบาล อำนาจท้องถิ่นนี้มีขอบเขตที่ต่างกันไปตามลักษณะความเจริญและ

ความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลในการพิจารณาการกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นระดับใดจึงจะเหมาะสม

3. หน่วยการปกครองท้องถิ่น จะต้องมีสถิติตามกฎหมายที่จะดำเนินการปกครองตนเอง สถิติตามกฎหมายแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

3.1 หน่วยการปกครองท้องถิ่นมีสิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ ขององค์การปกครองท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการบริหารตามหน้าที่และเพื่อใช้บังคับประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น เทศบัญญัติ ข้อบังคับตำบล เป็นต้น

3.2 สิทธิที่เป็นหลักในการดำเนินการบริหารท้องถิ่น คืออำนาจในการกำหนดงบประมาณเพื่อบริหารกิจกรรมตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ

4. มีองค์กรที่จำเป็นในการบริหารและปกครองตนเอง องค์กรที่จำเป็นของท้องถิ่นจัดแบ่งเป็นสองฝ่าย คือ องค์กรฝ่ายบริหารและองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น การปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาล จะมีคณะเทศมนตรีเป็นฝ่ายบริหารและสภาเทศบาลเป็นฝ่ายนิติบัญญัติหรือในแบบมหานคร คือ กรุงเทพมหานคร มีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นฝ่ายบริหาร สภากรุงเทพมหานครจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นต้น

5. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น จากแนวคิดที่ว่าประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้น ที่จะรู้ปัญหาและวิธีการแก้ไขของตนเองอย่างแท้จริง หน่วยการปกครองท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องมีคนในท้องถิ่นมาบริหารงาน เพื่อให้สมเจตนารมณ์และความต้องการของชุมชนและอยู่ภายใต้การควบคุมของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าใจในระบบและกลไกของประชาธิปไตยอย่างแท้จริงอีกด้วย

3. องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น

อุทัย หิรัญโต (2523 : 22) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่นว่ามี 8 ประการ คือ

1. สถานะตามกฎหมาย (Legal Status) หมายความว่าหากประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองท้องถิ่นในประเทศนั้นจะมีความเข้มแข็งกว่าการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่าประเทศนั้นมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

2. พื้นที่และระดับ (Area and Level) ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการ เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ และความสำนึกในการปกครองตนเองของประชาชน จึงได้มีกฎหมายที่กำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 2 ระดับ คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาดใหญ่ สำหรับขนาดของพื้นที่จากการศึกษาขององค์การสหประชาชาติ โดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม

(UNESCO) องค์การอนามัยโลก (WHO) และสำนักกิจการสังคม (Bureau of Social Affair) ได้ให้ความเห็นว่าหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่สามารถให้บริการและบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ควรมีประชากรประมาณ 50,000 คน แต่ก็ยังมีปัจจัยอื่นที่ต้องพิจารณา เช่น ประสิทธิภาพการบริหารรายได้และบุคลากร เป็นต้น

3. การกระจายอำนาจและหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองและการปกครองของรัฐบาลเป็นสำคัญ

4. องค์กัรนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นโดยผลแห่งกฎหมายแยกจากรัฐบาลกลางหรือ รัฐบาลแห่งชาติ มีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ออกกฎ ข้อบังคับ ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายนั้น ๆ

5. การเลือกตั้ง สมาชิกองค์การ หรือคณะผู้บริหาร จะต้องได้รับเลือกตั้งจาก ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อแสดงถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครองของประชาชน โดยเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง

6. อิสระในการปกครองตนเอง สามารถใช้ดุลยพินิจของตนในการปฏิบัติ กิจกรรมภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย โดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลาง และไม่อยู่ในสาย บังคับบัญชาของหน่วยงานราชการ

7. มีงบประมาณเป็นของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ จัดเก็บภาษี ตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุง ท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

8. การควบคุมดูแลของรัฐ เมื่อได้รับการเลือกตั้งแล้วยังคงอยู่ในการกำกับดูแล จากรัฐบาล เพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชนโดยส่วนรวม โดยการมีอิสระใน การดำเนินงานของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นตามที่กำหนดไว้ ทั้งนี้มิได้หมายความว่า มี อิสระเต็มที่ทีเดียว แต่หมายถึงเฉพาะอิสระในการดำเนินการเท่านั้น เพราะมิฉะนั้นแล้วท้องถิ่น จะกลายเป็นอธิปไตยไปรัฐจึงต้องสงวนอำนาจในการควบคุมดูแลอยู่

ส่วนซวงศ์ ฉายะบุตร (2539 : 31) ได้สรุปองค์ประกอบของการปกครอง ส่วนท้องถิ่น ไว้ว่ามี 9 ประการ คือ

1. มีสภาเป็นองค์กรที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล
2. มีผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้ง ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย รัฐธรรมนูญ
3. มีอิสระในการปกครองตนเอง
4. มีเขตการปกครองที่ชัดเจนและเหมาะสม
5. มีงบประมาณและรายได้ของตนเองอย่างเพียงพอ
6. มีบุคลากรปฏิบัติงานของตนเอง
7. มีอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสมต่อการให้บริการ

8. มีอำนาจออกข้อบังคับเป็นกฎหมายท้องถิ่นภายใต้ขอบเขตกฎหมายแม่บท
 9. มีความสัมพันธ์กับส่วนกลางในฐานะที่เป็นหน่วยงานระดับรองของรัฐ
- อรรถัย ก๊กผล (2544 : 187) ได้สรุปองค์ประกอบของการปกครองส่วนท้องถิ่น

ว่าจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ประการ คือ

1. การกำหนดพื้นที่ที่แน่นอน
2. มีหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มาจากประชาชน
3. การมีส่วนร่วมของประชาชน
4. มีการโอนอำนาจหน้าที่จากรัฐบาลกลาง
5. มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน

ภาคผนวก 2
แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล

แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล

ภาคผนวกนี้ เป็นการกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นส่วนหนึ่งสำหรับประกอบการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าว โดยเนื้อหาที่จะกล่าวถึงประกอบด้วยความเป็นมาของเทศบาล ประเภทของเทศบาล โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของเทศบาล โดยสังเขป

การปกครองท้องถิ่น ถูกกำหนดขึ้นบนพื้นฐานทฤษฎีการกระจายอำนาจและอุดมการณ์ประชาธิปไตย ซึ่งมุ่งเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง และกิจกรรมการปกครองตนเองในระดับหนึ่ง โดยจะเห็นได้จากลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่น ที่เน้นการมีอิสระในการปกครองตนเอง มีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น มีกลุ่ม เครือข่าย องค์กรหรือสถาบัน ที่จำเป็นในการปกครองตนเอง และที่สำคัญก็คือประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างกว้างขวาง ซึ่งเทศบาลถือเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองไทย

1. ความเป็นมาของเทศบาล

การปกครองรูปแบบเทศบาลได้เริ่มตั้งแต่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ด้วยพระองค์มีพระราชประสงค์ที่จะให้ประชาชนชาวไทยได้รู้จักการปกครองตนเอง รู้จักใช้สิทธิใช้เสียงตามวิถีทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยได้มีพระราชดำริจัดตั้ง “สุขาภิบาล” ขึ้น ในปี พ.ศ. 2440 เรียกว่า “สุขาภิบาลกรุงเทพฯ” ด้วยมีวัตถุประสงค์ว่าการใดควรทำเพื่อเป็นการบูรณะหรือจัดขึ้นเพื่อความสะอาดแห่งชุมชนก็ให้เป็นหน้าที่ของชุมชนหรือคนในท้องถิ่นนั้นเป็นลักษณะของการปกครองตนเอง ทั้งนี้เพื่อฝึกฝนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2488 ก็ได้มีการจัดตั้งสุขาภิบาลขึ้นอีกแห่งหนึ่งที่ท่าฉลอม จังหวัดสมุทรสาคร และต่อมาจากนั้นก็ได้มีการนำเอาระบบสุขาภิบาลดังกล่าวนี้ไปใช้ในหัวเมืองต่าง ๆ แพร่หลายยิ่งขึ้น แต่กิจการสุขาภิบาลก็เป็นอันระงับไปเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จสวรรคต

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้ทรงจัดตั้งระบบการปกครองที่เรียกว่า “ดุสิตธานี” ขึ้น โดยให้ข้าราชการของพระองค์ท่านสมมติเป็นรัฐบาลเป็นฝ่ายค้ำมีการจัดตั้งพรรคการเมือง มีหนังสือพิมพ์อันเป็นการจำลองรูปแบบสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ตามครรลองของการปกครองระบอบประชาธิปไตยมาใช้ เพื่อเป็นการฝึกหัดให้ข้าราชการบริหารและประชาชนได้เรียนรู้จักการใช้สิทธิใช้เสียงตามวิถีทางการปกครองระบอบ

ประชาธิปไตย แต่เมื่อพระองค์ได้เสด็จสวรรคต กิจการตุลาการก็ได้ระงับไป ต่อมาในรัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 พระองค์ได้ทรงพระราชดำริให้มีการตั้ง คณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการจัดตั้งเทศบาลขึ้นในประเทศไทย อันเป็น รูปแบบการปกครองตนเอง มีการเดินทางไปดูงานเกี่ยวกับระบบการทำงานของเทศบาลใน ประเทศต่าง ๆ จนในที่สุดคณะกรรมการได้จัดทำบันทึกความเห็นเสนอต่อรัฐบาลว่าควรจะได้มี การจัดร่างกฎหมายเกี่ยวกับเทศบาลขึ้นเพื่อจัดตั้งเทศบาลในประเทศไทยต่อไป

ในที่สุดเสนาบดีมหาดไทยได้ทูลเกล้าฯ ถวาย “ร่างพระราชบัญญัติเทศบาล” ต่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระองค์ท่านได้ทรงพระราชทานร่างพระราชบัญญัติ เทศบาลให้สภาเสนาบดีประชุมพิจารณารายละเอียดเมื่อ 19 มกราคม 2473 ซึ่งสภาเสนาบดี พิจารณาแล้วเห็นชอบด้วย ต่อมาได้มีการเตรียมการที่จะนำพระราชบัญญัติเทศบาลขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย แต่ยังมีได้ทันประกาศใช้พระราชบัญญัติก็ได้มีเหตุการณ์ทาง การเมืองเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2475 โดยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสละราชสมบัติ พระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนชาวไทยให้มีการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยโดยมี พระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข

อย่างไรก็ตาม หลังจากทีคณะราษฎรได้ทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง ก็ได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 และได้มีการจัดตั้งเทศบาลเป็น ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2478 โดยยกฐานะสุขาภิบาลที่มีอยู่ 35 แห่ง ซึ่งเป็นสุขาภิบาลเมืองเสีย 29 แห่ง และสุขาภิบาลท้องที่ 6 แห่ง ขึ้นเป็นเทศบาล และได้มีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับเทศบาลถึงปัจจุบันหลายครั้ง กล่าวคือ ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2481, พ.ศ. 2486 และจนถึงปี พ.ศ. 2496 ซึ่งใช้เป็นหลักมาจนถึงในปัจจุบัน (มนัส นพรัตน์, 2541 : 36 - 38) โดยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันคือ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542

เทศบาลถือว่าเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่น ที่จัดตั้งขึ้นในเขตชุมชนที่มีความ เจริญและใช้ในการบริหารเมืองเป็นหลัก ซึ่งหลายประเทศประสบความสำเร็จในการใช้ เทศบาลเป็นเครื่องมือสำคัญในการปกครองประเทศและพัฒนาระบบการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว สำหรับประเทศไทย เทศบาลเป็นรูปแบบการบริหารราชการ ส่วนท้องถิ่นในเขตชุมชนเมืองที่นำมาตั้งแต่ พ.ศ. 2476 มาจนถึงปัจจุบัน (โกวิทย์ พวงงาม, 2550 : 190)

การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล ถือเป็นการกระจายอำนาจ การปกครองสู่ท้องถิ่นภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นเพื่อให้การบริหารงานมี ความคล่องตัวมากขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ของประชาชนใน ท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบเทศบาลนั้น มิได้จัดตั้งขึ้นทั่วทั้งประเทศ แต่มีการจัดตั้งขึ้นเป็นแห่ง ๆ ซึ่งเป็นไปตามที่

บัญญัติไว้ในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 คือเมื่อรัฐพิจารณาเห็นควรที่จะยกฐานะท้องถิ่นใดขึ้นเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาล ก็ตราพระราชกฤษฎีกายกฐานะท้องถิ่นนั้นเป็นเทศบาลเป็นแห่งๆ ไป โดยเทศบาลมีฐานะเป็นทบวงการเมืองและเป็นนิติบุคคลดังกำหนดมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2549 : 134)

2. ประเภทของเทศบาล

ปัจจุบันพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 9 ถึงมาตรา 11 ให้เทศบาลมีอยู่ 3 ประเภท คือ

2.1 เทศตำบล มาตรา 9 แห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาลกำหนดไว้ว่าท้องถิ่นซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล กฎหมายมีไว้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ โดยเฉพาะว่าการเป็นเทศบาลตำบลจะต้องมีเงื่อนไขอะไรบ้าง แต่ในทางปฏิบัติกระทรวงมหาดไทยได้วางหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งเทศบาลตำบลเอาไว้ และนอกจากนี้เทศบาลตำบลจำนวนหนึ่งยังมีที่มาจากกรณีที่เมื่อพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติให้ยกเลิกกฎหมายว่าด้วยสุขาภิบาลและกำหนดให้บรรดาสุขาภิบาลที่มีอยู่มีฐานะเป็นเทศบาลตำบล

2.2 เทศบาลเมือง มาตรา 10 แห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาลกำหนดให้เทศบาลเมืองมีหลักเกณฑ์การจัดตั้งอยู่ 2 รูปแบบ คือ (1) ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดทุกแห่ง ให้ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองได้โดยไม่ต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์อื่นๆ ประกอบ และ (2) ท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป และมีรายได้พอควรแก่การปฏิบัติหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยเทศบาล และมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลเมือง ทั้งนี้การจัดตั้งเทศบาลเมืองต้องทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทย

2.3 เทศบาลนคร มาตรา 11 แห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาลกำหนดไว้ว่าเทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป และมีรายได้พอควรแก่การปฏิบัติหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยเทศบาล และมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลนคร ทั้งนี้การจัดตั้งเทศบาลนครจะต้องทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทยซึ่งจะต้องระบุชื่อและเขตของเทศบาลเอาไว้ด้วย

3. โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของเทศบาล

3.1 โครงสร้างของเทศบาล

ปัจจุบันโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล ประกอบด้วยสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรี ซึ่งแต่เดิมโครงสร้างของเทศบาล ประกอบด้วยสภาเทศบาลและคณะเทศมนตรี ต่อมาในปี พ.ศ. 2543 ได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติเทศบาล

พ.ศ. 2496 ใหม่ และเพิ่มรูปแบบของผู้บริหารเทศบาลเข้ามาอีก 1 รูปแบบ คือ นายกเทศมนตรี โดยมีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ในมาตรา 14 แห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาลว่าเทศบาลแห่งใดจะมีการบริหารในรูปแบบคณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรี ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในเขตเทศบาลแต่ละแห่งโดยมีวิธีการดังนี้ คือผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตเทศบาลใดจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตเทศบาลนั้น มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้จัดทำประชามติในเขตเทศบาลนั้นว่าจะกำหนดให้การบริหารเทศบาลใช้รูปแบบคณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรี ผลประชามติให้นำมาใช้เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเป็นการทั่วไปในคราวถัดจากวันออกเสียงประชามติและให้ใช้รูปแบบการบริหารตามผลประชามตินั้นตลอดไปจนกว่าจะมีการออกเสียงประชามติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตเทศบาลนั้นให้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารเทศบาลเป็นอย่างอื่น การร้องขอให้ทำประชามติดังกล่าวมาแล้วจะต้องเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนครบวาระของเทศบาลที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะนั้นไม่น้อยกว่า 360 วัน และจะกระทำในวาระของสภาเทศบาลหนึ่งได้เพียงครั้งเดียว แต่ในปัจจุบันได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 อีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. 2546 และกำหนดให้มีฝ่ายบริหารคือนายกเทศมนตรีที่มาจาก การเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนเหมือนกับสภาเทศบาล (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2549 : 135)

สภาเทศบาล ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 โดยสมาชิกสภาเทศบาล อยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี ซึ่งวาระการดำรงตำแหน่งนี้ได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542 คือลดลงจาก 5 ปี มาเป็น 4 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 285 แห่งรัฐธรรมนูญ ส่วนจำนวนสมาชิกสภาเทศบาลของเทศบาลแต่ละประเภทนี้จะไม่เท่ากัน อยู่ระหว่างจำนวน 12 คน ถึง 24 คน ขึ้นอยู่กับประเภทของเทศบาลดังที่บัญญัติในมาตรา 15 แห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาล คือ

1. สภาเทศบาลตำบล ประกอบด้วย สมาชิก จำนวน 12 คน
2. สภาเทศบาลเมือง ประกอบด้วย สมาชิก จำนวน 18 คน
3. สภาเทศบาลนคร ประกอบด้วย สมาชิก จำนวน 24 คน

นายกเทศมนตรี กฎหมายว่าด้วยเทศบาลกำหนดให้มีนายกเทศมนตรีคนหนึ่งซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหารของเทศบาล โดยนายกเทศมนตรีอาจแต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีซึ่งมิใช่สมาชิกสภาเทศบาลเป็นผู้ช่วยเหลือในการเหลือในการบริหารราชการตามที่นายกเทศมนตรีมอบหมาย โดยมาตรา 48 แห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาลได้กำหนดจำนวนเทศมนตรีไว้ดังนี้ คือ

1. เทศบาลตำบล ให้มีรองนายกเทศมนตรี ไม่เกิน 2 คน
2. เทศบาลเมือง ให้มีรองนายกเทศมนตรี ไม่เกิน 3 คน
3. เทศบาลนคร ให้มีรองนายกเทศมนตรี ไม่เกิน 4 คน

นายกเทศมนตรี เป็นผู้ควบคุมและรับผิดชอบในการบริหารกิจการของเทศบาลและเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานเทศบาลและลูกจ้างเทศบาลตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา 48 แห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาล

3.2 อำนาจหน้าที่ของเทศบาล

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 กำหนดไว้ 2 ประการ คือ

1. หน้าที่ที่เทศบาลต้องทำ ได้แก่ หน้าที่ที่กฎหมายจัดตั้งกำหนดให้เทศบาลต้องทำ

2. หน้าที่ที่เทศบาลอาจจัดทำ ได้แก่ หน้าที่ที่กฎหมายจัดตั้งกำหนดให้เทศบาลพิจารณาจัดทำตามความสามารถและความจำเป็นของแต่ละเขตเทศบาล

โดยหน้าที่ที่เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง เทศบาลนครนั้น พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ได้กำหนดให้เทศบาลแต่ละประเภทมีหน้าที่ที่ต่างกันตามขนาดของเทศบาลแต่ละประเภท

หน้าที่ของเทศบาลแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 10 ประเภท ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 50 มาตรา 51 มาตรา 53 มาตรา 54 มาตรา 56 และมาตรา 57 แห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาล คือ

1. การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน
2. การสาธารณสุข ได้แก่ การป้องกันและระงับโรคติดต่อ การกำจัดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล การให้มีและบำรุงสุขอนามัย ทางระบายน้ำ สถานที่รักษาคนเจ็บไข้ สุสานและฌาปนสถาน การรักษาความสะอาดของถนน ทางเดิน ที่สาธารณะ และการจัดให้มีและบำรุงกิจการอย่างอื่นที่จำเป็นเพื่อการสาธารณสุข
3. การคมนาคมขนส่ง ได้แก่ ให้มีและบำรุงทางบก ทางน้ำ ท่าเรือ ท่าข้าม
4. การสาธารณสุขโรคและสาธารณสุขการ ได้แก่ การไฟฟ้า ประปา น้ำ ตลาด โรงฆ่าสัตว์ โรงจํา นำ สถานสินเชื่อท้องถิ่น การดับเพลิง การป้องกัน และระงับสาธารณภัย
5. การศึกษา ได้แก่ จัดตั้งและบำรุง โรงเรียนอาชีวศึกษา การศึกษาบังคับ
6. การสังคมสงเคราะห์ ได้แก่ ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดา เด็ก
7. การบำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
8. การสันตนาการ ได้แก่ การจัดให้มีและบำรุงสาธารณะ สวนสัตว์ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สถานที่สำหรับการกีฬา
9. เทศพาณิชย์
10. หน้าที่อื่นตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยหรือกฎหมายบัญญัติ

ภาคผนวก 3

**ประวัติความเป็นมา ลักษณะสังคม เศรษฐกิจ การปกครอง
จังหวัดชายแดนภาคใต้**

ประวัติความเป็นมา ลักษณะสังคม เศรษฐกิจ การปกครอง จังหวัดชายแดนภาคใต้

ภาคผนวกนี้ เป็นการกล่าวถึงลักษณะทั่วไปของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นส่วนหนึ่งเพื่อประกอบในการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าว โดยเนื้อหาที่จะกล่าวต่อไป ประกอบด้วยประวัติศาสตร์ของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง โดยสังเขป

1. ประวัติความเป็นมาของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กล่าวได้ว่ามีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน ส่วนประวัติศาสตร์อันแท้จริงเป็นมาอย่างไรนั้น ไม่มีใครมีหลักฐานที่แน่นอน นอกจากเหตุการณ์ยุคหลัง ๆ ตั้งแต่ปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา ซึ่งมีเอกสารทางประวัติศาสตร์อ้างอิงไว้บ้าง (อารง สุทธาศาสน์, 2534 : 142) ในการศึกษาความเป็นมาของจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นนิยมแยกพิจารณาออกเป็น 2 ทาง คือ เมืองปัตตานีเดิม อันได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส กับเมืองไทรบุรี (รัฐเคดาห์) ส่วนหนึ่งคือ จังหวัดสตูลในปัจจุบัน (ขจิตภัย บุรุษพัฒน์, 2526 : 157) ทั้งนี้เนื่องจากแม้จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล 4 จังหวัดนี้จะเป็นถิ่นที่อยู่ของชาวมุสลิม แต่ความเป็นมาและสภาวะของคนใน 3 จังหวัดแรก แตกต่างกับคนในจังหวัดสตูลอยู่มาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะมีประวัติความเป็นมาแตกต่างกันที่สำคัญคือ จังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส เป็นแผ่นดินผืนเดียวกัน เคยรวมอยู่ในอาณาจักรเดียวกันโดยรวมอยู่ในอาณาจักรที่เรียกว่า “อาณาจักรปัตตานีหรือตานี” เมื่อแยกออกเป็น 3 จังหวัดแล้วยังมีอาณาเขตติดต่อเป็นเสมือนผืนแผ่นดินเดียวกัน และพื้นที่ยังติดกับประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นพลเมืองเชื้อสายและศาสนาเดียวกันด้วยจึงยังคงรักษาเอกลักษณ์ของตนไว้ ส่วนสตูลนั้นแยกออกมาจากอาณาจักรไทรบุรี เมื่อแยกออกมาแล้วก็มาอยู่ในวงล้อมของคนไทย ไม่ติดต่อกับมุสลิมใน 3 จังหวัดข้างต้น มีการติดต่อกับประเทศมาเลเซียเฉพาะแต่ทางน้ำซึ่งไปได้ยากลำบากกว่าการติดต่อกับคนไทยทางบก ฉะนั้นในปัจจุบันประชาชนในพื้นที่จังหวัด สตูล จึงมีลักษณะใกล้เคียงกับคนไทยทั่วไปในประเทศมากกว่า

ปัตตานีเคยเป็นที่ตั้งของอาณาจักรที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งมาแต่สมัยโบราณ (สุวัจน์ บัวทอง, 2517 : 1) ในสมัยลังกาสุกะ ปัตตานีมีอาณาเขตปกครองที่กว้างขวาง ครอบคลุมคาบสมุทรมาลายูตอนล่างทั้งหมด โดยในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 13 ศรีวิชัยได้เข้ามาปกครองลังกาสุกะ เนื่องจากราชามหาวิงสาได้อ่อนแอลง ราชาศรีวิชัยมาจากเมืองปาเล็มบัง คนปาเล็มบังมีความชำนาญและเก่งกาจในการทำสงครามทางทะเล ได้ผ่านสงครามมาหลายดินแดนและทำสงครามทั่วไปตามที่ต้องการจะไป ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นที่เกรงขามแก่คนลังกาสุกะ

ในปี พ.ศ. 1293 ราชชาติชื่อ ชัง จายา วังสา ราชพระองค์นี้ได้เข้าสู่รบกับบรรดาเมืองต่างๆ ภายใต้อาณาจักรลังกาสุกะ และในที่สุดลังกาสุกะได้รับความพ่ายแพ้

หลังจากราชพระองค์นี้ได้รับชัยชนะ พระองค์จึงได้เสาะแสวงหาสถานที่สำหรับสร้างเมืองหลวงและตำหนักสำหรับตนเอง หมู่บ้านแห่งหนึ่งในหมู่บ้านมีอาชีพอยู่ 2 อย่าง คือ ทาปลาอย่างหนึ่งและเพาะปลูกอีกอย่างหนึ่ง หัวหน้าในหมู่บ้านนั้นมีชื่อว่า “โตะตานี” คนทั่วไปเรียกเขาว่าโตะตานี ณ ที่แห่งนั้นมีผู้กราบทูลพระราชว่าแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การสร้างเมืองและตำหนัก จากนั้นพระราชจึงได้ไปสร้างเมืองหลวงที่หมู่บ้านโตะตานี และชาวเมืองก็เรียกว่าเป็นหมู่บ้านเปาะตานี ดังนั้นจึงได้กลายเป็นที่มาของชื่อเมือง “Petani” หรือ ปัตตานี จนกระทั่งปัจจุบัน

ชื่อเสียงของปัตตานีเป็นที่รู้จักออกไปอย่างกว้างขวางเมื่อชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาค้าขายในปัตตานีก็ยิ่งทำให้ปัตตานีมีชื่อเสียงมากยิ่งขึ้น ในสมัยนั้นมีเรือสินค้าผ่านไปมาและจอดที่อ่าวปัตตานีเป็นร้อยๆ ลำ กล่าวกันว่าเรือมาจอดที่ท่าเรือทั้งกลางวันกลางคืน ซึ่งแสดงให้เห็นความยิ่งใหญ่และเจริญรุ่งเรืองของปัตตานีจนเป็นที่รู้จักกันไปทั่วโลก

ราชวงศ์ศรีวิชัยได้ปกครองอาณาจักรลังกาสุกะนานประมาณ 500 ปี ต่อมาเกิดศึกสงครามในมุลูกู-ชาว เพื่อแย่งชิงอำนาจความเป็นใหญ่ระหว่างศรีวิชัยกับราชวงศ์ไชเลนทร์ (Sulandra ปัจจุบันเขียนเป็น Syailendra) ซึ่งปรากฏว่าต่างฝ่ายต่างไม่ยอมแพ้กัน ต่อมาจึงได้ทำสงครามสงบศึกได้ มีการตกลงปกครองอาณาจักรต่างๆ ด้วยกันทั้งสองราชวงศ์ ดังนั้น ปัตตานีจึงตกอยู่ภายใต้การปกครองของสองอาณาจักรดังกล่าว (ครองชัย หัตถา, 2541 : 50 – 52)

อย่างไรก็ดี รายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นไปของรัฐอิสระลังกาสุกะในสมัยนี้ไม่มากนัก นักประวัติศาสตร์รู้แต่เพียงว่าเป็นเมืองของศาสนาพุทธซึ่งครอบงำโดยพวกพราหมณ์ทางเหนือของอาณาจักรลังกาสุกะมีอาณาจักรศรีวิชัยซึ่งมีศูนย์กลางที่เมืองลิเกอร์ (นครศรีธรรมราช) อาณาจักรมัชฌาปาติกและอาณาจักรมะละกา สำหรับชื่อของปัตตานีหรือเมืองอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียงไม่เคยปรากฏในเอกสารยุคดังกล่าว ในที่สุดชื่อ “ลังกาสุกะ” ก็ได้หายไปจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ และได้หายไปอย่างไร้ใครทราบได้แน่นอน โดยทราบแต่เพียงว่าเคยรุ่งเรืองและ คงมีอายุไม่น้อยกว่าหนึ่งพันปีทีเดียว ประมาณปีพ.ศ.2023 ชื่อของปัตตานีก็ค่อยๆ ปรากฏในประวัติศาสตร์ขึ้นมาแทนที่ประวัติศาสตร์สมัยต้นๆ ของอาณาจักรปัตตานีนี้มีเหตุการณ์ที่น่าสังเกตอยู่อย่างน้อย 2 เหตุการณ์ คือ ประชากรในแถบนี้ได้รับอิทธิพลของศาสนาอิสลาม ในขณะที่เดียวกันอิทธิพลของอาณาจักรไทยก็เริ่มแผ่ลงมาบ้าง แต่ก็เป็นอิทธิพลที่ไม่เห็นเด่นชัดอะไร (อารง สุทธาศาสน์, 2534 : 143)

ในขณะที่ประเทศทางตะวันตกต่างๆ ออกมาล่าเมืองขึ้น หรือเป็นยุคของการล่าอาณานิคมของประเทศตะวันตก จึงทำให้อาณาจักรหรือรัฐต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือเอเชียอาคเนย์ต้องตกเป็นอาณานิคม แต่ปัตตานีก็ยังคงรักษาอธิปไตยไว้ได้ และกลายเป็นอาณาจักรที่รุ่งเรืองเป็นศูนย์กลางในด้านต่างๆ เช่น เป็นเมืองท่าเรือใหญ่ ศูนย์กลางการศึกษา

ศาสนาอิสลาม เป็นต้น ทั้งนี้ด้วยการเข้าไปทำสัมพันธไมตรีกับอาณาจักรที่เข้มแข็ง คือ สุโขทัย อาณาจักรนี้ก็ตกอยู่ในอิทธิพลของสุโขทัยในลักษณะอุปถัมภ์เพื่อมาสะสมอาวุธหรือกำลังไปต่อต้าน ตะวันตก ซึ่งเท่ากับเป็นการตกอยู่ในอิทธิพลของกรุงสุโขทัยโดยอัตโนมัติ จากนั้นปัตตานีได้ส่งเครื่องราชบรรณาการให้กรุงสุโขทัย ทำให้เกิดคำถามในวงวิชาการขึ้นว่าเป็น การประกาศด้วยยอมเป็นเมืองประเทศราช หรือเป็นเพียงนโยบายทางการเมืองและเพื่อป้องกันตนเองออกจาก อาณานิคมตะวันตกเท่านั้น เพราะไทยได้ส่งเครื่องราชบรรณาการลักษณะเดียวกันไปยังพระเจ้ากรุงจีนด้วย และเมื่ออาณาจักรมะละกาเจริญรุ่งเรืองขึ้นในต้นพุทธศตวรรษที่ 21 ทำให้อำนาจของไทยเสื่อมลง ในปี พ.ศ.2003 ปัตตานีจึงขึ้นกับมะละกา จนถึงปี พ.ศ.2054 (สมัยพระรามาธิบดีที่ 2 แห่งกรุงศรีอยุธยา) มะละกาตกเป็นของโปรตุเกส ปัตตานีกลับมาขึ้นต่อไทยในสมัยอยุธยา ตามเดิม (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2531 : 79 – 81)

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา หัวเมืองในแหลมมลายูยังคงเป็นของไทย เมืองปัตตานี มีฐานะเป็นประเทศราชของไทยเหมือนเมืองประเทศราชอื่น ๆ ในแหลมมลายู แต่คราวใดที่กรุงศรีอยุธยาเสื่อมอำนาจลง เมืองปัตตานีก็ส่งเครื่องราชบรรณาการแสดงการกระด้างกระเดื่อง เช่น ได้เกิดกบฏขึ้นในปี พ.ศ.2106 ตรงกับแผ่นดินของพระเจ้าปราสาททอง โดยที่รายาอูงู ผู้ครองเมืองปัตตานีเห็นว่าพระเจ้าปราสาททอง ทรงแย่งราชสมบัติจากเจ้านายในราชวงศ์เดิม จึงถือโอกาสส่งเครื่องราชบรรณาการ พระเจ้าปราสาททองจึงโปรดเกล้าฯ ให้แต่งตั้งไปปราบถึงสองครั้ง แต่ปราบปัตตานีไม่ได้ จนถึงปี พ.ศ.2179 ก็เตรียมทัพลงไปอีก แต่พวกฮอลันดาได้ช่วยเกลี้ยกล่อมให้รายาอูงูยอมอ่อนน้อมต่อไทยจนเป็นผลสำเร็จ เมืองปัตตานีจึงกลับมาเป็นของไทยตามเดิม และเมื่อกรุงศรีอยุธยาแตกใน พ.ศ.2310 ปัตตานีได้รับอิสระหรือตั้งตนเป็นอิสระ เช่นเดียวกับเมืองอื่น ๆ จวบจนในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ 1) ปัตตานีจึงตกอยู่ในอำนาจการปกครองของไทยอย่างแท้จริง เมื่อพระองค์โปรดเกล้าฯ ให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทเป็นแม่ทัพยกไปปราบพม่าที่รุกรานทางปักษ์ใต้ แต่เมื่อทราบข่าวทางเมืองปัตตานีเกิดจลาจลจึงยกทัพไปยึดเมืองปัตตานีได้ใน พ.ศ.2329 และได้รับสั่งให้กวาดต้อนครอบครัวและเครื่องศาสตราวุธ เช่น ปืนใหญ่ “นางพญาปัตตานี” เข้ามาในกรุงเทพฯ ส่วนที่เมืองปัตตานีทรงแต่งตั้งเชื้อสายเจ้าเมืองปัตตานีเดิมชื่อ ตวนกูละบิติน เป็นเจ้าเมืองปกครองดูแล เรียกว่า “รายาปัตตานี” โดยอยู่ในความดูแลของสงขลา (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2531 : 80 – 82)

ต่อมาในปี พ.ศ.2334 เจ้าเมืองปัตตานีคบคิดกับโต๊ะสาหิต ผู้มาจากประเทศอินเดียก่อการกบฏแล้วยกขึ้นไปตีเมืองสงขลา กองทัพสงขลาด้วยความช่วยเหลือของกองทัพเมืองนครศรีธรรมราช ได้ช่วยกันตีกองทัพพระยาปัตตานีแตก แล้วพระยาสงขลายกทัพติดตามลงไปตีเมืองปัตตานี จับตัวรายาปัตตานีส่งไปกรุงเทพฯ ส่วนเมืองปัตตานีนั้นได้ตั้งข้าราชการไทยขึ้นเป็นเจ้าเมืองแทน และในสมัยรัชกาลที่ 2 พม่าคิดจะยกกองทัพมาตีเมืองไทยอีก ได้ส่งคนไปชักชวนหัวเมืองมลายูที่ขึ้นแก่ไทยก่อการกบฏขึ้น แต่เจ้าเมืองเป็นคนไทยจึงปราบปรามไว้ได้ ทางราชการสมัยนั้นเห็นว่าถ้าจะรักษาเสถียรภาพของราชอาณาจักรในด้านนี้ให้คงอยู่ตลอดไปแล้ว จำเป็นต้อง

ตัดทอนหัวเมืองสำคัญ ๆ โดยเฉพาะเมืองปัตตานีให้มีกำลังน้อยลง ดังนั้นจึงโปรดเกล้าฯ ให้แบ่งเมืองปัตตานีออกเป็น 7 หัวเมือง คือ

1. เมืองปัตตานีหรือตานี
2. เมืองยะหริ่งหรือยี่หริ่ง
3. เมืองสายบุรี
4. เมืองหนองจิก
5. เมืองระแงะ
6. เมืองรามันห์
7. เมืองยะลาหรือยะลา

พอถึงสมัยรัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้จัดการปกครองหัวเมืองต่างๆ เป็นมณฑลเทศาภิบาล แต่บางเมืองที่มีเชื้อสายเจ้านายเก่า ๆ ปกครองอยู่ให้จัดการปกครองเป็นบริเวณ ตั้งเชื้อสายเจ้านายเก่าเป็นผู้ครองเมือง และตั้งข้าหลวงประจำจังหวัดเป็นผู้อำนวยการแทนผู้ครองเมือง เมืองปัตตานีที่แยกเป็น 7 หัวเมือง ก็ได้จัดปกครองเป็นบริเวณเรียกว่า “บริเวณ 7 หัวเมือง” ขึ้นต่อข้าหลวงใหญ่มณฑลนครศรีธรรมราช

ต่อมาในปี พ.ศ.2449 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมบริเวณ 7 หัวเมืองขึ้นเป็นมณฑลเทศาภิบาล เรียกว่า มณฑลปัตตานี และยุบเมืองเล็กๆ เสีย 3 เมือง คงเหลือเพียง 4 เมือง คือ

1. รวมเมืองหนองจิก ยะหริ่ง ปัตตานี ขึ้นเป็นเมืองปัตตานี
2. รวมเมืองรามันห์ ยะลา ขึ้นเป็นเมืองยะลา
3. เมืองสายบุรี (ภายหลังยุบเป็นตำบลตะลุบัน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี)
4. เมืองระแงะ (ภายหลังรวมตั้งเป็นจังหวัดนราธิวาส)

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 เมืองต่างๆ ที่รวมกันเป็นมณฑลปัตตานีเดิม ก็ได้มีการปกครองเป็นจังหวัด โดยแบ่งออกเป็น 3 จังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส มาจนถึงปัจจุบันนี้ (ขจัดภัย บุรุษพัฒน์, 2526 : 159 – 160)

สำหรับจังหวัดสตูลนั้น ขอกกล่าวโดยสรุปคือ ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสตูลมีเชื้อสายมาจากมลายูในรัฐเคดาห์หรือไทรบุรี แม้ในปัจจุบันนี้ สำเนียงการพูดภาษามลายูของชาวสตูลก็คล้ายเคียงกับสำเนียงของชาวเคดาห์ ทั้งนี้ก็เพราะว่าจังหวัดสตูลแต่เดิมนั้นเป็นส่วนหนึ่งของรัฐเคดาห์ ซึ่งบางยุคสมัยตกอยู่ภายใต้อำนาจของไทย แต่บางสมัยก็ตกอยู่ภายใต้อำนาจของมลายู ครั้นสุดท้ายเคดาห์ได้ยอมอ่อนน้อมต่อไทยในสมัยรัชกาลที่ 1 ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงปรับปรุงการปกครองเมืองเคดาห์เสียใหม่ โดยแบ่งออกเป็น 4 เมือง คือ เมืองไทรบุรี เมืองปะลิส (เปอร์ลิส) เมืองกะบังปาซุ และเมืองสตูล

ครั้งสมัยรัชกาลที่ 5 ประเทศไทยได้เสียเมืองทางใต้ให้แก่อังกฤษหลายเมืองรวมทั้งเมืองไทรบุรี ปะลิส ฯลฯ เมืองสตูลจึงต้องไปรวมอยู่ในมณฑลนครศรีธรรมราช ภายหลัง

จากรัฐบาลไทยได้ยกเลิกการปกครองแบบมณฑลแล้ว เมืองสตูลก็ได้รับฐานะเป็นจังหวัด เช่นเดียวกับเมืองอื่นๆ (โชติ ถาวร, 2543 : 40)

2. ประวัติความเป็นมาของชาวมุสลิมในประเทศไทย

ในอดีตที่ผ่านมาในแหลมมาลาญยังไม่มีบ้านเรือนและยังไม่มีมีการเรียกชื่อว่า แหลมมาลาญ แต่เน้นดินแดนที่อาศัยของคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งประกอบไปด้วยคนดั้งเดิมในเขตนี้ ได้แก่

1) Keyaksi หรือ Kahari เป็นคนอาศัยอยู่ตามป่าดงดิบ รูปร่างสูงปานกลาง คุร่าย กินคน มีถิ่นที่อยู่ในแหลมมาลาญ และบอร์เนียว

2) เซมัง (Semang) หรือ Negretos ตัวเตี้ย ผิวขาวกว่าซาไก อยู่ตามลุ่มแม่น้ำ

3) ซาไก (Sekai) ผมหยิก ผิวดำ ตาโบนขาว ริมฝีปากหนา แร่ร้อนไปตามป่าดงดิบ ยังมีชีวิตอยู่ในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

4) Orang-Laut เป็นพวกข่าน้ำอยู่ฝั่งตะวันตก ส่วนใหญ่อยู่ตามเกาะ

สำหรับชนชาติไทย ได้มีการอพยพลงมาตั้งถิ่นฐานในแหลมมาลาญอยู่ก่อนประมาณ 1,000 ปี แล้ว (ลิขิต ธีรเวคิน, 2521 : 161) ตามประวัติศาสตร์แหลมมาลาญ ซึ่งว่าด้วยเมืองปาหังและหนังสือสะยะระมาลาญว่า ชนชาติไทยได้เข้ามาเป็นเจ้าของปาหัง และมาตั้งเมืองปัตตานี ไทยได้แผ่อำนาจมาปกครองแหลมมาลาญทั้งหมด ตลอดจนถึงสุมาตราด้วย ซึ่งตามหลักฐานในทางประวัติศาสตร์สุโขทัยเป็นราชธานี ศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงได้จารึกไว้ว่าอาณาจักรสุโขทัย มีอาณาเขตทิศทางใต้ทั่วแหลมมาลาญไปจดเมืองยะโฮร์และเมืองมะละกา มีเมืองสำคัญในสมัยนั้นอยู่ 2 เมือง คือ เมืองนครศรีธรรมราช และเมืองปัตตานี โดยเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นเมืองประเทศราชคอยควบคุมดูแลเมืองต่างๆ ในแหลมมาลาญ (อุทัย หิรัญโต, 2522 : 16 - 17)

ส่วนการเข้ามาของศาสนาอิสลามในประเทศไทยนั้น หลังจากเมืองเล็ก ๆ ในเกาะสุมาตราได้รวมตัวกันเข้าเป็นอาณาจักรศรีวิชัยได้เสื่อมอำนาจลง เกาะชวาและเกาะสุมาตราได้เกิดมีอาณาจักรขึ้นมาใหม่ เรียกว่าอาณาจักรมัชปาหิต ได้เกิดความรุ่งเรืองสามารถแผ่อิทธิพลไปถึงอาหรับและอินเดีย ปรากฏว่าชาวอาหรับและอินเดียซึ่งนับถือศาสนาอิสลามได้เข้ามาติดต่อกับชายและในขณะเดียวกันก็เผยแพร่ศาสนาไปด้วยในประมาณ ปี พ.ศ.1980 ชาวอาหรับและอินเดียได้นำหลักศาสนาอิสลามเข้ามาเผยแพร่ที่เมืองสิงคโปร์ มะละกา กัลันตัน ไทรบุรี และเมืองปัตตานี (อุทัย หิรัญโต, 2522 : 161)

3. สภาพทางภูมิศาสตร์

จังหวัดชายแดนภาคใต้เกือบทุกจังหวัดยกเว้นจังหวัดปัตตานี ต่างก็มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย และเมื่อพิจารณาถึงสภาพภูมิประเทศแล้ว จะเห็นได้ว่าพรมแดนระหว่างไทยกับมาเลเซีย นั้น มิได้มีเครื่องกีดขวางทางธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา มาเป็นอุปสรรค

การไปมาหาสู่กันแต่อย่างใด ทำให้การสัญจรไปมาเป็นไปโดยสะดวก และในบางกรณีอาจจะสะดวกยิ่งกว่าติดต่อกับจังหวัดอื่นๆ ในราชอาณาจักรไทยเสียอีก

ฉะนั้น จึงเป็นผลให้ชนบทรรมนิยมและวัฒนธรรมจากดินแดนประเทศมาเลเซีย หลั่งไหลเข้ามาได้โดยสะดวก ไม่ว่าจะเป็นในด้านผู้คน ด้านภาษา ศาสนา และอื่นๆ อีกหลายอย่าง จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงมีความคล้ายคลึงกับประเทศมาเลเซียมากกว่าประเทศไทย ทั้งๆ ที่จังหวัดเหล่านี้อยู่ในอาณาจักรไทย จึงไม่เป็นการแปลกประหลาดอะไร ที่ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีชนบทรรมนิยมประเพณีนับถือศาสนาอิสลาม และใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวันเช่นเดียวกับประชาชนในมาเลเซีย และมีความรู้สึกว่าเขาเป็นชาวมลายู ไม่ใช่ชาวไทย ความรู้สึกเช่นนี้ฝังอยู่ในจิตใจมาแต่เดิม ยกต่อการเปลี่ยนแปลง แม้ทางราชการได้พยายามแล้ว ก็ยังไม่ได้รับผลสมความมุ่งหมาย (โชติ ถาวร, 2543 : 41)

ยิ่งกว่านั้น การที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ซึ่งมีความเจริญกว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้เกือบทุกด้าน ทำให้เราเสียเปรียบทางมาเลเซียในเชิงที่จะทำให้เกิดการเปรียบเทียบกันหลายประการ ซึ่ง ขจัดภัย บรูซพัฒน์ (2526 : 161 - 162) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. ท้องที่การปกครองทางด้านมาเลเซียได้รับการส่งเสริมบำรุงดีกว่าทางฝ่ายไทย เช่น การคมนาคม และการผังเมือง
2. รัฐบาลมาเลเซียให้โอกาสแต่ละรัฐมีอิสระในการปกครองท้องที่ในเขตรัฐบาลของตนดีกว่าชายแดนภาคใต้ของไทย แต่การปกครองของไทยใช้วิธีรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง คือ เมืองหลวง การสั่งงานส่วนใหญ่ส่งไปจากกรุงเทพฯ
3. ชาวไทยมุสลิมซึ่งอยู่ในเขตแดนไทยมีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับมุสลิมที่อยู่ในมาเลเซีย ฉะนั้นเมื่อมีการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับประโยชน์ของมุสลิมในมาเลเซียเกิดขึ้นเมื่อใด ก็สามารถโน้มน้าวให้ชาวไทยมุสลิมในเขตแดนไทยคล้อยตามไปได้ทุกเมื่อ
4. การกล่าวอ้างเรื่องสันนิบาตอาหรับหรือสันนิบาตอิสลามอันเป็นหลักการ และมีวัตถุประสงค์ที่จะรวมมุสลิมทั่วโลก ฉะนั้นคำโฆษณาชวนเชื่อจึงถือว่าไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นชนกลุ่มน้อยที่จะต้องรวมกับมุสลิมในมาเลเซีย การเคลื่อนไหวดังกล่าวนี้ย่อมทำลายเสถียรภาพและล่อแหลมต่อการสูญเสียสิ่งที่มีอยู่ไปได้

กล่าวโดยสรุปแล้ว จากการที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีสภาพทางภูมิศาสตร์ใกล้ชิดกับประเทศมาเลเซียนี้เอง จึงเป็นผลให้ได้รับอิทธิพลของมาเลเซียทั้งในด้านชนบทรรมนิยม ประเพณี ภาษา ศาสนา และบางครั้งการเคลื่อนไหวต่างๆ ในมาเลเซียก็พลอยมีผลกระทบกระเทือนต่อชาวไทยมุสลิมไปด้วย

4. สภาพทางเศรษฐกิจ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขึ้นอยู่กับการเกษตรเป็นหลัก ในปี พ.ศ.2537 ทำรายได้ให้กับพื้นที่คิดเป็นร้อยละ 34.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือคิดเป็นมูลค่า 42,117 ล้านบาท เศรษฐกิจหลัก ได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ผลไม้ และมะพร้าว ส่วนการผลิตอื่นๆ ด้านการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ การประมง และปศุสัตว์

ในด้านอุตสาหกรรมนั้น มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่หนาแน่นไม่ทั้งจังหวัดและไม่กี่แห่งเท่านั้น กล่าวคือ มักจะตั้งอยู่ตามแนวถนนหลักสายสำคัญ เช่น ถนนสายสงขลา-จะนะ-ปัตตานี โดยเฉพาะอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ปัจจุบันมีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และขนาดกลางตั้งอยู่ประมาณ 7-8 แห่ง ส่วนจังหวัดปัตตานีจะรวมอยู่ในเขตอุตสาหกรรมปัตตานี ซึ่งส่วนใหญ่จะเชื่อมโยงกับกิจการประมงเป็นหลัก และจังหวัดยะลา ตั้งอยู่ในบริเวณบ้านสวนส้ม ห่างจากตัวเมืองยะลาไปไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ยางพารา สำหรับจังหวัดนราธิวาส มีนิคมอุตสาหกรรมที่อำเภอเวียง และอำเภอตากใบ ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ยางพารา นอกจากนี้แล้วยังมีการกระจายไปยังบางอำเภอในแต่ละจังหวัด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรท้องถิ่นและแรงงานเป็นสำคัญ (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, 2540 : 14 - 20)

การที่พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ทำให้มีการติดต่อค้าขายกันขึ้น สินค้าที่ไทยส่งออกขาย ได้แก่ ยางพารา แร่ดีบุก แร่แมงกานีส ผลไม้สด ส่วนสินค้าเข้ามาจากมาเลเซีย ได้แก่ เครื่องจักรกล เครื่องอุปโภคบริโภค อุปกรณ์การทำเหมืองแร่ เครื่องมือก่อสร้าง แป้งสาลี ใบชา นม ผลไม้ตากแห้ง ผลไม้กระป๋อง กาแฟ แต่อย่างไรก็ตาม การค้าส่วนใหญ่ตกอยู่ภายใต้การดำเนินการของชาวจีน มีชาวไทยมุสลิมค้าขายเล็กๆ น้อยๆ เช่น ของกินของใช้เท่านั้น

นอกจากอาชีพดังกล่าวแล้ว ยังมีอาชีพอื่นๆ เช่น การทำป่าไม้ การเลี้ยงสัตว์ การทำนาเกลือ รับราชการ ส่วนในเขตเมืองก็มีลักษณะเศรษฐกิจเหมือนเมืองทั่วไป คือ มีข้าราชการรับเงินเดือน และพ่อค้าประกอบกิจการค้าแลกเปลี่ยนและบริการกับผู้ผลิตส่วนใหญ่ในชนบทที่เป็นเกษตรกรรม (โชติ ถาวร, 2543 : 42 - 43)

อาจกล่าวโดยสรุปว่า สภาพเศรษฐกิจในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสงขลา ขึ้นอยู่กับการทำเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำสวนยาง รายได้ส่วนใหญ่จึงไม่แน่นอน ขึ้นลงตามราคายางพารา ซึ่งก็ทำให้ประสบกับปัญหาหลายอย่าง เช่น มีโจรปิดสวนยางเรียกค่าคุ้มครอง ประชาชนในถิ่นนั้นทำนาไม่ได้เพียงพอจึงต้องซื้อจากจังหวัดอื่นๆ นอกจากนั้นแม้ว่ารัฐบาลจะพยายามส่งเสริมให้ทำนาปีละสองครั้ง ให้ปลูกกาแฟ ข้าวโพด และทำผักสวนครัว แต่ก็ไม่ค่อยได้ผล เนื่องจากประชาชนคุ้นเคยกับการที่ได้ปฏิบัติมาดั้งเดิม และมีปัญหาเรื่องการขนส่ง ราคาในตลาดที่ไม่คงที่ เป็นต้น (จรัส มะลูลีม, กิตติมา อมรทัต และพรพิมล ตรีโชติ, 2539 : 92)

5. สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

สิ่งที่สะท้อนให้ทุกคนในปัจจุบันได้เห็นวิถีชีวิตของมนุษย์ในแต่ละชุมชน แต่ละเชื้อชาติที่สืบทอดติดต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เรียกว่า วัฒนธรรม วัฒนธรรมในแต่ละกลุ่มชนย่อมมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และสภาพสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน แต่ทั้งหมดนี้ย่อมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าต่อชนรุ่นหลัง ทั้งนี้เพื่อถือปฏิบัติและศึกษาค้นคว้า การศึกษาค้นคว้าอย่างลึกซึ้งเพื่อให้เข้าใจในวัฒนธรรมของกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่ง จะทำให้เข้าใจเรื่องราวและวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนนั้น ๆ ทั้งนี้อาจรวมไปถึงมนุษยศาสตร์ การกีฬา นันทนาการ การช่างฝีมือ และศิลปกรรม

สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ประกอบด้วย จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศไทย และมีพรมแดนติดต่อกับประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย ประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว มีวิถีการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงกัน ลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งที่กลายเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น คือ การที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม

ดังนั้นจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงถือว่าเป็นอาณาเขตวัฒนธรรม (Culture Area) เขตหนึ่งที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตนหลายประการ จนทำให้ชนชาตินี้มีวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมไทยในภาคอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด โดยวัฒนธรรมที่แตกต่างนั้นคือ “วัฒนธรรมอิสลาม”

วัฒนธรรมอิสลาม หมายถึง การดำเนินชีวิตหรือรูปแบบของพฤติกรรม (แนวปฏิบัติ) ตลอดจนสิ่งสร้างสรรค์ต่างๆ ที่นำมาจากหรืออยู่ในขอบข่ายของพระคัมภีร์ อัลกุรอานและซุนนะห์ (คำสั่งสอน) ของท่านศาสดามูฮัมมัด ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของมุสลิม มีส่วนผูกพันกับข้อบัญญัติทางศาสนาอิสลามอย่างใกล้ชิด เพราะหลักปฏิบัติทางศาสนาได้กำหนด ข้อปฏิบัติไว้เกือบทุกแง่ทุกมุมจนสามารถกล่าวได้ว่า ข้อบัญญัติทางศาสนาอิสลามเป็นธรรมนูญชีวิตที่มุสลิมต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด หากต้องการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของวัฒนธรรมหรือการดำเนินชีวิตของชาวมุสลิม ก็ต้องอยู่ในขอบเขตที่กำหนดไว้ (โชติ ถาวร, 2543 : 44)

อันที่จริงนั้น เนื้อหาของศาสนาและวัฒนธรรมอิสลามนั้น แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ จะต้องมีความคงที่อยู่ตลอดเวลา และประเภทที่เปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา และสถานที่ ประเภทที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้จะมีการระบุแน่นอนตายตัวไว้ เช่น การนมัสการ เป็นต้น ส่วนประเภทที่เปลี่ยนแปลงได้นั้นส่วนมากจะระบุไว้กว้างๆ ที่สุดหรือไม่ระบุเลย การปฏิบัตินั้นให้อยู่ในจิตวิญญาณของมุสลิมทุกคนว่าสิ่งไหนควร สิ่งไหนไม่ควร เช่น การเลือกอาชีพ การศึกษา เป็นต้น

อิสลาม มาจากคำว่า อัลละมะ ในภาษาอาหรับ แปลว่า สันติ การนอบน้อม การยอมจำนนโดยสิ้นเชิง ซึ่งอิสลามไม่ใช่ศาสนาที่สอนให้ศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้านั้น แต่ยังเป็นธรรมนูญชีวิตสำหรับทุกคนด้วย ศาสนาอิสลามมีลักษณะแตกต่างจากศาสนาอื่นอยู่หลายประการ ประการที่สำคัญคือเป็นศาสนาที่มีบทกำหนดความเชื่อและการปฏิบัติเกือบทุกแง่ทุกมุม มีคำสอน

เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ จริยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ฯลฯ มีคำสอนทั้งในระดับหลักการทั่วไป และในระดับการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน (อารง สุทธาศาสน์, 2525 : 15)

โครงสร้างของศาสนาอิสลามนั้น ประกอบด้วยโครงสร้างที่สำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนที่มุสลิมทุกคนจะต้องยึดมั่นคือ ต้องมีความศรัทธาเป็นพื้นฐาน และต้องแสดงออกซึ่งการปฏิบัติจากความศรัทธานั้น ทั้งนี้เพื่อความเป็นเอกภาพของมุสลิมอันเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญ โดยโครงสร้าง 2 ส่วนของอิสลาม ได้แก่ (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2522 : 21 – 43)

1. โครงสร้างในส่วนที่เป็นหลักศรัทธา (รูกันอิหม่าม) มี 6 ประการ ได้แก่

1.1 ศรัทธาในพระเจ้าผู้เป็นเจ้า มุสลิมจะต้องมีความเชื่อมั่นศรัทธาว่า พระอัลลอฮ์ (ซุบห์) เป็นพระเจ้าเพียงพระองค์เดียวโดยไม่ตั้งสิ่งใดขึ้นมาเป็นภาคีและต้องยอมรับในคุณลักษณะของพระเจ้าผู้เป็นเจ้า เช่น พระองค์ทรงรู้ ทรงเห็น ทรงได้ยินในทุกสรรพสิ่ง ทั้งในที่ลับและที่แจ้ง ฯลฯ

1.2 ศรัทธาในเทวทูตของอัลลอฮ์ (มลาอิกะฮ์) ซึ่งเป็นบ่าวของพระเจ้าประเภทหนึ่ง มีคุณสมบัติต่างกันไปจากมนุษย์ เช่น ไม่กิน ไม่ดื่ม ไม่นอน ไม่มีเพศ ไม่กระทำตามสิ่งที่ชอบ ผู้ที่จะเป็นมุสลิมได้สมบูรณ์ จะต้องศรัทธาว่ามลาอิกะฮ์ มีจริง

1.3 ศรัทธาในบรรดาคัมภีร์ คือ ต้องศรัทธาว่าพระองค์เคยประทานคัมภีร์เล่มก่อน ๆ มาแล้วจริง คัมภีร์ที่พระองค์ประทานมามีจำนวนทั้งหมด 104 เล่ม แต่ที่สำคัญมี 4 เล่ม ได้แก่ คัมภีร์เตารอต, คัมภีร์อินญีล, คัมภีร์ซาบูร และคัมภีร์อัป-กูรอาน

1.4 ศรัทธาในบรรดาศาสนทูต คือ นบี และรซูล

1.5 ศรัทธาในการกำเนิดใหม่และวันพิพากษาความดีความชั่วครั้งสุดท้ายในปรโลก

1.6 ศรัทธาในการกำหนดกฎสภาวะต่างๆ ที่พระเจ้าได้ทรงลิขิตขึ้น

2. โครงสร้างในส่วนที่เป็นหลักการปฏิบัติ (รูกันอิสลาม) มีทั้งหมด 5 ประการ

2.1 การประกาศตนประกาศความศรัทธา

2.2 การละหมาดวันละ 5 เวลา

2.3 การบริจาค (ซะกาต)

2.4 การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน

2.5 การเดินทางไปประกอบพิธีฮัจจ์ ณ นครเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย

นอกจากนี้แล้วชาวมุสลิมยังมีวัฒนธรรม ประเพณีอื่นๆ ที่ต้องปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามที่บัญญัติไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน และจริยวัตรของท่านศาสดามุฮัมมัด ซึ่งมีรายละเอียดต่างๆ ที่แตกต่างกันไป เช่น เรื่องการเกิด การโกนผมไฟ การตั้งชื่อ การเชือดสัตว์ การเข้าสู่สู่นัด (มาโชะยวี่) การศึกษา การเรียนคัมภีร์ การสมรส การทักทาย ทำความเคารพ การแต่งกาย อาหาร เครื่องดื่ม การเสียชีวิต เป็นต้น

6. สภาพทางการเมืองการปกครอง

สภาพทางการเมืองการปกครองโดยส่วนร่วมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีดังนี้ คือ ประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความสนใจทางการเมืองพอสมควร เช่น กรณีที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

ในส่วนสภาพทางการเมืองการปกครองนั้น ข้าราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ มิได้นับถือศาสนาและพูดภาษาเดียวกับประชาชนในท้องถิ่น ทำให้ขาดความผูกพันในวัฒนธรรมท้องถิ่น การให้บริการของรัฐแก่ชาวไทยมุสลิมเป็นไปอย่างล้าหลัง ประกอบกับพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ชายแดน ทำให้ช่องทางเอื้ออำนวยที่จะทำมาหากินด้วยวิธีการอันไม่สุจริตมีอยู่อย่างแพร่หลาย เป็นเหตุทำให้ข้าราชการจำนวนหนึ่งใช้อำนาจหน้าที่ในทางทุจริตโดยเห็นแก่อามิสสินจ้าง แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธา และสภาพการณ์หรือความรู้สึกที่ไม่ดีต่อทางราชการ อีกทั้งยังมีการเคลื่อนไหวของกลุ่มก่อการร้ายต่างๆ อีกด้วย (โชติ ถาวร, 2543 : 47)

7. ปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

สภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่แตกต่างกัน ดังกล่าวข้างต้น ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีมากมายหลายประการ บางปัญหา เป็นปัญหาเฉพาะพื้นที่ ที่รัฐบาลทุกสมัยพยายามแก้ไขปัญหามาโดยตลอด และบางปัญหาก็คือ เป็นปัญหาร่วมกับภูมิภาคอื่น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

7.1 ปัญหาทางสังคม

1) ปัญหาการเรียนรู้และใช้ภาษาไทย สภาพสังคมของชาวไทยมุสลิมเป็นลักษณะของชุมชนที่มีการรวมตัวกันอย่างแน่นแฟ้น มีความผูกพันกันด้วยความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรม การติดต่อสัมพันธ์อยู่ในขอบเขตจำกัดเฉพาะในหมู่มุสลิมด้วยกัน จึงมีลักษณะเป็นสังคมปิด ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นภาษามลายูท้องถิ่น (ภาษายาวี) และส่วนใหญ่พูดภาษาไทยไม่ได้ หรืออาจพูดได้จากการเรียนในการศึกษาภาคบังคับ แต่เมื่อกลับไปอยู่ในสังคมไทยซึ่งไม่พูดภาษาไทย ก็ทำให้ลึ้มและไม่เห็นประโยชน์ของการใช้ภาษาไทย

การที่ชาวไทยมุสลิมไม่สามารถพูดและใช้ภาษาไทย ทำให้เป็นอุปสรรคในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกชุมชนและกับทางราชการ และทำให้เยาวชนมุสลิมรุ่นใหม่ที่ขาดความรู้ในวิชาสามัญและภาษาไทย มีโอกาสน้อยที่จะได้เรียนต่อในระดับสูง รวมทั้งยังมีอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตของไทยมุสลิมในพื้นที่ชนบทด้วย

2) ปัญหาด้านการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่ประสบปัญหาการศึกษามากกว่าภูมิภาคอื่น ๆ มาตรฐานการศึกษาสามัญจึงอยู่ในระดับต่ำ และมีอัตราผู้ไม่รู้หนังสือสูงกว่าอัตราเฉลี่ยของประเทศมาก เนื่องจากเยาวชนไทยมุสลิมจำนวนมากไม่มีโอกาสได้เล่าเรียนเพราะฐานะทางครอบครัวยากจน และยังมีปัญหาในด้านทัศนคติและค่านิยมของชาวไทยมุสลิมที่ยึดติดการศึกษาทางศาสนาว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการยกสถานะของตนในสังคม ทำให้ไม่

สนใจที่จะให้บุตรหลานเรียนต่อในสายสามัญ ทำให้ขาดโอกาสเรียนต่อในระดับสูง และมีบางส่วนที่ไปศึกษาทางศาสนาในประเทศมาเลเซียและประเทศมุสลิมอื่นๆ ปัญหาการศึกษาของชาวไทยมุสลิมทำให้เยาวชนไทยมุสลิมจำนวนมากขาดโอกาสที่จะเข้าสู่สังคมส่วนใหญ่ และนำความรู้ความสามารถกลับไปพัฒนาสังคมของตนให้เปิดกว้างขึ้นกว่าเดิม

3) ปัญหาสภาพความเป็นอยู่และสวัสดิการของประชาชน สภาพความเป็นอยู่ของชาวไทยมุสลิมโดยทั่วไปยังอยู่ในระดับต่ำ เช่นเดียวกับประชาชนในพื้นที่ยากจนในภูมิภาคอื่นของประเทศ แต่เนื่องจากปัญหาการศึกษาและสภาพสังคมปิดของชาวไทยมุสลิม ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้พัฒนาไปอย่างล่าช้า นอกจากนี้ประชาชนในหลายพื้นที่ต้องอยู่ในภาวะขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากการคุกคามของกลุ่มก่อการร้ายต่างๆ ตลอดจนโจรผู้ร้ายและการแสวงหาผลประโยชน์ของกลุ่มผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ทำให้สภาพสังคมของจังหวัดชายแดนภาคใต้มีภาพพจน์ของความรุนแรงมาโดยตลอด ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นอุปสรรคอย่างสำคัญต่อการพัฒนาในด้านต่างๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ขจัดภัย บุษปะพัฒน์, 2532 : 318 – 320)

7.2 ปัญหาทางเศรษฐกิจ

เนื่องด้วยประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร และปัญหาด้อยประสิทธิภาพทางเทคโนโลยีการผลิต ที่ดินไม่มีคุณภาพ ทำให้ประสิทธิภาพการผลิตตกต่ำไปด้วย ประกอบกับการมีปัญหาด้านการตลาดและราคา ตลอดจนบรรยากาศแห่งการลงทุนไม่เกื้อหนุน ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงยากจนและแร้นแค้น เช่นเดียวกับชาวชนบทในส่วนอื่นของประเทศ (เจษฎา อรุณพัฒน์พงศ์, 2529 : 57)

7.3 ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่

ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัญหาที่รัฐบาลทุกสมัยพยายามแก้ไขมาโดยตลอดแต่ไม่สามารถหยุดปัญหาได้หมดเลยเสียทีเดียว ยังคงมีสถานการณ์การก่อความไม่สงบเรื้อรังในรูปแบบต่างๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น การลอบวางระเบิด การลอบวางเพลิง การจู่โจมตีเพื่อทำร้ายเจ้าหน้าที่ การลอบทำร้ายประชาชนผู้บริสุทธิ์และขู่ว่าจะฆาตกรรม ซึ่งสร้างความสูญเสียแก่ทรัพย์สินของราชการและความไม่สงบของบ้านเมือง ประชาชนไม่มีความปลอดภัย โดยสามารถแบ่งกลุ่มที่สร้างความไม่สงบในพื้นที่ ได้ดังนี้ (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ, 17 – 18 มกราคม 2541 : 6, อ้างถึงใน โชติ ถาวร, 2543 : 49 – 51)

1) กลุ่มขบวนการโจรก่อการร้าย (จกร.) ที่มีการเคลื่อนไหวทั้งในประเทศและนอกประเทศ โดยมีการเคลื่อนไหวทางด้านการเมืองและการทหาร โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1.1) ขบวนการแนวร่วมอิสลามปลดปล่อยปัตตานี (B.I.P.P) ที่ตั้งสำนักงานอยู่ในประเทศมาเลเซีย มีนายบัดรี ฮัมดัน เป็นประธาน ขณะนี้ได้ยุติการเคลื่อนไหวทั้งทางด้านการเมืองและการทหารในประเทศไทย แต่ยังคงมีการเคลื่อนไหวในประเทศมาเลเซีย

1.2) มุจาฮีดีนอิสลามปัตตานี (G.M.I.P) ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2535 ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2536 เกิดปัญหาขัดแย้งกันทางการเงิน จึงได้ยุบตัวไป และต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2537 ได้ก่อตั้งขึ้นมาใหม่ โดยรวบรวมบุคคลที่หลบหนีคดีอาญาของประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิก จัดตั้งหน่วยก่อวินาศกรรมปฏิบัติงานด้านการข่มขู่กรรโชกทรัพย์ของกิจการต่างๆ แต่ยังไม่มีการก่อการร้ายเหมือนกลุ่มอื่นๆ ในปัจจุบัน มีนายอับดุลเราะห์มาน เจ๊ะกูแม อาหะมะ เป็นประธาน มีที่ตั้งสำนักงานอยู่ในประเทศมาเลเซีย

1.3) ขบวนการร่วมเพื่อเอกราชปัตตานี (BERSATU) ก่อตั้งเมื่อปลายปี พ.ศ. 2532 มีนายวายุคติน มูฮำหมัด เป็นประธาน มีที่ตั้งสำนักงานอยู่ในกรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมโจรกลุ่มต่างๆ เข้าด้วยกัน ปัจจุบันยังคงมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองในมาเลเซีย

1.4) องค์การปลดปล่อยรัฐปัตตานี / องค์การสหปัตตานีเสรี (P.U.L.O.) มีการเคลื่อนไหวทั้งทางการเมือง และการทหารในประเทศไทย ที่ผ่านมามีได้เกิดแตกแยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ พุโลกลุ่มเก่าและพุโลกลุ่มใหม่

1.4.1) พุโลกลุ่มใหม่เกิดการขัดแย้ง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก มีนายหะยีฮาเซ็ม อับดุลเราะห์มาน เป็นประธาน มีกลุ่มขบวนการโจรก่อการร้าย หะยีดาโอ๊ะ ทำน้า เป็นหัวหน้ากองกำลังติดอาวุธ/กองกำลังคัสตาน มีกำลังติดอาวุธประมาณ 25 - 30 คน โดยใช้กำลังที่หลบหนีอยู่ในประเทศมาเลเซีย หมุนเวียนกันเข้ามาปฏิบัติการเป็นครั้งคราว ครั้งละ 10 - 15 คน

กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มอาบูญีฮาด มีนายอารง มูเล็ง เป็นประธาน มีนายสะดี/ซื่อดี โคกสยา เป็นหัวหน้ากลุ่มติดอาวุธ มีกำลังประมาณ 7 - 10 คน กำลังส่วนนี้แยกตัวมาจากกลุ่มหะยีดาโอ๊ะ ทำน้า ปรากฏการเคลื่อนไหวประมาณต้นปี พ.ศ. 2538

1.4.2) ส่วนกำลังติดอาวุธพุโลเก่า ภายใต้การนำของนายหะยีสะมะแอ ทำน้า นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา ไม่ปรากฏการเคลื่อนไหวทางทหาร แต่ยังคงมีการเคลื่อนไหวทางการเมือง เพื่อขอรับการสนับสนุนจากกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง

1.5) ขบวนการปฏิวัติแห่งชาติมาลายูปัตตานี (B.R.N.) มีการเคลื่อนไหวทั้งทางการเมืองและการทหารในประเทศไทย บี.อาร์.เอ็น. คองเกรส มีนายเปาะนุชา ยาฮี/เจ๊ะกูเป็ง/รอชะบุราซอ เป็นประธาน มีที่ตั้งสำนักงานอยู่ในประเทศมาเลเซีย

2) กลุ่มศาสนา

2.1) กลุ่มก่อวินาศกรรมทางการเมือง โดยแอบอ้างศาสนา มีอุดมการณ์ในการแบ่งแยกดินแดน การเคลื่อนไหวกระทำอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง การเคลื่อนไหวกระทำในลักษณะแสวงบุญในรูปวาตะห์และการฝึกอบรม โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน

2.2) กลุ่มอัลอรรกอม เป็นกลุ่มศาสนาที่ดำเนินการทางการเมือง ซึ่งเป็นฝ่ายค้านหรือฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลมาเลเซีย เป็นกลุ่มศาสนาและกลุ่มการเมืองที่มีฐานะ

มั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากประชาชนของประเทศเป็นส่วนน้อย จึงถูกรัฐบาลของมาเลเซียขัดขวางปราบปรามจับกุม บางส่วนหลบหนีการปราบปรามจับกุมออกมาเคลื่อนไหวนอกประเทศ รวมทั้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยด้วย

3) กลุ่มผลประโยชน์และอิทธิพลทางการเงินและโจรผู้ร้ายธรรมดา

เนื่องจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นจังหวัดที่ยังมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ประชาชนมีฐานะมั่นคงในทางเศรษฐกิจ ประกอบกับเป็นจังหวัดชายแดนที่มีเขตติดต่อกับต่างประเทศ ทั้งทางบกและทางทะเล การลักลอบสินค้าเข้าและออกนอกประเทศจึงมีอยู่โดยทั่วไป โดยเฉพาะสินค้าบางตัวมีคุณภาพและราคาแตกต่างจากประเทศไทย และเป็นที่ต้องการของตลาดโลกมาก เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า บุหรี่ และยาเสพติด เป็นต้น

นอกจากนี้ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังเป็นจังหวัดกำลังพัฒนา เศรษฐกิจและบ้านเมืองขยายเติบโตอย่างรวดเร็ว สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเกิดขึ้นมากมาย ภาวะสังคมจึงเปลี่ยนแปลงไปตามภาวะเศรษฐกิจ ค่าครองชีพสูงขึ้น โจรผู้ร้ายหรือกลุ่มมิจฉาชีพจึงเติบโตไปตามภาวะเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป

8. สาเหตุความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

วัชร สึงศิริบูลย์ (อ้างถึงใน สุวัจน์ บัวทอง, 2517 : 100 - 104) ได้กล่าวถึงมูลเหตุแห่งความยุ่งยากและสับสนถึงการที่ดินแดนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความยุ่งยากและเป็นปัญหาทางการเมืองนั้นว่าเนื่องมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

8.1) สาเหตุจากภายนอกประเทศ

1) เพราะจังหวัดชายแดนภาคใต้อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ นับว่าเลี้ยงตัวเองได้ย่อมเป็นสิ่งเย้ายวนให้มาเลเซียอยากจะได้ไปรวมเป็นส่วนหนึ่งของประเทศ

2) นักการเมืองมาเลเซียฝ่ายค้าน (รัฐกลันตัน) ตั้งเป้าหมายวางเป็นนโยบายของพรรคแถลงต่อประชาชนว่า จะผนวกจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าในมาเลเซีย ซึ่งเป็นผลอันหนึ่งที่ทำให้พรรคนี้ได้รับการเลือกตั้งมากที่สุด

3) มีผู้เป็นญาติกับสุลต่านพระยาเมืองปัตตานีเก่า เป็นผู้มียุทธิพลอยู่ทางกลันตันร่วมปลุกปั่นและสนับสนุนเพื่อผลทางการเมือง อยากจะได้เป็นใหญ่ในประเทศไทย จะแยกจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นมลายูปัตตานี เพราะเห็นว่าอังกฤษให้สิทธิพระยาเมืองหรือสุลต่านดีกว่าไทยมาก แม้ปัจจุบันเมื่อรวมกับมาเลเซียบุคคลเหล่านี้ก็จะได้เป็นใหญ่เป็นโตด้วย

4) การประชาสัมพันธ์เพื่อผลทางการเมืองของรัฐบาลมาเลเซีย มีส่วนจูงใจทำให้คนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้อยากรวมกับมาเลเซีย เช่น การหันลำแสงส่งออกอากาศทั้งทางโทรทัศน์และวิทยุของมาเลเซีย และมีความจูงใจผู้ฟังที่นับถือศาสนาอิสลามในไทยเป็นบางครั้งบางคราวอยู่เสมอ

5) ชาวไทยมุสลิม ซึ่งอยู่ในเขตแดนไทยมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับมุสลิมที่อยู่ในสหพันธรัฐมาเลเซีย ฉะนั้น เมื่อมีการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับผลประโยชน์ของมุสลิมในสหพันธรัฐมาเลเซียเกิดขึ้น ก็สามารถโน้มน้าวให้คนไทยมุสลิมในประเทศไทยคล้อยตามได้ทุกเมื่อ

6) การกล่าวอ้างเรื่องสันนิบาตอาหรับหรือสันนิบาตอิสลาม อันเป็นหลักการและมีวัตถุประสงค์ที่จะรวมมุสลิมทั่วโลก ฉะนั้น คำโฆษณาชวนเชื่อจึงถือว่าคนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นชนกลุ่มน้อย ที่จะต้องรวมกับมุสลิมในสหพันธรัฐมาเลเซีย การเคลื่อนไหวดังกล่าวนี้ย่อมทำลายเสถียรภาพและล่อแหลมต่อการสูญเสียสิ่งที่มีอยู่ไปได้

8.2) สาเหตุจากบุคคลบางจำพวกภายในประเทศ

สาเหตุดังกล่าวนี้สามารถแยกออกเป็นรายละเอียดย่อย ๆ ได้ดังนี้

1) ชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่เคร่งครัดศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างมาก จึงไม่สนใจคนอื่นและรวมกลุ่มเฉพาะพวกของตน ประกอบกับภาษาพูดที่ไม่เข้าใจกับชาวไทยพุทธ จึงทำให้ความเข้าใจกันยิ่งน้อยลง

2) ผู้ที่ไปเล่าเรียนทางศาสนาจากมาเลเซีย ซาอูดิอารเบียมักจะทำตนเป็นตัวอย่างและชี้แนะให้ประชาชนที่ไม่ได้ศึกษาเห็นว่า ถ้าเรียนศาสนาแล้วได้บุญเพราะผู้พูดจะได้ประโยชน์จากความไม่รู้ใ้การศึกษาของประชาชนได้นาน ๆ ถ้าเรียนภาษาไทยเป็นบาป

3) โต๊ะครูปอเนาะพยายามให้ประชาชนเห็นว่าภาษาอาหรับมีคุณค่าแก่การศึกษานอกจากจะได้บุญแล้ว มีคนนับหน้าถือตามากกว่าเรียนภาษาไทย เพราะจบแล้วไม่ได้ประโยชน์อะไรจากการเรียนภาษาไทย ซึ่งประชาชนคิดว่าตนถูกบังคับให้เรียนเพียง ป.4 แล้วก็ลาออกไปเข้าปอเนาะต่อโต๊ะครู จะได้ค่าซากัด เงินบุญ และสิ่งทีลูกศิษย์ เอามาให้หรือแรงงานจากลูกศิษย์ช่วยทำสวนให้บ้าง เป็นต้น

4) คนไทยพุทธและคนไทยอิสลามที่อยู่ใกล้กัน ชอบล้อเลียนกันด้วยเรื่องศาสนาจนเกิดการทะเลาะกัน

5) ผู้มีอิทธิพลหวังเป็นใหญ่ทางการเมือง ปลุกปั่นให้มีความรู้สึกว่าเป็นคนมาเลเซียเพราะนับถือศาสนาอิสลาม เป็นชนกลุ่มน้อยที่ถูกทอดทิ้งและกดขี่ เพราะฉะนั้นต้องเลือกเขาเป็นผู้แทนจะช่วยความทุกข์ร้อนของประชาชนได้ รวมทั้งผู้สูญเสียอำนาจทางการเมืองเก่า ๆ ด้วย

6) บุคคล 2 สัญชาติที่อยู่ชายแดนสามารถทำบัตรประชาชนเป็นคนไทย และเป็นมาเลเซียซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนไม่น้อย คนพวกนี้มีประโยชน์ในเวลาหาเสียงเลือกตั้งทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายมาเลเซีย และดำเนินการด้านการก่อความสงบสุขของประชาชนด้วย เพราะส่วนใหญ่จิตใจฝักใฝ่ทางมาเลเซียเป็นทุนอยู่แล้ว โดยมีกำนันผู้ใหญ่บ้านท้องถิ่นที่เป็นผู้ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ

8.3) สาเหตุจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

เรื่องนี้ นับว่ามีความสำคัญยิ่ง เพราะเจ้าหน้าที่รัฐมีส่วนที่จะทำให้เกิดความเข้าใจอันดีกับประชาชน หรือทั้งความไม่เข้าใจอันดีกับประชาชน หากว่าเจ้าหน้าที่ไม่ทราบเรื่องราวหรือนโยบายของรัฐบาลร่วมกันและแนวทางในการเข้าถึงประชาชนในทางเดียวกันผลที่เป็นอยู่ขณะนี้มักจะเป็นไปในทางลบเสียกว่าครึ่ง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและตำรวจเมื่อไม่สามารถให้ความอบอุ่นใจแก่ประชาชนได้ก็ยิ่งทำให้ความอ้าว้าวว่าเหว เป็นสาเหตุให้มือที่สามเข้ามาแย่งแทรกแซงจนเป็นปัญหาขัดแย้งอย่างรุนแรงง่าย ซึ่งพอจะสรุปสาเหตุจากเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ดังนี้

- 1) ข้าราชการส่วนหนึ่ง ยังไม่เข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณีของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ดีพอ และไม่เปลี่ยนแปลงทัศนคติที่จะเห็นว่าตนเป็นผู้ช่วยเหลือประชาชน
- 2) ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชน ไม่อำนวยความสะดวกเท่าที่ควร
- 3) เจ้าหน้าที่บางคนกดขี่ข่มเหงรีดไถหาผลประโยชน์จากเจ้าหน้าที่โดยมิชอบ ใช้อำนาจบาตรใหญ่
- 4) ราษฎรไม่รู้ระบบการปกครอง ไม่เข้าใจระเบียบงานของทางราชการติดต่องานไม่ค่อยถูกต้องเพราะไม่รู้เรื่อง ข้าราชการก็บ้ายเบี่ยงไม่ใช้หน้าที่บอกปิดไป ไม่นำพาว่าเขาจะไปหาไปติดต่อเจ้าพนักงานคนใดถูกต้องไม่
- 5) ความไม่เข้าใจในภาษาพูดของประชาชนท้องถิ่น และไม่สนใจที่จะศึกษาหาความรู้เพื่อให้เข้ากับประชาชนได้ ทำให้เป็นเรื่องที่ไม่เข้าใจกันตลอดเวลา
- 6) ข้าราชการดูหมิ่นเหยียดหยามประชาชนว่าคนพื้นเมืองอิสลามคร่ำครึ หัวมกมาย เลยไม่ยอมสูงลิบคบบาสมาคมด้วย รวมทั้งการถูกย้ายไปอยู่แล้วไม่ตั้งใจจะอยู่ เบื่อหน่ายทำงานไปวัน ๆ หนึ่ง เพื่อให้ย้ายออกจากจังหวัดชายแดนภาคใต้นี้บ้าง
- 7) เจ้าหน้าที่ขาดความสามัคคี โดยเฉพาะฝ่ายปกครองกับฝ่ายตำรวจ ทั้ง ๆ ที่ทำงานเพื่อประเทศชาติ ประชาชน เป้าหมายเดียวกัน กลัวถูกแย่งอำนาจเสียผลประโยชน์จนไม่เป็นอันทำงาน

8.4) สาเหตุจากการดำเนินนโยบายที่ไม่แน่นอนของรัฐบาลแต่เดิมมา

เพื่อความเข้าใจถึงรากเหง้าแห่งปัญหาเกี่ยวกับชาวไทยมุสลิมใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะพิจารณาถึงความเป็นมาของปัญหา อันเกิดจากการดำเนินการนโยบายของรัฐบาลต่อชาวไทยมุสลิมดังกล่าว นั่นคือ การดำเนินการนโยบายผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมนั่นเอง

นโยบายการผสมกลมกลืน (Assimilation Policy) หมายถึง การดูดซึมทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยให้เข้าไปสู่วัฒนธรรมหลักในสังคม เป็นการที่กลุ่มสังคมที่มี

วัฒนธรรมต่างกันรับเอาวัฒนธรรมที่ไม่ใช่ของตนเข้ามาปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมเดิมของสังคมอื่น หากการรับเอา มีความเข้มข้นมากจนแทบผสมผสานเป็นเนื้อเดียวกัน เรียกได้ว่าเป็นการผสมกลมกลืน ในอดีตประเทศไทยได้พยายามผสมกลมกลืนชาติพันธุ์ต่างๆ ให้มีวัฒนธรรมเป็นรูปรอยเดียวกันเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ ชาวไทยมุสลิมซึ่งมีความแตกต่างจากชาวไทยโดยส่วนใหญ่ทั้งในด้านศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม จึงเป็นกลุ่มที่อยู่ในความพยายามที่จะผสมกลมกลืนของรัฐบาลไทยตั้งแต่อดีตด้วยเช่นกัน โดยปกติแล้วชนกลุ่มน้อยมีแนวโน้มที่จะรับเอาวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ไว้ เพราะวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่เป็นวัฒนธรรมโดยส่วนรวมของชนในชาติ แต่สำหรับชาวไทยมุสลิม ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในเรื่องเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณี มีลักษณะพิเศษแตกต่างกันออกไปจากหลักเกณฑ์ที่กล่าวข้างต้น กล่าวคือ ชาวไทยมุสลิม ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยมิได้ยอมรับเอาวัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ ผลที่เกิดขึ้นก็คือสังคมชาวไทยมุสลิมแยกตัวอย่างโดดเด่นออกจากสังคมไทย ชาวไทยมุสลิมต่างก็คบค้าสมาคมในหมู่ชาวไทยมุสลิมด้วยกัน ไม่พยายามจะผสมผสานกับชาวไทยพุทธ (ขจิตภัย บุรุษพัฒน์, 2519 : 439) นโยบายการผสมผสานกลมกลืนมุสลิมในประเทศไทย ได้ดำเนินมาโดยตลอด ซึ่งชัดเจนมากยิ่งขึ้นภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และชัดเจนมากที่สุดในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อ พ.ศ.2481

ซึ่งที่ผ่านมากจากการดำเนินนโยบายผสมกลมกลืนของรัฐบาลและการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ ได้บ่งชี้ให้เห็นถึงปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้ก่อรูปขึ้นมา และสะสมเรื่อยมา ซึ่งนายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ได้ชี้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า ความพยายามที่จะดำเนินนโยบายผสมผสานของรัฐบาลนับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 มานั้นแทนที่จะนำมาซึ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกลับทำให้ชาวมุสลิมรู้สึกแปลกแยกออกไปจากชาวไทยส่วนใหญ่มากขึ้น ความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อนโยบายของรัฐบาลได้ถูกสะสมขึ้นมาเรื่อยๆ จนปรากฏออกมาในรูปของขบวนการรณรงค์เพื่อเรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเองของชาวมุสลิม ภายใต้การนำของ ฮัจยี สุหรง เมื่อปี พ.ศ. 2490 - 2491 (สุรินทร์ พิศสุวรรณ, 2525 : 17, อ้างถึงใน โชติ ถาวร, 2543 : 56) และการเกิดกบฏดุซงญอ เมื่อ พ.ศ. 2490 นายหะยีราแม ได้อ้างตนเป็นผู้วิเศษก่อความวุ่นวายขึ้นที่อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส มีพวกร่วมมือด้วยประมาณ 100 คน เจ้าพนักงานปราบนายหะยีดีต่อแม หลบหนีออกนอกประเทศไทย ปัญหาที่เกิดจากการดำเนินนโยบายดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ภาคผนวก 4
แบบสอบถามการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ : ศึกษาเปรียบเทียบ
พื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของพื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงใน (...) ที่ตรงกับความเป็นจริงสำหรับท่านมากที่สุด

1. ลักษณะพื้นที่ที่อาศัย
 - (....) 1) อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่
 - (....) 2) อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี

2. ลักษณะกิจกรรมเศรษฐกิจของชุมชน
 - (....) 1) เกษตรกรรม (....) 2) พาณิชยกรรม (....) 3) กิ่งอุตสาหกรรม

3. ลักษณะสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่
 - (....) 1) นับถือศาสนาอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว
 - (....) 2) มีการผสมผสานและยอมรับในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย / และเติมข้อความลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. ศาสนา
 - (....) 1) พุทธ (....) 2) อิสลาม (....) 3) อื่น ๆ (ระบุ).....

2. การศึกษา ปี
 - (รวมจำนวนปีที่ท่านศึกษาจริงตั้งแต่การศึกษาระดับต่ำสุดจนถึงการศึกษาระดับสูงสุด)

3. รายได้ (ต่อเดือน) บาท

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับต้นทุนทางสังคม

คำชี้แจง โปรดตอบคำถามโดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

ข้อความ	ระดับความเป็นจริง					
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)	สำหรับ ผู้วิจัย
ความศรัทธาที่มีต่อผู้นำและ คณะผู้บริหารเทศบาล 1. ท่านให้ความเชื่อมั่นในการ บริหารงานของคณะผู้บริหาร และสมาชิกสภาเทศบาล บ้าง หรือไม่						
2. ท่านให้การยอมรับ เชื่อถือ และเชื่อฟังผู้นำในชุมชนของ ท่านหรือไม่						
3. ท่านมักจะเชื่อถือในสิ่งที่ สมาชิกสภาเทศบาลหรือผู้นำ ในชุมชนของท่านพูดให้ฟัง						
ความรู้สึกไว้วางใจทางสังคม 4. เมื่อมีใครให้ความช่วยเหลือ ในเรื่องใดก็ตามแก่ท่าน ท่าน เห็นความดีและจะช่วยเหลือ ตอบแทนทันทีเมื่อมีโอกาส						
5. ท่านได้รับความช่วยเหลือ ส่วนตัวจากสมาชิกสภาเทศบาล หรือเพื่อนบ้านบ้างหรือไม่						
6. ท่านเชื่อมั่นหรือไว้วางใจต่อ เพื่อนบ้านใกล้เคียงมากน้อย เพียงใด						
ความผูกพันที่มีต่อท้องถิ่น 7. ท่านคิดว่าเวลาที่มีกิจกรรม ประจำชุมชนนั้นชาวบ้านใน พื้นที่ช่วยเหลือกันทุกครั้ง						

ข้อคำถาม	ระดับความเป็นจริง					สำหรับผู้วิจัย
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)	
8. คิดว่าคนในชุมชนทุกคนมีอะไรที่ช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่						
9. เมื่อมีกิจกรรมในชุมชนท่านเข้าร่วมกิจกรรมเพียงใด						
การเข้าร่วมเครือข่ายสมาชิก/ กลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่น 10. ท่านเป็นสมาชิกของกลุ่มอาสาสมัคร เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มสมาคมแม่บ้าน หรืออื่นๆ มากน้อยเพียงใด						
11. ท่านได้ร่วมพบปะพูดคุยกับกลุ่มเพื่อนหรือเครือข่ายกลุ่มต่างๆ ในชุมชนเพียงใด						
12. ท่านเข้าร่วมหรือพยายามจัดตั้งกลุ่ม เครือข่ายเพื่อช่วยเหลือเพื่อนบ้านข้างเคียงในเรื่องต่างๆ						
ความสัมพันธ์กับผู้นำทาง การเมือง 13. ท่านรู้จัก/คุ้นเคยกับคณะผู้บริหาร/สมาชิกสภาเทศบาล						
14. ท่านมีญาติพี่น้องหรือคนใกล้ชิด เป็นคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล หรือดำรงตำแหน่งทางด้านการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น						
15. ท่านรู้จัก ให้ ได้รับความช่วยเหลือกับผู้นำทางการเมืองระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น						

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง และการระดมทางการเมือง
คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

ข้อความ	ระดับความเป็นจริง					สำหรับ ผู้วิจัย
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)	
ด้านการสื่อสารทางการเมือง						
ความสนใจทางการเมือง						
1. ท่านได้ให้ความสนใจและติดตามข่าวสารในเรื่องการเมืองการปกครองไทยโดยทั่วไปผ่านสื่อต่างๆ						
2. ท่านให้ความสนใจ/ติดตามการทำงานของเทศบาล เช่น การเก็บภาษี, รายได้ และโครงการ/กิจกรรมต่างๆ						
3. ท่านได้สอบถามหรือพูดคุยกับญาติ พี่น้อง หรือเพื่อนบ้านที่รู้จักเกี่ยวกับข่าวสารต่างๆของเทศบาล						
การได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมือง						
4. ท่านได้พูดคุยกับญาติ พี่น้อง หรือเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นและการให้บริการสาธารณะของเทศบาลภายในชุมชนท่าน						
5. คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาเจ้าหน้าที่เทศบาล หรือผู้นำชุมชนแจ้งข่าวสารการทำงานของเทศบาลผ่านสื่อต่างๆ เช่น การบอกเล่า วิทยู หนังสือพิมพ์ จดหมาย วารสาร ให้ท่านทราบ						

ข้อความ	ระดับความเป็นจริง					
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)	สำหรับ ผู้วิจัย
6. ท่านอ่านหนังสือพิมพ์ เอกสาร วารสาร ฟังวิทยุ หรือดู โทรทัศน์ที่เกี่ยวกับข่าวสาร เทศบาลของท่าน						
ด้านการระดมทุนทางการเงิน						
การถูกโน้มน้าวหรือชักชวน 7. ในการเลือกตั้งทุกครั้ง ท่านมักจะไปเลือกผู้สมัครตามที่ได้รับการร้องขอ						
8. เจ้าหน้าที่เทศบาล สมาชิกสภา คณะผู้บริหารเทศบาล เคยมาชักชวนและขอให้ท่านไปเข้าร่วมในกิจกรรมที่ทางเทศบาลจัดขึ้น						
9. ในการเลือกตั้ง คณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล ท่านมักเลือกคนของพรรคการเมืองหรือกลุ่มคนที่มาชักชวนให้ช่วยลงคะแนนเลือกตั้ง						
การเปิดโอกาสทางการเงิน 10. เทศบาลเปิดโอกาสให้ท่านเข้ามีส่วนร่วมตัดสินใจในการทำงานของเทศบาลบ้าง เช่น การเสนอและแสดงความคิดเห็นโครงการต่างๆ การประชุมโดยให้ประชาชนเข้าร่วมหารือ การร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงานต่างๆ เป็นต้น						

ข้อความ	ระดับความเป็นจริง					สำหรับผู้วิจัย
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)	
11. ท่านมักจะไปร่วมงานของท้องถิ่นหรืองานประจำชุมชนตามที่รับทราบข่าวหรือมีเพื่อนบ้านใกล้เคียงมาชักชวน						
12. ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมของเทศบาล เช่น การประชุมของชุมชน หรือ กิจกรรมประชาคมชุมชน ตามที่ผู้นำชุมชนขอความร่วมมือ						
การแบ่งผลประโยชน์ทางการเมือง 13. ในการเลือกตั้งทุกครั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้มีการร้องขอและขอซื้อเสียงให้เลือกตน						
14. ผู้สมัครเลือกตั้ง เคยมาชักชวน และให้ท่านเป็นหัวคะแนน และท่านพร้อมที่จะสนับสนุน/ช่วยเหลือ						
15. ในการเลือกตั้ง คณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล ท่านมักเลือกคนของพรรคการเมืองหรือกลุ่มคนที่ให้ผลประโยชน์ท่าน เช่น ให้ค่าตอบแทน การร่วมงานเลี้ยง เป็นหัวคะแนน เป็นต้น						

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ทางการเมือง

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย / ลงในช่องคำตอบที่ท่านคิดว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. เทศบาล ถือเป็นหลักการปกครองแบบใด
 (...) 1) การปกครองส่วนกลาง (...) 2) การปกครองส่วนภูมิภาค
 (...) 3) การปกครองส่วนท้องถิ่น (...) 4) ไม่มีข้อใดถูก
2. การปกครองส่วนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การปกครองของไทยเป็นลักษณะอย่างไร
 (...) 1) เพื่อให้เกิดการรวมอำนาจ (...) 2) เพื่อให้เกิดการแบ่งอำนาจ
 (...) 3) เพื่อให้เกิดการกระจายอำนาจ (...) 4) ไม่มีข้อใดถูก
3. สมาชิกสภาเทศบาล อยู่ในตำแหน่งคราวละกี่ปี
 (...) 1) 2 ปี (...) 2) 4 ปี (...) 3) 5 ปี (...) 4) 6 ปี
4. เทศบาลนคร มีสมาชิกสภาเทศบาลได้จำนวนกี่คน
 (...) 1) 12 คน (...) 2) 18 คน (...) 3) 24 คน (...) 4) 30 คน
5. ข้อใดไม่ใช่องค์ประกอบของส่วนท้องถิ่น
 (...) 1) องค์การบริหารส่วนตำบล (...) 2) เทศบาล
 (...) 3) ที่ว่าการอำเภอ (...) 4) องค์การบริหารส่วนจังหวัด
6. ท่านสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลได้อย่างไร
 (...) 1) เขียนจดหมายร้องเรียนไปยังเทศบาล
 (...) 2) ไม่มีสิทธิเข้าไปยุ่งเกี่ยวในการบริหารงาน
 (...) 3) เสนอความต้องการผ่านตัวแทนและติดตามการทำงาน
 (...) 4) ทำได้ทั้ง 1 และ 3
7. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ข้อใดถูกต้อง
 (...) 1) อายุ 15 ปีบริบูรณ์ มีสัญชาติไทย
 (...) 2) อายุ 18 ปีบริบูรณ์ มีสัญชาติไทย
 (...) 3) อายุ 20 ปีบริบูรณ์ มีสัญชาติไทย
 (...) 4) อายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ ในวันเลือกตั้ง
8. ใครเป็นผู้เลือกประธานสภาเทศบาล ตามกฎหมาย
 (...) 1) ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (...) 2) สมาชิกสภาเทศบาล
 (...) 3) นายกเทศมนตรี (...) 4) กระทรวงมหาดไทย

9. นายกเทศมนตรี มีที่มาอย่างไร

- (....) 1) การลงมติจากสมาชิกสภาเทศบาล (....) 2) คัดเลือกจากกระทรวงมหาดไทย
 (....) 3) การเลือกตั้งจากประชาชน (....) 4) การแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัด

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมือง

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด

ข้อความ	ระดับทัศนคติ					
	เห็นด้วยมากที่สุด (5)	เห็นด้วยมาก (4)	เห็นด้วยปานกลาง (3)	เห็นด้วยน้อย (2)	เห็นด้วยน้อยที่สุด (1)	สำหรับผู้วิจัย
1. ข้าพเจ้ามีสิทธิและมีเสียงพอที่จะเรียกร้องว่าเทศบาลควรทำอะไรให้ชุมชนหรือท้องถิ่นในพื้นที่บ้าง						
2. ก่อนที่เทศบาลตัดสินใจทำโครงการกิจกรรม หรือจะทำอะไร ควรคำนึงถึงความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่						
3. กิจกรรมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เป็นเรื่องไม่สำคัญและไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้อง						
4. เรื่องเกี่ยวกับเทศบาล เป็นเรื่องที่ฟังดูสับสนไม่ค่อยจะเข้าใจในรายละเอียด						

ข้อความ	ระดับทัศนคติ					
	เห็นด้วยมากที่สุด (5)	เห็นด้วยมาก (4)	เห็นด้วยปานกลาง (3)	เห็นด้วยน้อย (2)	เห็นด้วยน้อยที่สุด (1)	สำหรับผู้วิจัย
5. การที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนก็เพราะเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ						
6. เรื่องเกี่ยวกับเทศบาล เป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคนไม่จำเป็นต้องรับรู้ก็ได้						
7. เรื่องเทศบาลเป็นเรื่องไกลตัว ไม่จำเป็นต้องไปยุ่งเกี่ยว						
8. การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองไม่มีประโยชน์อะไร เพราะไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น และทำให้เสียเวลา						
9. ระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ดีพอที่จะเรียกร้องความต้องการสำหรับตนเอง ชุมชนหรือท้องถิ่นได้						
10. การดำเนินงานในเรื่องใดก็ตามของการปกครองท้องถิ่น ควรยึดถือมติของคนส่วนใหญ่เป็นสำคัญ						

ส่วนที่ 7 แบบสอบถามเกี่ยวกับความไว้วางใจทางการเมือง

คำชี้แจง คำถามโดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่องคำตอบที่ตรงกับความเห็นของท่านที่สุด

ข้อความ	ระดับความไว้วางใจ					สำหรับ ผู้วิจัย
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)	
ด้านนโยบายของเทศบาล						
1. การคำนึงถึงการได้รับประโยชน์ของประชาชนจากการจัดบริการสาธารณะของเทศบาล เช่น การประปา การสร้างและซ่อมถนน จัดให้มีไฟฟ้าใช้ การรักษาความสะอาด การส่งเสริมการกีฬาและนันทนาการ						
2. การให้ความสนใจต่อการแก้ไขปัญหาที่ชาวบ้านในแต่ละชุมชนประสบอยู่หรือไม่						
3. การจัดทำแผน โครงการ กิจกรรม ที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนแต่ละชุมชนอย่างยุติธรรม						
ด้านกระบวนการทำงานของเทศบาล						
4. เทศบาลทำงานคุ้มค่าเหมาะสมกับเงินภาษีที่จ่ายไป						
5. เทศบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นก่อนที่จะมีการตัดสินใจในโครงการที่จะทำ						
6. เทศบาลใช้เวลาถกเถียงหรือทำงานที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชน						

ข้อความ	ระดับความไว้วางใจ					
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)	สำหรับ ผู้วิจัย
ด้านตัวบุคคลในเทศบาล 7. ผู้ที่ทำงานในเทศบาลรู้และเข้าใจในหน้าที่ของตน						
8. ความซื่อสัตย์ของเจ้าหน้าที่ในเทศบาล						
9. คณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลมีความน่าไว้วางใจและเชื่อถือได้						
ด้านระบบการทำงานของเทศบาล 10. ระบบของเทศบาลที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน						
11. การที่ในท้องถิ่นมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลเกิดขึ้น ระบบการทำงาน มีผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของท่าน ดีขึ้น						
12. เทศบาลให้บริการในเรื่องกิจกรรมของท้องถิ่นได้ดี เช่น การส่งเสริมการทำมาหากินแก่ชาวบ้าน การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในเรื่องต่างๆ ที่ประชาชนต้องการทราบ สงสัยหรือไม่เข้าใจ						

ส่วนที่ 8 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

ข้อคำถาม	ระดับการมีส่วนร่วม					
	ไม่เลย (1)	นาน ๆ ครั้ง (2)	ปานกลาง (3)	บ่อยครั้ง (4)	ทุกครั้ง (5)	สำหรับ ผู้วิจัย
การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง						
1. ท่านไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล						
2. ท่านชักชวนญาติพี่น้องเพื่อนฝูงให้ไปร่วมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล						
3. ท่านให้ความช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งในการหาเสียงเลือกตั้ง						
4. ท่านให้เงินสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง						
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาล						
5. ท่านได้เข้าร่วมหรือแสดงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมในชุมชนหรือไม่						
6. ท่านช่วยเหลือเทศบาลในการจัดเตรียมกิจกรรมประจำชุมชน เช่น จัดสถานที่ แจกใบปลิว แจงข่าวสารแก่เพื่อนบ้าน						

ข้อความถาม	ระดับการมีส่วนร่วม					
	ไม่เลย (1)	นาน ๆ ครั้ง (2)	ปานกลาง (3)	บ่อยครั้ง (4)	ทุกครั้ง (5)	สำหรับ ผู้วิจัย
7. ท่านช่วยดูแลทรัพย์สิน สาธารณะ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ของชุมชน						
8. ท่านได้เข้าร่วมในการ จัดกิจกรรมของเทศบาล						
การมีส่วนร่วมในการ บริหารงานของเทศบาล 9. ท่านได้ร่วมตรวจสอบ ติดตามขั้นตอนการใช้ งบประมาณในการ ดำเนินการและการทำงาน ของเทศบาล						
10. ท่านได้เข้าร่วมการ ประชุมและ/หรือแสดง ความคิดเห็นต่าง ๆ เมื่อ เทศบาลได้ขอความ ร่วมมือในการตัดสินใจใน การดำเนินโครงการหรือ กิจกรรมต่าง ๆ ของ เทศบาล						
11. ท่านเข้าร่วมรับฟัง การ ประชุม ของ คณะกรรมการชุมชนหรือ การประชุมของสภา เทศบาล						
12. ท่านเคยแสดงความ จ้างงที่จะรู้รายได้ รายรับ และรายจ่ายของเทศบาล						

ข้อความถาม	ระดับการมีส่วนร่วม					
	ไม่เลย (1)	นาน ๆ ครั้ง (2)	ปานกลาง (3)	บ่อยครั้ง (4)	ทุกครั้ง (5)	สำหรับ ผู้วิจัย
การมีส่วนร่วมในการประท้วงต่อต้านหรือร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม 13. เขียนจดหมายร้องเรียนหรือร้องขอความเป็นธรรมต่อเจ้าหน้าที่เทศบาล						
14. ร่วมจัดตั้งหรือเป็นสมาชิกกลุ่มเพื่อต่อต้านการกระทำที่ไม่โปร่งใส ไม่เป็นธรรมของเทศบาล						
15. การเข้าร่วมชุมนุมเพื่อประท้วงเทศบาล						
16. การปฏิเสธที่จะเชื่อฟังกฎระเบียบต่างๆ ที่เทศบาลกำหนดขึ้น						

ส่วนที่ 9 แบบสอบถามเกี่ยวกับเทศบาลในเรื่องทั่วไป

คำชี้แจง ตอบคำถามโดยเขียนข้อความตามความคิดเห็นของท่าน

1. ท่านคิดว่าคณะผู้บริหารเทศบาลชุดนี้ควรปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้าง

.....

2. ท่านต้องการจะให้เทศบาลทำอะไร เพื่อประชาชนในท้องถิ่นบ้าง (ความต้องการสูงสุด)

.....

ภาคผนวก 5
ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

เรื่อง ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ : ศึกษาเปรียบเทียบ
พื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับต้นทุนทางสังคม

	Mean if Item Deleted	Variance if Item Deleted	Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
A1	39.0333	33.8954	-.0085	.7722
A2	38.8667	32.7402	.2120	.7549
A3	39.2000	29.8207	.5752	.7283
A4	38.3000	33.6655	.0206	.7700
A5	39.2333	30.9437	.3290	.7465
A6	38.6667	32.9195	.1433	.7598
A7	38.8000	30.3034	.3999	.7403
A8	38.8000	31.3379	.4815	.7395
A9	39.1333	31.4299	.2972	.7492
A10	39.8667	27.4989	.4948	.7286
A11	39.3333	29.8161	.3656	.7434
A12	39.6000	27.3517	.5648	.7202
A13	39.7333	29.2368	.4278	.7368
A14	39.9667	28.4471	.4260	.7372
A15	39.9333	26.6851	.5922	.7159

Reliability Coefficients 15 Item

Alpha = .7569

หมายเหตุ

- A1 หมายถึง ท่านให้ความเชื่อมั่นในการบริหารงานของคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล บ้างหรือไม่
- A2 หมายถึง ท่านให้การยอมรับ เชื่อถือและเชื่อฟังผู้นำในชุมชนของท่านหรือไม่
- A3 หมายถึง ท่านมักจะเชื่อถือในสิ่งที่สมาชิกสภาเทศบาลหรือผู้นำในชุมชนของท่านพูดให้ฟัง
- A4 หมายถึง เมื่อมีใครให้ความช่วยเหลือในเรื่องใดก็ตามแก่ท่าน ท่านเห็นความดีและจะช่วยเหลือตอบแทนทันทีเมื่อมีโอกาส
- A5 หมายถึง ท่านได้รับความช่วยเหลือส่วนตัวจากสมาชิกสภาเทศบาลหรือเพื่อนบ้าน ช่างเคียงบ้างหรือไม่
- A6 หมายถึง ท่านเชื่อมั่นหรือไว้วางใจต่อเพื่อนบ้านใกล้เคียงมากน้อยเพียงใด
- A7 หมายถึง ท่านคิดว่าเวลาที่มีกิจกรรมประจำชุมชนนั้นชาวบ้านในพื้นที่ช่วยเหลือกันทุกครั้ง
- A8 หมายถึง ท่านคิดว่าคนทั่วไปในชุมชนทุกคนมีอะไรก็ช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่
- A9 หมายถึง เมื่อมีกิจกรรมในชุมชน ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมมากน้อยเพียงใด
- A10 หมายถึง ท่านเป็นสมาชิกของกลุ่มอาสาสมัคร เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มสมาคมแม่บ้าน หรืออื่นๆ มากน้อยเพียงใด
- A11 หมายถึง ท่านได้ร่วมพบปะพูดคุยกับกลุ่มเพื่อนหรือเครือข่าย กลุ่มต่างๆ ในชุมชน มากน้อยเพียงใด
- A12 หมายถึง ท่านเข้าร่วมหรือพยายามจัดตั้งกลุ่ม เครือข่ายเพื่อช่วยเหลือเพื่อนบ้านช่างเคียง ในเรื่องต่างๆ
- A13 หมายถึง ท่านรู้จักและคุ้นเคยกับคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล บ้างหรือไม่
- A14 หมายถึง ท่านมีญาติพี่น้องหรือคนใกล้ชิด เป็นคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล หรือดำรงตำแหน่งทางด้านการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น
- A15 หมายถึง ท่านรู้จักและให้หรือได้รับความช่วยเหลือกับผู้นำทางการเมืองระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง และการระดมทางการเมือง

	Mean if Item Deleted	Variance if Item Deleted	Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
B1	35.3000	63.8034	-.1429	.8469
B2	35.9333	56.2713	.4295	.8184
B3	36.1333	55.0851	.5037	.8140
B4	36.1333	57.7057	.4299	.8195
B5	36.2333	55.3575	.4590	.8165
B6	35.9667	56.9989	.4068	.8199
B7	36.4667	53.2230	.4567	.8173
B8	36.7667	51.6333	.6897	.8006
B9	36.7333	53.0299	.6636	.8041
B10	36.4000	53.6966	.4775	.8153
B11	36.3000	54.4241	.5741	.8100
B12	36.6667	56.1609	.4285	.8185
B13	36.7333	55.0989	.3664	.8237
B14	37.0000	51.9310	.5167	.8127
B15	37.2333	53.9092	.4620	.8164

Reliability Coefficients 15 Item

Alpha = .8274

หมายเหตุ

- B1 หมายถึง ท่านได้ให้ความสนใจและติดตามข่าวสารในเรื่องการเมืองการปกครองไทย โดยทั่วไปผ่านสื่อต่าง ๆ
- B2 หมายถึง ท่านได้ให้ความสนใจและติดตามเกี่ยวกับการทำงานของเทศบาล เช่น การจัดเก็บภาษี, รายได้ และโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น
- B3 หมายถึง ท่านได้สอบถามหรือพูดคุยกับญาติ พี่น้อง หรือเพื่อนบ้านที่รู้จักเกี่ยวกับ ข่าวสารต่าง ๆ ของเทศบาล
- B4 หมายถึง ท่านได้พูดคุยกับญาติ พี่น้อง หรือเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นและการให้บริการสาธารณะของเทศบาลภายในชุมชนท่าน
- B5 หมายถึง คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา เจ้าหน้าที่เทศบาล หรือผู้นำชุมชนได้แจ้งข่าวสารการทำงานเทศบาลผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น การบอกเล่า วิทยู วารสารให้ท่านทราบ
- B6 หมายถึง ท่านอ่านหนังสือพิมพ์ เอกสาร วารสาร ฟังวิทยุ หรือดูโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับ ข่าวสารเทศบาลของท่าน
- B7 หมายถึง ในการเลือกตั้งทุกครั้ง ท่านมักจะไปเลือกผู้สมัครตามที่ได้รับการร้องขอ
- B8 หมายถึง เจ้าหน้าที่เทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล คณะผู้บริหารเทศบาล เคยมาชักชวนและขอให้ท่านไปเข้าร่วมในกิจกรรมที่ทางเทศบาลจัดขึ้น
- B9 หมายถึง ในการเลือกตั้งคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล ท่านมักเลือกคนของพรรคการเมืองหรือกลุ่มคนที่มาชักชวนให้ช่วยลงคะแนนเลือกตั้ง
- B10 หมายถึง เทศบาลเปิดโอกาสให้ท่านเข้ามีส่วนร่วมตัดสินใจในการทำงานของเทศบาลบ้าง เช่น การเสนอและแสดงความคิดเห็นโครงการต่าง ๆ การประชุมโดยให้ประชาชนเข้าร่วมหรือ ร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงานต่าง ๆ เป็นต้น
- B11 หมายถึง ท่านมักจะไปร่วมงานของท้องถิ่นหรืองานประจำชุมชนตามที่รับทราบข่าวหรือมีเพื่อนบ้านใกล้เคียงหรือกลุ่มคนมาชักชวน
- B12 หมายถึง ท่านได้เข้าไปร่วมกิจกรรมของเทศบาล เช่น การประชุมของชุมชนหรือกิจกรรมประชาคมชุมชน ตามที่ผู้นำชุมชนขอความร่วมมือ
- B13 หมายถึง ในการเลือกตั้งทุกครั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้มีการร้องขอและขอซื้อเสียงให้เลือกตน
- B14 หมายถึง ผู้สมัครเลือกตั้ง เคยมาชักชวนและให้ท่านเป็นหัวคะแนน และท่านพร้อมที่จะสนับสนุน/ช่วยเหลือ
- B15 หมายถึง ในการเลือกตั้งคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล ท่านมักเลือกคนของพรรคการเมืองหรือกลุ่มคนที่ให้ผลประโยชน์ท่าน เช่น ให้ค่าตอบแทน การร่วมงานเลี้ยง เป็นหัวคะแนน เป็นต้น

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมือง

	Mean if Item Deleted	Variance if Item Deleted	Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
C1	35.2667	34.3402	.4842	.8256
C2	34.7667	32.3920	.6803	.8082
C3	35.1333	32.0506	.4889	.8277
C4	35.6333	34.0333	.4908	.8250
C5	35.4667	32.3264	.5545	.8190
C6	34.9333	31.2368	.6908	.8050
C7	34.9333	30.0644	.7770	.7951
C8	34.7333	34.2023	.4857	.8255
C9	35.5000	36.4655	.2020	.8538
C10	34.9333	34.7540	.5113	.8240

Reliability Coefficients 10 Item

Alpha = .8365

หมายเหตุ

- C1 หมายถึง ข้าพเจ้ามีสิทธิและมีเสียงพ้องที่จะเรียกร้องว่าเทศบาลควรทำอะไรให้ชุมชนหรือท้องถิ่นในพื้นที่บ้าง
- C2 หมายถึง ก่อนเทศบาลตัดสินใจดำเนินโครงการ กิจกรรม หรือจะทำอะไร ควรคำนึงถึงความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่
- C3 หมายถึง กิจกรรมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เป็นเรื่องไม่สำคัญและเราไม่จำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย
- C4 หมายถึง เรื่องเกี่ยวกับเทศบาล เป็นเรื่องที่ฟังดูสับสนไม่ค่อยจะเข้าใจในรายละเอียด
- C5 หมายถึง การที่ข้าพเจ้าเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนก็เพราะเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ
- C6 หมายถึง เรื่องเกี่ยวกับเทศบาล เป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคน ไม่จำเป็นต้องรับรู้ก็ได้
- C7 หมายถึง เรื่องเทศบาลเป็นเรื่องไกลตัวและไม่มีความจำเป็นที่ต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ
- C8 หมายถึง การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองไม่มีประโยชน์อะไร เพราะไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นและทำให้เสียเวลาที่จะไปทำอย่างอื่น
- C9 หมายถึง ระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ถือว่าดีพอจะเรียกร้องความต้องการสำหรับตนเองและชุมชนหรือท้องถิ่นได้
- C10 หมายถึง การดำเนินงานในเรื่องใดก็ตามของการเมืองการปกครองท้องถิ่น ควรยึดถือมติของคนส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

ส่วนที่ 7 แบบสอบถามเกี่ยวกับความไว้วางใจทางการเมือง

	Mean if Item Deleted	Variance if Item Deleted	Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
D1	31.5667	26.8057	.5236	.8295
D2	31.8667	27.5678	.5404	.8258
D3	31.7667	28.5989	.5572	.8242
D4	32.4333	28.3230	.5552	.8242
D5	32.5000	30.5345	.3706	.8373
D6	32.5333	29.0161	.5289	.8264
D7	32.4333	30.3230	.3460	.8399
D8	32.4333	27.4954	.7489	.8103
D9	32.1667	30.5575	.3909	.8359
D10	32.1667	30.2816	.4735	.8310
D11	32.0667	29.1678	.6105	.8221
D12	32.1667	29.3851	.4728	.8305

Reliability Coefficients 12 Item

Alpha = .8403

หมายเหตุ

- D1 หมายถึง การคำนึงถึงการได้รับประโยชน์ของประชาชนจากการจัดบริการสาธารณะของเทศบาล เช่น การประปา การสร้างและซ่อมถนน จัดให้มีไฟฟ้าใช้ การรักษาความสะอาด การส่งเสริมการกีฬาและนันทนาการ
- D2 หมายถึง การให้ความสนใจต่อการแก้ไขปัญหาที่ชาวบ้านในแต่ละชุมชนประสบอยู่หรือไม่
- D3 หมายถึง การจัดทำแผน โครงการ กิจกรรม ที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนแต่ละชุมชนอย่างยุติธรรม
- D4 หมายถึง เทศบาลทำงานคุ้มค่าเหมาะสมกับเงินภาษีที่จ่ายไป
- D5 หมายถึง เทศบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นก่อนที่จะมีการตัดสินใจในโครงการที่จะทำ
- D6 หมายถึง เทศบาลใช้เวลาอดึกเพียงหรือทำงานที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชน
- D7 หมายถึง ผู้ที่ทำงานในเทศบาลรู้และเข้าใจในหน้าที่ของตน
- D8 หมายถึง ความซื่อสัตย์ของเจ้าหน้าที่ในเทศบาล
- D9 หมายถึง คณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลมีความน่าไว้วางใจและเชื่อถือได้
- D10 หมายถึง ระบบของเทศบาลที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
- D11 หมายถึง การที่ในท้องถิ่นมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลเกิดขึ้นระบบการทำงานมีผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของท่านดีขึ้น
- D12 หมายถึง เทศบาลให้บริการในเรื่องกิจกรรมของท้องถิ่นได้ดี เช่น การส่งเสริมการทำมาหากินแก่ชาวบ้าน การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในเรื่องต่าง ๆ ที่ประชาชนต้องการทราบ สงสัยหรือไม่เข้าใจ

ส่วนที่ 8 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

	Mean if Item Deleted	Variance if Item Deleted	Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
E1	31.2000	87.0621	-.4449	.8956
E2	31.5333	81.7057	-.1426	.8871
E3	33.2000	68.8552	.5228	.8555
E4	33.7667	68.9437	.6329	.8501
E5	33.2667	68.8920	.7250	.8470
E6	33.2667	69.6506	.5797	.8526
E7	31.7667	75.4954	.1851	.8723
E8	32.7667	68.1851	.6558	.8487
E9	33.4000	67.9034	.8222	.8432
E10	33.2667	66.8230	.7683	.8434
E11	33.4000	68.6621	.7246	.8468
E12	33.5000	68.3276	.6346	.8497
E13	33.4333	71.3575	.4977	.8566
E14	33.4333	67.8402	.7744	.8443
E15	33.4667	68.3264	.6967	.8473
E16	33.3333	68.5057	.6607	.8488

Reliability Coefficients 16 Item

Alpha = .8645

หมายเหตุ

- E1 หมายถึง ท่านไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล
- E2 หมายถึง ท่านชักชวนญาติพี่น้องเพื่อนฝูงให้ไปร่วมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล
- E3 หมายถึง ท่านให้ความช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งในการหาเสียงเลือกตั้ง
- E4 หมายถึง ท่านให้เงินสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง
- E5 หมายถึง ท่านได้เข้าร่วมหารือ หรือแสดงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมในชุมชนหรือไม่
- E6 หมายถึง ท่านช่วยเหลือเทศบาล ในการจัดเตรียมกิจกรรมประจำชุมชน เช่น จัดสถานที่ช่วยแจกใบปลิว แจ้งข่าวและให้ความรู้ทางการเมืองแก่เพื่อนบ้าน
- E7 หมายถึง ท่านช่วยดูแลทรัพย์สินสาธารณะ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ของชุมชน
- E8 หมายถึง ท่านได้เข้าร่วมในการจัดกิจกรรมของเทศบาล
- E9 หมายถึง ท่านได้ร่วมตรวจสอบติดตามขั้นตอนการใช้งบประมาณในการดำเนินการและการทำงานของเทศบาล
- E10 หมายถึง ท่านได้เข้าร่วมการประชุมและ/หรือแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ เมื่อเทศบาลได้ขอความร่วมมือในการตัดสินใจการดำเนินโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล
- E11 หมายถึง ท่านเข้าร่วมรับฟังการประชุมของคณะกรรมการชุมชนหรือการประชุมของสภาเทศบาล
- E12 หมายถึง ท่านเคยแสดงความจำนงที่จะรู้รายได้ รายรับ และรายจ่ายของเทศบาล
- E13 หมายถึง การเขียนจดหมายร้องเรียนหรือร้องขอความเป็นธรรมต่อเจ้าหน้าที่เทศบาล
- E14 หมายถึง การร่วมจัดตั้งหรือเป็นสมาชิกกลุ่มเพื่อต่อต้านการกระทำที่ไม่โปร่งใสไม่เป็นธรรม ของเทศบาล
- E15 หมายถึง การเข้าร่วมชุมนุมเพื่อประท้วงเทศบาล
- E16 หมายถึง การปฏิเสธที่จะเชื่อฟังกฎระเบียบต่างๆ ที่เทศบาลกำหนดขึ้น

ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยภาพรวม

	Mean if Item Deleted	Variance if Item Deleted	Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
A1	187.3667	381.4816	.1448	.8640
A2	187.2000	376.7862	.4285	.8616
A3	187.5333	372.6713	.5120	.8603
A4	186.6333	385.6195	-.0074	.8656
A5	187.5667	378.8057	.2197	.8632
A6	187.0000	384.2759	.0515	.8648
A7	187.1333	381.7747	.1165	.8644
A8	187.1333	379.6368	.3057	.8627
A9	187.4667	373.2230	.4422	.8607
A10	188.2000	365.8897	.4534	.8595
A11	187.6667	375.1954	.2781	.8625
A12	187.9333	369.6506	.3936	.8606
A13	188.0667	369.5816	.4397	.8601
A14	188.3000	369.3897	.3824	.8608
A15	188.2667	359.7195	.6219	.8567
B1	186.6667	388.6437	-.1079	.8672
B2	187.3000	371.9414	.3941	.8609
B3	187.5000	367.5000	.5099	.8592
B4	187.5000	375.2241	.3866	.8615
B5	187.6000	363.4897	.6037	.8576
B6	187.3333	371.0575	.4552	.8602
B7	187.8333	372.4885	.2595	.8630
B8	188.1333	365.3609	.5075	.8588
B9	188.1000	373.6103	.3268	.8618
B10	187.7667	358.1161	.6371	.8562
B11	187.6667	363.2644	.6540	.8572
B12	188.0333	364.7230	.6038	.8579

	Mean if Item Deleted	Variance if Item Deleted	Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
B13	188.1000	380.8517	.0838	.8660
B14	188.3667	376.1023	.1732	.8647
B15	188.6000	380.3172	.1012	.8655
C1	186.6000	392.8690	-.2186	.8692
C2	186.1000	398.5069	-.3709	.8713
C3	186.4667	383.2230	.0253	.8673
C4	186.9667	375.4816	.2642	.8627
C5	186.8000	397.4069	-.2961	.8718
C6	186.2667	376.3402	.2128	.8635
C7	186.2667	389.7195	-.1181	.8689
C8	186.0667	382.7540	.0643	.8655
C9	186.8333	394.2126	-.2220	.8706
C10	186.2667	393.2368	-.2508	.8690
D1	186.8333	372.8333	.2772	.8625
D2	187.1333	376.4644	.2251	.8633
D3	187.0333	380.6540	.1469	.8641
D4	187.7000	375.4586	.2972	.8622
D5	187.7667	374.8747	.3744	.8615
D6	187.8000	367.9586	.5840	.8588
D7	187.7000	374.4931	.3465	.8616
D8	187.7000	368.2862	.5854	.8589
D9	187.4333	377.0126	.3130	.8622
D10	187.4333	380.5989	.1958	.8635
D11	187.3333	379.6092	.2241	.8632
D12	187.4333	380.0471	.1710	.8638
E1	186.3667	387.9644	-.0795	.8676
E2	186.7000	376.7000	.1959	.8638
E3	188.3667	366.5851	.4106	.8602
E4	188.9333	371.1678	.3683	.8611

	Mean if Item Deleted	Variance if Item Deleted	Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
E5	188.4333	366.7368	.5534	.8587
E6	188.4333	364.2540	.5527	.8582
E7	186.9333	383.6506	.0260	.8666
E8	187.9333	363.0299	.5699	.8578
E9	188.5667	368.9437	.4990	.8595
E10	188.4333	367.9092	.4527	.8598
E11	188.5667	368.2540	.4953	.8594
E12	188.6667	368.2989	.4219	.8602
E13	188.6000	375.6966	.2572	.8628
E14	188.6000	368.9379	.4684	.8598
E15	188.6333	369.2747	.4333	.8602
E16	188.5000	370.5345	.3847	.8608

Reliability Coefficients 68 Item

Alpha = .8643

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล นายตฤวัต สุวรรณวงศ์
รหัสประจำตัวนักศึกษา 4910520503
วุฒิการศึกษา
วุฒิ ชื่อสถาบัน ปีที่สำเร็จการศึกษา
ศิลปศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา 2548

ทุนการศึกษา (ที่ได้รับในระหว่างการศึกษา)

ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ของสถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลาย
ทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี